

साक्षात्कार पु० साक्षात्+क-वञ् । प्रत्यये ।

साक्षिन् लि० सह-अणि अस् इति साक्षात्पृष्ठा इति वा
लि० । साक्षाद्पृष्ठरि । क्षियां ऊप् । परमेष्ठरे पु०
'साक्षी चेताः केवलो निर्गुणश्चेति' स्मृतिः । अयमेव साक्षि-
चेतन्यत्वेन वेदान्तपरिभाषादौ स्वीकृतः ।

साक्ष्य न० साक्षिणो भावः कर्म वा अञ् । साक्षिकर्माणि,
व्यवहारविषयवृत्तवृत्तान्तकथनरूपे तद्भावे च । 'यः
साक्ष्यमन्दतं वदेदिति' स्मृतिः । [च ।

सागर पु० समरेण निर्दत्तः अण् । सङ्गरे, ऋगभेदे, सङ्ग्राभेदे
सागरशान्तिनी स्त्री सागरं गच्छति गच्छ+णिनि न षत्वम् ।
नद्यां, सूक्ष्मवायाञ् । [ष्टधिव्याम्

सागरनेमि स्त्री सागरः नेमिरिव नेमनाकारो यस्याः ।

सागरमेखला स्त्री सागरी मेखलेव यस्याः । ष्टधिव्याम्

सागरासय पु० सागर आलस्यो यस्य । वश्चे ।

सागरोत्थ न० सागराद् उत्तिष्ठति उद्+स्था क । साङ्गुलनये
साग्निक पु० सहाग्निना अग्निहोत्रेण वा कप् । औतसात्ता-
ग्नियुक्ते, अग्निहोत्रिणि द्विवे च ।

साङ्ग्य न० सङ्गरस्य भावः अञ् । परस्परभावसमानाधिकरण
वृत्तित्वरूपे न्यायोक्ते जातिबाधने दोषभेदे, पूर्वोक्तसङ्गरस्य धर्मे च
साङ्ग लि० सहाजने । अङ्गयुक्ते 'साङ्गं तत् क्रियते पुनरिति' स्मृ०
साङ्गतिक् लि० सङ्गत्वा निष्ठतः ठण् । सङ्गते ।

साङ्गामिक लि० संपाप्ताय प्रभवति ठण् । क्षेनापतौ, युद्धोप-
योगिरथादौ च ।

साच्चि अच्+अच-इण् । वक्त्रे, तिर्यगर्थे च । [नर्णवायाम् ।

साचिवाटिका स्त्री साचि यथा तथा वटति एवम् । श्वेतपु-
साचोज्जत लि० असाचि साचि क्रियते आ चि-नि० दीर्घः ।

वक्षीकृते 'साचोज्जता चारुतरेण तस्यापि'ति कुमारः ।

साट प्रकाशने अट्+तु० उ० अ० सेट् । साटयति ते अष्टसाटत् त
साटोप लि० सहाटोपेन । सगर्भे, विकटे च ।

सात सुखे अ० उ० उ० अ० अक० सेट् । सातयति ते अससातत् त
सात न० सात-यत् । सुखे । सन-क्त । दत्ते, गटे च ।

सातला स्त्री सातं सुखं जाति ला-क । चर्मकषायाम् ।

साति स्त्री सन-क्तिन् । अयस्थाने । दाने, तोषणीयायाञ् ।

सातीनक पु० सतीनरय स्यात् अण् । सतीनकटजे (सुदृढतर
सात्यकि पु० सत्यकस्य इष्टिपर्वस्य नृपस्यापत्यम् कण् । मिनेर्नपरि
स्नानमप्यति इष्टिपर्वस्ये सति यभेदे । [चिह्नतदेगभेदे

सात्यत् पु० अत्यमेव सात्यमतति अत-क्लिप् शक० । गदवा-
सात्यत् पु० अत्यमेव सात्यनस्यस्य त अत्युपोपाधिके विष्णौ ।

सात्वतो देशस्य राजा अण् । विष्णौ, सात्त्वदेशाधिपे
न्द्रे वक्ष्ये तस्य लुक् 'भगवान् सात्वतां पतिरिति
पुराणम् । 'सत्त्वं सत्त्वान्नं सत्वगुणं सेवेत' केचनम् ।

योऽनन्यत्वेन मनसा सात्वतः 'समुदाहृत' इत्युक्ते वैष्णवे
यदुवश्ये अंगुष्ठे नृपभेदे च । यदुवश्योत्पन्नत्वेन शिशु
पालमातरि स्त्री० ऊप् । सा च नाटकस्य वृत्तिभेदे च ।

सात्विक पु० सत्वात् सत्वगुणप्रधानात् विष्णोर्भवति ठण् ।

चतुर्मुखे ब्रह्मणि तस्य विष्णुनाभिकमलजलात् तथात्वम् ।

सत्वमेव सात्विकस्य ठण् । विष्णौ । सत्वगुणेन तत्कार्येण

अनसा वा निर्दत्तः ठण् । सत्वगुणजाने, सत्वप्रधान

मनोविशेषजाति च शङ्करादिरसातुगुणे भावभेदे च ।

सत्वप्रधाने जने लि० । 'आहुराः सात्विकप्रिया' इति

गीता । दुर्गायां स्त्री० ऊप् ।

सादनी स्त्री साद्यन्ते रोगा अनया सद-णिच् ल्युट् । कटुव्याम्

सादि पु० सद-इण् । सारथौ, योद्धरि च । अवसर्गे लि०

सादिन् पु० सद-णिनि । अस्त्रारोहणकर्त्तरि, गजारोहिणि,
रथारोहिणि च । अवसर्गे लि० ।

सादृश्य न० सदृशस्य भावः अञ् । तद्विचित्रे सति तद्वतभूयो-
धर्मरूपे समानधर्मे, येन सह यस्य सादृश्यं प्रसिद्धं तत्
वृद्धभिधाने वक्षते ।

साधक लि० साध-खलु, विध-विभु-खलु च साधादेशः वा ।

साधनकर्त्तरि, तन्मोक्ते अन्त्यादिनिष्कारके शिष्ये च ।

'साधकः सिद्धिमायुधादिति' तन्मम् ।

साधन न० साध्यतेनेन-सिध-णिच्-ल्युट् साधादेशः । करणे,

क्रियोत्पादके हेतुभेदे 'क्रियायाः परिनिष्पत्तिर्वाद्यापाराद-

नन्तरम् । विवक्ष्यते वदा यत् करणं तत्तदा' स्मृतमित्युक्ते

क्रियासाधकव्यापारवतिकरणे, सैन्ये, युद्धोपकरणे पुंषिङ्गे,

कारकभेदे, प्रसाधे, अतुसापके हेतौ च । भावे ल्युट् ।

सारणे, स्तवसंस्कारे, अग्निदाने, गतौ, निष्पादने, अतुगजने,

सिद्धौ च । कर्मणि ल्युट् । द्रव्ये, धने, मैत्रे च ।

साधर्म्य न० सधर्मस्य समानधर्मस्य भावः अञ् । स्त्रीवासा-

धारणधर्मरूपे लज्जणे 'यद्वृत्तं यस्य साधर्म्यमिति' भाषा-

परिक्रदेः । समानो धर्मो यस्य तस्य भावः अञ् । समान

धर्मे यथा पशुमिव सुन्दरं सन्निभत्वादौ सौन्दर्यम् ।

साधारण लि० सह धारणया सार्धेऽण् । सदृशे, अनेक

स्वत्ववत्केकस्मिन् धने 'साधारणं सन्निभत्वं यत्किञ्चिदाह-

नादिकमिति' स्मृतिः । क्षियां गौरा० ऊप् । सा च कुञ्चि

कायां, वेश्यादिनायिकायाञ्च न्यायोक्ते 'यः सपथे विपथे च

सम्+वद-कर्मणि क्त । सम्यक्कथिते ।

समुद्दिष्टा न० सम्+उद्+ईर-ल्युट् । सम्यक्कथने ।

समुद्दिष्टं लि० सम्+उद्+ईर-क्त । सम्यक्कथिते ।

समुद्गमं पु० सम्+उद्+गम-ङ् । समुद्गमे समुद्गारेण संज्ञेय-
कारकपदार्थे । स्वार्थे कन् तलैव ।

समुद्गम पु० सम्+उद्+गम-पञ् न वृद्धिः । जर्जगतौ, समुद्गमे च
समुद्गते लि० सम्+उद्+गै-क्त । उच्चैर्गति ।

समुद्गीर्णं लि० सम्+उद्+गु-क्त । वसिते, उत्तोलिते, कथिते च

समुद्दिष्टं लि० सम्यक् उद्दिष्टम् उद्+दिष्ट-क्त । सम्यगुद्दे
भवति पदार्थे 'तत्समुद्दिष्टं कर्मणि संज्ञिप्रसारः ।

समुद्देशं सम्यक् उद्देशः उद्+दिष्ट-पञ् । सम्यगभिसन्धौ ।

समुद्गतं लि० सम्+उद्+हन-क्त । अत्यन्तप्रगल्भे, अत्यन्तावि-
नीते, समुद्गीर्णे च ।

समुद्गता न० सम्+उद्+ह-ल्युट् । उत्तोलने कृपादेर्जलो-
दयने, भुक्तानस्य वसने, उन्मूलने च । कर्मणि ल्युट् ।
वान्ते-अन्नादौ, सम्मूलिते च । [उन्मूलिते च ।

समुद्भूतं लि० सम्+उद्+ह-क्त । अपनीते, वान्ते, उत्तोलिते

समुद्भूतं लि० सम्+उद्+ह-लृच् । वसनकारिणि, उन्मूल-
यितरि, उत्थापके, हृतद्रव्यास्य पुनरादानकर्त्तरि च ।

समुद्भवं पु० सम्+उद्+भू-अण् । सद्यस्तौ ।

समुद्भूतं लि० सम्+उद्+भू-क्त । सद्यस्तौ ।

समुद्गतं लि० सम्+उद्+गम-क्त । सम्यगुद्यमवति ।

समुद्यमं लि० सम्+उद्+गम-पञ् न वृद्धिः । सम्यक्प्रवले ।

समुद्रं पु० सम्+उद्+क्षेदने र, सम्+उद्+रा-क वा । खनाय
ख्याते प्रचुरजले पदार्थे । सह सद्रया सद्रासहिते लि०
'बभौ मयत्त्वान् विक्रतः समुद्रः बभौ मयत्त्वान् विक्रतः
समुद्रः इति भट्टिः । शब्दां, शब्दाश्च स्त्री० टाप् ।

समुद्रकफं पु० समुद्रस्य कफ इव । जलधिमेने । [नद्याम् ।

समुद्रकान्ता स्त्री० इत० । प्रकायां, नद्याश्च । समुद्रप्रियादयो-

समुद्रगा स्त्री० समुद्रं गच्छति गम-ङ् । नद्याम् 'सर्वान् नदाः
समुद्रगा' इति पुराणम् ।

समुद्रगृहं न० समुद्र इव प्रचुरजलं गृहम् । जलयन्त्रगेहे ।

समुद्रचुलुकं पु० समुद्रं चुलुकः मण्डपमितजलमिव अनायासेन
पीतत्वाद्यस्य । अगच्छे सन्नी । [रागे अच्यते, चन्द्रे च ।

समुद्रनवनीतं न० समुद्रस्य नवनीतमिव । समुद्रमन्थनोद्भवसा-

समुद्रफेनं पु० इत० । समुद्रस्य फेने ।

समुद्रमेखला स्त्री० समुद्रः मेखलेन वेष्टनाकारत्वात् खलाः ।
प्रथिव्याम् । समुद्ररसकादयोऽप्यत्र ।

समुद्रयानं न० यावतेऽनेन या-ल्युट् इत० । पोते समुद्रतरण
साधने नौकाभेदे ।

समुद्रलवणं न० समुद्रजलजातं लवणम् । (करकच) लवणे

समुद्रवह्निं पु० इत० । समुद्रस्य अग्नौ वाङ्मवाने ।

समुद्रवेला स्त्री० इत० । समुद्रस्य जूले ।

समुद्रान्तं न० समुद्रस्यान्तः प्रत्यन्तदेशः साधनत्वेनास्त्यस्य अच्
समुद्रः अन्तो यस्य वा । जातीफले । डुरालभावात्,

कापोक्षां, प्रकायां, यवासे च स्त्री० । समुद्रपर्यन्ते लि० ।

समुद्राखरा स्त्री० समुद्रः अन्तरमिव वेष्टनाकारः यस्याः ।
प्रथिव्याम् । सागराख्यादयोऽप्यत्र ।

समुद्रिद्रीयं लि० समुद्र+भवायै च ल वा । समुद्रभवे पदार्थे

समुद्रहं लि० सम्+उद्+वह् अच् । ज्ञेये, सम्यगुद्ग्रहणकर्त्तरि च
समुन्दनं न० सम्+उन्द-ल्युट् । सम्यगाद्रीभावे (मिजा) ।

समुन्नं न० सम्+उन्द-क्त । क्षिप्ते आद्रे ।

समुन्नतं लि० सम्+उद्+नम-क्त । अत्युच्चैः । शब्दभेदे पु० ।

समुन्नतिं स्त्री० सम्+उद्+नम-क्तिन् । उन्नतायाम् 'प्रायः
प्रयोधरसमुन्नतिरत्र हेतुरि'ल्लुट् ।

समुन्नद्धं लि० सम्+उद्+नह-क्त । गर्भिते प्रखिलितान्ये, प्रभौ
समुद्भूते च । कर्मणि क्त । उत्तोल्य बध्ने । [पथे, समुद्भावने च
समुन्नयं पु० सम्+उद्+नी-अच् । जर्जगयने, सम्यग्नीतौ, उत्तुचे
समुपचितं लि० सम्यक् उपचितम् उप+चि-क्त । उबद्धौ
कृते संवर्धिते च ।

समुपजोषस् अयं सम्+उप+जुष-अण् । अत्यन्तानन्दे ।

समुपेयिवस् लि० सम्+उप+इष-कश्च । समीपगते ।

समुपोदं लि० सम्+उप+वह्-क्त । सङ्गते संजाते च ।

समुल्लेखं पु० सम्+उद्+लिख-पञ् । पादादिना भूयादेः खनने
समूहं लि० सम्+जह्-वा वह्-क्त । रागीकृते, खनयितुं

'समूहस्य पांशुरे इति' कृत्वेदः भुम्ने, दधिते, जव
विवाहे, शोधिते च । सह मूदेन मूदयिते लि० ।

समूहं पु० सङ्गतौ सन्निहीनौ अह् यस् । जगभेदे । [भट्टिः

समूहं लि० सह सूत्रेण । मूलसहिते 'समूहवातं न्यबधीद'ति
समूहं पु० सम्+जह्-पञ् । सद्यसे ।

समूहनी स्त्री० समूहातेनया ल्युट् । सन्मार्ज्याम् भाने-
ल्युट् । संमार्जने । सम्यगुद्ग्रहणे च न० ।

समूहा पु० सम्+जह्-अण् । यशिवान्नौ । [वृद्धे च ।

समूहं लि० सम्यक् कृत्तः कृध-क्त । अधिक्रम्यक्तियुक्ते, अवि

समूहं स्त्री० सम्यक् कृद्धिः सम्+जह्-क्तिन् । कतिपयस्यौ,
वृद्धौ 'नपुंसकश्चिसेधिते'ति भाषः ।

समेत लि० सम्+आ-इण-क्त । समागते, सङ्गते च ।

समेधित लि० सम्+एध-णिच्+क्त । 'संवेदिते सपुसन्निधिसमेधितमेधयेति भावः ।

समोदक न० समस अर्द्धभागेन तल्लसदकं यत् । अर्द्धांश्च संयोगेन सधितदधिजाते तद्रभेदे । सह सोदकेन, सोदक-सहिते लि० ।

सम्पत्ति स्त्री० सम्+पद-क्तिन् । अतिविभवे, अतुरुपात्तभावे यस्य यद्रूपता उचिता तस्य तयाभवने च ।

सम्पद स्त्री० सम्+पद-समा०क्तिन् । विभवे, सम्पत्तौ च ।

सम्पन्न लि० सम्+पद-क्त । साधिते, सम्पदयुक्ते च ।

सम्पराय पु० सम्+परा+इण-अच् । युद्धे, आपदि, उत्तरकावे च

सम्परायिक न० सम्परायाव आपदे हितम् ठन् । युद्धे ।

इण् । साम्परायिकसम्भ ।

सम्पर्क पु० सम्+प्र-वच् । सम्बन्धे ।

सम्पर्किन् लि० सम्+प्र-व-णिच्+क्त । सम्बन्धयुक्ते ।

सम्पा स्त्री० सम्भक् अत्यर्कितं पतति पत-इ । विद्युति ।

सम्पाक पु० सम्भक् पाको सखात् पूव० । आरग्वधरणे तद्गो-जने हि मुक्ताच्चादेः सखाकपाको भवतीति वैद्यके प्रसिद्धम् इष्टे, अल्पे, अर्धेनै, सम्पटे च लि० ।

सम्पाति पु० सम्+पत-वच् । पतितगतिभेदे सम्भक्तपतने च ।

सम्पाति पु० सम्+पत-णिच्-इन् । जटायुयो ज्येष्ठमातरि, पतिभेदे । साधे कन् । तत्रैव ।

सम्पुट पु० सम्+पुट-क्त । कृत्रयकण्ठे । सम्भक् पुटमिव उभय पार्श्ववर्ति यस्य । एकजातीयपदार्थे भिन्नजातीयस्य उभ-यतो व्याख्या स्थिते लि० 'सकामैः सम्पुटोजाय' इति तन्त्रम्

सम्पुटक पु० सम्पुटयति सम्+पुट-अच् साधे वुन् । ससङ्गको मञ्जुषाख्ये (मिट्टा) पदार्थविशेषे ।

सम्पूर्ण लि० सम्+पूर-क्त । परिपूर्णं, समये च 'आदित्यो-दवनेलायाः प्राङ्मुखं सङ्खान्तिता एकादशोहि सम्पूर्ण' इति ऋतुक्ते एकादशीभेदे ।

सम्पृक्त लि० सम्+प्र-क्त । मिश्रिते, सम्बन्धे च ।

सम्प्रणयन न० सम्+प्र+णो-ल्युट् । सम्भग्विहित्तादेः शोध-नाय संस्कारविशेषे, विधाने च ।

सम्प्रति अव्य० सम्+प्रति+समाहारइणः । इदानीमित्यर्थे ।

सम्प्रतिपत्ति स्त्री० सम्+प्रतिपद्यते क्तिन् । वायुकार्यविषय-स्त्रीकरणे 'श्रुत्याभियोगं प्रत्यर्थी यदि तं प्रतिपद्यते सा त्व सम्प्रतिपत्तिः सादि' इति ऋतुक्ते व्यवहारे उत्तरभेदे च ।

सम्प्रदाह लि० सम्+प्र+दा-हच् । दाहकर्तारि ।

सम्प्रदान न० सम्+प्र+दा-भावे ल्युट् । सम्भक्तदाने । सम्प्रदीयते

इत्यौ ल्युट् । 'कर्मणा यममिप्रैति स सम्प्रदानमिति पाणिनिमुक्ते

दानकर्म्मोद्देश्ये तच्च लिङ्गिभम् । 'अनिराकरणात्कर्म्मसु

गाङ्गकर्मणोऽधितस् प्रेरणातुसतिभ्याश्च लभते सम्प्रदानताम्'

इति । तत्र विष्णवे ब्रह्मं ददातीत्यादौ अनिराकर्तृ सम्प्रदानम्,

वाचकाय धनं ददातीत्यादौ प्रेरयित सम्प्रदानम्, गुरवे

धनं ददातीत्यादौ अतुसन्तु सम्प्रदानम् । [नार्थसमर्चने ।

सम्प्रधारणा स्त्री० सम्+प्र+प्र-णिच्-ल्युट् । युक्तायुक्तत्वविचने-

सम्प्रयोग पु० सम्+प्र+युज-वच् । उक्तादिनाभेच्छया धना-

दिविविधे । 'विभागः सम्प्रयोगश्चेति स्मृतिः रमणे,

सम्बन्धे च ।

सम्प्रयोगिन् लि० सम्+प्र+युज-णिच्+क्त । काष्ठके कला-

केलिकारके, सम्भग्वलाभायं धनादिविविधयोजके च ।

सम्प्रसाद पु० सम्+प्र+सद-वच् । योगादिषास्त्रीक्ते विसृष्ट

नैर्मल्यसम्पादके प्रयत्नभेदे । भावे वच् । सम्भक्तप्रसन्नतायाम् ।

सम्प्रसाधन न० सम्+प्र+साध-णिच्-करणे ल्युट् । कट-

कादौ भूषणे । भावे ल्युट् । भूषयकियायाम् ।

सम्प्रसारण न० सम्+प्र+सृ-णिच्-ल्युट् । सम्भग्विसारणे

सम्पादने, व्याकरणोक्ते यणः स्थाने जायमाने इक्षुसंश्रयणं च

सम्प्रहार पु० सम्भग्विद्यतेऽल सम्+प्र+हृ-वच् । युद्धे भावे

वच् । सम्भक्तप्रहरणे, गमने च । [रोगावस्थामेदे च ।

सम्प्राप्ति स्त्री० सम्+प्र+आप-क्तिन् । सम्भक्तप्राप्तौ वैद्यकोक्ते

सम्प्रेष पु० सम्+प्र+इष-वच् वा इङि । निवोगे । [मेदे

सम्प्रोक्ष्य न० सम्+प्र+उक्ष-ल्युट् । जलादिषेचनेन संस्कार

सम्प्रोक्षित लि० सम्+प्र+उक्ष-क्त । जलादिषेचनेन कृत-

संस्कारे पदार्थे । [इति तकारसंध्योपि तत्रैव ।

सम्प्राप्त पु० सम्+फल+वच् । मेवे । [इण्वम् । ससफलत

सम्पुल्ल लि० सम्+फुल्ल-अच् । विकसिते । सम्+फल-क्त अत

सम्भ संधे आ० प० सक० षेड् । सम्प्रति अवस्थीत् ।

सम्भ सम्बन्धे सु० उभ० सक० षेड् । सम्भयति ते अथसम्भत त

सम्भ न० सम्भ-अच् । कष्टचोत्पन्न प्रतिलोभकृषणे ।

सम्बद्ध लि० सम्+बन्ध-क्त । संबन्धिनि । भावे क्त । सम्भग्वन्धने न०

सम्बन्ध पु० सम्+बन्ध-वच् । संगर्गं, संयोगादौ, न्याये, सङ्गो,

सम्भग्वन्धने च सम्भग्वन्धो यस्मात् । सधर्मे, हिते च लि०

सम्बर न० सम्भ-वरन् । जले, बाह्यप्रतभेदे च । सेतौ, दैत्यभेदे,

जगभेदे, भीमभेदे, पर्वतभेदे च पु० ।

सम्बरारि पु० सम्बरस्य दैत्यविशेषस्य अरिः । कामभेदे ।

सम्बरी स्त्री० सम्भ-वरन् स्त्री । मूषिकपक्षायां, मृतापक्षायां ।

सम्बल न० सम्ब-कलच् । जवे । पाथेये पु० न० ।
 स(ग)स्वाकृत लि० स(ग)स्वेन प्रतिलोमेन कृष्टं जेवं स(ग)स्व-डाच्+
 क-क्त । प्रतिलोमकृष्टे चेलादौ । भावे घञ् । प्रतिलोमकृष्टे
 सम्बाध न० सस्यक् बाधा यत् । नरकवर्त्मनि सप्त+बाध-
 भावे घञ् । अत्योन्यसंधर्षे पु० ।
 सस्यञ्जि स्त्री० सप्त+बुध-क्तिन् । सम्बोधनार्थे ।
 सम्बोध पु० सप्त+बुध-घञ् । जेये, जाये, सस्यज्ञाने च ।
 सम्बोधन न० सप्त+बुध-ल्युट् । सस्यज्ञाने । बुध-णिच्-ल्युट् ।
 सस्यज्ञापने 'स्थितस्वामिसखोभावमात्रं सम्बोधनं विदुः ।
 प्राप्ताभिसखः पुरुषः क्रियासु विनियुज्यते' इति व्याकर-
 णोक्ते अन्त्यासप्तस्वामिसखोकरणाय अभीष्टवियासु
 विनियोगाय ज्ञापनादिक्रमे व्यापारे च ।
 सम्बली स्त्री० सस्यक् भलते सप्त+भल-अच् गौ०ङीष् ।
 कुट्टिन्याम् परपुरुषेण सह अन्यस्त्रिया योजयित्वा ।
 सम्भव पु० सप्त+भू-अप् । उत्पत्तौ, आधेयस्याधारे समावेश-
 नयोर्यत्वरूपे व्यापारे, उत्कटसन्देहे च । अपादाने
 अप् । हेतौ । कर्त्तरि अच् । सेलके लि० ।
 सम्भाव्य पु० सप्त+भू-कर्त्तरि यत् । कपिले, सस्यगुभाविनि लि०
 सम्भाव पु० सप्त+भू-घञ् । परिपूर्णतायाम्, सप्तृचे, शास्त्राज्ञा
 सम्भावन न० सप्त+भू-णिच्-ल्युट् । अर्थालङ्कारभेदे, व्याकर-
 णोक्ते क्रियासु योग्यतायां साये लिङ्गर्थभेदे, उत्कटकोटिक
 संशयरूपे ज्ञानभेदे च । युच् । सम्भावनपि उक्तार्थे स्त्री० ।
 सम्भावित लि० सप्त+भू-णिच्-क्त । सम्भवयुक्ते पदार्थे ।
 सम्भाषण न० सप्त+भाष-ल्युट् । सस्यक्कथने, परस्परकथने च
 सम्भिन्न लि० सप्त+भिद्-क्त । विदलिते भेदान्धिते सस्यगु
 विकसिते च 'सम्भिससक्तु' इति वेणीसंहारः ।
 सम्भूति स्त्री० सप्त+भू-क्तिन् । विभवे ईश्वरस्यैवार्थभेदे च । 'स-
 भूतिं य उपासते' इति श्रुतिः ।
 सम्भूयससुत्यान न० सम्भूय+भिलित्वा सस्यगुत्तिष्ठन्त्य
 नेन । भिलित्वा वणिजां बाणिज्यादिकर्मकरणे विवादभेदे
 सम्भूति स्त्री० सप्त+भू-क्तिन् । सस्यक् पोषणे ।
 सम्भृद् पु० संभ्रियते संश्लिष्यतेऽत एव सप्त+भिद्-व्याधारे घञ् ।
 नद्योः सङ्गमस्थाने । भावे घञ् तद्वृत्तमे, सस्यगुभेदे, स्फुटने,
 मितने ऐक्ये च । 'सम्भृदे नान्यतरवैयर्थ्यमिति भीमांसा ।
 सम्भोग पु० सप्त+भुज-घञ् । सस्यगुभोगे, स्ररते, हर्षे, केलि-
 नागरे, 'दर्शनस्पर्शनादीनि निषेधेते विलासिनौ । यत्ना-
 स्रक्तावन्योन्य सम्भोगः सप्तदाहृत' इत्युक्तलक्षणे शृङ्गा-
 रस्यावस्थाभेदे ।

सम्भ्रम पु० सप्त+भ्रम-घञ् न टङिः । भयादिजनिते वेमे
 त्वरायां तद्धेतुके, भये, आदरे, अतिशयभ्रमे, खूले च ।
 सम्भ्रति स्त्री० सप्त-भ्रम-क्तिन् । अतुमती, आत्माभीष्टे
 अभिलाषे च ।
 सम्भृद् पु० सप्त-भृद्-घञर्थे क । हर्षे । अच् । हर्षयुक्ते लि० ।
 सम्भृद् पु० संभ्रियतेऽत एव सप्त+भृद्-घञ् । युक्ते । भावे घञ् ।
 अत्योन्यसंधर्षे च ।
 सम्भ्रान पु० सप्त+भ्रम-घञ् । आदरे ।
 सम्भ्रानित स्त्री० सप्त+भ्रम-णिच्-क्त । कृतगौरवे, समाहते च
 सम्भ्रार्जन न० सप्त+भृज-ल्यु । संशोधने ।
 सम्भ्रार्जनी स्त्री० संभ्रज्यतेऽनया सप्त+भृज-करणे ल्युट्
 ङीप् । धूलाद्यपसारणार्थे प्रदार्थे (भंटा)
 सम्भ्रित लि० सप्त+भा-क्त । सटये, तत्त्वपरिभाषे च ।
 सम्भ्रुख लि० सङ्गतं सखसु प्रा० । अभिसख्यगते ।
 सम्भ्रुखीन लि० सम्भ्रुख प्रतति ख । अभिसखे प्रातिनि ।
 सम्भ्रूर्जन न० सम्भ्रूर्जात् जायते जन-ङ । स्रभेदे ।
 सम्भ्रूर्जन न० सप्त+भूर्ज-ल्युट् । सस्यगुभिसारे, उन्नतौ,
 मोहे च । [येन शोधितेऽसादौ च ।
 सम्भ्रुट् लि० सप्त+भृज-क्त । आर्जनयुक्ते । सखिकाद्यपसार-
 सम्भृद् पु० सप्त+भृद्-घञ् । हर्षे, प्रीतौ च ।
 सस्यच् अव्य० सप्त-स्यन्-क्लिप् सस्यार्हेयः । शोभने । सङ्गते,
 मनोज्ञे च लि० । सत्यवाक्ये न० । तद्धति लि० ।
 सस्यज् पु० सस्यक् राजते राज-क्लिप् नाहुसारः । कृत-
 राजसूययज्ञे सर्वभूशोचरे न्यपतौ ।
 सर न० सरति स्र-अच् । सरोवरे, जले च । लवणे, दध्यधे,
 दधिमसौ, तज्जाते नवनीते, वापे च निभेरे स्त्री० भावे
 अप् । भेदने, गमने च ।
 सरक पु० न० स्र-बुन् । सद्यपानमाले, मद्यपरिवेशने, इक्षुज-
 मद्ये, तप्ताने, अविरलपथिकपङ्क्तौ च ।
 सरघा स्त्री० सरं मद्यभेदं इति ह्रन-ङ लि० । मधुसखिकायाम्
 सरज न० सरात् जायते जन-ङ । नवनीते ।
 सरजसु स्त्री० सह रजसा । ऋतसत्यां क्रियासु अव्ययी०
 रजोयुक्ते लि० अच् ससां । रजः साहित्ये ।
 सरट् पु० स्र-अट् । कलकासे (काकलास) ।
 सरण न० स्र-ल्युट् । गमने, लोहमले च (गन्धभादाव) जलावाञ्छ
 सरणि(षो) स्त्री० स्र-अनि । पथि पङ्क्तौ प्रसारिण्यां ।
 सरपत्तिका स्त्री० सरे जले पत्तमस्यस्याः उन् । पथे ।
 सरसा स्त्री० सह रसते । कुक्कुरसोपधि, विभाषोपपत्त्याञ्च ।

सरयु पु० ह-अयु । वायौ । जड । अयोध्यान्तिकवाहिनीदीर्घे स्त्री० ।
 सरल पु० ह-अनच् । पीतदाक्षि धूपकाभेदे । उदारे,
 कज्जो च लि० । लिपुटायां स्त्री० । [लिपुटायाश्च ।
 सरलद्रुव पु० इत० । सरलद्रुवनिर्वासे, (टारपोन) नदीभेदे,
 सरलाङ्ग पु० सरलो द्रुवोऽङ्गं साधनं यस्य । ओषेष्टे गन्ध-
 द्रव्ये । [अल स्त्री० 'सरसीः परिशीलितुमिति नैषधम् ।
 सरस न० ह-असि । जले, सरोवरे च । गौरा० स्त्री० । सरसीत्य
 सरस न० सह रसेन जलेन आस्त्रादेन च । सरोवरे, रसा-
 न्ति, शार्ङ्गे च लि० । 'सरसां सरसां परिसृज्येति भट्टिः ।
 श्वेतलिङ्गतायां स्त्री० । [त्रिकण्डकहले (तेकाटाधिजु) ।
 सरसम्पत् न० सरमिव निर्यासं सम्भवतीति सम्+प्र+तन-ड ।
 सरसिज न० सरसि जायते जन-ड अलुक् स० । पद्मे 'सर-
 सिजसमुद्भिदमिति शकुन्तला ।
 सरसीरुह न० सरसां सरोवरे रोहति रुह-क । पद्मे ।
 सरसत् पु० सरसि जलानि सन्त्यस्य सप्तए सस्य वः । सरो-
 वरे, सागरे च नद्याम्, नदीभेदे, वाण्यां गवि, ज्योतिष्मलां
 जाङ्गाम्, गङ्गा, देवीभेदे, सोमलतायाश्च स्त्री० स्त्री० ।
 सरा स्त्री० ह-अच् । निर्भरे ।
 सराव पु० सरं जलसवति अव-अच् । जलाधारे रुहस्ये
 प्रागभेदे (सरा) । सह रावेण, स्रज्दे लि० ।
 सरि पु० स्त्री० ह-इन् । स्त्रीलपणे वा स्त्री० । निर्भरे ।
 सरिका स्त्री० सरोऽन्त्यस्थाः ह-वुन् वा । हिङ्गुपत्रिकायाम्
 सरित् स्त्री० ह-इति । नद्याम्, सूत्रे च ।
 सरित्पति पु० इत० । स्रष्टे । [भावात् न तस्य दः । स्रष्टे
 सरित्पु पु० सरित् खामिलेनाख्यस्य सप्तए मस्य वः पदला-
 सरित्पुत पु० इत० । गङ्गापुत्रे मीमे । [द्वयोपल ।
 सरिताम्पति पु० इत० । अलुक् स० । स्रष्टे सरितानाया-
 सरिद्वरा स्त्री० सरित्पु वरा श्रेष्ठा । गङ्गायाम् ।
 सरिल न० ह-रलच् । जले ।
 सरीरूप पु० वस्त्रं सर्पति रूप-अलुक् तस्य लुक्, अच् । सर्प-
 दृष्टिकादौ, ज्योतिषोक्ते दृष्टिकादिरामौ च ।
 सर पु० ह-उन् । सङ्गादिस्त्री ।
 सरूप लि० । समानं रूपस्य समानस्य सः । तस्यरूपे सदृशे
 सरोज न० सरसि जायते जन-ड । पद्मे सरोजातमाले लि० ।
 सरोजम्पत् न० सरसि जन्म यस्य । पद्मे । तडागजातमाले लि० ।
 सरोजिनी स्त्री० सरोजानां समूहः सन्निकटदेशो वा
 इति । पद्मसमूहे तद्युक्तदेशरूपायां पद्मलतायाम्, पद्मा
 भारदीर्घिकायाश्च ।

सरोरुह(ह) सरसि रोहति रुह-क्रिप् क वा । पद्मे ।
 सरोवर पु० सरोभिर्जलैर्जियतेऽसौ ह-अप् । तडागे ।
 सर्ग पु० हज-अच् । स्वभावे, सुदौ, निर्भरेण काव्यादेः परि-
 श्लेदे 'सर्गोऽयमादिर्गत' इति नैषधम् । निचये, 'यदि सर्ग
 एव ते इति रघुः । मोक्षे, उल्लाहे, अतप्ततौ च । [द्विभा
 सर्गवन्त पु० सर्गैर्बध्यतेऽसौ बन्ध-अच् । सङ्काव्ये । लक्षणं दृष्ट
 सर्ज्ज अर्ज्जने आ० पर० अक० संट् । अर्ज्जति असर्ज्जोत् सोप
 देयत्वाभावात् पलम् ।
 सर्ज्ज पु० हज-अच् । शालहले, तड्डे, (धुना) पीतशाले च ।
 सर्ज्जक पु० हज-अलुक् । पीतशाले, शालहले च ।
 सर्ज्जगन्धा स्त्री० सर्ज्जस्त्रेव गन्धो यस्याः । राक्षायाम् ।
 सर्ज्जन न० हज-अलुक् । सैन्यपश्चाद्भागे, सुदौ च ।
 सर्ज्जनिर्यासक पु० सर्ज्जस्य निर्यास इव कायति कै-क । रात्रे
 सर्ज्जमणि पु० सर्ज्जस्य शालहलस्य मणिरिव । (धुना) सर्ज्जसे
 सर्ज्जरस पु० इत० । शालहलरसे (धुना) ।
 सर्ज्जि(ज्जि) स्त्री० हज-इत् वा स्त्री० । नदीभेदे, तत्कूलजे सर्जि-
 का चारे (साजिमाटि) । [नदीभेदे च ।
 सर्जिका स्त्री० हज-अलुक् टाप् अत इत्यम् । सर्जिकाचारे,
 सर्जिकाचार स्त्री० सर्जिकायाः चारः । खनामस्थिते चार-
 भेदे, (साजिमाटि) ।
 सर्जिचार पु० इत० । (साजिमाटि) सर्जिकाचारे ।
 सर्ज्य पु० सर्ज्जस्त्रेव अत् । सर्जसे । सर्ज्ज-अलुक् । अर्ज्जनीने लि०
 सर्प पु० हज-अच् । नागकेशरे, भुजकले च 'सर्पापहर्षं भद्रम्
 इति भारतम् तज्जामिस्त्रिंशं स्त्री० । भावे अच् । गजने ।
 सर्पकङ्काली स्त्री० सर्पस्त्रेव कङ्कालसङ्गविशेषो यस्याः गौ-
 स्त्री० । सर्पविषघातिन्यां लतायाम् ।
 सर्पगन्धा स्त्री० सर्पाणां विषस्य गन्धो गन्धनं हिंसनं यस्याः
 ५० । विषहारिण्यां लतायाम् । [हरीलतायाम् ।
 सर्पघातिनी स्त्री० सर्पं सर्पविषं हन्ति हन-णिनि । सर्पविष
 सर्पहृत् पु० सर्पसृष्टमिवावाक्यच्छेदो यस्य । नकुले ।
 सर्पहृद् पु० सर्पस्य दंष्ट्रेव पुष्पस्य । तावदनीडजे । सर्पस्य
 दंष्ट्रेव स्पर्शनात् डः खदत्वात् । दृष्टिकालीनतायां स्त्री० ।
 सर्पदंष्ट्रिका स्त्री० सर्पदंष्ट्राकारोऽन्त्यस्थाः टन् । अजशृङ्गाम्
 सर्पदण्डि स्त्री० सर्पं दण्डयति दण्ड-अच् । गोरशीडजे ।
 सर्पदन्ती स्त्री० सर्पस्य दन्त इव पुष्पाख्यस्थाः गौ० स्त्री० ।
 नागदन्तीडजे । [कर्कोशाम् ।
 सर्पदम्बना स्त्री० सर्पात् दम्बयति दम्ब-णिच् स्त्रुट् । बन्धा-
 सर्पपुष्पी स्त्री० सर्पस्य सर्पदन्त इव पुष्पाख्यस्थाः स्त्री० । नागदन्त्याम्

सर्वभुज उ० सर्वं भुङ्क्ते भुज-किप् । भयूरे ।
 सर्परज उ० सर्पाणां राजा टच् सभा० । वासुकी नागभेदे
 सर्पलता स्त्री० सर्पाख्या लता । ताम्बूलीलतायाश्च ।
 सर्पसल न० सर्पेण होष्यद्रव्येण तन्नाशनाय वा सलम् ।
 जनमेजयानुष्ठिते महाभारतप्रसिद्धे सर्पनाशनायै वज्रभेदे ।
 सर्पसहा स्त्री० सर्पं सहते सह-अच् । सर्पकङ्कालीलतायाम् ।
 सर्पहन् पु० सर्पं हन्ति हन-क्विप् । नकुले ।
 सर्पाक्षी स्त्री० सर्पस्त्रेवाक्षि यस्याः पच् सभा० । गन्धनाकुल्याम् ।
 सर्पाख्य उ० सर्पस्याख्या यस्याः । नागकेशरे, महिषकन्दभेदे च
 सर्पाङ्गी स्त्री० सर्पस्त्रेवाङ्गं यस्याः ङीप् । सर्पकङ्कालीलतायाम्
 सर्पादनी स्त्री० सर्पः सर्पविषमद्यतेऽनवा अद्-ल्युट् ङीप् ।
 नाकुल्याम् ।
 सर्पाराति उ० इत० । गरुडे, नकुले च सर्पारिप्रभृतयोप्यत्र
 सर्पावास न० सर्पाणामावासो यत्र । चन्दनदण्डे । इत० ।
 सर्पवासे उ० ।
 सर्पाशन उ० सर्पमश्नाति अश-ल्युट् । भयूरे, गरुडे च ।
 सर्पिस् न० रूप-इति । उते । [गमनकारके लि० ।
 सर्पिणी स्त्री० रूप-णिनि । सर्पयोषिति, सुपभेदे च ।
 सर्पिष्ट न० सर्पाणां भुजगीनामिष्टम् । चन्दनदण्डे ।
 सर्पेट न० सर्पाणांमिष्टम् । चन्दने । [त्वाच् पत्वम् ।
 सर्वं सर्पेण भ्या० प० सक० षेट् । सर्वति असर्वीत् अपोपदेश-
 सर्व्य उ० सर्व-अच् । शिवे, विष्णौ च । सम्पूर्णं, सकले च लि० ।
 अक्षत्रायामस्य सर्वनामता । [सोढरि लि० ।
 सर्वसहा स्त्री० सर्वं सहते सह् सभ् च । इतिव्याम् । सर्व-
 सर्वकर्तृ उ० सर्वं करोति क्त-लृच् । चतुर्भुजे ब्रह्मणि,
 परमेश्वरे च । [संस्थाने सर्वकर्त्रीणां विरति भट्टिः ।
 सर्वकर्त्रीणि लि० सर्वकर्त्रेभ्योऽलं ख । सर्वकारणसमर्थं प्रदार्थं
 सर्वकार उ० सर्वः कारणयः (सावान) । स्वाते प्रदार्थं ।
 सर्वश न० सर्वं गच्छति गम-ड । जले । शिवे, परमेश्वरे, वायौ,
 आत्मनि च उ० । सर्व्यगामिनि लि० । प्रियङ्गुदण्डे स्त्री० टाप् ।
 सर्वगन्ध न० सर्वं गन्धा व्यल । 'चातुर्जातककपूरककोला-
 गुरुकुम्भम्' लवङ्गसहितश्चैव सर्वगन्धं प्रकीर्तितमि'त्युक्ते
 गन्धद्रव्यसमूहे ।
 सर्वग्रन्थि उ० सर्वत्र ग्रन्थिरिवात्र । पिप्पलीमूले । [लि०
 सर्वक्षुण्ण उ० सर्वं कषति कष-खच् सभ् च । पापे । सर्वान्तरेक्षिणि
 सर्वजननी लि० सर्वजनेषु विदितः ख । सर्वत्र विख्याते ।
 सर्वज्ञ उ० सर्वं जानाति ज्ञा-क् । शिवे, बुद्धे, परमेश्वरे च ।
 सर्वज्ञानकर्त्तरि लि० । दुर्गायां स्त्री० ।

सर्वतस् अच्य० सर्व-तसिच् । समन्तत इत्यर्थः ।
 सर्वतिक्ता स्त्री० सर्वतः तिक्ता । काकभात्याम् ।
 सर्वतोभद्र उ० न० सर्वतो भद्राणि सञ्जानि यस्य । चतुर्द्वार-
 युक्ते गृहभेदे, प्रतिष्ठादौ पूज्यदेवतानां मण्डलभेदे
 ज्योतिषोक्ते शुभाशुभज्ञानार्थं चक्रभेदे, अक्षकारोक्ते बन्ध-
 भेदात्मके चित्रकाव्ये च । सर्वतोभद्र मस्य । निम्बदण्डे
 उ० । गान्धार्थ्या, नटयोषिति च स्त्री० ।
 सर्वतोभद्रचक्र न० सर्वतो भद्रं यत्र तादृशं चक्रम् । ज्योति-
 षोक्ते शुभाशुभज्ञानार्थं चक्रभेदे ।
 सर्वतोभद्रबन्ध उ० सर्वतोभद्राकारेण बन्धः । चित्रकाव्यभेदे ।
 सर्वतोभद्रमण्डल न० सर्वतो भद्रनामकं मण्डलम् । शार-
 दातिलकाद्युक्ते प्रतिष्ठादौ—पूज्यदेवतामण्डलभेदे ।
 सर्वतोमुख न० सर्वतोमुखमस्य । जले । आकाशे, शिवे, ब्रह्म-
 णि, परमेश्वरे, आत्मनि, ब्राह्मणे अग्नौ च उ० ।
 सर्वत्र अच्य० सर्व-त्रल् । सर्वस्मिन् काले, देशे, दिशि वेत्यर्थः ।
 सर्वत्रगा उ० सर्वत्र गच्छति गम-ड । वायौ । सर्वत्रगामिनि लि०
 सर्वत्रगामिन् उ० सर्वत्र गच्छति गम-णिनि । वायौ सर्वत्र
 गन्तरि लि० । [ज्ञायं, जेतौ च ।
 सर्वथा अच्य० सर्वप्रकारम् थाच् । सर्वप्रकारे, ऋगे, प्रति-
 सर्वदम्भन उ० सर्वान् दम्भयति दम्-णिच्-ल्युट् । दुश्मनपुत्रे
 भरतदम्भे । सर्वदम्भनकर्त्तरि लि० ।
 सर्वदर्शिन उ० सर्वं सर्वशानेन पश्यति दृश्-णिनि । बुद्धे,
 परमेश्वरे च । सकलद्रष्टरि लि० ।
 सर्वदा अच्य० सर्वस्मिन् काले देशे दिशि वा दान् । सर्व-
 स्मिन् कालादावित्यर्थः । [उपादौ ।
 सर्वधुरीण लि० सर्वं धुरं वहति ख । सकलभारवाहके
 सर्वनाम उ० सर्वेषां नाम । व्याकरणोक्ते कार्यविशेषार्थं कृत-
 संज्ञावति सर्वादिशब्दभेदे ।
 सर्वभक्ष स्त्री० भक्ष-अण्य् उप० । अजायाश्च सर्वभक्षके लि० ।
 सर्वभक्षला स्त्री० सर्वाणि भक्षलावस्थाः ५३० । दुर्गायाम् ।
 सर्वभय लि० सर्वात्मकः भयट् । सर्वात्मके । परमेश्वरे उ० ।
 सर्वमूषक उ० सर्वं सृणोति सृण-उकन् उ० । काले ।
 सर्वरस उ० सर्वोरसयः । (धुना) शालरसे वीणादेर्वाद्ये,
 पण्डिते च । कर्म० । लवणे रसे ।
 सर्वरसोत्तम उ० सर्वेषु रसेषु उत्तमः । लवणे रसे ।
 सर्वरात्र उ० सर्वा रात्रिः अच् सभा० । रात्राह्वानाः शंखोति
 उ० स्तम् । सकलरात्रौ ।
 सर्वरी स्त्री० ख्वनिप् ङीप् र च । रात्रौ ।

सर्वसुपरिवर्त्त पु० सर्वसुपरिवर्त्त यत् । वत्सरे ।
 सर्वला(ली) स्त्री० सर्वं लाति ला क वा गौरा० डीष् । गोमराखे
 सर्वलिङ्गिन् पु० सर्वेषां लिङ्गानि सन्त्यस्य इति । वेदविस्-
 त्राचारिणां योद्धादीनां लिङ्गवत्त्वं प्रापयति ।
 सर्वलोह पु० सर्वः लोहमयोऽयसो यस्य । लौहमये वाणे ।
 सर्ववर्णिका स्त्री० सर्वं वर्णयति वर्ण-णुल् अत इत्तम् ।
 गान्धादीहजे ।
 सर्वविद् पु० सर्वं वेत्ति विद्-क्विप् । परमेश्वरे । सर्वज्ञातरि लि०
 सर्ववेद पु० सर्वं वेदा अधीतत्वेन सन्त्यस्य अच् । सर्ववेदाध्य-
 यनकर्त्तरि । विद्-अणु उप् । सर्वज्ञे लि० ।
 सर्ववेदस् पु० सर्वाणि धनानि वेदवते लाभवते पालाय ददाति
 विद्-लाभे णिस्-अधि । सर्वस्वदक्षिणकविजिज्ञासक
 यागकर्त्तरि ।
 सर्ववेशिन् पु० सर्वेषां वेशो धार्यत्वेनास्यस्य इति । नटे ।
 सर्वसङ्गत पु० सर्वं सङ्गतसहितं यस्य । पटिधन्ये । सर्वलो-
 धिते लि० । [सर्वसैन्यसञ्जीकरणेन युद्धयात्रायाम् ।
 सर्वसङ्ग्रहण न० सर्वेषां सङ्ग्रहणं युद्धार्थं सञ्जीकरणं यत् ।
 सर्वसङ्घ पु० सर्वं सङ्घते अच् । युगुत्तौ । सर्वसङ्घिणौ लि०
 सर्वसिद्धि पु० सर्वेषां सिद्धिरस्मात् । श्रीफले । सकलसाधने लि०
 सर्वस्व न० कर्म० । सकलधने ।
 सर्वस्वदक्षिण पु० सर्वस्वं दक्षिणा यत् । विश्वजिज्ञासकयागभेदे
 सर्वहित न० सर्वेषां हितम् । सरिषे ५५० । सकलहितहेतौ लि०
 सर्वाङ्गीण लि० सर्वाङ्गाणि व्याप्नोति ख । सर्वावयवव्यापके
 'सर्वाङ्गीणे तत्त्वत्वे' इति भट्टिः । [णत्वम् । दुर्गायाम्
 सर्वाङ्गी स्त्री० सर्वेभ्य आनयति भोजं आ-नी-उ पूर्वपदादिति
 सर्वानुकारिणी स्त्री० सर्वानुसूकरोति अनु+ङ-णिनि ।
 शालपण्याम् । [ज्ञानिनि लि०
 सर्वानुभूति स्त्री० सर्वेषामनुभूतिर्यत् । श्वेतविडयाताम् तत्त्व-
 सर्वानुभोजिन् लि० सर्वेषामन्नं सर्वाण्यन्नानि वा भुङ्क्ते
 भज-णिनि । सर्वाङ्गभक्षणे । [भक्षणे ।
 सर्वाङ्गीन लि० सर्वेषामन्नं सर्वमन्नं वा भुङ्क्ते ख । सर्वाङ्ग-
 सर्वाभिसन्धिन् पु० सर्वलयाचारणे अभिसन्ध्यास्यस्य इति ।
 सर्वलाभिसन्धिसति जने ।
 सर्वाभिसार पु० अभिसिध्यते अत् अभि+हृ-घञ् इत् ।
 चतुरङ्गसैन्यसन्नाहनेन युद्धयात्राभेदे । [सति लि०
 सर्वार्थसिद्ध पु० सर्वेषु अर्थेषु सिद्धः । बुद्धे सकलानीष्टसिद्धि
 सर्वाङ्ग पु० सर्वमन्त्रः टन् सका० ह्यादेशः णत्वम् । सकलदिने
 सर्वोप पु० सर्वेषां चतुरङ्गसैन्यानामोपो हन्द्मभिसारो यत् ।

ओषधीभूतसर्वसैन्याभिसारे कर्म० । सर्वजलवेगे ।
 सर्वोपधि स्त्री० कर्म० । 'कुपसांशोहरिद्राभिर्वचाशैलेयचन्द-
 नैः । सराचन्दनकपूरेभूलाः सर्वोपधिः स्मृत' इत्युक्ते कुपा-
 दिद्रव्यधने ।
 सर्वोपधिगण पु० सर्वासासोपधीनां गणः । 'सुराशांशो
 वचाकुष्ठं शैलेयं रजनीद्वयम् । यठीचम्पकतुलाञ्च सर्वोपधि
 गणः स्मृतः' इत्युक्ते द्रव्यगणे । [तैलभेदे ।
 सर्वप पु० हृ-अप सृक् च । (सर्पिणः) सल्लभेदे । [खे हृक्पे
 सर्वपतैल न० सर्वपस्य स्त्रो हः सर्वप+स्त्रो हार्थ-तैलच । सर्वप-
 सल न० सल-अच् । जले ।
 सलिल न० सल-इलच् । जले ।
 सलिलकुन्तल पु० सलिलस्य कुन्तल इव । श्रैवाले ।
 सलिलराशि पु० इत्तम् । सलिलनिष्पादयोक्तम् ॥
 सलिलेन्धन पु० सलिलमिध्वनयितुं दातुं यस्य । वाडवानले ।
 सल्लकी स्त्री० शल्लकुन्तलुक् पु० गौरा० डीष् । शल्लकाम् ।
 सल पु० सल्यते हृ-अण् । यज्ञे, सन्ताने च । अच् । सूर्ये, अर्कडले
 सलन न० स-ल्युट् । यज्ञाङ्गे स्नाने, सोमनिष्पादनव्यापारे,
 सोमपाने, यज्ञे, सोमनिष्पीडने, प्रसवे च ।
 सल्यस् लि० समानं वयो यस्य समानस्य सः । वयस्ये 'सल्यो
 भिरनित' इति रघुः ।
 सल्यार्थ पु० समानोवर्णो यस्य । तस्यरूपे, एकजात्यान्त्ये यथा-
 विप्रस्य विप्रजातिः क्षत्रियस्य क्षत्रियजातिः । 'तस्यारूपप्रयत्नं
 सल्यार्थ' इति व्याकरणोक्ते स्थानप्रयत्नाभ्यां तस्यवर्णं च
 यथा ककारस्य स्थानेन तस्यो गकारादिः, प्रयत्नसाधनेन
 चकारस्य ककारादिः जकारस्य सकारः सकारस्य षकारः
 हकारस्य वर्गायचतुर्धा वधाः । सल्य वर्णेन वर्णसहिते लि०
 सल्यहा स्त्री० सल्य वहेन । लिङ्गतायाम् ।
 सल्यस् लि० सल्य वासवा । वस्त्रायागविलम्बस्याद्यभेदे वेगवति
 सल्यकल्पक न० सल्य-विकल्पेन कप् । वेदान्तोक्ते चातस्य-
 भेदादिकल्पनासहिते ध्यानभेदे, न्यायोक्ते एकस्मिन् धर्मि
 सल्यपरसंसर्गावगाहिनि ज्ञानभेदे च ।
 सल्यकाश लि० सल्य विकल्पेन । प्रफुल्ले, विकसिते, अस्फुटौ च
 सल्यिष्ठ पु० हृ-ल्यप् । जगत्सदृश परमेश्वरे 'तत् सल्यिष्ठरेख्य'
 इति श्रुतिः सूर्ये च । [न सूर्यास्य सल्यिष्ठ' इति नैषधम्
 सल्यिष्ठ लि० सल्य विध्यति विध-क सल्यस्य सः । निकटे 'सल्यिष्ठे
 सल्यिष्ठाय लि० सल्य विख्यायेन । विख्यायापने ।
 सल्येश लि० विशिष्यत्वेन वेद्योद्देशः सल्य वेगेन । निकटे, वेद्यान्ति च
 सल्य लि० हृ-प्रेरणे वल् । वाक्ने दक्षिणे, प्रतिकूले च विष्णौ पु० ।

सद्यसाचिन् उ० सद्येन वासनेन सचति सच-णिनि । अर्जुने
सद्ये उ० सद्ये तिष्ठति स्था-क अलुक् स०अव्युत्पत्तम् ।
सारथौ । [सारथौ ।

सद्येष्ट उ० सद्ये तिष्ठति स्था ऋन् किञ्च अलुक् स० पत्वम् ।
ससत्या स्त्री० सह सत्येन । नागदन्त्याम् । सस्युक्ते लि० ।
ससवा स्त्री० सह सत्येन । गर्भवत्यां स्त्रियाम्, प्राणिशुक्ते लि०
'न ससत्वेण गर्तेष्विति' मनुः ।

ससन न० सस-हिंसने ल्युट् । यत्रार्थे पशुहनने ।
सस्य न० सघ-यत् । इत्यादीनां फले, चलगते धात्वे च ।
सस्यसंवर उ० सस्यं संवर्णोति सम्+ङ-अच् । शालवृक्षे ।
सस्यसंवरण उ० सस्यं संवर्णोति सम्+ङ-ल्यु । अश्वकर्णवृक्षे
सह अव्य० सह-अच् । साहित्ये, साकल्ये, सादृश्ये, योगपटौ,
विद्यामानत्वे, सच्छब्दे, सम्बन्धे, सामर्थ्ये च ।

सह उ० सहते सह-अच् । अग्रहायणभासे भारादिसहिष्णौ लि०
सहकार उ० सह युगपत् किरति सौरभम् दूरादौ कृ-अण् ।
अतिदूरगामिसौरभान्विते आम्ने । भावे धञ् सहकारणे उ०
सहकारिन् लि० सह सम्भूय करोति कार्यं क-णिनि । हेतु
भेदे स्मिन्ने स्वकार्यकारके हेतौ ।

सहगमन न० सह+गम-ल्युट् । सहसरणे, सह गमने च ।
सहचर उ० सह चरति चर-अच् । पीतकिष्कटां नीलकि-
ष्कटाञ्च । वयस्ये, प्रतिबन्धके, सहाये, अनुचरे च लि०
'सहचरसमुहस्येति' कुमारः स्त्रियां ङीप् ।

सहचरी स्त्री० सह चरति चर ट । पीतकिष्कटां सह-
चरति धर्मम् चर-ट । धर्मपत्न्याम् ।

सहज उ० सह जायते जन-ङ । सहोदरे, निषर्गे च स्वभावसिद्धे
'सजजप्राकृतावपी'ति भावः सहोत्पत्ते च लि० ज्योतिषोक्ते
जन्मलग्नात् तृतीयस्थाने न० । [नेयादौ

सहजमित न० सहजं स्वभावसिद्धम् प्राकृतं मितम् । भागि
सहजारि उ० सहजः स्वभावसिद्धः अरिः । सापलभ्रात-
पितृव्यपुत्रादौ ।

सहदेव उ० सह दीव्यति दिव-अच् । माद्रीसुते पाण्डवभेदे ।
बलायाम् दण्डोत्पत्ते, शारिरोपधौ च स्त्री० गौ० ङीप् ।
सर्पायाम् पीतदण्डोत्पत्त्याञ्च स्त्री० टाप् ।

सहधर्मिणी स्त्री० सह समानो धर्मोऽप्यस्या इति । पत्न्याम्
सहन न० सह-ल्युट् । जन्मायां, तितिक्षायां, शीतोष्णादिद्वन्द्व-
धर्मसहने । सह-युञ् । सहिष्णौ, जन्माशौले च लि० ।

सहपान न० सह पानम् । एकल मद्यादिपाने ।

सहभाविन् लि० सह भवति भू-णिनि । सहभावे ।

सहभोजन न० सह एकल भोजनम् । एकलस्थानाशनादौ ।
सहभरण न० सह च्छतेन प्रत्या सह एकचित्तारोहणेन सर-
णम् । च्छतपतिचित्तारोहणेन तत्सहितभरणे ।

सहरसा स्त्री० सह रसेन । सहप्रपण्याम् । रसाश्विते लि० ।
सहस् न० सह-असि । बले, ज्योतिषि च मार्गशीर्षे भासे उ० ।
'सहसा सहसा कृतवेषपुरिति' भावः ।

सहसा अव्य० सह+सो-ङा । हठादित्यर्थे, अकस्मादित्यर्थे च ।
सहस्य उ० सहसे बलाय हितः अत् । प्रौढभासे ।

सहस्र न० समानं हसति हस र । दशशतसङ्ख्यायां, बहु-
सङ्ख्यायां, तत्सङ्ख्याश्विते च । [षादयोष्यत् ।

सहस्रकार उ० सहस्रं काराः शिरणाव्यस्य । सूर्ये सहस्रकिर-
सहस्रकाण्डा स्त्री० सहस्रं काण्डा यस्याः । हेतुद्वयायाम्
सहस्रदंष्ट्र उ० सहस्रं बहुसङ्ख्या दंष्ट्रा अव्यस्य । पाठीनमत्स्ये
(बोयाल) ।

सहस्रदंष्ट्रिन् उ० सहस्रं दंष्ट्राः सन्त्यस्य इति । पाठानमत्स्ये
सहस्रधारा स्त्री० सहस्रगुणिता धारा । देवतास्नानार्थ-
बहुस्त्रिद्वयन्वनिष्कृतवज्रजलादिधारायाम् ।

सहस्रनयन उ० सहस्रं नयनान्यस्य । इन्द्रे । सहस्रनेत्रादयोऽप्यत्र
सहस्रपत्त न० सहस्रं बहुसङ्ख्याकानि पत्राणि यस्य । पत्रे
सहस्रपर्णादयोष्यत् ।

सहस्रपाद् उ० सहस्रं बहुकः पादा यस्य पाद्भावाः । विष्णौ,
परमेष्ठिने च । 'सहस्राक्षः सहस्रपादिति' उपसृक्तम् ।

सहस्रपाद उ० सहस्रं पादाः किरणाचरणा वा सन्त्यस्य
अच् । विष्णौ, सूर्ये अर्कवृक्षे च । [सार्ज्येने च

सहस्रभुज उ० सहस्रं बहुवो भुजा यस्य । विष्णौ, कार्तिकेय-
सहस्रभुजं उ० सहस्रं बहुवो भुजां गोऽस्य । विष्णौ, सहस्र-
शीर्षादयोष्यत् । [जुने, विष्णौ च

सहस्रवाङ्ग उ० सहस्रं बाहवोऽस्य । वाणासुरे, कार्तिकेय-
सहस्रवीर्या स्त्री० सहस्रं बहुनि वीर्यास्यस्याः । दृव्यायाम्,
महाशतावर्षाञ्च ।

सहस्रवेध न० सहस्रं बहुवो वेधा यस्य । कुके ।

सहस्रवेधिन् न० सहस्रं विध्यति विध-णिनि । हिङ्गौ ।
अनुवेतसे, कस्तूर्याञ्च उ० । सहस्रवेधकर्त्तरि लि० ।

सहस्रशिखर उ० सहस्रं बहुनि शिखराण्यस्य । विन्ध्यपर्वते
सहस्रा स्त्री० सहस्रं बलानि सन्त्यस्याः अच् । अम्बुवायाम् ।

सहस्रांशु उ० सहस्रमंशवो यस्य । सूर्ये, अर्कवृक्षे च । [इन्द्रे च
सहस्राक्ष उ० सहस्रमक्षोणि यस्य बहु समा० । इन्द्रे, विष्णौ,

सहस्रार न० सहस्रमाराः कोष्ठा यस्य । शिरःस्थिते पुष्पा

नाडोमथस्य सहस्रदलकमले । [नृपादौ पाठीने च ।
सहस्रिन् पु० सहस्रं सैत्यानि सन्त्यस्य इति । सहस्रसैन्ययुक्ते
सहा स्त्रीसहते सह-अच् । सप्तपण्यां, इतकुमार्यां, दशहोत-
पलायां, धृष्टिष्यां, शुक्लभिरुष्ट्याम्, राज्ञायां, स्वर्णशीर्ष्यां,
सर्पकङ्काल्यां, नारीपुष्पे च ।

सहाचर पु० सह आचरति आ+चर-अच् । पीतभिरुष्ट्याम् ।
सहाय पु० सह एति इण-अच् । सहचरे, अतुक्कले, असावतु-
क्तोऽपि सहाय एवेति कुमारः । [सहायससुदाये च ।

सहायता स्त्री० सहायानां समूहः तभावे वा तल् । साहाय्ये
सहार पु० सह एकदैव ऋच्छति दूरं गच्छति सौरभेण
हृ-अच् । आम् । हारोहरणं सह हारेण । सहाप्रलये ।
सहारोष्य लि० सह आरोष्येण । रोगग्रस्त्ये ।

सहासन न० सह आस्यतेऽल आस-ल्युट् । एकासने ।

सहित लि० सम्यक् हितः पु० समोऽन्वयलोपः । सम्यग्हिते
सह-क्त वा इट्, सह-प्रतल् वा । समभिव्याहृते ।

सहित लि० सह-लच् वा इट् । सहनशीले । इडभावे । सो-
दाप्यल स्त्रियां ङीप् ।

सहित न० सह्यतेऽनेन सह-इल । सहनसाधने धर्मभेदे ।

सहिष्णु लि० सह-इष्णुल् । सहनशीले । [विरुद्धधर्मोद्भवसह

सहिष्णुता स्त्री० सहिष्णोर्भावे तल् । क्षमायाम् शीतोष्णादिने

सहृदय लि० सह-हृदयेन । प्रशस्तचित्ते, काव्यार्थभावनाधीन-

परिपक्वबुद्धौ 'सहृदयधुरीणाः कतिपये' इति रसगङ्गाधरः

सहस्रेषु पु० हृदयस्य लेखः कालुष्यकरणं हृद्भावः सह

हृत्तेन । 'विविकलिता हृद्दये अन्ने यस्मिन् प्रजायते ।

सहस्रेष्वन्त विज्ञेयमि' लुक्ते दूषितान्ने ।

सहोक्ति स्त्री० सह उक्तिः । सहकथने, एकोक्तौ, सह शब्द-

सोक्तिर्यत् । अर्थालङ्कारभेदे । [पर्ययालायाम् ।

सहोदज पु० न० सहते आतपाद्याल सह-अल् कर्म० । सनीनां

सहोद पु० सह जडा येन । 'या गर्भिणी संक्षिप्यते जाता

जातापि वा सती । वोढुः स गर्भे भवति सहोद इति

कोच्यते' इति सन्तुक्ते अज्ञातगर्भायां परिणीतायां स्त्रियां

जाते पुत्रभेदे, सहोदः सन् जायते जन-ड । सहोदजोऽ-

पुत्रार्थे । [भगिन्यां स्त्री०

सहोदर न० सह समानसुदरं यस्य । एकगर्भजाते भ्रातरि ।

सह्य न० सहायस्य भावः यत् लि० । साहाय्ये, 'तत्वाद्ये सहा-

मकरोदिति' उराणाम् सह भावे यत् । आरोग्ये, साम्ये

बाधुर्थ्ये च । कर्मणि यत् । सोढव्ये लि० पुनाख्यदेशसमी-

पस्ये पर्वतभेदे पु० ।

सा स्त्री० सो-ड । गौर्यां, लक्ष्म्याञ्च ।

सांख्य न० संख्यायतेऽल संख्या सम्यग्ज्ञानं सांख्यत आण ।

सम्यग्दर्शने 'एषा तेऽभिहिता सांख्ये इति गीता संख्यां

मूलप्रकल्पादिपदाद्यानां गणनमल प्रज्ञाद्याण । कपिलप्रणीते

दर्शनशास्त्रे, परसवर्णे साङ्ख्यसम्यग्भवत साङ्ख्योक्तयोगे पु० ।

सांघातिक लि० संघाताय हितम् ठण् । सङ्घातकारके ।

ज्योतिषोक्ते जन्मनक्षत्रावधिषोडशनक्षत्रे च 'देहद्रविण

वन्धूनां नाशः सांघातिके तथेति ज्योतिषम् परसवर्णे

साङ्घातिकमपि उभयतः ।

सांघटिक न० संघटं प्रत्यक्षदृष्टमनुसरति ठण् । दृष्टानुसारि

न्यायभेदे, संघटी दृष्टमालः फलति ठण् । सद्यः फले ।

परसवर्णे सान्द्रटिकमप्युभयतः । [कारके ।

सांघातिक पु० सम्यक् यातायै अलम् ठण् । पोतेन वाणिज्य

सांघातीन लि० संयुगे युक्ते साधुः ख । रणकुशले ।

सांघाविण न० सम+रु-भावे णिनि ततः स्वायेऽण् । व्याघ्रे

हृडादिकोलाहले । [अण् । ज्योतिर्विस्तारि, गणके ।

सांवत्सर पु० संवत्सरं तज्ज्ञानोपयोगिशास्त्रं वेत्ति अधीते वा

सांवत्सरिक लि० संवत्सरे भवः ठञ् । प्रतिवर्षकर्तव्ये आङ्गे

सांघादिक पु० सम्यग्वादायालं ठण् । नैयायिके ।

सांशयिक लि० संशयमापन्नः ठण् । सन्द्विहाने, संशययुक्ते,

संशयविषये च । [भवे, संसारापयोगिनि वा पदार्थे

सांसारिक लि० संसाराय हितम् तल भवे वा ठण् । संसार-

सांसिद्धिक लि० संसिद्धिः स्वभावसिद्धिः तया निर्दृष्टं ठण् ।

स्वभावसिद्धे । 'सांसिद्धिकसदाहृतमिति भाषापरिच्छेदः ।

साकम् अव्य० सह अकति अक-अच् सादेशः । साहित्ये ।

साकल्य न० सकलस्य भावः ध्वञ् । ससुदाये । स्वार्थे ध्वञ् ।

सकले, होमार्थे मिश्रितेषु तिलादिद्रव्येषु च ।

साकाङ्क्ष लि० सहाकाङ्क्षया । सामिन्नामे, शब्दबोधोपयोग्याः

काङ्क्षायुक्ते पदभेदे च ।

साकार लि० सह आकारेण मूर्त्या । मूर्त्तिविशिष्टे, सावयवे च

साकुरुण्ड पु० सकुरुण्ड एव स्वार्थेऽण् । सकुरुण्डहले ।

साकेत न० आकित्यते आकितः सहकितेन । अयोध्यापुरे

'जनस्य साकेतनिवासिन' इति रघुः ।

साक्तक पु० सक्तवे हितः ठक् । यजे । सक्तूनां सभाहारः तस्मै-

दम् वा ठक् । सक्तुसमूहे न० । तत्सम्बन्धिनि लि० ।

साक्षात् अव्य० सह अकति अल-आति सादेशः, सह अल

भवति अत-किप् वा । प्रत्यक्षे तद्विषये च 'यत्साक्षात्

दपरोक्षाद्ब्रह्मोति श्रुतिः ।

साक्षात्कार पु० साक्षात्+क.चञ् । प्रत्यये ।

साक्षिन् लि० सह-अणि अस् इनि साक्षात्कृष्टा इनि वा नि० । साक्षाद्कृष्टि । क्षियां ऊीप् । परनेन्द्रे पु० 'साक्षी चेताः जेवलोनिर्गुणेष्विति श्रुतिः । अयमेव साक्षि-
चैतन्यत्वेन वेदान्तपरिभाषादौ स्वीकृतः ।

साक्ष्य न० साक्षिणो भावः कर्म वा व्यञ् । साक्षिकर्षणि,
व्यवहारविषयदृष्टतत्त्वानुसन्धनरूपे तद्भावे च । 'यः
साक्ष्यमन्दतं वदेद्'ति श्रुतिः । [च ।

सागर पु० समरेण निर्हृतः अण् । सङ्घ्रे, ऋगभेदे, सङ्घाभेदे
सागरगामिनी स्त्री सागरं गच्छति गम+णिनि न यत्वम् ।
नद्यां, सूक्ष्मेवावाह । [प्रथिव्याम्

सागरनेमि स्त्री० सागरः नेमिरिव नेटनाकारो यस्याः ।
सागरमेखला स्त्री० सागरो नेखलेव यस्याः । प्रथिव्याम्
सागराक्षय पु० सागर आलस्यो यस्याः । वक्ष्ये ।

सागरोत्थ न० सागराद् उत्तिष्ठति उद्+स्था क् । सासङ्गवनणे
साग्निक पु० सहान्निभा अग्निहोत्रेण वा हव् । औत्साह्य-
मियुक्ते, अग्निहोत्रिणि द्विवे च ।

साङ्गव्यं न० सहारं भावः व्यञ् । परस्परभावसमानाधिकरण
वृत्तित्वरूपे न्यायोक्ते जातिबाधके दोषभेदे, पूर्वोक्तसङ्गव्यं धर्मे च
साङ्ग लि० सहान्न । अङ्गयुक्ते 'साङ्गं क्त क्रियते पुनरिति श्रु०
साङ्गित्य लि० सङ्गत्या निर्दृष्टाः उण् । सङ्गते ।

साङ्गामिक लि० संघाभाव प्रभवति उण् । सेनापतौ, युद्धोप-
योगिरथादौ च ।

साक्षि अव्य० सच-इण् । वक्ते, तिर्यगर्थे च । [महेश्वर्याम् ।
साक्षिवाटिका स्त्री० साक्षि यथा तथा वटति शबुन् । जेतपु-
साक्षीकृत लि० असाक्षि साक्षि क्रियते अा पु-नि० दीर्घः ।

वक्षीकृते 'साक्षीकृता चाक्षरं तस्यापि'ति कुमारः ।
साष्ट प्रकाशने अद० लु० उ० अ० सेट् । साष्टयति ते अक्षसाठत् त
साष्टोप लि० सहाष्टोपेन । सगर्वं, विकटे च ।

सात सुखे अ० पु० उभ० अक० सेट् । सातयति ते अक्षसातत् त
सात न० सात-यच् । हृषे । सन-क्त । दत्ते, नटे च ।
सातला स्त्री० सातं सुखं लाति ला-क । चर्मकषायाम् ।

साति स्त्री० सन-क्तिन् । अक्षसाने । दाये, तीव्रपीडयाह ।
सातीनक पु० सतीनप्य सात्ये व्यञ् । सतीनकटके (सुहृन्टर
सात्यकि पु० सत्यकस्य दृष्टिवशं सत्यप्राप्त्यर्थम् अण् । गिनेर्नप्रति
सनामख्याते दृष्टिवशं सति यभेदे । [चिह्नतदेशभेदे

सात्यत् पु० सत्यमेव सात्यमवति अत-क्षिप् शक० । यादवा-
सात्यत पु० सत्यमेव सात्यमवत्यस्य त सत्ययुधोपाधिके विष्णौ ।

सात्यतो देशस्य राजा व्यञ् । विष्णौ, सात्यदेशाधिपे
न्द्रे वङ्गपु तस्य लुक् 'भगवान् सात्यतां प्रति'रिति
पुराणम् । 'सत्यं सत्यान्त्रयं सत्यगुणं सेवेत केशवम् ।
योऽनन्यत्वेन भगवा सात्यतः ससदाहृत' इत्युक्ते वैष्णवे
यदुवंशे अंगुष्ठे नक्षत्रभेदे च । यदुवंशोत्पन्नत्वेन शिशु
पालमातरि स्त्री० ऊीप् । सा च नाटकस्य दृष्टिभेदे च ।

सात्विक पु० सत्वात् सत्वगुणप्रधानात् विष्णोर्भवेति उण् ।
चतुर्मुखे ब्रह्मणि तस्य विष्णुनाभिकमलजत्वात् तथात्वे ।
सत्यमेव सात्विकस्यस्य उण् । विष्णौ । सत्वगुणेन तत्कार्येण
भगवा वा निर्हृतः उण् । सत्वगुणजाने, सत्वप्रधान
अनोविशेषजाति च शङ्करादिरसानुगुणे भावभेदे च ।
सत्वप्रधाने जने लि० । 'आहुराः सात्विकप्रिया' इति
गीता । दुर्गायां स्त्री० ऊीप् ।

साङ्गी स्त्री० साङ्ग्येन रोगा अनया सद-णिच् ल्युट् । कटुव्याम्
सादि पु० सद-इण् । सारथौ, योद्धरि च । अवसन्ने लि०

सादिन् पु० सद-णिनि । अन्तारोहणकर्त्तरि, गजारोहिणि,
रणारोहिणि च । अवसन्ने लि० ।

सादृश्यं न० सदृशस्य भावः व्यञ् । तद्विचले सति तद्वत्भूयो-
धर्मरूपे समानधर्मे, येन सह यस्य सादृश्यं प्रसिद्धं तत्
दृष्टदभिधाने वक्ष्यते ।

साधक लि० साध-खुच्, विध-णिच्-खुच् साधादेशः वा ।
साधनकर्त्तरि, तन्मोक्षे अन्नादिनिष्कारके शिष्ये च ।
'साधकः सिद्धिमायुषादिति तन्मन् ।

साधन न० साध्य तदनेन-विध-णिच्-खुच् साधादेशः । करणे,
क्रियोत्पादके हेतुभेदे 'क्रियायाः परिनिष्पत्तिर्यथापाराद्-
नन्तरम् । विवक्ष्यते यदा यत् करणं तत्तदा श्रुतमित्युक्ते
क्रियासाधकव्यापारवतिकरणे, सैत्वे, युद्धोपकरणे पुंविभे,
कारकभेदे, प्रमाणे, अनुमापके हेतौ च । भावे ल्युट् ।
मारणे, श्रुतसंस्कारे, अग्निदाने, गतौ, निष्पादने, अनुमनने,
सिद्धौ च । कर्मणि ल्युट् । द्रव्ये, धने, मैत्रे च ।

साधर्म्यं न० सधर्मस्य समानधर्मस्य भावः व्यञ् । समीपसा-
धारणधर्मरूपे चक्षणे 'यदुक्तं यस्य साधर्म्यमिति भाषा-
परिक्रमेदः । समानो धर्मो यस्य तस्य भावः व्यञ् । समान
धर्मे यथा प्रमाणिव सुन्दरं सन्धित्यादौ सौन्दर्यम् ।

साधारण लि० सह धारणया साध्यं उण् । सदृशे, अनेक
स्वत्ववत्केवलान् धने 'साधारणं समानित्वं यद्विद्विदाह-
नादिकमिति श्रुतिः । क्षियां गौरा० ऊीप् । सा च कुक्षि
कायां, वेष्टादिनायिकायाश्च न्यायोक्ते 'यः सपथे विपथे च

भवेत् साधारणस्तु य' इत्युक्ते हेत्वाभासभेदे पु० । यथा
वह्निमान् द्रव्यत्वादित्यादौ द्रव्यत्वहेतुः सपक्षे पर्वते, विषये
हृदादौ च स्थित इति साधारणः ।

साधारणस्यार्थः पु० कर्म० । अहिंसा सत्यमस्तेषां शौचमिन्द्रिय
नियमः । दसवृत्तार्जनं दानं धर्मं साधारणं विदु-
रित्युक्ते अहिंसादौ सर्ववर्णान्यसत्त्वे धर्मं । न्याया
द्युक्ते संशयहेतौ समानधर्मं च रङ्गं रजतं नवेति संशये
रङ्गरजतयोः सामान्यधर्मज्ञातृत्वमशुभेत्वादिः ।

साधितं ति० सिध-णिच्-त्त । दापिते, प्रमाणादिना उद्भाषिते च
'साधितात् दशकं शत' इति स्मृतिः निष्पादिते' शोधिते च
साधिदेव ति० सह अधिदेवेन सायं ऽण्य हिपददृष्टिः । अधि-
देवतासहिते साधिभूतसाधिवज्रावपि परमेश्वरे ।

साधिष्ठ ति० अतिशयेन साधुः वाढो वा इच्छन् साधादेशः टि
बोपो वा । अत्यन्तदृष्टे, अतिसाधौ, अतिशोभने च ।

साधिष्ठानं ति० सह अधिष्ठानेन । सन्निहिते तन्मोक्षे
षट्चक्रमध्ये सुषुम्नामध्यस्थे चक्रभेदे न० ।

साधीयस् ति० अतिशयेन साधुः वाढो वा साधादेशः टि
बोपो वा । अत्यन्तदृष्टे, साधुवरे च । स्त्रियां ङीप् ।

साधु ति० साध-उन् । उत्तमकुलजाते, सुन्दरे, सगोहरे, उचिते
च । स्त्रियां वा ङीप् । सौम्ये, जिने च 'न प्रकृष्यति सन्नामे
नावसाने न कुप्यति । न क्रुद्धः पश्यन् ब्रुवादेव हि साधुस-
जय' गित्याद्युक्तधर्मवति जने वार्धुकिने च पु० ।

साधुपुत्र न० साधु इयं यस्य । स्वल्पज्ञे । कर्म० उत्तमकुलजे
साधुवाह पु० कर्म० । विनीते सुशिक्षिते घोटके ।

साधुवाहिन् पु० साधु यथा तथा वहति स्त्रियि । विनीतेऽथ
सुन्दरवहनकर्तार ति० ।

साधुवृत्तः पु० कर्म० । कदम्बद्वये, वृक्षद्वये, शोभनवृक्षमाले च
साध्य पु० सिध-णिच्-यत् । 'मनोमन्ता तथा प्राणो नरोऽ-

पानश्च वीर्यवान् । निर्भयोरनरकैश्च दंशो नारायणो हृष्टः
प्रभुर्भक्तिं सत्पास्मताः साध्या द्वादश देवता' इत्युक्ते द्वाद-
शसंख्ये गणदेवताभेदे, विष्णुश्चादिषु योगेषु एकविंशे
योगे च । साधनीये ति० । अष्टादशविवादिषु प्रमाणादिना
उद्भाष्ये पदार्थे । 'प्रतिज्ञादोषनिर्मुक्तं साध्यं सत्कारणान्नि-
तम् । निश्चितं लोकविशुद्धं पक्षं पक्षविदोरित्युक्ते व्यवहारे
साध्यावाहं प्रतिज्ञेयं धर्मं पु० । अहिंसया साधनीये वज्रगादौ
च यथा वह्निमान् धूमादित्यादौ सिधाधिविधितः वज्रिः
साध्यः । साध्यमस्मात् साधं साधात् । साध्यवति पक्षे पु०
'साध्यनिर्देशः प्रतिज्ञेति न्यायस्तदम् साध्यवत्तया प्रवृत्ति-

र्हेय इति दीधितिकारः संस्कार्ये, तन्मोक्षे मन्त्रमाले, या-
ज्ञिकमन्त्रे । साधुवृत्तमालाहकचक्रस्थे द्वितीये च साध्यादिने
'सिद्धः साध्यः सुविशेषः क्रमात् प्रेया मनीषिभिरि-
त्युक्ते मन्त्रभेदे च विस्तरो दृष्टदक्षिणाने ।

साध्यता स्त्री० साध्यसाधुमिति विधेयस्य भावः तच्च । साधु-
मिति विधेयताकृते न्यायोक्ते विषयताभेदे ।

साध्यतावच्छेदकं पु० साध्यतामवच्छिनन्ति विशेषयति स्वय-
च्छेद-यत्तु च । येन रूपेण यस्य साध्यताकृता विषयता
तस्मिन् धर्मे । यथा वह्निवान् धूमादित्यत्र वज्रिः साध्यः
तस्य साध्यतां वह्नित्वमवच्छिनन्तीति वह्नित्वं साध्यताव-
च्छेदकम् ।

साध्यसिद्धि स्त्री० साध्यस्य सिद्धिः विनिर्णयः सिध-क्तिन् ।
साध्यस्य वज्रगादेः अनुमित्यादिना साधनाधीने निर्णये,
निष्पत्तौ, साध्यस्य प्रतिज्ञेयार्थस्य सिद्धिर्निश्चयी यत्र ।
व्यवहारे प्रतिज्ञातार्थस्य प्राप्तिविवादादिभिः विनिर्णयकमे
व्यवहारपादे च ।

साध्यस्य न० साधु+अस्त्विति अस्-आत् । भवे ।

साध्नी स्त्री० साधु-ङीप् । मेदायां, 'आत्तां हृदिता हृष्टे
प्रोषिते नलिना कृपा । कृते न्वियते या प्रत्यौ साध्नी
प्रेया पतिव्रते' त्युक्तलज्जयायां स्त्रियाश्च ।

सानन्द ति० सह आनन्देन । आनन्दसहिते 'सानन्दं गन्दि-
हृक्षे'ति आलसीसाधनम् ।

सानु पु० न० सन-जुष् । पर्वतस्थे सखभूमिदेशे प्रस्थे, पने,
वातसमूहे, पक्षि, जये, कोविदे, ज्येष्ठे, पक्ष्मे च ।

सानुज न० सानौ जायते जन-ङ । प्रपौष्टरीके । तन्मुराद्ये
पु० । सहातुजेन सानुजसहिते ति० ।

सानुमतं पु० सातुरस्य सतृप् । पर्वते ।

सान्त्वयनं न० सन्तापयति सम्+तप्+णिच् ल्युट् सायं ऽण्य ।
'गोमूत्रं गोसर्वं शीरं दधि सर्षपः कुशोदकम् । एकरात्रो
पवाशश्च कच्छं सान्त्वयनं विदुः' इत्युक्ते शृङ्गाद्ये व्रतभेदे ।

सान्तर न० सह अन्तरेण सादेशः । विरले व्यवधानसहिते च
सान्त्वानिक ति० सन्तानः प्रयोजनस्य उक् । सन्तान-
साधने विधानभेदे । [साधसान्त्व सान्तापयतीत्यर्थः ।

सान्त्व आतृकूलकरणे कट्+तृ+उक्+सक+सेट् । सान्त्वयति ते
सान्त्व न० सान्त्व-ल्युट् । सान्त्वयणवृत्ते, आतृकूल्ये, शोचनः

प्रीतिदवाक्ये, प्रियवाक्यादिना क्रोधोपशमनकृते, सान्त्वने च
सान्त्वनं न० सान्त्व-ल्युट् । आतृकूलकरणे प्रियवाक्यादिना
क्रोधावुपशमने च । युच् । अनेव स्त्री० ।

साम्प्रतीपनि सुबन्दीपनस्यापत्तम् इज् । रामकृष्णविराचार्थे
भवन्तिपुरवाचिनि सुनिभेदे । [सलोत्ते व वने व०]

सान्द्रं त्रि० अदि-रश् भव कन्देष । निविडे, सद्दी, सिग्धे,
सान्द्रपुष्प पु० सान्द्रं पुष्पमस्य । विभीतककन्दे ।

सान्निध्यं लि० सान्निध्यः । अतिवृद्धो अतिशयोक्तेरे च
 सान्निधिक इ० सन्धा सुराच्यावनं शिल्पं नेति ठक् । शौण्डिके
 सन्धिः प्रयोजनसम्यक् इण् । सन्धिकर्त्तरि लि० ।

सान्ध्य त्रि० सन्ध्यायां भवः अस्ति । सन्ध्याकालिके ।

सान्नाय्य नः सन्नीयते सस्+नी-स्यत् नि० । सन्नादिना सं-
 स्कार्यं हतादौ । [ति' दुर्गावाहनसन्तः ।

सन्धिष्य न० सन्धिधरेष्यञ् । नैकष्ये, 'सन्धिष्यमित् कृत्यये
सन्धिपातिका लि० सन्धिपातात् लिदोषविकारात् व्यासतः
तेन निरुक्तो वा ठक् । सन्धिपातात्कान्ति रोने विकारे
सन्धिपातिके' इति कुत्तारः ।

शान्तप्राप्तिक पु० मन्त्राः ब्रह्मजन्मस्य ठक् । सप्तप्राप्तिनि ।

सापत्न्यं च कथं एव ज्ञाते यत् । नतो, सपत्न्यां भवः
नतो सपत्न्यां वा यत् । सपत्नीपुत्रे । अथ । सापत्न्यां भवः

सापिण्ड्यं न। अपिण्ड्यं भावः खञ्। दावाद्यौ च यङ्नायुप
 ओनिनि जातिभेदे सपिण्ड्यं सप्तमौ च यङ्नायुप [हाह]

शास्त्रपदीन नःसप्तभिःप्रदैः उच्चारितैर्निर्हंतम् खण्ड् । सखे सौ-
शास्त्रपौखण्ड लि०सप्त पुरुषान् व्याप्नोति खण्ड् । सप्तपुरुषव्यापके

साफल्यं न० सफलस्य भावः सज् । आर्षके, सम्पूर्णतायाश्च ।
साभ आत्मने अद० बु० उ० स० गेट् । सावयति ते ज्ञानसागरं त

सामञ्ज पु० साय तद्वेदं गायति । सामवेदाध्याविनि ।

सासगमे पु० सात गर्भे वञ्च। विष्णौ ।

शामग्री स्त्रीः कः सम्यक्भावः यज् स्त्रीत्वमे क्रीप् क्रीप्
यकोपः । ससत्तायाम् 'प्रायेष् सज्ग्विधा'विति कुवा-
रः स्वाद्यं यज् । कारयसमूहे, इत्ये क स्त्रीः ।

सामान्यतः ३० वनस्पतः प्रायः सन्ति । जौनिते ।

॥ अथ ०० मो-विधि ॥ 'कस्मिन्' इति वक्ष्यते, 'कस्मादिके
 वेदमते, ततोऽपि ननु वाच्यते 'कस्माच्च' इति वाच्यते
 इति' इत्येत्येवम् । आशां 'काम' वेदशास्त्रे दानं दृष्टव्यं-
 त्तुके चतुर्विधोक्त्यापि वाच्यते, पित्रादिभ्यादिना वाच्यते च ।
 पशुवन्धनरूपौ स्त्री- उनी ।

सामान्तं पु० संश्लिष्टोऽयम् । एकदेशो यस्याः सकलमन्त्रोत्तरः ।

भस्मिन्वाक्कायवर्त्तितं देयाभिषेकः । शक्यत्वाद्वाक्कायः कश्चिद्वि
 शेषः । अथ प्रजासु (जडसु) यं परस्परं सौख्यं
 वाक्कायवर्त्तितं भवति ।

शामयिक वि० उभये भवः उचितो वा ठञ् । सम्यग्भवे,
शामयोनि उ० सास योनिवृत्त्यपत्तिश्चात्र व्यस्य । इतिनि

तेनास्य साधनोक्तिरुक्तं । साधनायै 'सूर्यस्य साधकपात्रे हे
सन्मानीय प्रजापतिः । हस्ताभ्यां परिदृष्ट्वा सप्त साधनान्
मायत । साधनो मङ्गलान्साध्वा सधस्येतर्कतकृत्वा' इति ।
सधर्तुषु त्रिणां च ।

सामर्थ्यं न समर्थस्य भावः व्यञ्जः । देहेने वने शक्तौ योग्य-
तायां, सकृत्तार्थतायाच्च । [सप्तवायसस्मृतिनि वि० ।

सामवायिक पु० समवाये प्रकृतः ठञ् । मन्त्रिणि । तस्येदम् ठञ् ।

सामाजिक पु० समाजः सभावेक्षणं प्रयोजनस्य । सभ्ये ।

सामान्य व. समानस्य भावः ज्ञञ् । आह्वयप्रयोजकपक्षे वसा
 तुषां प्रसूतिव शब्दरसित्वाद्दे सौन्दर्यादि । वसावमेव
 स्थाप्ये ज्ञञ् । दूष्यतुषकर्मणं दृश्यतया सित्वात्वां जातो ।

सामान्यलक्षणा स्त्री-भागान् बाधारण्यर्षः लक्षणं यस्याः ।
 न्यायेतो बह्वैकिकप्रत्यक्षपक्षे उपवर्षेदे । यथा एक-
 वटपक्षे वटलक्षणास्त्वर्थसंपात्तात् सामान्य वटल-
 वनो धाम् । [एकलक्षणा विद्याधाम् ।

सामान्या स्त्रीः शतानैव स्वार्थं यज्जनां टाह । साधा-
 यामि यज्जः साध-यज्ज । अथ 'साविहटिते'ति नैवधम् ।

सामिधेनी श्री० बग-रत्न कारखे लघुट नि० । अग्निहोत्रे
मन्त्रसाधने मन्त्रभेदे, समित्काये च ।

शामीय नः समीपस्थ भावः स्थायै वा व्यञ्ज् । नैकस्थे निक्षटे च
'शामीयाश्चन्द्रविषयैर्वाङ्माधारवद्विषय' इति व्याकरणात् ।

सामुद्र न० समुद्रे भवः अण् । (करकाच) लपणे ।

सासुहृक नमस्तस्मै नमोस्तुभ्यम् । कृपादिरेकादिवा स्त्रीषु-
अशुभाशुभलक्षणप्राप्तये नमस्तस्मै, 'वाचभागे तु गरीक्षां
दक्षिणे प्रपञ्च्य न निर्दिष्टं लक्षणं तेषां सप्तद्वय
यद्योदितमिति' 'सासुहृकसारसप्तद्वये'ति नैषधम् ।

सामुद्रिक लि० मण्डपेन ज्ञेयम् ठञ् । स्त्रीषु वरुणावुभ-
 त्तत्त्वस्थापने यन्त्रे । [ठञ्] । बुद्धे परलोकस्थापने लि०

साम्प्रदायिक न-सम्प्रदायिक आश्रये परलोकान्त वा हितम् ।
 स्वात्मतस्तु कव्य० सू०+प्र०+तन-असुयुक्ते । उच्यते ।

साम्भार न० समरदेहे जवम् नम् । समरदेहोद्भवे समरदे
साम्भवा स्त्रीसम्भवः अक्षय्य मन्त्राद्यम् गौःडीप् । रक्तलोके

साक्षात् न० समस्तभाषः सन् । दस्तावेजव्योक्तं साधारणधर्मे
साक्षात् न० समस्तभाषः सन् । साक्षात् न० समस्तभाषः सन् ।

साम्राज्यदीक्षितमिति रघुः 'सत्ताधिपत्यं राज्यं स्यात्
साम्राज्यं दशवक्त्रके' इत्युक्ते दशवक्त्रयोजनाधिराज्ये च ।

साय पु० सो-घञ् । दिनान्ते, बाधे च ।

सायसंख्या स्त्री० सायम् दिनान्ते संख्या, तत्तु संख्यायते सञ्-
ध्वै-घञर्थे क वा । दिनान्तसंख्यायाश्च दिनान्ते-उपास-
देवताभेदे च । भावे अङ् । तत्तौपासनायाम् ।

सायक पु० सो-लुल् । बाधे-अङ्गे च ।

सायन्तान् लि० सायन्धवः शुल् तट् च । दिनान्तभवे । स्त्रियां
ङीप् । “सायन्तनीं तिथिप्रयत्न” इति भट्टिः ।

सायपुष्पा स्त्री० सायकस्य पुष्पविधायाः पु० व० । शरपुष्पादौ ।

सायम् क्यञ्-सो-अङ् । दिनान्ते “सायं सञ्जति वर्तते” इत्युद्भूतः

सायाङ्ग पु० सायोऽङ्गः एक० तं टञ् स्यादेशः । दिनान्ते,
“सायाङ्गस्त्रिंशद्वर्तः स्यात् आद्यं तत्तु न कारयेदिति” सट्-
तुक्ते पञ्चधाविभक्तदिनस्य त्रिंशत्तुल्ये पञ्चमे श्रेष्ठेऽंशे च ।

सायुज्य न० सह युनक्ति-युक्-किप् स्यादेशः सवृद्धं तस्य भावः
यज् । सहयोगे, पञ्चविंशतिपञ्चमे एकलसमवस्थानरूपे
सक्तिभेदे च । [सारत् त ।

सार दौर्बल्ये कद० पु० उभ० सक० सेट् । सारयति ते अच

सार न० सृ-घञ्, सार-अञ् वा । जने, धने, न्याये, नव-
नीते, लौहे, वने च । वने, स्थिरांशे, मज्जनि, सर्जकारे, वा-
यौ, रोगे, यतिवृद्धे दध्यपे च पु० न० । जेठे, वरे च लि०

सारक पु० सारवति रेचयति सृ-णिच्-लुल् । जयपाठे ।
रेचकद्रव्ये लि० ।

सारखदिर पु० कर्म० । विट्खदिरः ।

सारगन्ध पु० सारः के योग्यगन्धस्य । चन्दने ।

सारव न० सरषाभिर्निर्दत्तम् अण् । मधुनि चोद्रे ।

सारङ्ग पु० सृ-अङ्गम् । पातकसमे, हरिणे, गजे, भट्टे
कले, राजहंसे, चित्तस्य, वाद्यभेदे, वस्त्रे, नानावर्ण्ये, मयूरे
कामदेवे, चागे, केशे, आभरणे, पद्मे, शङ्खे, चन्दने, कर्पूरे
पुष्पे, कोकिले, मेघे, सिंहे, राज्ञौ, भूमौ, दीप्तौ च । शार-
मङ्गलस्य शक० । शारङ्गोऽपि चित्तस्य गादौ ।

सारङ्गिका पु० सारङ्गं सङ्गं हन्ति ठक् । व्याधे ।

सारज न० सारात् दध्ययात् जायते जन-ङ । नवनीते ।

सारण न० सृ-णिच्-लुल् । गन्धभेदे, अतीसाररोगे, रावण-
सचिवे च । भद्रवसायासु, व्याघ्रातके च पु० ।

सारणि(शी) स्त्री० सृ-णिच्-अनि वा ङीप् । कुट्टनशां,
प्रसारिण्याश्च, सङ्क्षेपेण सहगत्यादिबोधके ज्योतिषपन्थ-
भेदे च ।

सारतश्च पु० सारप्रधानः जलप्रधानस्य च । कदवीदौ ।

सारथि पु० सृ-अथिष्, सह रथेन वरयः षोडकः तत्तु
नियुक्तः इज् वा । रथादिवाहनप्रेरके नियन्त्रि ।

सारदा स्त्री० सारं ददाति दा-क । सरस्वत्याम् “सिंखति
यदि नृहीत्वा सारदेति” शिवसूत्रः । सारदातरि लि० ।

सारद्रुम पु० सारादेन्द्राद्रुमः । स्रदिरदौ ।

सारभाण्ड न० कर्म० अकलिरुपाते, जेठपाते च । [उच्चे ।

सारभूमिका स्त्री० सारे भूमिकेवापहारकत्वात् । देवदासी
सारमेय पु० स्त्री० सरमायाः कस्यपपत्न्याः अणत्वं ठक् ।
कुतुरे । तद्योषिति स्त्री० ।

सारलौक न० लौहेषु सारः राज० । लौहसारे (इशपात) ।

सारव लि० सरव्यं भवः अण् लि० । सरयूनदीभवे ।

सारस न० सरोऽभिजनो निवतवकतिरस्य अण् । पक्षी, कथा-
भरणे च । सह रथेन साधे अण् । चन्द्रे, सनायस्याते
पक्षिणि च पु० । तद्योषिति स्त्री० । सरसरदम् अण् ।
सरोवरसम्बन्धिनि लि० ।

सारसन न० सारं सनीति सन-अञ् । स्त्रीकथाभरणे, का-
श्मिन्, कञ्चुकादादौ च मध्यकाये निवृद्धे, पट्टिकादौ च ।

सारस्वत पु० सरस्वती देवताऽस्य, सरस्वताऽदं वा अण् ।
विलदब्धे, दैत्यभेदे, पञ्चगौडमध्ये ब्राह्मणभेदे सरस्वती
प्रतिपादितशुनिभेदे, ब्राह्मदिनरूपे कल्पभेदे च “सारस्व-
तस्य कल्पस्येति” उराण्यम् । रक्षसतीसम्बन्धिनि “तस्यां
पूर्वाङ्गसमवे कुर्वीत सारस्वतीवृषभमिति” उराण्यम् ।
सरस्वतीदेवताके च लि० “तत्प्राप्तनाम निर्वाणस्य सार-
स्वतोद्भिर्जै रिति” स्रदितः ।

सारस्वतकल्प पु० कर्म० । तन्मोक्षे सरस्वत्या उपासना-
र्धे विधानभेदे, तन्नामके-अङ्गादिने च । [द्विर्वाङ्माञ् ।

सारा स्त्री० सारवति सृ-णिच्-अञ् । कल्पवृद्धतावाप्त्यु,

साराख पु० सारमासाति सा-अ-क । तिलदौ ।

सारि(री) पु० स्त्री० सृ-इज् स्त्रीलपत्ते वा ङीप् । पाशके
“सारिं चरन्तीं सखि ! सारदेति” नैपधन् पक्षिभेदे च ।

सारिका स्त्री० सरति गच्छति सृ-लुल् । पक्षिभेदे (शाखिक)

सारिणी स्त्री० सृ-णिनि । सहदेवीलतावाप्त्यु, कार्पाशां, डरा-
लमायां, कपिशिशपायां, प्रसारिण्यां, रत्नपुनर्थवायाञ्च ।

सारिवा स्त्री० सारिरिव वाति वा-क । (अनन्तवृक्ष)
लताभेदे [भवः ठक् । विषभेदे ।

सारोद्विक्ता पु० सारः जेठ उद्गोयत्त शारोद्वः देशभेदस्य ल-
सार्थ पु० सृ-घञ् सार्थेऽङ् । वनूहे, जन्तुसमूहे “स जयत्यरि-

सार्धसार्धकीति" नैषधम् सङ्घ अर्थेन बाधेन वा । वणिक्
 सङ्घे । धनिनि लि० कन् । सार्धतः । अर्थसहिते जने लि०
 मृद्देपु० "सार्धतः सार्धकीधकादिति" मृद्मृत्तिमकायिका"
 सार्धवाह पु० सार्धं वहति वङ्-अण् । वणिक्जने ।
 सार्ध लि० सङ्घ अर्थेन । सार्धतायुक्ते । [अर्द्धयुक्ते लि० ।
 सार्धम् जय० सङ्घ+अध-असृ । साहित्ये । सङ्घ अर्थेन । सार्धः ।
 सार्ध त० सर्पोदेवतास्य अण् । अस्तेपानचले ।
 सार्धपिष्क लि० सर्धपा संस्कारतम् ठण् । उतसंस्कारे व्यञ्जनादौ
 सार्धजननी लि० सज्जेषु जनेषु विदितः खञ् द्विपदद्विः ।
 सार्धसौक्तिकदिने ।
 सार्धलिक लि० सार्धत्व भवस् ठञ् । सार्धस्मिन् काकादौमने ।
 सार्धधातुक न० सार्धधातुन् व्याप्नोति ठञ् । व्याकरणीते
 सार्धधातुप्रकृतिके तिङादौ प्रत्यये ।
 सार्धभौतिक लि० सार्धानि-भूतानि व्याप्नोति ठञ्
 द्विपदद्विः । सार्धभूतव्यापके ।
 सार्धभौम पु० सार्धस्या भूमेरीश्वरः सार्धं भूमिषु विदितो
 वा अण् । चक्रवर्त्तिनि ऋषे, उत्तरदिक्स्थे गजे च ।
 सार्धबौक्तिक लि० सार्धेषु लोकेषु विदितः ठञ् द्विपदद्विः ।
 सार्धल्लोकेषु विदिते "स रासः सार्धबौक्तिक" इति भट्टिः ।
 सार्धविभक्तिक लि० सार्धं विभक्तिषु तदर्थे भवः-ठञ् ।
 सार्धविभक्त्यर्थे विहिते तत्त्वलादौ प्रत्यये ।
 सार्धप लि० सार्धपस्य विकारः कण् । सार्धपनिकारतत्वादौ
 "अहुटं सार्धपं तैलमिति, इति" ।
 साल पु० सल-अण् । उच्चनाले, "रसाक्षः सालः सलदृश्य-
 तेति" नैषधम् स्नानासंस्थाने उच्चभेदे, प्राकारे च ।
 सालेन पु० सालः कारखलेनास्वस्य पासादिनात् न । साल-
 निवासि (धुना) ।
 सालनिर्वास पु० इत० । धुना) सार्धरसे । [उच्चे ।
 सालपर्णी स्त्री० सालखेव पर्णान्यस्याः स्त्रीप् । (सालपानि)
 सालपुष्प न० सालखेव पुष्पं यस्य । खलपद्मे ।
 सालभञ्जिका स्त्री० सालं भञ्जति भञ्ज-अण् । काष्ठादि-
 निर्मिते कलिप्रक्रीडाबाधने पुस्तिकायाश्च, पेक्षायाश्च ।
 सालरस पु० इत० । (धुना) रावे ।
 सालवेष्ट पु० सालं वेष्टयति वेष्ट-अण् । रावे (धुना) ।
 साला स्त्री० सालः प्राकारोऽस्त्वस्याः अण् । ऋषे ।
 सालाटक पु० सालावां टकाइव । कुकुरे ।
 सालूर पु० सल-जरच् थिङ् । भेजे कश्चूके ।

सालेय पु० सालावां भवः ठञ् । सधुरिकायाश्च ।
 सालोक्ता न० समानोलोकोऽस्य तस्य भावः अण् । पञ्चविधसक्ति
 मध्ये एकलोकसहचाररूपे सक्तिभेदे । [ऋषे ।
 साल्य पु० व० व० सौमदेये । तेषां राजा अण् । तद्देशाधिपे
 साल्यहन् पु० साल्यं हन् कृतवान् हन्-किप् । विष्णौ ।
 सावधान लि० सङ्घ अवधानेन । सचेतने, सतर्के, मनोभि
 निवेशयुक्ते च ।
 सावन न० सवनं सोमयागाङ्गं स्नानं तस्येदम् अण् । "अहोरा-
 त्रेण चैकेन सावनो दिवसः स्रुतः" इति ज्योतिषोक्ते अ-
 होरात्मात्मके दिवसे, सवनत्वस्य अहोरात्रसाध्यत्वाद-
 ङ्गत्वात्सम्बन्धित्वम् । तत्त्रिंशद्विंशत्येकं भागभेदे च पु०
 "विवाहादौ स्रुतः सौरः शेषेषु सावनोमत इति" स्रुतिः ।
 "स्रुतकादिपरिच्छेदो दिनसाख्यपास्तथा । मध्यमयङ्-
 भुक्तिश्च सावनेन प्रकीर्तितः" इति सूर्यसिद्धान्तः ।
 सा(श)वर पु० स(श)वरेण निर्हन्तः अण् । प्राप्ते, अग्रवादे च ।
 सावर्ण्य पु० सार्धार्थां सूर्यपथ्यां संज्ञायां भवः अण् । सवर्णा-
 गर्भजे सूर्यजे अष्टमे मनौ । पूज् । सार्धर्षिरण्यम् "सूर्या-
 ज्जन्त समारण्य सावर्ण्यं भविता सधुरिति" चण्डी ।
 सावित्र पु० सविता देवताऽस्य अण् । विष्णे । ऋग्विष्णवे, स्त्री०
 स्त्रीप् । "सावित्रीमातृशारोऽपीति" स्रुतिः । सा च
 सत्त्ववतोभाष्यायाश्च । सविहदेवताके चर्मादौ लि० यज्ञो-
 पवीते न० । सायादौ अण् । सूर्ये । तस्येदम् अण् । मङ्गा-
 देवे, गर्भे वसौ च पु० ।
 सावित्रीव्रत न० सावित्रीपूजनसहितस्य कर्त्तव्यं व्रतम् । ज्यैष्ठ-
 कण्यचतुर्दश्यां सावित्रीपूजनार्थं व्रते । [पवीते ।
 सावित्रीसूत्र न० सावित्रीदीक्षाकालिकं सूत्रम् शाक्त० । यज्ञो-
 सास्त्रा स्त्री० अस-न थिङ् । गोगलस्थिते लोमसंवाता-
 त्तके कायवे । [काश्ये च ।
 सास्त्र लि० सङ्घ अक्षेण । चतुर्जलान्ति । [सास्त्राणां
 साहचर्य्य न० सङ्घचरस्य भावः अण् । समभिव्यारे, साहित्ये,
 माहस न० सङ्घा वलेन निर्हन्तम् अण् । वलेन कृते सौम्य
 स्त्रीसंयुहादौ दुष्टकर्माणि, "सङ्घा क्रियते यत्तु तत् सङ्घस्य
 निति स्रुतमिति" स्रुतिः तच्च पञ्चविधम् "समुप्यसारणं
 स्त्रेयं परदारामिसर्षणम् । पाशव्यसन्ततश्चैव साहसं पञ्चधा
 स्रुतमिति" स्रुतिः । सङ्घा अविवेचनेन कृतम् कर्म ।
 अविस्मयलतकर्माणि, लि० । साहसमनुसरति अण् । सङ्घ-
 के दृष्टविशेषे, "साधीतिपयसाङ्गको दण्डचक्रमसाङ्गः ।

नदीं सङ्गमः प्रोक्तस्तद्वैवधयः स्मृतः इति स्मृतिः । “वा-
नवसे त्वं साङ्ग” इत्युक्ते अग्निभेदे च पु० ।

साङ्गसिका लि० साङ्गवे प्रसूतः ठन् । सन्ध्यासारथाद्यभिरते
चन्द्रे, पारदारिके, सिध्यावादिनि, पश्यवादिनि च ।

साङ्गस्य न० सङ्गसायां सन्धुः अण् । सङ्गस्यसन्धुः । सार्धे
अण् । सङ्गस्यसङ्गयास्य न० । सङ्गस्यं परिभाषयस्य अण् ।

सङ्गस्यसंस्थान्तिने ति० । सङ्गस्यसंस्थकगजसमूहे पु० ।

साहायकी न० सहायस्य भावः डण् । साहाय्ये ।

साहाय्य न० सहायस्य भावः ध्वञ् । सहायतायास्य ।

साहित्य न० संहितस्य भावः ध्वञ् । सेवने परस्परसामेचायां
तत्त्वज्ञानाभावेकक्रियान्वयित्वे, तत्त्वज्ञानदेकक्रियान्वयित्वे,
एकक्रियान्वयित्वे, बुद्धिविशेषविषयत्वे, नाद्यभेदे च ।

साह्य न० सहायस्य भावः अण् सङ्-अण् वा । सहाय्ये
सङ्गनीये ति० ।

साह्य पु० सङ्ग व्याहृतेनाभिधानेन । अभिधानसहिते “जगत्स
गजसाह्यमिति” भारतम् । भेदादिप्राथमिकरणयूतकृते
सनाह्ये च ।

सिंह पु० हिनस्य-अच् पु० वर्षविपर्ययः । सनासस्थिते पशु
भेदे, रक्तशोभाञ्जने, भेवादितः पञ्चमे राशौ च । म-
दानस्यः । चेटार्धे ।

सिंहकोशर पु० सिंहस्य च कोशरोऽस्य । वज्रणे ।

सिंहतल पु० सिंहस्येव तलमल । करद्वयेनवनकृते अञ्जली ।

सिंहतुण्ड पु० सिंहस्येव तुण्डः पुष्पमस्य । सेकण्डडले ।

सिंहद्वार न० सिंहचिह्नितं द्वारम् । उरप्रवेशनयोग्ये द्वारे

सिंहध्वनि पु० सिंहस्येव ध्वनिः । सिंहतुल्यनादे सिंहनादा-
दयोष्यत । इत० सिंहस्य शब्दे । [वाद्यभेदे ।

सिंहनादिका पु० सिंहस्य नर्दति नर्द-अण् । (सिङ्गा)

सिंहनादिका स्त्री० सिंहमपि नादयति नद-अच्-अण् ।
द्वाराभावात् ।

सिंहपथी स्त्री० सिंहस्य उच्छ्रव्य पर्यमस्या ङीप् । वाचकत्वे

सिंहपुच्छिका स्त्री० सिंहस्य उच्छ्रव्य पन्ताण्यस्याः-कप्,
अत-इत्यम् । (मुद्रचाकुने) छन्दे ।

सिंहपुच्छी स्त्री० सिंहस्य उच्छ्रव्य पुष्पाणि प्रणीनि वास्याः
ङीप् । चितपथ्यां, उन्निपथ्यां, माधपथ्याम् ।

सिंहपुष्पा स्त्री० सिंहस्य उच्छ्रव्य पुष्पाण्यस्याः । उन्निपथ्याम्

सिंहसुखा स्त्री० सिंहस्य सुखसिद्ध सुखस्यदन्त इव पुष्पमस्याः
ङीप् । वाचके । [वाहनादयोष्यत ।

सिंहयाना स्त्री० सिंहोयानं वाहनं यस्याः । दुर्गायास् सिंह-

सिंहल पु० सिंहोऽस्त्वलमच् । देशभेदे । तद्देशप्रभवत्वात्
रङ्गे, रीतौ त्वचे च न० ।

सिंहलास्थान पु० सिंहल आस्थानं यस्याः । तालसदृशे छन्दभेदे ।

सिंहवाहिनी स्त्री० सिंहरूपी वाहो विद्यतेऽस्या इति
। दुर्गायास् । [विक्रान्ते ति० ।

सिंहविक्रान्त पु० सिंहश्च विक्रान्तः । अन्ते । सिंहतुल्य

सिंहविन्वा स्त्री० सिंहश्च विन्वा विद्-क्त् । माधपथ्याम् ।

सिंहसंहनन ति० सिंहस्येव संहननमङ्गमस्य । वराङ्गयुक्ते

सिंहतुल्य दङ्गाङ्गे, च । “सिंहसंहननो युवेति” रघुः ।

सिंहा (शिङ्गा) न न० शिघि-आनच् पु० । लौहस्ये ।

सिंहसन न० सिंहचिह्नितभासनम् । राजासने चतुराङ्गी-

क्रोड़ायां जयभेदे, योगसनभेदे च सत्तुल्यं दृक्दभिधाने ।

सिंहास्य पु० सिंहस्यास्यसिवास्त्यदन्त इव पुष्पं यस्याः । वाचके ।

सिंहिका स्त्री० । काश्यपपत्न्यां राज्ञमातरि ।

सिंहिकासुत पु० इत० । राहौ सिंहिकाउत्पादयोष्यत ।

सिंहि स्त्री० हिनसि रोगान् हिनुच-अच् पु० । वार्तायां,

कष्टकारिकायां, वाचके, दृहलार्, सप्तपथ्याम्, राज्ञमा-

तरि, च । सिंह+जातौ ङीप् । सिंहवोपिति ।

सिका सेचने सौत्र० पर० सक० सेट् । सेकति असेकीत् ।

सिकता स्त्री० व० व० । सिक-अतच् किञ्च । बालुकायास् ।

सिकताः सन्ध्या अण् तस्य लुप् । सिकतायुक्तदेशे स्त्री० ।

सिकतामय ति० सिकता+मयट् । बालुकामये तटादौ [देशे ।

सिकतावत् ति० सिकताः सन्ध्या म तप् मस्य वः । बालुकायुक्त-

सिकातिण ति० सिकताः सन्ध्या इत्यच् । बालुकायुक्तदेशे ।

सिकृथ न० सिक-अच् । सधूच्छिष्टे, (कोस) नीत्याङ् । सार्धे
कन् । तल, भक्तपुलाके, प्यासे च पु० ।

सिकथ न० सिक-अण् । (सिके) रज्जुनिर्मिते पदार्थे [कुनी] ।

सिङ्गा (घा) न न० शिघि-आनच् पु० । नासिकामये । (सि-

सिच् ति० सिच-किप् । सेचनकर्तृरि, कर्माणि किप् । वस्त्रे

सिचय पु० सिच-अण् किञ्च । वस्त्रे ।

सिञ्चिता स्त्री० सिच-इतच् पु० । पिप्पल्याम्

सित न० सो-क्त् । रौप्ये, मूषके, चन्दने च । शरे, शुक्रयज्ञे,

शुक्लवर्णे च पु० । तद्धति, सनाप्ते, वज्रे, श्रौते च ति० ।

सितकण्ठ पु० सितः कण्ठोऽस्य । दाह्ये, पञ्चिणि ।

सितकीर पु० सितः कीरः किरणो यस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च सित-

मयूखादयोष्यत ।

सितकर्णी स्त्री० सितः कर्ण इव पुष्पमस्याः ङीप् । वाचके

सितकुञ्जर पु० सितः कुञ्जरोऽस्य । इन्द्रे । कर्म० । येरावतगजे
 सितगुञ्जा स्त्री० कर्म० । श्वेतगुञ्जायाम् ।
 सितच्छत्रा स्त्री० सितं छत्रमिव उप्यस्यः । श्वेतपुष्पायाम् ।
 सितच्छद् पु० सितच्छदः पक्षो यस्य । हंसे । श्वेतदूर्वायां, स्त्री० ।
 सितदर्भ पु० कर्म० । श्वेतकुशे । [जोरके ।
 सितदीप्य पु० दीपयत्यग्निम् दीप-णिच्-यत् कर्म० । श्वेत-
 सितदूर्वा स्त्री० कर्म० । श्वेतदूर्वायाम् ।
 सितद्वु पु० कर्म० । गौरदभेदे, युक्तवर्णदले च ।
 सितधातु पु० कर्म० । कठिन्नाम् ।
 सितपच्च पु० सितः पक्षोऽस्य । हंसे । कर्म० । चन्द्रस्य दृष्टिकारक
 पञ्चदशतिथ्यात्मके युक्ते पक्षे । [हस्ते ।
 सितपर्णी स्त्री० सितानि पर्णान्यस्याः ऊर्ध्वम् । अर्के उप्यका
 सितपाटलिका स्त्री० कर्म० । (श्वेतपाटल) दृष्टे ।
 सितपुङ्खा स्त्री० सितः पुङ्खोऽस्याः । श्वेतशरपुङ्खादृष्टे ।
 सितपुष्प न० सितानि पुष्पा यस्य । कैवर्त्तौ तुल्ये । तगर-
 दृष्टे, काशे, श्वेतरोहितकदम्बे च पु० । श्वेतापराजितायां
 स्त्री० ऊर्ध्वम् । सङ्गितायां स्त्री० टाप् । कर्म० । श्वेतपुष्पे न० ।
 सितमरिच न० कर्म० । शुभ्रमरिचे ।
 सितमाष पु० कर्म० । राजमाषे (वरवटी) [वायाम् ।
 सितवर्षाभू स्त्री० वर्षास्र भवति भू-क्तिर् कर्म० । श्वेतपुनर्ण-
 सितसायका स्त्री० सितः सायको यस्यः ५० । शुभ्र-
 शरपुङ्खादृष्टे ।
 सितशिम्बिका पु० सिता शिन्नि र्यस्य कप् । गोधूमे,
 सितशूक पु० सितः शुभ्रः शूको यस्य । यने ।
 सितशूरण पु० कर्म० । वनशूरणे (वनचौक) ।
 सितसर्पण पु० कर्म० । गौरसर्पणे । [शक्ते ।
 सितसार(क) पु० सितः सारोनिर्वाचो यस्य वा कप् । शाखि-
 सिता स्त्री० शो-क्त । शर्करायाम् ।
 सिताखण्ड पु० सितायाः खण्ड इव । सधुजातशर्करायाम् ।
 सिताग्र पु० सितमग्रं यस्य । कन्दके ।
 सितादि पु० सितावाद्यादिः कारणम् । तुङ्गे ।
 सितापाङ्ग पु० सितमपाङ्गं यस्य । अयूरे
 सिताज न० कर्म० । श्वेतकसले । सिताम्बोजादयोऽयम् ।
 सिताभ पु० सिता आभा यस्य । कर्पूरे, चन्द्रे च । तन्त्रे स्त्री० ।
 सिताम्ब पु० अम्ब इव सितः शुभ्रः राजः । कर्पूरे ।
 सिताम्बक न० अम्बकमिव सितम् राजः । कर्पूरे
 सितार्जक पु० कर्म० । श्वेततुल्यस्याम् ।

सितालक पु० आलयति भूषयति अल-णिच्-णुल् कर्म० ।
 श्वेतमन्दारे ! [श्वेतदूर्वायाम्
 सितालता स्त्री० सिता सती आलतते आ+लत-ञच् ।
 सितावर पु० सितं श्वेततामादधोति आ+ड-ञच् (सुसुनि)
 शाकभेदे ।
 सिति पु० शो-क्तिच् । युक्तवर्णे, कण्ठवर्णे च । तद्वति लि० ।
 सितिमन् पु० सितस्य भावः प्रमनिच् । शुभ्रतायाम् ।
 सितिवार पु० सितिं श्वेततां दृष्टोति व-ञच् । सुनिषण्णके
 (सुसुनि)शाके ।
 सितिवासस् पु० सितिं कृष्णं वासोऽस्य । वलदेवे ।
 सितेतर पु० सितादितरः । द्वाप्रशासौ, तुल्ये च द्वाभेतर
 वर्णे पु० तद्वति लि० ।
 सितोपल पु० कर्म० । स्फटिके । कठिन्वां न० । शर्करायां स्त्री०
 सिद्ध न० सिध-क्त । सैन्धवत्वयमे अक्रान्तिधत्वात्तथात्मम्
 निष्पन्ने, पक्वे, नित्ये च लि० । सिद्धिरण्यस्य अच् । व्यासादौ
 छनौ देवयोनिभेदे च पु० । निश्चिते लि० विष्णुश्चादिषु
 मध्ये द्वारिश्ययोगे, तुङ्गे, कण्ठपुच्छूरे च पु० । उद्योतिषोक्ते
 योनिनीदशासध्ये सप्तम्यां दशायां स्त्री० । तन्मोक्ते
 गिद्धादिचक्रस्य भावकभाषायास्तदुक्तमोक्तस्याद्याश्वरवुक्ते
 मन्त्रभेदे पु० ।
 सिद्धक पु० सिद्धप्रव इत्यर्थे कन् । सिन्धुवारे, शाळदले च
 सिद्धजल न० सिद्धं पक्वं जलम् । काङ्गिके । सिद्धतोयादयोऽयम्
 सिद्धदेव पु० सिद्धानां देवः । सत्तादेवे
 सिद्धधातु पु० सिद्धः प्रसिद्धोधातुः पारदे
 सिद्धपीठ पु० न० कर्म० । "जातोत्पन्नवर्त्तित्तो गोवा कोटि-
 कङ्काः । सङ्गाविद्याजगः कोट्यः सिद्धपीठः प्रकीर्तितः"
 इति तन्मोक्ते स्थानभेदे ।
 सिद्धपुर न० कर्म० । "सङ्गातुमध्वे वषकोटिरस्याः प्राग्
 पश्चिमे रोमकयत्तनञ्च । अधोगतं सिद्धपुरञ्चेत्तुक्ते" भृगो-
 लस्थेषु भूदत्तपादान्तरितदेशस्थेषु चतुर्षु देवनिर्मितेषु
 पुरेषु मध्ये सङ्गाधोभागस्थे पुरभेदे ।
 सिद्धपुष्प पु० सिद्धं नित्यं पुष्पं यस्य । करवीरदृष्टे ।
 सिद्धप्रयोजन पु० सिद्धं प्रयोजनं यस्यात् ५० । गौरसर्पणे
 सिद्धरस पु० सिद्धः प्रसिद्धोरसः । पारदे सिद्धोरसोऽयम्
 धातुमाले लि० ।
 सिद्धविद्या स्त्री० सिद्धा विद्या मन्त्रोपस्थाः । "क्रावी तारा
 सङ्गाविद्या बोधरी भुवनेश्वरी । भैरवी विष्णुसत्ता च
 विद्या प्रभावती तथा । वनसा सिद्धविद्या च मातङ्गी ज-

भूतानिष्ठाः । एता दस भूतविद्याः सिद्धविद्याः ऋषीर्षि-
ताः” इति तन्त्रोक्ताश्च दशसु कात्यादिषु ।

सिद्धसाधनं न० सिद्धस्य निश्चितस्य साधनसमुपानम् । न्यायोक्ते
सिद्धसाधनविपरिहृताये साध्यवत्त्वेन निश्चितस्य पुनरु-
पानरूपे दोषे । सिद्धसाधयति त्वम् । श्वेतसर्पभेदे पु० ।

सिद्धसाध्यः पु० सिद्धादिचक्रस्य साधकनामाद्याचरयुक्तकोषा-
वधिद्वितीयकोषस्याद्याचरयुक्ते तन्त्रोक्ते सन्त्रभेदे ।

सिद्धसिद्धः पु० तन्त्रोक्ते सिद्धादिचक्रस्य साधकनामाद्याचर-
युक्तकोषस्याद्याचरयुक्ते सन्त्रभेदे ।

सिद्धसिन्धुः स्त्री० ६ त० । गङ्गायाम् सिद्धनद्यादयोऽप्यत्र ।

सिद्धसुसिद्धः पु० तन्त्रोक्ते सिद्धादिचक्रस्य साधकनामा-
द्याचरयुक्तकोषावधिद्वितीयकोषस्याद्याचरयुक्ते सन्त्रभेदे ।

सिद्धान्तः पु० सिद्धः निश्चितोऽन्तर्विज्ञानः । प्रमाणाद्युपन्या-
सेन पूर्वपक्षनिरासके सिद्धपक्षस्य स्थापनरूपे वाक्यस्त्री भे-
दोक्तिः शास्त्रभेदे च य च सूर्यसिद्धान्तः सोमसिद्धान्तादिः

सिद्धारिः पु० तन्त्रोक्ते सिद्धादिचक्रस्य साधकनामाद्याचर-
युक्तकोषावधिचतुर्थकोषस्याद्याचरयुक्ते सन्त्रभेदे ।

सिद्धार्थः (क) पु० सिद्धः कर्षयिष्यन्तः ५ न० वा कप् । श्वेतसर्पभे-
दे वटीहन्त्रे च । ६ न० । प्रसिद्धार्थे लि० । “सिद्धार्थं सिद्धसम्बन्ध-
मिति” शास्त्रः ।

सिद्धिः स्त्री० सिध-क्तिन् । कृद्भिनाचौपधे, योगभेदे, कान-
ज्ञाने, निष्कलौ, माके, पाङ्कजायाम्, सोक्ते, सस्यचौ,
अणिनादाद्विषयैश्च, बुद्धौ, साध्यवत्तया निश्चये च ।

सिद्धिदः पु० सिद्धिं ददाति दा-क । वटुकभैरवे । सिद्धिदा-
तरि लि० ।

सिद्धियोगः पु० सिद्धिहेतुयोगः । “युक्ते नन्दा वुधे भद्रा
यनौ रिक्ता कुजे जया । सुरौ पूर्णा च संयुक्ता सिद्धियोगः
मकीर्तित” इति ज्योतिषोक्ते युक्तादिवारयुक्तनन्दादौ
सिद्धिः न० सिध-मन् किञ्च । किलासरीगे ।

सिद्धान् न० सिध-मनिन् किञ्च । किलासरीगे तद्रोगवति लि० ।

सिद्धलः लि० सिद्धन् + अल्लभ्ये लृप् । किलासरीगेवति । वि-
कारे स्त्री० । [नल्ले ।

सिद्धः पु० कार्यं साधयति सिध-णिच्-कर्तरि यत् लि० । पुण्य

सिद्धः पु० शेषति रोगान् सिध-रन् स्थाये कन् । (सुध) हन्त्रभेदे
“वनमिथौ” रिक्तादिस्त्रेण सिद्धकशब्दस्य प्राणिना दीर्घ-
विधानात् उल्लेखेवास, अषोरीक्तं स्त्रीत्वन्तप्राणिनीयम् ।

सिद्धकावण्यं न० सिद्धकप्रधानं वनं यत्नस् दीर्घञ् । देवोद्याने ।

सिन्धः पु० सोयते वध्यते क सि-प्सि तस्य वः । पारि, काये च

सिन्धी स्त्री० सि-क्त तस्य नञ् सिन्धियां क्रीप् । शुक्रवर्षे सिन्धियाम् ।

सिन्धीवाली स्त्री० सिन्धी श्वेतां चन्द्रकलां वलति भारयति
अण् क्रीप् । चतुर्दशयोगज्ञावायमावासायाम् ।

सिन्धुः (न्यु) कः पु० सिन्धुः स्त्रियं स्त्रियं-उ संप्रसारणम् पु० दस्य वा भः
स्वाये वा कन् । सिन्धुवारहन्ते ।

सिन्धुः (न्यु) वारः पु० सिन्धुः गजभदं वारयति तिक्तत्वात् उ-
अण् । (निसिन्धु) हन्ते । “सक्ताकलापीकृत सिन्धुवारमिति”
कुमारः तस्य च श्वेतपुष्पत्वात् सक्तात्तत्त्वम् ।

सिन्धूरः न० स्यन्-जरन् संप्रसारणम् । स्रनामस्थाने रक्त-
वर्णं चूर्णभेदे, उल्लभेदे पु० ।

सिन्धूरकारणः न० ६ त० । सीसके । [सधवायाम् स्त्री० ।

सिन्धूरतिलकः पु० सिन्धूरवर्णतिलकश्चित्रभेदोवत् । इक्षिनि
सिन्धूरी स्त्री० सिन्धूरवर्णां पुष्पाणि सन्त्रस्थाः अच् गौ-
क्रीप् । सिन्धूररोचन्यां, धातक्याम् ।

सिन्धुः पु० स्यन्-उ संप्रसारणम् दस्य धञ् । स्रद्धे, नदभेदे-
हन्ते, श्वेतहृत्पणे, रागभेदे, गजभदे, देशभेदे च । तद्देशवा-
सिनि पु० व० व । नदीरेदे स्त्री० ।

सिन्धुकाष्ठः पु० सिन्धोः कफद्रव । स्रद्धेभेदे । [श्वेतहृत्पणे ।

सिन्धुकरः न० सिन्धुदेशे कीर्यते क्रियते वा कृ-ज-वा अण् ।

सिन्धुखेलः पु० सिन्धुसमीपे खेलति खेल-अच् । सिन्धुदेशे ।

सिन्धुजः न० सिन्धुदेशे स्रद्धे वा जायते जन-ङ । सैन्धवल-
वणे । चन्द्रे, कर्पूरे च पु० । स्रद्धेयं स्त्री० । सिन्धुजातादयोऽप्यत्र ।

सिन्धुनन्दनः पु० ६ त० । चन्द्रे, सिन्धुसुतादयोऽप्यत्र स्रद्धेयं स्त्री० ।

सिन्धुपुष्पः पु० सिन्धौ पुष्पमिति विकार्यते पुष्प-अच् । यङ् ।

सिन्धुमयजः न० सिन्धुमन्त्वात् जायते जन-ङ । सैन्धव-
वणे, अकृते च ।

सिन्धुरः पु० सिन्धुर्भदजलस्यस्यासि र । इक्षिनि “महाम्ब-
सिन्धुरवटेति” गङ्गाकनः ।

सिन्धुलवणः न० सिन्धुदेशजातं लवणम् । सैन्धवलवणे ।

सिन्धुवारितः पु० सिन्धुः भदजलं वारितस्मिन्भूतोयेन
अतितिक्तत्वात् । सिन्धुवारहन्ते । (निसिन्धु)

सिन्धुवेषणः पु० विष-ल्यु ६ त० । गम्भारीहन्ते ।

सिन्धुसङ्गमः पु० सिन्धोः नद्योः नदीचस्रद्रवीर्वा सङ्गमः ।

नद्योः नदीचस्रद्रवीर्वा, मेलने । च यत् । नदाधारदेशे लि० ।

सिन्धुङ्गवः न० सिन्धोः उल्लवति उल्लु + भू-अच् । सैन्धवलवणे

सिन्धुपूलः पु० सिन्धोरुपलङ्गव । सैन्धवलवणे । क्रीवमित्यन्ते ।

सिन्धः पु० सध-रन् पु० । शरीवरभेदे, चन्द्रे, निदावजले,
धर्मे च उल्लयिनीसमीपस्थनदीभेदे स्त्री० “सिन्धा-

तरङ्गाविकल्पितास्त्रितिरुः ।

सिमं पु० सि-मन् किञ्च । सर्वस्मिन् इत्यर्थे, तदर्थेऽस्य सर्वनामता
सिम्बा(स्त्रि) स्त्री० श्राप्ति इतिरनया यम-अन् इन् वा
पु० । (कुटि) शिम्बायास् इत्यन्तः । नखीनामगन्धर्व्ये । वा
ङीप् । ङीवन्तः । निष्ठायाञ्च ।

सिम्बिजा स्त्री० सिम्बेजायते जन-ङ । शमीधान्ये कलायादौ
सिर पु० सि-रन् । पिप्पलीमूले । नाद्याम् अम्बुवाहिण्याञ्च
स्त्री० । [सक्तकोट्ये ।

सिङ्गकी स्त्री० सि-किप् लक-अन् गौरां ङीप् कर्म० ।
सिङ्गण्ड पु० सो-कि सिः केदसं ऊरुते कष्टकाष्ठतत्वात्
ऊडि-अण् । खुहीट्ये [तत्तै व ।

सिङ्ग पु० सिह-लक् पु० । एकधूधाख्ये गन्धर्व्ये । स्त्रार्थे कन् ।
सिङ्गकी स्त्री० सिह-लक् पु० गौं ङीप् । सक्तकोट्ये ।

सिङ्गभूमि स्त्री० सिङ्गस्य गन्धर्व्यस्य भूमिः । सक्तकोट्ये ।
सीक सेचने भू० आ० सक० सेट् । सीकते असेकिट् । कञि न
तुल्यः । अथोपदेशत्वाच्च पत्वम् ।

सीकस्यर्थे वा चु० उभ० पक्षे आ० प० सक० सेट् । सीकय
ति ते सीकति असीकित् त व्यसीकोत् । न पत्वम् ।
सीकार पु० सीक्यते सिच्यतेऽनेन सीक-अरण् । जनकस्ये ।
सीता स्त्री० सि-त पु० दीर्घः । बाङ्गलपद्धतौ, जनकराजडहि-
तरि, भद्राश्ववर्षस्वितगङ्गायाञ्च ।

सीतापति पु० ६ त० । सीरासे ।
सीतायाः पति पु० ६ त० अलुक्चमा० । सीरासे "सीतायाः पतये
नमः, इतिपुराणम् असमकाले पत्ये इति स्मात् ।

सीत्कार पु० सीदित्व्यत्तस्य कारः सीत् + क-प्रच् । अतु-
रागजे शब्दे ।

सीत्कृत न० सीत् + क-भावे क्त । सीत्कारे, अतुरागजयन्दे
सीत्य न० सीतया बाङ्गलपद्धत्या निर्हत्तं यत् । धान्ये । सीता-
मर्हति यत् । हलकार्ययोग्ये सेलादौ लि० ।

सीधु पु० सिध-उ पु० । मद्ये "इषोः प्रकरवैः सिधः सीधु-
रित्यभिधीयते" इत्युक्ते मद्यभेदे च ।

सीधुगन्ध पु० सीधोरिव गन्धोऽयं न इत् अनित्यत्वात् । वज्रजे ।
सीधुपुष्प पु० सीधुगन्धयुक्तं पुष्पमस्य । कदम्बे, वज्रजे च । धात-
वयां स्त्री० ङीप् ।

सीधुरस पु० सीधोरिव रस आस्वादोऽस्य । आकट्ये ।

सीमन्त पु० सीमोऽन्तः शक० । (सिंति) केयान्तगन्तव्यां
कारे पदार्थे "पठेऽट्ये वा सीमन्त" इत्युक्ते गर्भावधिके
पठे अट्ये वा मासि कर्त्तव्ये संस्कारभेदे च ।

सीमन्तक न० सीमन्ते कायति कै-क । सिन्दूरे । नरकावासे पु०
सीमन्तिनी स्त्री० सीमन्त + अक्षय्ये इति । बोधित नायां ।
सीमन्तोन्मथन न० सीमन्तस्य तदाख्यगर्भसंस्कारस्य उन्मथन-
सङ्गावनसम् । सृज्युक्ते गर्भसंस्कारककर्माभेदे

सीमन् स्त्री० सि-इअनि पु० न युगादि । मर्यादायां, अवधौ,
स्त्रितौ-सेने, अथकोमे "सीमिष्ठ उन्मथकोऽतः" इति सि-
हान्तकौस्तुभे । नेलावाञ्च । [सीमन्मथनार्थे च ।

सीमा स्त्री० सीमन् + डाप् । मर्यादायां, आशादेरन्तर्भागे,
सीमोविवाद पु० सीमायां विवादः । अष्टादशसु विवादेभ्य
मध्ये स्वनामख्याते विवादभेदे ।

सीर पु० सि-रक् पु० । कर्ष्ये, अर्कट्ये, हवे च । [जनकस्ये ।
सीरध्वज पु० सीरोहवः तच्चिह्नितो ध्वजो यस्य । चन्द्रवंशे
सीरपाणि पु० सीरः हवः पाणौ यस्य । नक्षत्रे

सीरिन् पु० सीरोहवोऽस्यस्यायुधत्वेन इति । वलराले
सी(से)वन न० शिव-स्युट् वि० वा दीर्घः । सेवने तन्त्र-
रत्नाने (सेवोद्यान) [स्त्रार्थे कन् । तत्त्वार्थे

सीत न० सि-किप् पु० सो-क कर्म० । (सीसे) धातुभेदे
सीङ्गण्ड पु० सिङ्गण्ड + पु० दीर्घः । खुहीट्ये,
सु कव० छ-हु । मूलावाप्त्यतिशये, कर्ष्ये, अतुभतौ,
सन्धौ, चनावासे च ।

सुकाष्टका स्त्री० सुवु कष्टकोऽस्याः । दन्तकुमार्याम् ।

सुकाण्ड स्त्री० छ + कण्डु + यक् पु० । कण्डुरोगे (सुकाणा)
सुकन्द पु० शोभनः कन्दोऽस्य । कथेरौ, शोभनकन्दमुक्ते लि०
संज्ञायां कन् । मयास्त्रौ

सुकान्दिन् पु० शोभनः हिवकारः कन्दोऽस्य इति । वारा-
हीकन्दे, धरणीकन्दे, मूरणे, च । (बीज)

सुकारा स्त्री० सुखेन क्रियते इह्यते वा छ + क-अण् । सुभी-
लायां गञि । सुखसाध्ये लि० । [कर्त्तव्युक्ते लि० ।

सुकार्यक पु० सुवु कर्त्तव्यकन्दोऽस्य कप् । हलिकन्दे । शोभन
सुकार्यका स्त्री० सुवु-कर्त्तव्यविषयार्थकस्याः कप् क्त
इत्यच् । भूषिकपथ्याम् । [वाच्यत्वात् (रास्त्रावध्या) ।

सुकार्या स्त्री० सुवु कर्त्तव्यविषयार्थकस्याः ङीप् । इन्द्र-
सुकार्यान् पु० सुवु कर्त्तव्यत्वात् ५ व० । विष्णुभादिषु मध्ये
सप्तमे योगे । शोभनकल्पवर्ति लि० प्रादि० । शोभने कल्पे न०

सुकास पु० सुवु कल्पते स्वायत्तेऽसौ छ + कल + वच् । शास्त्र-
भोक्तृत्वादिना विख्याते जने सुन्दरसुवराव्यक्त्यर्थे च ।

सुकाण्ड पु० सुवु काण्डोऽस्य । कारवेक्षे, सुन्दरकाण्डयुक्ते
ट्ये च काण्डोरित्यायां स्त्री० । स्त्रार्थे कन् अत इत्यच् । तत्त्वैव

सुकामा स्त्री० सुष्टुकायतेऽसौ सु० कन-पञ् । तायसाणा
लतायाम् । शोभनकामवति त्रि० ।

सुकाष्ठ न० सुष्टु काष्ठं प्रा० । देवदारुकाष्ठे, शोभनकाष्ठे च ।

सुष्टुकाष्ठा स्त्री० सुष्टु काष्ठं यस्याम् । काष्ठकदल्याम्, कटुक्याञ्च
सुकुन्दक पु० सु०+कुदि-ल्यु- । वर्वरे

सुकुन्दन न० सु०+कुदि-ल्यु- । वर्वरे

सुकुमारा स्त्री० सु०+कुमार-अच् पञ् वा । जातीष्टये,
नवमालिकायाम्, कदल्यां, टुक्कायां, मालत्याञ्च । अतिको-
मले त्रि० । प्रा० सुन्दरकुमारवस्थान्ति त्रि० स्त्रियां ङीप्

सुकृत् त्रि० सु०+कृ-क्विप् । पुण्यकारके, धार्मिके जने ।

सुकृत न० सु०+कृ-क्त । पुण्ये, भर्तृ, शुभे च । सुकर्म्मणि न०

सुकृति स्त्री० सु०+कृ-क्तिन् । पुण्ये, मङ्गले, सत्कर्म्मणि च ।

सुकृतिन् त्रि० सुकृतभवेन इति । पुण्यशीले, शुभयुक्ते,
सत्कर्म्मणि च ।

सुकेशर पु० सुष्टु केशरो यस्य । वीजपूरे ।

सुकौली स्त्री० प्रा० । क्षीरकाकोल्याम् ।

सुकोषक पु० सुष्टु कोषोऽस्य कप् । कोषाज्जे ।

सुख सुखसमादने अद० सु० उभ० सक० सेट् । सुखवति-ते
असुखवत्-त । अशोपदेशत्वात् यत्सु ।

सुख न० सुख-पञ् । पुण्यजन्ये एषभेदे आनन्दे असुख-
वेदनीयेयदसुखवाय चित्तमसुखं भवति तस्मिन् अर्थे । तच्च
आत्मधर्म इति नैयायिकादयः । चित्तधर्म इति साङ्ख्य-
दयः । सुखयतीति अच्, सुखमस्मात्ति अच् वा । सुख-
कारके, सखिनि च त्रि० । [एते सुखकारके त्रि० ।

सुखङ्करी स्त्री० सुखङ्करोति क-खच् लृच् च ङीप् । जीवली
सुखजात त्रि० जातं सुखमस्य परिपातः । जातानन्दे-
“सुखजातः सुरापीत” इति भट्टिः ।

सुखदोह्या स्त्री० सुखेन दोह्या दुह्-यत् । क्षेत्रं विना
दोहनीयायां गवि-सुखसदोह्याप्यत् ।

सुखभाञ्जि त्रि० सुखं भजते भज-खि । सुखयुक्ते ।

सुखमोदा स्त्री० सुखः सुखकरोमोदो यस्याः । सङ्गकीष्टये ।

सुखरात्रि स्त्री० सुखा सुखकरी रात्रिर्यस्याम् । आश्विना-
मावास्यायाम् दीपान्तिमावास्यायाम् ।

सुखरात्रिका स्त्री० सुखा रात्रिर्यस्याः ५७० कप् । दीपान्तिता-
मास्यायां-पूज्यायां लक्ष्म्याम् दीपान्तिताष्टपक्षम् “पूज-
नीया तदा लक्ष्मीर्विज्ञेया सुखरात्रिकेति” ज्योति-
र्वचनम् । कवभावे सुखरात्रिरथल “आख्याता भूतवे
देवि ! सुखरात्रि ! नमोऽस्तु ते” इति दीपान्तितामावास्या-

यां लक्ष्मीपूजनमन्त्रः ।

[काकारे साजिमाटि ।

सुखवर्चक पु० सुखं वर्चयति उद्दीपयति वर्च-णिच्-ल्युत् । सर्जि-
सुखवर्चस् पु० सुखं सुखकरं वर्चो यस्य । सर्जिकाकारे ।
(साजिमाटि) । [फलदृष्टे ।

सुखवास पु० सुखः सुखकरोवाशोमन्त्रो यस्य । (तरुज)

सुखवासन पु० सुखं सुखकरं वासनं गन्धो यस्य । सुखवा-
सनगन्धद्रव्ये ।

सुखाधार पु० सुखानामाधारः । स्वर्गे । कर्म० । सुखकरावासे ।

सुखायत पु० सुखे नायम्यते आ० यञ-क्त । विनीतायै ।

सुखायन पु० सुखे नायतेऽनेन अय-ल्युट् । सुविनीतायै । [नके
सुखावहं त्रि० सुखमावहति जनयति आ० वच्-ल्युत् । सुखज-
सुखाश्च पु० सुखा सुखकारी आशा यस्य । वर्यै । सुखेनाश्रये
अश्व-पञ् । राजतिनिशे दृष्टे । स्वार्थे कन् । सुखाशने,
(शशा) राजतिनिशे दृष्टे च पु० । भावे पञ् । सुखभोजने ।

सुखेत्स्व पु० सुखकर उत्सवो यस्मात् ५७० । पत्यौ । कर्म० ।
आनन्दकारके, उत्सवे पु० । [चारे (साजिमाटि) ।

सुखोर्ज्ज्वक पु० सुखस्य उर्ज्ज्वः दृढिरस्यस्य ठन् । सर्जिका-
सुग न० सुष्टु गच्छति गिर्यति गश्-ङ । विद्यायाम् । सुगमे त्रि०
सुगत पु० सुष्टु गच्छति जानाति गश्-कर्त्तरि-क्त । नुङ्गे ।

सुगन्ध न० सुष्टु गन्धोऽस्य न इत् । गन्धतैले, सुद्रुजीरके,
नीलोत्पले, चन्दने, यम्बिपर्ये च । रक्तशिपी, गन्धके, चण्डके,
भूतण्डे च पु० । सुगन्धद्रव्ययुक्ते आपसादौ त्रि० ।

सुखगन्धक पु० सुष्टु गन्धोऽस्य कप् । रक्ततुलसी, गन्धके,
नागरङ्गे, कर्काशाञ्च ।

सुगन्धपत्ता स्त्री० सुगन्धं पत्तसस्याः । चद्रजटायाम् ।

सुगन्धभूतण्य न० कर्म० । गन्ध दण्ये, [वाञ्च ।

सुगन्धमूला स्त्री० सुगन्धं मूलं यस्याः । स्वल्पश्लिण्याम्, राञ्चा

सुगन्धा स्त्री० सुष्टु गन्धोऽस्याः । राञ्चायां शशां, वन्ध्या-
कर्कोशाञ्च, चद्रजटायां, नाकुल्यां, शतपुष्पायां, नवमालि-
कायां, स्वर्णयूषिकायां, टुक्कायां, सङ्गक्यां, गन्धपत्तायां,
अनन्तायां, तुलसीयां, मातुलङ्गके च ।

सुगन्धामलक न० सुगन्धैः सर्वोपधिगर्भयुक्तमामलकम् ।

“सर्वोपधिसमायुक्ताः शुभ्राश्चामलकवचः । यदातदावं
योगः स्यात् सुगन्धामलकाभिध” इत्युक्ते सर्वोपधियुक्ते
शुभ्रौ आमलकवल्कले ।

सुगन्धि पु० सुष्टु गन्धः इत्यस्य । इष्टगन्धे सुरभौ । सुष्टु गन्धो-
ऽस्य । सुगन्धयुक्ते त्रि० एवमायुक्ते, सुखायां, कशेरौ, गन्धदण्ये,
धान्यके, धिप्यलीमूले च पु० । स्वार्थे कन् । कल्लारे, गौरस्वर्णे

पुष्करनूते, उशीरे, हरपथे, नङ्गशाली, नन्दके, हरखे च
सुगन्धितुल्यं पुं सुगन्धिं कुतुम्बं यक्ष। पीतकरवीरे। बह-
न्वयुक्तोऽप्यवति लि०।

सुगन्धितुल्यं स्त्री० त्वयश्च निगिराकं वा फलं त्विफलं
सुगन्धिं त्विफलस्यैषाः साहस्येन च। जातोफले,
भृगफले, लवङ्गकलिकाफले च

सुगन्धितुल्यं न० सुगन्धिं मूलस्य। उशीरे (वेना)

सुदहीतनामन् पुं सुदहीतं प्रातःकाले क्षारणीयं नाम
यस्य। प्रातःक्षारणीये पुण्यकोत्तो जने। [लि०]

सुप्रसिद्धं पुं सुप्रसिद्धं यक्ष। सौरभद्वये। सुन्दरपद्मिनीति
सुप्रियं पुं सुप्रु प्रीवाऽस्य। श्रीकृष्णसाये, सूर्यपुत्ते वानरेदरे
च। सुन्दरप्रीवावति लि०

सुचक्षुस् पुं सुचक्षुस् चक्षुरिव फलस्य। उडुक्करे, शोभनलो-
चनेषु क्ले लि०। प्रा० शोभने नेत्रे न०।

सुचक्षुका स्त्री० सुचक्षुस् चक्षुरिव शिखा यस्याः कण्ठमहाचक्षुषाये
सुचरित्वा स्त्री० सुचक्षुस् चरितं यस्याः। पतिव्रतायां स्त्रियाश्च
सुचरितवति लि०। प्रा०। सुचरिते न०।

सुचर्मा पुं सुचर्मा चर्मवत् फलस्य। भूर्जद्वये सुन्दरचर्मा
वति लि०। प्रा०। सुन्दरे चर्मणि न०। [ह्वावास्।

सुचित्रवीजा स्त्री० सुचित्रं विचित्रं बीजं यस्याः। विड-
ह्विली स्त्री० प्रा०। चिर्भटायास्। चित्रिते लि०।

सुचिरं प्रा०। अत्यन्तचिरकाले, बहुकाले च। बहुकालभवे लि०

सुचिरायुस् पुं सुचिरं बहुकालिकफलस्य। देवे। बहुकाल-
जीविते लि०

सुचेलक पुं प्रा०। सुचेलकः। सुचुचेलोऽस्य भद्रं। सुचेलवन्त-
धरे लि०। [जले न०]

सुजलं न० शोभनं जलं यस्मात् पूज०। कमले। प्रा०। सुन्दरे
सुजाता स्त्री० सुज-जन-ता। हवर्थाय्। मनोके लि०।

सुजीवन्ती स्त्री० प्रा०। स्वर्णजीवन्त्यास् [अपीपदेशत्वाच्च यः।

सुद्वयनादरे सु० उ० सक० सेट्। सुद्वयति ते असुप्तद्वत् त
सुत पुं स्त्री० सु-त। उक्ते तनवायां। स्त्री० सा च
हरावभावाच्च। उत्पन्ने, सम्पन्ने, निष्पीडिते च लि०।

सु(सु)तकं ग०। सु(सु)-भावे ता सु(सु)तं जननं तस्मादा-
गतम् कन्। जननाद्यौदे, अथौचकाले च "सुतके स्तवके
तथेति "भाद्रक स्तवकं तस्मादिति" च सुद्वितिः।

सुतजीवक पुं सुतं जीवयति धारणात् जीव-शब्-सुत्।
उच्चजीवकद्वये।

सुतसु(नू) पुं स्त्री० सुतसुयस्याः वा जङ्घ। नार्थ्यास्। "सुतसु-

सत्यममलङ्कारणाव ते" इति साधः।

सुतधस् पुं सुतधस् सुत-तप-अस्ति। सुतये। सुत, तपोऽस्य
सुतये पुं। सुन्दरतपोयुक्ते लि०। प्रा०। सुन्दरे तपसि न०।

सुतपादिका सुताः संहताः पादाः सूक्ष्मस्याः कण्ठे च
पाङ्गावः कपि अत इत्यस्। सुदपदीकतायास्

सुतरास् अन्व० सु+अतिशयेऽर्थे आसु तरप्। अतिशयितार्थस्य
अतिशयोचितत्वे "धेना तदध्याहितकारः स्या निरीक्ष-
भायः सुतरां दयालुरिति" रघुः अत्र कातराख्या धेना
दृश्यमानत्वेन दयालुत्वस्य अतिशयोचित्यम् [सुतायास्।

सुतकारी स्त्री० सुतकीरुद्वयति रु-कण्ठे। देवदासी
सुतल पुं न० सुतलं यत्। पातालभेदे अट्टालिकाभेदे पुं।

सुतहिवुक्तयोः पुं सुते हिवुक्ते च योगः अहविशेषस्य।
"सुतहिवुक्तवियद्विबन्धनेऽप्यमरसुतहिवुक्ते दि दानवार्थितो
वा। सुदसुमसुपयति तच्छुभं स्यात्" इत्युक्ते योगभेदे।

सुतिक्त पुं प्रा०। (चेतपापङ्गा) पृषटे अत्यन्तचित्ते लि०
कोवातक्यां स्त्री० संज्ञायां कन्। पारिभट्टे निम्बे भूनि-
म्बे च पुं।

सुतीक्ष्ण पुं प्रा०। शोभाप्रपञ्चो, श्वेतशोभाप्रपञ्चो, सुनिभेदे
च "सुतीक्ष्णसुनिभेतन" इति भट्टिः। अन्ये लि०।

सुतुङ्ग पुं प्रा०। नारिकेलद्वये ज्योतिर्वोक्ते सहायास् उच्च-
राशिपुत्रं भेदेऽप्युच्यते विलरो दहदभिधाने। अतिशयोक्ते लि०

सुतेजन पुं सु+तिज-ल्यु। धननि, दले।

सुतेजस् पुं सुद तेजोऽस्य। सादिक्भक्त्यायास्। शोभन-
तेजोयुक्ते लि० [सुतायास्]

सुतेला स्त्री० सुद तैलं यस्यास् उच०। महाज्योतिष्मती

सु(सु)त्वान् पुं सुद त्वानते सु+त्व-भक्ति पुं। सुन्दे
सुत्वन् पुं सुनोति स सु-कनिप्। कताभिपेक्षे कृतसमाधिं स्वाने
कृतसोमनिष्पीडने च। [अपीपदेशत्वाच्च यः।

सुद शोभायां सो० प० सक० सेट् इति। सुन्दति अशुन्दति।

सुदग्धिका पुं सुद, दग्धमस्यस्य ठन्। सुदधानासद्वये।

सुदण्ड पुं सुदु दण्डोऽस्य ५०। नेत्रे

सुदण्डिका स्त्री० सुदण्डवति रोगान् सुषु। गोरक्ष्यास्।
(गोरक्षवाक्ये) सुदण्डवत्यां स्त्रियाच्च।

सुदत् पुं सुदु दन्तोऽस्य वयसि दलकादेशः। शोभनदन्तयुक्त-
वयस्ये गजादौ युवतां स्तिवां ङीप्। "सुदत्तजननयज-
नार्पितमिति" नैषधम्। वयो भिन्ने ह सुदन्तत्वेन वटादौ।

सुदर्भा स्त्री० सु+दर्भ-वञ्। सुन्दर्भाद्वये। सुददर्भावत्
सुन्दरकुसुमे लि०।

सुदर्शन पु० लघु चरिते खल्वर्थे सुख । विष्णुवर्ते (पद्मसुखे)
वतामर्दे, इन्द्रपुत्रे च अमरायतां क्षी० क्षीम् ।

सुदामा प्र० सुष्ठु दत्तात्मस्य । नीरभोरटाहणे । श्रावणपक्षां स्त्री०
 सुदामन् प्र० सुष्ठु ददाति दा-जनिव् । गेवे, पर्वगभेदे
 (हरावत् पर्वत) गोपभेदे, खस्रे, ऐरावते गजे, पुराण-
 प्रसिद्धे श्रीकृष्णलिले विप्रभेदे च भीमनदातरि लि० ।
 नदीभेदे स्त्री० तत्र वा छीए । सुदाम्नी ।

सुदाय पु० सुष्ठु दीयते सु+दा-अच् । यौत्वकप्रसादादिना
देये धने । सुष्ठु दायो यस्य । पितृप्रभृतौ जातौ ।

सुदि अव्य० सुट्, दीव्यति सु+दिक्-डि । गुलापजं ।

सुदिन न० प्रादि० । प्रशस्तदिपक्षे । प्रशस्त वि० ।

सुदिनाह न० सुदिनं प्रशस्तमहः टच् चना० । प्रशस्तदिवसे ।

सुदीर्घधर्मा श्री० सुदीर्घः अतिविशालो भवति सुखविशेषो
यस्याः केवलत्याभावाच्चानिच्छात् । असनप्रश्रयात्

सुदूर त्रि० प्रादिः । अतिदूरे । [कर्मणि च पु०]

सुखात् पु० वैवस्वतमनुपत्ते । [विशेषे, अन्ते नागे, विश्व-

सुधन्वन् त्रि० सुष्ठु धर्तव्यस्य अनङ् । सुन्दरधर्तव्ये । राज-

सुधर्मान् स्त्री० सु+ए सनिन् । देवसभायाम् । कुटुम्बिनि पु०

सुधर्मा स्त्रीः सुष्ठु धर्मा यस्याः अनिच्छन्तां वा ज्ञाप् । देव-
सभायात् । गौः क्षीप् । सुधर्मस्त्रीलक्षणम् ।

सुधा स्त्रीः शुभ्रं पीयते. पीयते ज्वरं ते वाधे, धा-वाक् । ज्वरं ते ।
 शेषनद्रूषे (बलिचुन) मूर्धाशाम्, क्षुधार्थं, मृगतायाम्. रश्मि-
 कायां, चिद्युति, रश्मि, जले, धात्वान् कुरीतक्यान् नशुनि,
 यावत्पर्यायम् ।

सुधांशु पु० सुधेवाह्नादकाः अंगयोऽस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च । सुधा-
कराक्षयोप्यत्र । [वाहिते तैले ।

सुधांशुतैल न० सुधांशुना कर्पूरेण वासितं तैलम् । कर्पूर-

सुधांशुरल न० इत० । भौतिके तस्य चन्द्रप्रियत्वान्नालम् ।

सुधाङ्ग पु० सुधेशायनसङ्गलस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

सुधाजीविन् प० सुधां वेदमद्रव्यमाजीवति आ+जीव+णिनि ।
पञ्चगव्ये (राज) ।

सुधाधारं पु० इत० । चन्द्रे, कर्पूरे, अमृताधारपाले च ।

सुधानिधि पुं सुधा निधीयतेऽल नि+धा-क्ति । चन्द्र, कपूरे च
सुधाप्रयक् पुं सुधा लेपनद्रव्यनिव सुशब् प्रयो निर्वासोऽल्य ।
नक्षीष्टके ।

सुधाभुज् पु० सुधां भुक्तवान् भुज-भूते किप् । देवे ।

सुधासू(सू)ति पु० सुधा भिष्यते पुष्यते सूयते वाऽनेन म-सू-
वा क्लिप्तः । यज्ञे, चन्द्रे, कपूरे च ।

सुधाशय नः सुधात्मकं लेपनद्रव्यात्मकं वा प्राचुर्ये सद्यः ।

राजभवने श्रीमे । अष्टतवदाल्लादकवाक्यादौ त्रि० ।

स्त्रियां ङीप् । [शर्कराजाम्, कर्पूरे च ।

सुधाभोदक ए० सुधेव बोदयति सद-गिन्-सुनु । यवास-
सुधावर्धिन् ए० सुधां वर्धति दृग-गिनि । जम्बू, कर्पूर, जल-
विष । [गन्धो यस्याः । तपुश्चास् ।

सुधावास पु० ६त० । चन्द्रे, कर्पूरे च । सुधाया इव वासो

सुधासिन्धुः ५० सुधातयः सिन्धुः । अमृतसमुद्रे ।

सुधास्त्रवा स्त्री० लुपां क्वति कु-क्वत् । दन्तोलवे वृद्धजिह्वा-
याश्च (आलजिह्व) । [दयोश्चव ।

सुधाहर प्र० सुधां हरति ह-अच् । गर्हणे सुधाहारका-
सुधिति प्र० स्त्री० ह+धा-क्तिच् न ह्यादेशः । कुठारे ।

सुधीः पुं हृष्टु धीर्जस्र । प्रखिलते । हृष्टु धीः । सुन्दरबुद्धौ
स्त्री० । हृष्टु ध्यायति हृष्टधौ निप् नि० । हृष्टु ब्रियते लि० ।

सुधीह्वय म० सुधया सह लक्ष्मि उद्भूतम् । धननरि
वैद्यराजे । ५० । हरितक्यां स्त्री० ।

सुनन्तु न. सुष्ठु नन्वति सु + नन् + क्त्वे । नलगासमुपलब्धे
 श्रीकृष्णपार्श्वरभेदे, राजगृहभेदे न । ज्ञानन्जनको त्रि०

मोरोचनायाम्, उज्जय्यायाम्, उसासखीभेदे, नाथ्याम्, अर्क-
पक्षीदृष्टे च (इष्टेरज्जल) स्त्री० । [नेलपुक्ते लि० ।

सुनयन पु० सुष्टु नयने ब्रह्मा । कृते । नाय्या स्त्री० । योनन

सुजालक पं. छष्ट, नातेन कायति किं-ज । वकरणे छन्द-
नालयुक्ते वि० ।

मुनाखिका स्त्री० लुप्त, नासाऽप्यस्य ठन् । काकना-
सायाम् । प्रा० । सुन्दरनामिकावासु स्त्री० ।

सुनासी(मी)र पु० छठु नासी(मी)रः अपगसैत्यं यस्य । इन्द्रे

सुनासी(शी)स्य पु० सुना(शी)सीरो देवताऽस्य बत् । वज्र
भेदे । क । सुनासी(शी)रीयोऽप्यत्र । [स्वार्थे कन् तल्लेव

सुनिघ्नस्य न० सुपु निघ्नस्य स्वप्नो यस्मात् ५००। (सुपुनि) भावे ।

सुनिष्ठं वि० सु+निष्ठ+तप्+त्ता घलश् । अत्यन्तोद्दिष्टे, सन्निधौ च
 लुनीति स्त्री० लुधु, नीतिः वखाः । प्रवक्ताति, सुन्दरनीति
 वक्ताति० । प्रा० । सुन्दरनीतौ स्त्रीः ।

सुजील न० प्रा० । अग्निभेदे (नीलस) । दाहिने, सुन्दरीन-
दर्शे च ३० । तद्वति वि० । अतस्मात्, अपराजितायाश्च,
जरतीत्येषा स स्त्री० । [सन्ने, नीलरत्ने च ।

सुनीलका पु० सुनीलजिव श्वाधै कम् । नीलभक्त राजे, नीला

सुन्द उ० । दैत्यभेदे, वानरभेदे च ।

सुन्दर त्रि० सु+उन्द-अरन्-प्रक० । अनोहरे । स्त्रियां

डीप् । सा च उत्तमस्त्रियां त्रिपुरसुन्दरीदेव्याञ्च ।
 कामदेवे, दलभेदे च (सुन्दरि) पु० । [परिणते वि० ।
 सुपक्व पु० सुन्दरे पच्यते च पच-क्त तस्य वः । शोभनात् सुन्दर
 सुपच वि० मुक्तं सत् सुखेन पच्यते पच-वज्जर्धे क । लघु-
 प्राके द्रव्यमाले ।
 सुपत्त न० सुपु पत्तमस्य । तेजपत्ते आदित्यपत्ते पु० सुन्दर
 पत्तयुक्ते वि० रुद्रजटायां, शतावर्षी, पालङ्गां घाञ्च-
 पगयाञ्च स्त्री० । [कायां स्त्री० अत इत्तम् ।
 सुपत्तक पु० सुपु पत्तमस्य स्त्रियै कन् । शोभाञ्जनदत्ते जल-
 सुपथ पु० सुपु पत्त्याः प्रा० अच् सभा० । सदर्थानि सदा-
 चारे च सुपु पत्त्या यत् अच् सभा० । सुन्दरपथयुक्ते वि०
 सुपथिन् पु० प्रा० सभासान्नाभावः । सत्ये ।
 सुपद्मा स्त्री० सुपु पद्यते पद-स । वचायाम् । पद्मिण्यां स्त्री०
 सुपर्ण पु० सुपु पर्णे पत्तं पक्षी वा यस्य । गरुडे सुन्दरपर्ण-
 युक्ते वि० नागकेशरे पु० । वड्ढीह्वये कप् । आरग्वभे
 दत्ते, सप्तच्छददत्ते, गरुडे च । शालपर्ण्या, रेणुकायां,
 पलाश्यां, स्वर्णजीवन्त्याञ्च स्त्री० कापि अत इत्तम् ।
 सुपर्णकेतु पु० सुपर्णे गरुडः केतव्यस्य । विष्णौ ।
 सुपर्णी स्त्री० सुपु पर्णान्वस्याः गौ० डीप् । पक्षिण्यां,
 गरुडचतारि च ।
 सुपर्णीतनय पु० इत० । गरुडे । [सुन्दरे पर्वणि न० ।
 सुपर्जन्य पु० सुपु पर्व यस्य । देवे, वागे, वज्रे, धूमे च प्रा० ।
 सुपर्वा स्त्री० सुपु पर्व यस्याः डाप् । श्वेतदूर्वायाम् ।
 सुपाक्य न० सुपाकमर्हति यत् । विह्वलवगे ।
 सुपाश्व पु० सुपु पाश्वीऽस्य । म्लचष्टमे (प्राकुड्) दलभेदे,
 सभातिपुत्ते विह्वलभेदे च सप्तधायां कन् । गर्हभाण्डदत्ते पु
 सुन्दरपाश्वान्विते वि० ।
 सुपिङ्गला स्त्री० प्रा० । ज्योतिष्मत्यां, जीवन्त्याञ्च । [वि०
 सुपीत न० प्रा० । गरुडरे (गजरे) । सुन्दरपीतवर्णे पु० । तद्वति
 सुपुट पु० सुपु पुटमस्य । कोलकन्दे, विष्णुकन्दे च ।
 सुपुत्रिका स्त्री० सुपु पुत्रः पत्तः यस्याः कप् अत इत्तम् ।
 जलकायाम् (तेजोपोका) ।
 सुपुष्करा स्त्री० सुपु पुष्करमल्यस्याः अच् । स्वल्पमिन्द्रियात् ।
 सुपुष्प न० प्रा० । लवङ्गकुसुमे, प्रपौण्डरीके, दले, स्त्रीयां
 रजसि च । 'सुपुष्पैराकीर्णं कुसुमधत्तपोसुन्दरमि'ति श्लाघा
 सवः । सुपु पुष्पस्य । (पालतामान्दार) दत्ते । कप् । पाट-
 लायां स्त्री० अत इत्तम् ।
 सुपुष्पी स्त्री० सुपु पुष्पमस्याः गौ० डीप् । श्वेतापरान्विता-

यां, यतः प्रजायाम्, जिज्ञेयायां, द्रोणपुष्पाञ्च ।
 सुपूर पु० सुपु पूर्यते सु+पूर-क । वीजपूरे ।
 सुपूरक पु० सुपु पूरयति पूर-ख्युल् । वकटके ।
 सुप् स्त्री० व्याकरणपरिभाषिते सुप्रसृतौ प्रत्यये ।
 सुप्त न० स्वप-भावे क्त संप्रसारणम् । निद्रायां, शयने च । क-
 र्त्तरि क्त । निद्रिते वि० ।
 सुप्तजन पु० सुप्तो जनो यत् । वधूराते ।
 सुप्ति स्त्री० स्वप-क्तिन् । शयने, निद्रायाम्, स्वप्ने च 'करोति
 सुप्तिर्जनदर्शनादिभिर्मिति' नैवधम् ।
 सुप्रतिभा स्त्री० सुपु प्रतिभा यस्याः पूव० । सुरायाम् प्रा० ।
 उज्ज्वलबुद्धौ । इव० । तद्वति वि० [पादके चन्द्रेभेदे स्त्री०
 सुप्रतिष्ठा स्त्री० प्रा० । प्रगञ्जायाम् । इव० तद्वति वि० । पञ्चाक्षर
 सुप्रतीक पु० सुपु प्रतीकं यस्य । ईशानकोणस्थिते दिग्भाजे
 शिवे, कामे च सुन्दराङ्गे वि० । प्रा० । सुन्दरेऽङ्गे न० ।
 सुप्रभा स्त्री० सुपु प्रभा यस्याः । अग्निजिह्वादत्ते । सुन्दर-
 दीप्तिमति वि० । प्रा० । शोभनदीप्तौ स्त्री० । [वाक्ये च
 सुप्रभात न० प्रा० । शुभस्मृचकप्रातःकाले, तत्र पाश्याङ्गल्य-
 सुप्रयुक्तप्रार पु० सुप्रयुक्तः शरीरे वेन । श्रीवृद्धे वाणसोच-
 नाभ्यासपाठवयुक्ते ।
 सुप्रयोगविशिख पु० सुपु प्रयोगे निचेषो ग्रन्थ तादृशो
 विशिखो यस्य । श्रीवृद्धे वाणसोचश्रीमत्पाठपटवयुक्ते ।
 सुप्रलाप पु० सु+प्र+लप-घञ् । सुवचने ।
 सुप्रसन्न पु० सु+प्र+सद-क्त । कुबेरे । प्रसादयुक्ते वि० । संज्ञायां
 कन् । सन्प्राज्ञे पु० । [विस्तारयुक्ते वि०
 सुप्रसरा स्त्री० सु+प्र+सृ-अच् । प्रसारिण्या-लतायाम्
 सुप्रसाद पु० सुखेनानायासेन प्रसादो यस्य । शिवे । प्रा० ।
 सुन्दरप्रसन्नतायाम् ।
 सुफल पु० सुपु फलमस्य । दाडिमै, वदरे, मुद्गे, कर्णिकारे,
 कपिले च । सुन्दरफलवति वि० । इन्द्रवासुध्यां कुष्मा-
 रण्यां, कदल्यां, कपिलद्राक्षायाञ्च स्त्री० ।
 सुवन्त पु० सुखेन गच्छतेऽसौ वन्त-घञ् । तिलदत्ते ।
 सुभग पु० सुपु भगः आह्लातादिः यस्य । चम्पके, वाशोके,
 रक्ताम्बुजान्ते, दृढश्वे च । सुदृश्ये, मित्रे, शोभनैश्वर्ययुक्ते च
 वि० । कैवर्त्तीहस्तायां, शालपर्ण्याम्, हरिद्रायां, नील-
 दूर्वायां, दलस्य, त्रिवर्द्धे, कलस्य, सवर्णकदल्यां, दल-
 मल्लिकायां, पतिप्रियायां स्त्रियां च स्त्री० ।
 सुभगस्थायुक वि० सुभगः सुभगो भवति भू-स्थाय
 सुकञ् सुक्च । प्रियस्यविष्णौ ।

सुभगासुत पुं सुभगायाः पतिप्रियायाः सुतः । सौभागिनेवे
सुभङ्ग पुं सुखेनावायासेन भज्यते निःसारत्वात् भृञ्ज-घञ् ।
नारिकेलवृक्षे ।

सुभट्ट पुं प्रा० । सुन्दरबोद्धिः ।

सुभट्ट पुं सुभट्ट भट्टं यस्यात् । विष्णौ । इन्द्रो शोभनसङ्कलवति
ति० । श्यामालतायास्त्री कृष्णस्य भगिन्याश्च स्त्री० । कप् ।
देवरथे विलम्बवृक्षे च पु० ।

सुभद्राणी स्त्री० सुभद्रं सुमङ्गलमानयति आ+नी-ङ गौ०
ङोष् णत्वम् । त्रायन्तीलतायास्त्री ।

सुभट्टेय पुं इत० । अर्जुने । सुभट्टापत्न्यादवोष्यत् ।

सुभाञ्जन पुं सुभु भाति भा-क कर्क० । शोभाञ्जनवृक्षे ।

सुभिन्न ति० सुखेन लब्धा भिन्ना यत् पथ्याप्राप्तत्वात् । प्रच-
रावयति कालादौ । [पुष्पिकायास्त्री]

सुभिन्ना स्त्री० सुभु भिन्नते व्याच्यतेऽसौ सु-भिन्न-य । धातु
सुभीरक पुं सुभु भीः सुभीः तानीरयति विरहिण्यास्त्री ईर-
खल् । प्रज्ञावृक्षे ।

सुभूति पुं सुभु भवति । सु-भू-तिच् । पण्डितभेदे । प्रा० ।
सुन्दरविभूती स्त्री० इव० । तद्वति ति० । विलम्बवृक्षे पु० ।

सुभृष्ट न० सुभृष्ट भृष्टम् । अतिशये दाढ्ये । तद्वति ति० । [ति०
सुभृष्ट स्त्री० सुभृष्ट भृष्टस्याः वा जङ् । नाय्याम् सुन्दरभृष्ट युक्ते ।
सुभ न० सुभु नीयतेऽद्दे सु-भा-घञर्थे क । पुष्पे । चन्द्रे, कर्पूरे,
नमसि च पु० ।

सुमङ्गला स्त्री० सुभु मङ्गलं यस्याः पु० । (माकड़हाता) वृक्षे
सुमङ्गलयुक्ते लिङ्गित्वां ङोष् । सुमङ्गली इयं वधूरिति श्रुतिः
सुमदन पुं सुभु मदयति कोकिलान् मद-णिच् ल्यु । आत्म-
वृक्षे । [सधुररसयुक्ते ति०]

सुमधुर न० प्रा० । अत्यन्तप्रियवाक्ये, सान्त्वनवाक्ये च । अति-
सुमन पुं सुभु न यते मन-अप् । गोधूमे, धूसूरे च ।

सुमनःपत्रिका स्त्री० सुमनसः जात्याइव पत्रमस्याः कप्
अत इत्त्वम् । जानीपत्रिकायाम् । [इत० । जानीकले

सुमनःफल पुं सुभु मनो यस्यात् ताडक फलस्य । कपिले,
सुमनस् न० सुभु मनो यस्यात् यस्य वा । पुष्पे । व० व० इत्यन्ये
'किं सैव्यते सुमनसां मनसापि गन्ध इति' रसगङ्गाधरः ।

माकलां स्त्री० । प्रयत्नचित्तयुक्ते ति० प्रा० । प्रयत्ने मनसि न०

सुमना स्त्री० सुभु न यते मन-अप् । आनीतीवृक्षे ।

सुमनोरजस् न० इत० । पुष्पधूलौ प्रसारे । [ति०]

सुमिता स्त्री० लक्ष्मणमातरि दशरथस्य भेदे । सुन्दरभित्तयुक्ते
समुख पुं सुभु सुखमस्यात्, अस्त्र वा । गणेशे, पण्डिते

शाकभेदे, नागभेदे, सिताजके, वर्धरे, वनवर्धरिकायासु ।
सुप्रसन्नवदने, मनोहरे च ति० । स्त्रियां ङोष् ।

सुमूल पुं सुभु मूलस्य । श्वेतशोभाञ्जने । शालपर्वणी, पुष्पि-
पर्वणी च स्त्री० । सुन्दरमूलयुक्ते ति० । संज्ञायां कन् ।
गर्जरे न० । [सुन्दरमेखलान्विते ति०]

सुमेखल पुं सुभु मेखला यस्यात् पु० । सुवृक्षे, इव० ।
सुमेधस् स्त्री० सुभु मेधा यस्याः पु० । अग्निच् । ज्योतिषस्यां-
लतायाम् इव० । सुन्दरमेधायुक्ते ति० ।

सुमेय पुं प्रा० । प्रज्जितभेदे, जपमालाघोषास्त्रयुटिकायाश्च ।
सुम्भा (ह्वा) पुं युष्म-अच् पु० । देशभेदे । तद्देशवांस्त्रिणि पु० व० न०
सुवासुन पुं यस्याया इदम् सुभु वासुनं प्रियत्वेनास्त्रस्य अच् ।

विष्णौ, वत्सराजे, प्रासादविशेषे, प्रज्जितभेदे, मेघभेदे च ।
सुयोधन पुं सुखेन युज्यतेऽसौ सु+युध-युच् । धृतराष्ट्र-
राजपुत्रे दुर्योधने ।

सुर पुं सुभु राति ददात्यभीष्टं सु+रा-क । देवे, सूर्ये, पण्डिते च
सुरक्षता स्त्री० इत० । युद्ध्याम् । देवनिमित्ते ति० ।

सुरक्तक पुं सुरक्त इव कायति कै-क । कोषात्, स्वर्णगैरिके च
सुरगुह्य पुं इत० । वृक्षस्यतौ ।

सुरग्रामणी पुं सुराणां ग्रामणीः नेता । इन्द्रे ।

सुरङ्ग न० सुभु रङ्गी यस्यात् पु० । तिल्लुके, (वर्षकसाठि)
भेदे । प्रा० । नागरङ्गे, गर्तभेदे च ।

सुरङ्गधातु पुं सुभु रङ्गो रङ्गनं यस्यात् कर्क० । गैरिके ।

सुरङ्गिका स्त्री० सुभु रङ्गो रङ्गनं यस्याः पु०, कप् अत
इत्त्वम् । मूर्त्तयास्त्री । [नासायास्त्री, रक्तशोभाञ्जने च ।

सुरङ्गी स्त्री० सुभु रङ्गी यस्याः पु० गौ० ङोष् । काक-
सुरज्येष्ठ पुं इत० । चतुर्मुखे ब्रह्मणि ।

सुरञ्जन पुं सुरञ्जयति सु+रञ्ज-णिच् ल्यु । शुवाके ।

सुरत न० सु+रञ्ज भावे क्त । स्त्रीपुंसयोः सङ्गमरूपे रमस्य
भेदे सु-रञ्ज-कर्त्तरि क्त । अत्यन्तरति ति० ।

सुरता स्त्री० सुराणां समूहः भावो वा तृप्त्युक्ता वा । देवसमूहे,
देवले च । सु+रञ्ज-क्त । अत्यन्तरतायां-स्त्रियाश्च ।

सुरथ पुं सुभु रथोऽस्य । चन्द्रवंशे नृपभेदे 'सुरथो नाम-
राजाभूदिति' चण्डो । सुन्दररथयुक्ते ति० । [दाक्षवृक्षे

सुरदास् न० सुरप्रियं सुरलोकप्रथमं सङ्क्रान्तं वा दाक्ष । देव-
सुरदीर्घिका स्त्री० सुराणां दीर्घिकेव । गङ्गायाम् । सुरवा-
द्यादवोष्यत् ।

सुरदुन्दुभी स्त्री० सुराणां इन्दुभीवाङ्मादकत्वात् । त्वस्याम्
सुरद्रुम पुं सुरप्रियो रुक्मः । देवदाक्षि, देवनले च ।

सुरहिष् पु० सुराव् द्वेष्टि द्विप-किप् । असुरे देवदेष्टरि लि०
सुरधनुस् न० इत० । इन्द्रधनुश्च ।

सुरधुप पु० सुरमियो धुपः । रावे (धुना) ।

सुरधुवादी स्त्री० इन्द्र-वा यावत् । गङ्गायाश्च सुरधुवादीनाम्
सुरनाल पु० सुरमियं नालमल । देवनलपुत्रे ।

सुरपति पु० इत० । इन्द्रे सुरेशादयोष्यत् ।

सुरपथ पु० सुराणां पन्था यत् अच् समा० । आकाशे

सुरपथं न० सुरमियं पथमस्य । सौगन्धिके थोपधिभेदे ।

सुरपथिकं पु० स्त्री० । सुरमियं पथं गच्छ० तदस्य ठक् ।

सुरपन्नागे ।

सुरपथी स्त्री० सुरमियं पथं यस्याः स्त्रीप् । पन्नागीतके ।

सुरपादप पु० इत० । कल्लपुत्रे सुरपादयोष्यत् ।

सुरपुत्राग पु० सुरमियः पुत्रागः । पुत्रागभेदे ।

सुरपुरी स्त्री० इत० । असुरावलां सुरमगर्भादयोष्यत् ।

सुरमिय पु० इत० । अगस्त्यपुत्रे, उहस्यती, इन्द्रे च । जान्तां,
सर्वकदल्याञ्च स्त्री० ।

सुरभि न० सु+रभ-इन् । सुभे, सुन्दरे, गन्धाश्छान च ।
सम्भवे, जालीफलपुत्रे, वसुधे सती, 'अ सुरभिं सुरभिं
सुसुगंधैरैरिति तापः । सुगन्धे, यशोपुत्रे, कदम्बे, कण-
सुगन्धौ, गन्धकपे, वसुधपुत्रे, रात्रे, चैत्रे सावि, पवित्रे,
गन्धफलं च पु० । भस्मकां, रुद्रकाटां, नाटकाभेदे, गवि-
सुरायां, नवसाविकायां, तलसां, पृथिव्यां, गवां नातरि
च स्त्री० वा डीप् । धीरे, सहस्यपुत्रे, मनोहरे, विश्वाते,
च लि० ।

सुरभिका स्त्री० सुरभि+साधे कच् । (चापाकला) । उच्ये ।

सुरभिलवु स्त्री० सुरभिः लवु यस्याः । सुलैलायाम् ।

सुरभिदाक् पु० सुरभि दाक् यस्य । उरुपुत्रे ।

सुरभिपत्ता स्त्री० सुरभि पत्तमसाः । ऊष्णपुत्रे, राजगम्बुपुत्रे च
सुरभि वल्कल न० सुरभि वल्कलस्य । गुह्यलपि (दारुचिभि)

सुरभिस्त्रुवा स्त्री० सुरभिः स्त्रुवो विश्वन्दो यस्याः । यज्ञकाम्

सुरभुत्तिका स्त्री० सुरमिया भुत्तिका । त्वयश्च । (वर्षकभाट)

सुरभेदा स्त्री० सुरमियो भेदोऽस्याः । गङ्गाभेदायाम् ।

सुरवि पु० सुरमियः कविः । नारदादिषु कविषु ।

सुरलता स्त्री० सुरमिया लता । सङ्गाज्योतिष्रत्याम् ।

सुरलोक् पु० सुराणां लोकः वायस्यानादिः । सभे, सुरसुव-
नादयोष्यत् ।

सुरवर्त्मन् न० सुराणां वर्त्म यत् । आकाशे ।

सुरवल्गवा स्त्री० इत० । श्वेतवल्गवाम् ।

सुरवल्ली स्त्री० सुरमिया वल्ली । तलस्याम्

सुरवेदिन् स्त्री० इत० । असुरे सुरविरोधिनि लि० । सुर-
रिपुभृतयोष्यत् ।

सुरव न० सुमेन रक्षते सु+रव-अच् । रोके, लगे, मन्त्रके,
सिन्धुवारे मोचरसे च । प्रा० सादौ रसे । इव० । उ-
न्नाडरमुक्ते लि० । तलस्यां पु० स्त्री० । राक्षायां, नाग-
नातरि, सिन्धेयायां, ब्राह्म्यां, गङ्गाप्रतापव्यां च स्त्री० ।
सुरसुन्दरी स्त्री० सुरमिया सुन्दरी । मेनकाद्याभारतु, यो-
गिनीभेदे च ।

सुरा स्त्री० सुर-क सुर-क वा । मध्ये, चक्रे च ।

सुराकर पु० सुराया आकरः । नद्योत्पत्तिस्थाने ।

सुराचार्य पु० इत० । उहस्यती ।

सुराजक पु० सुष्ठु राजते राज-सुप् । अह्नराजे । इव०
कप् । सुन्दरराजाचित्ते लि० ।

सुराजम् पु० सुष्ठु पूजते राजा नटश्च । सुन्दरे राजनि ।
इव० । सुन्दरराजापिके देशे लि० ।

सुराजीविन् पु० सुरां सुराकम्पादवसाजीवति आ+जीव
णिनि । शौचिके । [स्नातदनक] इति श्रुतिः

सुराप लि० सुरां पिवति पा-क । नद्यापानकारके 'सुरापः

सुरापणा स्त्री० इत० । गङ्गायाम् । सुरतरङ्गिण्यादयोष्यत् ।

सुरापान न० सुरा पीयतेनेन प्रा-कश्ये खुट् । अवर्द्धये
(चाटनी) सुरायाः पानं येनां श्वयम् । प्राग्देश्ये जने पु०

सुराभाग पु० सुरादा भागः अयभागः । सुरासखे ।

सुरासखे पु० इत० । सुराया अयभागे ।

सुरारिहन्तु पु० सुरायासदिं हन्ति हन-लच् । विष्णौ ।

सुरार्ह न० सुरान् देवानर्हति अर्ह-लच् । हरिचन्द्रे ।

सुराट् पु० इव० देशभेदे (सुराट) ।

सुराट्टज न० स्त्री० सुराट्टदेशे जावते जन-ड । हपरिकायाश्च
ऊष्णपुत्रे, विषभेदे च पु० । तद्देशजातानि लि० ।

सुराह न० सुरपुर्णिका व्याहा यस्य सुरान् आह्वयति सन्धेन
आ+ह्व-क वा । देवदासपुत्रे, अश्वके, हरिद्रापुत्रे च ।

सुरह पु० सु+रज-अच् पु० । शोभाजनपुत्रे ।

सुरूप न० सुन्दरं रूपमस्य । तले । सुन्दररूपवति लि०
पण्डिते पु० । मालपथ्या भार्गवाश्च स्त्री० । प्रा० ।

सुन्दरे रूपे न० ।

सुरहृत्क पु० सु+रह-कच् पु० । गर्हसाखे । [तलसां स्त्री०

सुरेव्य पु० इव्यते पूजते यज-क्य इत० । उहस्यती ।

सुरेन्द्र पु० सुराणाभिन्ः अष्टः राजा वा । इन्द्रे सुराजे ।

सुरेभ न० सु+रेभ-अच् । रङ्गे । (रांभ) ।
 सुरेवट उ० सुट रेवटः सु+रेव-कटन् वा । एवपूभे ।
 सुरेखर उ० सुराणालीखरः । खरे, खरे च । खर्गगङ्गावां ।
 दुर्गायाश्च स्त्री० ऊीप् । [वाङ्मां स्त्री० ।
 सुरेष्ट उ० इत० । शाले, सरपुनागे, शिवनङ्गाभ च
 सुरोत्तम उ० सुरेष्टमः । खर्च्ये । देवये चे ति० ।
 सुरोत्तर उ० सुरेष्ट तत्पञ्चनेष्टरः नोष्ठः । पन्दने ।
 सुरोद उ० सुरेष्ट उदकमस्य उदादेयः । सरासयरे ।
 सुलभ ति० सुखेन लभ्यते सु+लभ-लृच् । अनायासलभ्ये ।
 साहयश्यां, भूषणसायाश्च स्त्री० ।
 सुलोचन उ० सुष्टु लोचनमस्य । हरिणे । सुन्दरेनयुक्ते ति० ।
 सुलोमशा स्त्री० सुलोमानि सन्मस्याः श । काजजङ्गाहले
 सुलोमयुक्ते ति० । [मांसकदायाश्च ।
 सुलोमा स्त्री० सुष्टु, लोमाकस्याः ऊीप् । ताम्रवल्गाम्,
 सुलोहक न० प्रा० । पित्तले । [वि०खियां ऊीप् तस्य नञ्
 सुलोहिता स्त्री० प्रा० । अस्मिन्निष्ठाहले । सुरक्षय्ये उ० तद्वति
 सुवक्त उ० सुष्टुवक्ता सेवनात् यस्मात् । वनवर्ष्याम् इव० । सुन्द-
 राननयुक्ते ति० । प्रा० । सुन्दरे सुखे न० ।
 सुवचस् ति० सुष्टु वचोऽस्य । वाक्मिनि ।
 सुवचन उ० सुष्टु वचयति सु+वच्-णिच्-लृच् । सर्जिकाचारे
 सुवर्चला स्त्री० सुष्टु वचयति वर्च-णिच्-कलच् । खर्चभाष्या-
 वात्, अतस्यान्, आदिप्रभृतायां, नाङ्गाश्च । देशभेदे उ० ।
 सुवर्चिक उ० सुवर्च-कलच्-इत् । अस्मिन्निष्ठाहले । कतकायांभूते ।
 सुवर्चिन उ० सु+वर्च-णिच्-णिनि । सर्जिकाचारे ।
 सुवर्ष न० सुष्टु वर्षोऽस्य । खनायख्याते बालभेदे, हरि-
 वन्दने, खर्चगैरिके, धने, नामधेयरे । 'कर्षं सुवर्षस्य
 सुवर्षसंज्ञ' निरुक्ते कर्षयति काञ्चने च यज्ञभेदे, धनूरौ
 कणशुभ्रौ च उ० । सुष्टु वर्षो रूपमखरं वात् । सुष्टु
 सुन्दराखरयुक्ते च ति० । 'न सुवर्षमयो तदुः परं ननु
 वागमि नावकी तथेति नैषधम् ।
 सुवर्षिक न० सुवर्षमिव इवार्थे कन् । पित्तले, सुष्टुवर्षोऽस्य
 कप् । सुन्दरवर्षयुक्ते ति० । [ख्याम् (वांपाकवा) ।
 सुवर्षकदली स्त्री० सुष्टु, वर्षो यस्याः कर्म० । खर्षवर्षकद-
 सुवर्षकार उ० सुवर्षं सुवर्षमवमूषयादि करोति क-कच् ।
 (वेकरा) खर्षकारे जातिभेदे ।
 सुवर्षगैरिक सुवर्षमिव पीतं गैरिकम् । (वर्षकनाटि)
 गैरिकभेदे । [ख्याम् ।
 सुवर्षगुली स्त्री० सुवर्षमिव पीता नकुली । अङ्गान्मोति-

सुवर्षप्रखव न० सुवर्षस्य प्रखव इव । एकवाक्ये ।
 सुवर्षवर्षिज् उ० सुवर्षस्य वर्षिक् कवचिक्रमादिकर्ता ।
 जातिभेदे (सोनारभेदे) खर्षवर्षिकप्रभृतयोषात् ।
 सुवर्षयूथी स्त्री० सुवर्षमिव पीता यूथी । पीतवर्षयूथिकावात्
 सुवर्षवर्षी स्त्री० सुवर्षस्य वर्षी यस्याः । हरिद्रायाम्
 खर्षतत्त्ववर्षयुक्ते ति० ।
 सुवर्षा स्त्री० सुष्टु, वर्षो यस्याः । कालागुणस्य, वास्यालके च
 खर्षयूथीयां, हरिद्रायाम्, आसुखस्यां च स्त्री० ऊीप् ।
 सुवर्षस् स्त्री० सुष्टु, वयोऽस्याः । प्रौढायां स्त्रियाम् ।
 सुवर्षिणी स्त्री० प्रा० । सोमराजोत्तमायाम् ।
 सुवर्षा स्त्री० सुखेन उच्यते वायुनासौ सु+वर्ष-लृच् ।
 यैफालिकायां, राक्षायां, गोधापद्याम्, एकापय्याम्, यक्ष-
 म्यां, वीषायां, निद्रतायाम्, खट्वजटायां, खंभपद्यां, मन्त्र-
 नाकुल्यां, शृङ्गलां, नीलसिन्धुवारे च । सुखवाह्ये ति० ।
 सुवास उ० सुष्टु वासः । सुन्दरे सुखनिवासे च । इव० । उन्न-
 युक्ते, खनिवासान्विते च ति० ।
 सुवाशिनी स्त्री० सुखेन वसति सु+वस-णिनि । चिरव्यां
 चिरं पितृकुलवासिन्याम् स्त्रियाम् ।
 सुविद् उ० सुष्टु वेत्ति विद्-क्लिप् । पच्छिते । सुष्टु विद्यते लभ्यते
 विद-लामे क्तिप् । गुणाढायां स्त्रियात् ।
 सुविद् उ० सु+विद-क् । कञुकिनि ।
 सुविद् उ० सुविद् सुवाद्यां स्त्रियवतति अत-क्लिप् । खर्च
 सुविद् उ० सुविद् राजायां जाति ला-क् । अन्तःपुरे-
 कताधिकते, कञुकिनि च । सुविदता राज्ञः खोवते ला-क् ।
 अन्तःपुरस्थनायाम् स्त्री० । [युक्ते ति० ।
 सुविनीता स्त्री० सु+वि+नी-क् । सुवीलायां गवि । सुविनय-
 सुवीज उ० सुष्टु, वीज्यतेऽसौ वीज-क् । (खसुखस्ये) उच्यभेदे
 इव० । सुन्दरवीजयति ति० । प्रा० । सुन्दरे वीजे न० ।
 सुवीरक न० सु+वीर खृच् । सौवीराङ्गने ।
 सुवीरास्त्र न० सुवीरयति वीज्यन्वितं करोति सु+वीर-
 अच् कर्म० । नाङ्गिने । [प्रा० । उत्तमे वीर्ये न० ।
 सुवीर्य न० सुष्टु वीर्यं यस्मात् । वद्रीकले । वनकापांस्यां स्त्री० ।
 सुवृत्त उ० सुष्टु वृत्तः वसुञ्च । सुन्दरे (वीज) सुन्दरवृत्ता-
 न्विते ति० । शतपथ्यां, नाकल्यां, शाचायाश्च स्त्री० ।
 सुवेण स्त्री० सुष्टु वेगो वायुनिष्कारणवेगो यस्याः ५.त० ।
 अङ्गान्मोतिभ्याम् ।
 सुवेला उ० सुगता वेला उच्यतेऽसौ वेन । लिङ्गटपर्वते । सुष्टु वेला
 यस्यांदा स्थितिः यस्य । यान्ते, प्रणते च ति० ।

सुनेष ३० सुखेन विशयते उपभुज्यते सु+विश-चञ् । श्वेतेशी
सुन्दरवेशयुक्ते लि० । [सुन्दरव्रतयुक्ते लि० ।

सुव्रती स्त्री० सुपु व्रतं नियमो यस्याः । सुशीलायां गति
सुशर्मन् ३० सु-सन्नि- सुट्, शर्मो सुखं यस्य । नृपभेदे
सुन्दरसुखवति लि० ।

सुशल्य ३० सुपु दृढं शल्यं यस्मात् । खदिरः । [रके च
सुशवी स्त्री० सु+शव-अच् गौरा० ङीष् । कारवेष्टे, कण्णजी-
सुशाक न० सुपु शाको यस्मात् पूव० । आर्द्रके । तत्संयोगे
हि शाकस्य सुसादता । सुपु शाको यस्य । चञ्चु-
शाके, तण्डुलीये, (नटेशाक) मिश्रलायाञ्च ३० ।

सुशिश्व ३० सुन्दरी शिखा यस्य । वङ्गौ, चित्तकटले च
शोभन शिखायुक्ते लि० नमूरशिखायां स्त्री० ।

सुशीत न० प्रा० । पीतचन्द्रे अतिशीतलसर्पे । तद्वति लि०

सुशीतल न० प्रा० । गन्धलये अतिशीतयुगयुक्ते लि० ।

सुशीता स्त्री० प्रा० । शतपत्रग्राम, शीतयुगपत्त्वां स्त्रियां च ।

सुशोम ३० सु+श्वे मन् सन्सारणञ् । शीतलसर्पे । तद्वति लि०

सुशील ३० सुन्दरं-शीलनस्य । विष्णुपार्श्वचरभेदे शोभनचरि-
तान्विते लि० । [युक्ते लि०

सुशीक स्त्री० सुन्दरी श्रीरस्य कर् । सल्लकीटजे । सुन्दरश्री-
सुश्रुत ३० सु श्रूयते सु+श्रु-क्त । विज्ञासितचनिपले चिकि-
त्साशास्त्रकर्त्तरि सनिभेदे, तत्कृतग्रन्थे च । सुन्दरश्रुते लि०

देवाकर्षय सुश्रुतेन चरकस्रोक्तेनेति, नैपथम् ।

सुश्लिष्ट लि० सु+श्लिप-क्त । सुसंयुक्ते दृढमिलिते ।

सुषमा ३० सुन्दरः समः प्रा० पत्वम् । शोभने, समे च परमायां
शोभायां स्त्री० । [जीरके, कण्णजीरके च ।

सुषवी स्त्री० सु+सु-यन् गौ० ङीष् । कारवेष्टे, सुट्कारवेष्टे,

सुषामन् लि० सुपु लान यस्य सुषामादि० पत्वम् । सुषान्व ने
स्त्रियां वा डाप् ङीप् च ।

सुषि स्त्री० सुपु-इन् ३० गच्छ सः । सुषौ क्रिड् ।

सुषिर न० सुपु-किरच् ३० गच्छ सः । क्रिड् । [लि०

सुषीम ३० सुपु, सीसा यस्य । शीतलसर्पे । तद्वति, मनोज्ञे च

सुषुप्त न० सु+लप-भावे क्त । 'यत् सुप्तो न कञ्चन कामं
काशयते न कञ्चन स्मरं पश्यति तत् सुपुप्तसिति' श्रुत्युक्ते
ज्ञानमूलावस्थामेदे । कर्त्तरि क्त । तदवस्थान्विते लि०

सुपुप्ति स्त्री० सु+लप-क्तिन् । प्ररीतति नाद्यां मनसः संयोग-

रूपे सर्वज्ञानमूले वेदान्तोक्ते सर्वपदार्थमूले च अवस्था-
भेदे 'सुपुप्तिकाले सकले प्रसीधे' इति श्रुतिः ।

सुपुष्पा, स्त्री० सुपु इत्यव्यक्ते शब्दे स्त्ववति वल आ-क ।

तन्कीर्ते मेरुदण्डवाहस्ये इडापिङ्गलानाडीर्मध्यस्य सूक्ष्मे
नाडीभेदे ।

सुषेष्ण ३० सुपु सेनयति सेनां करोति अच् पत्वम् । कर-

मर्दके (करमचा) वेतसे, चिकित्सके-वानरभेदे च, विद्वति
स्त्री० ङीप् । कन् अत इत्त्वम् । कण्णविद्वति स्त्री० ।

सुपु अव्य० सु+स्था-क्त । अतिशये, भयस्ते, सत्ये च ।

सुसंस्कृत लि० सु+सम्+क्त-क्तं कृम् च । पयत्नेन इतादि-
नानाद्रव्येण पके व्यञ्जनादौ ।

सुसम्पद् स्त्री० प्रा० । सौभाग्ये सुपु सम्पद् यस्य । सुगन्धवैति-

सुसार ३० सुपु सारोऽस्य । रक्तखदिरः ।

सुसिकता स्त्री० प्रा० । शर्करायाम् । उत्तमवालाकायां व० व०

सुस्य लि० सुखेन तिष्ठति स्या-क । आरोग्येण युक्ते सुखिनि च

सुखा स्त्री० सु+लै-क । (खेसारी) शमीधान्यभेदे ।

सुखात लि० सुपु खातः सु+लै-क्त । मङ्गलद्रव्येण जलस्थाने

सुहित लि० सु+धा-क्त । दमे, विहिते च । प्रा० । सुन्दरहिते
न० । पूव० । अग्निजिह्वाभेदे स्त्री० ।

सुहृद् ३० सुपु हृदयं यस्य मित्रार्थे हृदादेशः । मित्रे
ज्योतिषोक्ते लग्नाङ्गुल्यस्थाने च ।

सुहृदय लि० सुपु हृदयं यस्य । प्रगल्भगन्धे । प्रा० । सुचिते न०

सुहृदल न० सुहृदेव बलम् । मित्ररूपे सैन्ये ।

सू स्त्री० सू-किप् । सूतौ, प्रसवे, चेपे मेरये च ।

सूक न० सू-मेरये किप् सार्थे कन् । उत्पत्ते, बाधे, वाते च

सूकर ३० सू-इत्यव्यक्ते शब्दं करोति क्-अच् । वराहे,
कुम्भकारे, नृगभेदे च । वराहक्रान्तायां, वराहयोषिति च
स्त्री० ङीप् ।

सूक्त न० सु+वच-क्त । सुन्दरकथने, एकार्यप्रतिपादके एक-

देवत्ये वेदमन्त्रसमुदाये च । यथा श्रीसूक्तं पुरुषसूक्तमित्यादि

तानि च वेदे बह्विनि सन्ति तत् सहादानोपयोगिनि कति

चित् सूक्तानि सहादानादिपङ्क्तौ अस्माभिः उद्धृतानि ।

'जयानि सूक्तानि तथैव चैषानिति वङ्गिपरराणम् ।

सूक्तं न० सूच-सून् । केतवे, अध्यात्मपदार्थे, अवह्वारभेदे

च । कतकटले ३० । अणुपरिचायवति, अल्ये च लि० ।

सूक्ष्मकृष्णफला स्त्री० सूक्ष्मं कृष्णं फलं यस्याः । सध्वज-
जम्बूटजे ।

सूक्ष्मतण्डुल ३० सूक्ष्मसण्डुलोऽस्य । (खसख) इति स्थाने,

प्रिप्लव्यां स्त्री० । [कुशाश्रीकसुखौ ।

सूक्ष्मदर्शिन लि० सूक्ष्मां पश्यति दृश-णिनि । अत्यन्तसुसुखौ

सूक्ष्मपद्म ३० सूक्ष्मां पद्ममस्य । धान्यके, वनजीरके, देवदर्भे,

जपुवदे, 'सुरप्रये, वनवर्ध्या, वाववडे, कोहितेचौ च ।
शतपुण्यां, शतावर्ध्या, लघुनाक्ष्यां इरावभायां, आकाश-
मांस्याञ्च स्त्री० । कपू अत इत्तम् । तनैव ।

सूत्रपिप्पली स्त्री० कर्म० । वनपिप्पल्याम् ।

सूत्रपुष्पा स्त्री० सूत्राणि पुष्पाण्यस्याः । यवतिक्तायाम् ।

सूत्रमाला स्त्री० सूत्रम् मालमस्याः । भूत्यामलक्याम् ।

सूत्रमवदरी स्त्री० कर्म० । भूमिवदर्याम् ।

सूत्रभूत न० कर्म० । वेदान्तप्रसिद्धे व्यपचीकृते भूत्यादीनां
प्रधानां भूतानां सूत्रांगभेदे ।

सूत्रमूला स्त्री० सूत्रां मूलमस्याः । जयन्त्याम् ।

सूत्रमल्ली स्त्री० कर्म० । ताम्रमल्लां, जलकायाञ्च ।

सूत्रमबीज पु० सूत्रम् बीजमस्य । (सखसख) स्वाते एते ।

सूत्रमर्कुरा स्त्री० कर्म० । बालुकायाञ्च ।

सूत्रमशाख पु० सूत्रा शाखाश्च । जानवधुरे ।

सूत्रमशालि पु० कर्म० । अणुधान्ये श्यामाकादौ ।

सूत्रमा स्त्री० सूत्र-अन् टाप् । यूषिकायां, सुट्टैलायां,
करुणां, बालुकायाञ्च ।

सूत्रमैला स्त्री० कर्म० । सुट्टैलायास् (सुजराटी एलाच्) ।

सूत्रमैश्वर्ये (अनर्देहे) अद्-उ० उभ० सक० षेट् । सूत्रयति ते
असूत्रयत् ।

सूत्रज लि० सूत्रयति अन्तर्द्वयति सूत्र-अन् । पिशुने अन्
दौहवति, बोधने च । काके, कुकुरे, विड्वाके, पिशाचे,
सिद्धिगणे, एते, नाटकप्रसिद्धे सूत्रधाराख्ये प्रधाननटे,
जयके, सूत्रशालौ च पु० ।

सूत्रन न० सूत्र-लुट् । हिंसने, ज्ञापने च । युच् । तल, इट्टी,
मोड्यायास् अभिनये च स्त्री० ।

सूत्रि(ची) स्त्री० सूत्र-इन् वा डोप् । शिखायां, जीवनसाधने
स्नानमस्त्राते लोहमयपदार्थे च । [जीविनि (दरजि) ।

सूत्रिक लि० सूत्रिः तथा शीवर्गं शिल्पमस्त्रय ठन् । सूत्र्या-
सूत्रिका स्त्री० सूत्रि+साधे कन् । सूत्र्याः सूत्रिरिव इत्यर्थे

कन् । हस्तिशुश्रूषायास् । [मिततया मेयलात्तपालम् ।

सूत्रिकाभरण न० वैद्यकोक्ते औषधभेदे तस्य च सूत्र्यप-
सूत्रिकामुख पु० सूत्रिकेव ममसूत्र्यं सखमस्य । गङ्गे ।

सूत्रिजेत न० सूत्राकारं जेतम् । लोलावत्तां मणिके
सूत्राकारने जेतभेदे ।

सूत्रित लि० सूत्र-क्त । कथिते, बोधिते, हंसिते च ।

सूत्रिपत्तक पु० सूत्रिरिव पत्रमस्य कप् । वितार्जकपत्राणि
सूचीदलादयोप्यत्र ।

सूत्रिपुष्प इ० सूत्राकारं पुष्पं पुष्पायं यस्याः । केतकइके
सूचीपुष्पादयोप्यत्र ।

सूत्रिशाखि पु० कर्म० । सूत्रधात्रे श्यामाकादौ ।

सूचीपत्ता स्त्री० सूचीव पत्रमस्याः । गङ्गद्विजायास् ।

सूचीमुख सूचीव मुखमस्य । सितकुशे । हीरके न० ।

सूत्रग्रस्थूलक पु० सूत्र्ययमिव स्थूलः साधे कन् । (उलुखङ्ग)
दृष्टभेदे ।

सूत्र पु० सूत्र-प्रसवे प्रेरणे ऐन्द्रव्ये वा क्त । सूत्र्ये, । जनिवजाने
ब्राह्मणोर्गर्भजे वर्षसङ्करभेदे, लट्ठिरि, सारधौ वन्दित्ति,
मागधे ; लोमहर्षणाख्ये इराववत्तरि च पारदे पु० न० ।
प्रसूते, प्रेरिते च लि० ।

सूत्रतनय पु० सूत्रस्य तनयः । भारतप्रसिद्धे राधेये कथ्ये
सूत्रपुत्रादयोप्यत्र । तस्य सूत्रपाक्षितत्वात्तयात्वम् ।

सूत्रि स्त्री० सूत्र-क्तिन् । प्रसवे 'प्रसवेः कृतिभारतैरिति' सूत्रिः
कृत्यते कण्ठ्यते सोषाटल सूत्राधारे क्तिन् । सोषाभि-
पयभूयौ ।

सूत्रिका स्त्री० सूत्र-क्त कन् अत इत्तम् । नवप्रसूतायां
स्त्रियाञ्च 'उदकां कृतिकां विनिति' सूत्रिः ।

सूत्रिकागार न० कृतिकाया निवासयोग्यमगारम् । कृतिका
गृहे । कृतिकागृहादयोप्यत्र ।

सूत्रिकारोग पु० इत० । वैद्यकोक्ते रोगभेदे ।

सूत्रिकावटी स्त्री० सूत्रिकागृहपूजा यथी शक० । कृति
कागारं—प्रसवावधि यथे दिवसे पूज्यायां यथीदेव्याम् ।

सूत्र्यान लि० सुट्टु उत्तानम् उद्योगो यस्याः । पतरे,
कर्कशगणे । [रसपाने च ।

सूत्र्या स्त्री० सूत्र-यच् नि० । यज्ञाङ्गस्नानभेदे, अभिनये, सोम-
सूत्र्याशौच न० कृतिनिमित्तकमाशौचम् । जननाशौचे

'शावाशौचं न कर्तव्यं सूत्र्याशौचं विधीयते' इति सूत्रिः ।

सूत्रय यन्त्रने भेदने च अद्-उ० उभ० सक० षेट् । सूत्रयति ते अस्त्र
कृतम् ।

सूत्र न० सूत्र-अच् । वस्त्रसाधने तन्तौ, व्यवस्थायां, नाटकसाधने,
प्रस्तावे 'सल्ल चरमसंदिग्धं' सारवत् विद्यतोसूत्रम् ।

अलोभमनवद्वयकलं कलं विदोषिडित्ति' कृतं शास्त्रभेदे च

सूत्रकण्ड पु० कृतं कण्डे यस्याः । विमे, कपोते, सङ्गरीडे च ।

सूत्रधार पु० कृतं नाट्यसाधनं धारयति धृ-क्षिन्-अन् ।

नाट्याङ्गसाधनयुक्ते नाटकप्रस्तावके प्रधाननटे, 'कलधारेण

संहिताः संलापं यत्न कुर्वते' इति दशरूपकम् इत्ये,

शिक्षिभेदे (सुतार) च ।

सूत्रपुष्प पु० सूत्रगर्भं पुष्पं वस्त्रं । कार्पासि । [(दरजी)]

सूत्रभिद पु० सूत्रं, भिनति सूत्र्या, भिद-क्तिप् । सूत्र्याजीवे
सूत्रयन्त न० सूत्रवापनयन्तम् । (तांत) सूत्रवापनयन्ते ।

सूत्रला स्त्री० सूत्रं लाति ला-क । तर्कुवासु (टेको) ।

सूद्र पु० सूद्रयति क्षान्तान् सूद्र-ञच् । सूद्रकारके, व्यञ्जन-
भेदे सूद्रे, चारय्ये, अपराधे, लोभे, पापे च ।

सूद्रन न० सूद्र-ल्युट् । हिंसने, निःक्षेपे, अङ्गीकारे च ।

सूद्रशाला स्त्री० इत० । पाकशालायाम् ।

सूत्रं न० सूत्र-तत्त्वं नः । पुष्पे, प्रसवे च । कर्त्तरि-क्त ।
विक्रियते जाते च लि० ।

सूना स्त्री० सूत्र-तत्त्वं नः । प्राणिबधस्थाने 'पञ्च सूना गृह-
स्थलेति, मनुः तनवायां, गजमुखायां मांसविक्रये च ।

सूनु पु० सू-न् । पुत्रे अतुजे, सूत्र्ये, अर्कहले च कन्यायां-
स्त्री० वा ऊङ् ।

सूनुत न० सूनुयति अनेन सु+नुत-पञ्चर्थे क । सत्वे-प्रिये-
वाक्ये, मङ्गले च नहति लि० ।

सूप पु० सूत्रेण पीयते सु+पा-पञ्चर्थे क ण् । (दाहि) व्यञ्जन-
भेदे सुवपति सु+वप-क ण् । रूपकारे प्राचके । आधारे
क । भाय्ये । करणे क । नायके ।

रूपकार पु० रूपं करोति क-ञच् । प्राचके ।

रूपधून न रूपी धूयतेऽनेन । हिङ्गौ, रूपपाके हि हिङ्-
धूपदानं प्राकशाले प्रसिद्धम् । [पय्याम् ।

रूपपणी स्त्री० रूपसाधनसङ्ग्रहस्यैव पर्यमस्याः ऊष् । सङ्ग-
रूपस्येष्ट पु० रूपेषु तत्साधनेषु ञ् ष्टः । सङ्गे ।

रूपाङ्ग न० रूपस्य तत्संस्कारकसङ्गस्यकरणम् । हिङ्गौ ।

सूर पु० सवति प्रेरयति कर्माणि लोकान् सू-जान् । सूत्र्ये,
अर्कहले च । सूर-क । प्रणिष्ठे ।

सूरण पु० सूर-ल्युट् । सूरणे (चोख) ।

सूरत लि० सु+रन्-क्त ष्टः । दयावौ ।

सूरसूत पु० इत० । सरणे, गरुडापजे ।

सूरि पु० सू-क्तिन् । सूत्र्ये, अर्कहले, वादभेदे, पण्डिते च
'सदा प्रशान्तिं सूरय' इति श्रुतिः राजसभ्ये स्त्री० ऊष् ।

सूरिन् पु० सूर-णिनि । पण्डिते । [अथोपदेशलाज यः ।

सूरी (व्यं) अनादरे स्वा०प०सक०चेट् । सूरी (व्यं)ति अस्त्रवीं (व्यं)ति

सूरी (व्यं)ण न० सूरी (व्यं) ल्युट् । अनादरे ।

सूर्य पु० न० । सूर्य-ष्ट० शस्त्रं यः । सूर्यशस्त्रे ।

सूर्यगन्धा स्त्री० सूर्य इव गन्धा गन्धाः पु० शस्त्रं यः गन्धम् ।

रावणभगिन्याम् ।

सूर्यि स्त्री० सूर्यि-ष्ट० शस्त्रं यः । सूर्यिशस्त्रे वा ऊष् ।

सूर्य्य पु० सू-क्यप् नि० दीर्घश्च । दिवाकरे, अर्कहले, दानव-
भेदे च ।

सूर्य्यकान्त पु० सूर्य्यस्य कान्तः प्रियः । स्फटिकमणौ सूर्य्य-
सम्भवात् यत्प्राग्निमयश्चक्षुस्मिन् मणौ च (आतसो) ।

सूर्य्यग्रहाण न० सूर्य्यस्य राक्षसा तदाज्ञानमुच्छ्रावया यदुष्ण
माक्रमणम् । ज्योतिषोक्ते राक्षसविशून्निच्छावया
सूर्य्यसङ्कलस्य आक्रमणरूपे पासे

सूर्य्यज पु० सूर्य्यात् जायते जन-ङ । शनिपक्षे, यमे, वैव-
स्वते मनौ, सुषोववानरे च सूर्य्यपुत्रादयोष्यत् । यमुनायां
स्त्री० ।

सूर्य्यभक्त पु० सूर्य्यस्य भक्त इव प्रियः । वन्धुकृते ।

सूर्य्यमणि पु० सूर्य्यप्रियः मणिः । सूर्य्यकान्तमणौ ।

सूर्य्यलता स्त्री० सूर्य्यभक्ता लता । आदित्यभक्तायाम् ।

सूर्य्यवल्ली स्त्री० सूर्य्यतल्लयाम्बिका वल्ली । अर्कपुष्पिकाहले ।

सूर्य्यसारथि पु० इत० । अरुणे गरुडापजे । सूर्य्यसूतादयोऽप्यत्र

सूर्य्या स्त्री० सूर्य्यस्य भार्या टाप् । अनादृष्यां, संज्ञानाम्नां

सूर्य्यभार्यायाम् । मातृष्यां कुन्यान्त ऊष् । सूरौषेव ।

सूर्य्यलोक पु० इत० । आतपे रौद्रे ।

सूर्य्यावर्त्त पु० सूर्य्य इवावर्त्तते आ+वृत्-ञच् । (उडङ्ङिवा
नुपभदे (सुलभिया) शके च आदित्यभक्तायां स्त्री० ।

सूर्य्याश्मन् पु० सूर्य्यप्रियः अश्मः । सूर्य्यकान्तमणौ ।

सूर्य्याष्ट पु० सूर्य्येषु सूर्यांस्तकावेन अष्टः प्रापितः गरुड-
सूर्यास्तसमये आगतातिथौ ।

सूर्याल पु० सूर्यालान् कस्य नेत्रम् । मृगादे ।

सूर्यान् न० सूर्य-कन् कनिन् वा कस्य नेत्रम् । शीघ्रमान-
भागे 'सूर्य्यो परिदेहि चेति' श्रुतिः । 'मृगाश्चक्रान्
शोभितो नृसिंहवदिति' श्लोपात् कस्यध्यातयस्य ।

सूर्यान् म० सूर्य-कनिप् । शीघ्रमानभागे । पु० सूर्यान् । अश्वान्
सूर्या पु० सूर्य-कन् कस्य नेत्रम् । त्रिभिर्दृष्टाकाक्षे ।

सूर्याल पु० सूर्यालान् कस्य नेत्रम् । जम्बूके, दैत्यभेदे च ।

सूर्यालवार पु० सूर्याति वर्त्तमानं सूर्य-क ततः स्वाध-
कन् कर्म० । सर्जिकाकारे । [सूर्यालपि ।

सूर्या पु० सू-क्तिन् । शनौ । अङ्गुशाले स्त्री० गत वा ऊष् ।

सूर्यापीका स्त्री० सूर्यापि+कन् रिकन् वा । लालायाम् ।

सूर्या स्त्री० सू-भावे क्तिन् । गमने । करणे क्तिन् । पयि । [च

सूर्या लि० सू-कारप् । गमनकर्त्तरि स्त्रियां ऊष् वाच यातरि

सूर्य गतौ स्वा०पर०चक०कनिट् । सर्पति अस्त्रपत् । अनीप-

देशतान्न यः । [पृथक्त्वेन भातः अपोपदेशत्वस्य चिन्त्यम्
सूत्रं हिने आ० पर० सकः सेट् क्ता सेट् । गर्भति आभर्ति ।
सुभर उ० सु-भरन् । सुभरे, गमनशीले लि० । [च ।
सुष्ट लि० सु-ज-क्त । निमित्ते, युक्ते, निमित्ते, वज्रले, भूपिते त्वत्ते
सुष्टि स्तोः सुज-क्तिन् । निमित्ते, विश्वस्य निमित्ते, सभावे,
च । कर्मणि क्तिन् । सुजमाने 'या सुष्टिः सुदुराद्येति'
यज्ञकला । [गर्भदातीक्षुपे ।

सुष्टिप्रदा स्त्री० सुष्टिं सर्जनं गर्भं प्रददाति प्रन्दा-क ।
सेक पु० सिच-वञ् । सिचने जल दिना आर्द्राकरणे । [पात्रभेदे
सेकपाल न० सिच्यतेऽनेन सिच-करणे वञ् कर्म० । (सिचोनी
सेक्तृ पु० सिच्यति रेतः सिच-टच् । प्रत्नौ । सिचके लि० ।
सेचक पु० सिच्यति तोयेन छविणीम् सिच-खुल् । नेघे, सेक-
कचरि लि० ।

सेचन न० सिच-भावे खुट् । जलादिना आर्द्राकरणे करणे
खुट् । सेचन्यां, लुट्सेकपालां स्त्री० डीप् ।

सेट् पु० सिट्-उन् । (तरुज्ज) ट्ठे ।

सेतु पु० सि-तन् । सेतादेर्जलधारणार्थं (आल) (आक्ताल)
पदार्थं, वरुणहृत्ते, तन्मोक्षे प्रयावात्मके जन्मे च स्वार्थे
कन् । वरुणहृत्ते ।

सेतुवन्ध पु० इत० । लङ्गागमनार्थं ओरासेन नलकपिहारा
कारिते ससुद्रोपरि आलीवन्ते, सेतादेरालीवन्ते च ।

सेतुभेदिन् पु० सेतु भिनत्ति भिद-णिनि । दनीहृत्ते ।

सेतुहृत्त पु० सेतुनामको हृत्तः । वरुणहृत्ते सेतुपरिस्थे हृत्ते च
सेतु न० सि-हन् । (नेडि) निगडे ।

सेना स्त्री० सि-व सह इनेन प्रभुणा वा । सैन्ये । [रणे च ।

सेनाङ्ग न० इत० । हस्त्यश्वरथपदातिसंवाते, सेनाया उपक-
सेनाचर पु० सेनायां चरति चर-ट । सेनागात्रिणि 'सेना-
चरोभवदिभाननेति' नैषधम् । [सिनापतौ च ।

सेनानी पु० सेनां देवसेनां वा वयति नी-क्तिप् । कार्तिकेये,
सेनापति पु० इत० । कार्तिकेये, सेनाध्यक्षे च ।

सेनामुख न० इत० । सैन्याग्रे, हस्त्यश्वादिदंष्ट्राविशेषे,
'(क्षिप्तः त्वयः रथाः त्वयः अश्वा नव पदातयः प्रसूदय
एतत् ससुद्राये' । [व्याप्तौ सैन्ये ।

सेनारत्न पु० सेनां रक्षति रत्न-जण् । सेनारत्नाकारके
सेफ पु० लि-फ । श्रेके पुंसोऽन्वाधारणचिह्ने ।

सेमन्ती स्त्री० सिच-भा गौ० डीप् । (सिचोती) पुष्पहृत्ते ।

सेतु पु० सि-तु । सेतुनामको हृत्ते ।

सेवक पु० सेवयति सिच-खुल् । सेवकनर्तरी (दरजी) सेव-

खुल् । हृत्ते, दासे, अनुचरे च लि० ।

सेवधि पु० सेवं सेवन् दधाति धा-क्ति । शङ्खप्रभृतौ निधौ ।

सेवन न० सिच-सेव-वा खुट् । सूच्यादिना वस्त्रादेर्लोजने
आश्रयणे, उपभोगे, वस्त्रने, पूजने, भजने च । सेव्यते-
टनया खुट् । सूच्यां स्त्री० डीप् ।

सेवा स्त्री० सेव-अ । भजने, आराधने, उपभोगे, आश्रयणे च
सेवित लि० सेव-क्त । पूजिते, आराधिते, आश्रिते, उपभुक्ते च
सेव्य न० सेव-खल् । वीर्यमूले । अश्वले, हिज्जलहृत्ते च पु०
सेवाह् लि० । वन्दाहृत्ते स्त्री० ।

सेहली स्त्री० सिचले देगे भवा अण् डीप् । सिंहपिपल्याम्
सेहिक पु० सिंहिकायां भवः ठक् । राहौ, तस्याः अपत्यम्
ठक् । सेहिकेयोप्यल । [सिकताप्रचुरदेशे लि० ।

सैकत न० सिकताः सन्त्यन् अण् । बालुकाप्रचुरे नद्यादितटे
सैकतेष्ट न० सैकतं स्थानमिष्टं यस्य । आर्द्रके ।

सैतवाहिनी स्त्री० सितायाः शर्करायाः अयम् अण् सैतो
सपुररचनं वहति वह-णिनि । बाडदायां नद्याम् ।

सैद्धान्तिक पु० सिद्धान्तं नेति ठक् । सिद्धान्ताभिधौ ।

सैनापत्य न० सेनापतेर्भावः कर्म वा यञ् । सेनापतिधर्मे, तत्-
कर्मणि च 'सैनापत्यस्येत्त व' इति कुमारः ।

सैनिक पु० सेनायां समवेति ठक् । मिलिते हस्त्यश्वादौ ।

सैन्धव न० सिन्धुनदीसमीपे देशे भवस् अण् । लवणभेदे
सिन्धोरद्वारभवः । अण् । घोटके, तस्य सिन्धुदेशसमुद्र-
समीपस्यारव्यदेशोद्भवत्वात् तत्रालम् ।

सैन्धवघ्नन पु० सैन्धवमिव घनः । सैन्धवशिलावत् समन्तादे-
रकरसात्मके सिदानन्दस्वरूपे परमेश्वरे ।

सैन्ध पु० सेनायां समवेति जप् । मिलिते हस्त्यश्वादौ ।

सेनानां रंघः छज् । सेनासमुदाये न० ।

सैरन्ध्री स्त्री० सौरं हलं धरति छ-मूल० क सुम् च सौरन्धः
लपकलखेटं यित्थकर्म अण् तदस्यास्ति अच् गौ० डीप् ।

परमहृत्ते स्वयमे शिल्पकारिणि स्त्रीभेदे पु० सैरि-
न्ध्रीत्यप्यल ।

सैरिभ पु० सौरे हृत्ते तद्वहने इमरुव शूरः शकः तयः स्वार्थेऽण् ।

सहिष्णे, 'सेवे सैरिभमहिनीमिह महालक्ष्मीमिति' महा-
लक्ष्मीध्यानम् । [मिथ्याम् । स्वार्थे कन् तत्रैव ।

सैरीय पु० सौरस्येदम् अण् सैरं हुनाकारसहृति लण् ।

सैरेय स्त्री० सैरं सौराकारसहृति ठक् । मिथ्याम् । ठक्ज् ।

सैरेयकोपात् ।

सैवाल न० सेवायै सेनादीनामुपभोगाय अलति पञ्चमिथि अञ्

सैवालः ततः स्वार्थे अण् । शैवाले स्वार्थे कन् । तत्रैव ।
सोट् वि० सह-क्त वा इडभावः । चान्ते तितितिते । कर्त्तरि
क्त । शीतादिसहजशिले वि० ।

सोट्ट् वि० सह-हृच् वा इडभावः । सहजकर्त्तरि क्तमासीले
सोत्काण्ट् वि० सह उत्काण्टया । औत्सुक्यान्विते व्यभिच-
लाभेच्छया विलम्बासहिष्णुत्वयुक्ते ।

सोत्प्रास न० उद्+प्र-अस-चञ् सह उप्तासेन । सोत्पुष्टने,
अन्यार्थकस्य वाक्यस्य अन्यार्थकत्वकल्पनया तदुत्तरार्थके,
वाक्ये, प्रियवाक्ये च । सयद्दृष्ट्यास्ते पु० ।

सोद्य न० वि० सह उदयेन प्रादुर्भावेण दृष्ट्या, वा । प्रादुर्भूते,
दृष्टियुक्ते, लाभयुक्ते (सुदयुक्ते) च । [भगिन्यां स्त्री० ।

सोदर पु० सह समानसुदरं यस्य । एकोदरभवे आतरि-
सोदर्य्य पु० सह समाने उदरे शयिता यत् आदेशः ।

एकोदरजाते आतरि । भगिन्यां स्त्री० ।

सोनह न० सु-विच् सने नह्यते नह घञे क । लयने ।

सोन्माद पु० सह उन्मादेन । उन्मत्ते, उन्मादिष्वौ ।

सोपपन्न पु० सह उपपन्नेन । समाक्रान्तभूत्वायेन राक्षसा
योगरूपोऽवसहिते चन्द्रे तथाभूतचन्द्रकायायोगयुक्ते
सूर्य्ये च । [शया कृतदानादौ ।

सोपाधि(क) सह उपाधिना वा कप् । उपाधियुक्ते प्रतिज्ञाभा
सोपान न० उप-अन-भावे चञ् सह विद्याभानः उपान ;
उपरि गतिरनेन । आरोहणसाधने काष्ठादिनिर्मिते
(पैठा) प्रस्तौ पदार्थे ।

सोभाञ्जन पु० शोभाञ्जन+पु० । (शजना) दले ।

सोम पु० सू-सन् । चन्द्रे, कर्पूरे, कुबेरे, यमे, वायौ, वसुभेदे,
जले, सोमलतौषधौ, तद्रूपे, अच्यते, दीधितौ च । सह
उभया । शिवे, वानरेशे-सुधोने च । [विष्णौ ।

सोमगर्भ पु० सोमस्य तदात्मकान्तरूपसोमजस्य गर्भःस्थानम् ।

सोमज न० सोमात् तत्परितौषधिस्यरसपानात् जायते
जन-ड । दुग्धे चन्द्रजाते वि० । बुधे पु० ।

सोमतीर्थ न० सोमेन तपस्वता कृतं तीर्थम् । प्रभातीर्थे ।

सोमप पु० सोमं तद्रूपं प्रवित् पा-क । यज्ञे—सोमरसपात्र-
कर्त्तरि प्रितगणभेदे ड० न० । पा-क्तिप् सोमपाक्यत्वम् ।

सोमपत्त पु० सोमस्य ओषधिविशेषस्येव प्रत्यनस्य । (उलुखङ्ग)
हस्यभेदे ।

सोमपीति(वि)न् पु० पीतमनेन इति सोमं पीतो पु० वा तस्य
यः । यज्ञे—सोमरसपात्रिणि । पा-क्तिप् । सोमपीवायत्वम् ।

सोमवन्तु पु० सोमस्य वन्तुः, सोमो वन्तुरस्य वा । सूर्य्ये

तद्भक्तिरत्नात् तस्य तथालम्बं चन्द्रजे बुध पु० कुसुद न० ।

सोमभू पु० सोम एव भूत्वयित्स्वानं यस्य । बुधपक्षे, चन्द्रवक्षे
चत्विवे च । [यागभेदे ।

सोमयाग पु० सोमेन यागः । त्रिवर्षसाध्ये सोमरसपानाङ्गके
सोमयाजिन् पु० सोमेन यजते यज-णिनि । सोमयागकर्त्तरि
सोमयोनि न० सोमः योनिरस्य । चन्द्रभेदे ।

सोमराजी स्त्री० सोमेन राजते राज-अच् गौ०डीप् ।
(सोमराज) ओषधिभेदे । स्वार्थे कन् । सोमराजिनायत्वम् ।
राज-णिनि । सोमराजीत्ययत्न पु० ।

सोमलता स्त्री० सू-सन् कर्म० । खनामस्तातायां लतायाश्च
सोमलतिक्ता स्त्री० सोमलतेव इवार्थे कन् अथ इत्त्वम् । सुडूच्याश्च
सोमवंश पु० सोमस्य वंशः । चन्द्रवंशे चन्द्रावधिके गोल-
परम्पराजाते चत्विवे च । [श्वेतसुदिरे, कटफले च ।

सोमवल्क पु० सोमस्येव वल्कनस्य । कर्ज्जे, रीठाकर्ज्जे,
सोमवल्गिका स्त्री० सोमवल्गीव इवार्थे कन् । सोमराज्याम्
स्वार्थे कन् । सोमलतायाम् ।

सोमवल्ली स्त्री० सोमायान्तराय वल्ली । सुडूच्याम् । सोमरूपा
वल्ली । सौमिलतायाम् सोमराज्यां, ब्राह्मणं, सुदर्शनायाश्च ।
सोमवार पु० सोमस्वामिको वारः । चन्द्रस्वामिके दिने ।

सोमवित्राथिन् पु० सोमं विक्रीणाति वि+क्री-णिनि । सोम
लतायाः तद्रूपस्य वा विक्रेतरि ।

सोमट्छ पु० सोम इव ट्छः । कटफण्डले, श्वेतसुदिरे च ।

सोमसार पु० सोम इव शुभः सारोऽस्य । श्वेतसुदिरे ।

सोमसिङ्घान्त पु० सोमकतः सिङ्घान्तः । चन्द्रप्रोक्ते ज्योतिष
ग्रन्थभेदे । [सोमलतानिष्पीडने ।

सोमसुत पु० सोमं सुतवान् सु-भूते क्तिप् । यज्ञार्थं कृत
सोमसुत्वन् पु० सोमं सुतवान् भूते क्तिप् । कृतसोमरसपाने

सोमसुता स्त्री० इत० । नर्त्तनदानायाम् । बुधे पु० । सोमो-
द्वादशेषतः पु० स्त्री० अथाययम् ।

सोमसूत न० सोमस्य जलस्य सूतमिव प्रसासी । जलनिर्गम
प्रणाल्याम्, शिवलिङ्गस्वसौरीपट्टस्य जलनिर्गमस्थाने च
'सोमसूतं न लक्ष्म्येदिति' तन्मम् ।

सोत्पुष्ट वि० सह उत्पुष्टनेन । भूषौ प्राज्ञपरिवर्त्तनदियुक्ते
अन्नादौ अन्यार्थवाक्यस्य अन्यपरत्वयुक्ते वाक्ये च ।

सोत्पुष्टन न० सह उत्पुष्टनेन । अन्यथास्त्रितस्य अन्य-
रूपेण परिवर्त्तनसहिते वाक्ये (स्वतिपरस्य निन्दापरता
निन्दापरस्य च स्वतिपरता इत्येवं रूपे वाक्ये) ।

सौकर्य्य न० सुकरस्य भावः म्यञ् । जनावाचसायत्वम् ।

सौख्यसुप्तिकं लि० सुखसुप्तिं सुखेन शयनं पृच्छति ठञ् ।

प्रातःकाले सुखशयनप्रच्छने वैतालिकादौ ।

सौख्यं न० सुखमेव चात० षञ् । सुखे । [तत्सम्बन्धिनि लि० ।

सौगतं पु० सुगतं एव अण् । सुगते बुद्धिभेदे तस्येदम् । सुग-

सौगन्धं न० सुगन्धोऽस्य स्वायं अण् । कतृषु, रामकपूरे ।

सौगन्धिकं न० सुगु गन्धः सुगन्धः तस्येदम् ठण् ।

कहारे । [सुगन्धौ ।

सौगन्ध्यं न० सुगन्धस्य भावः षञ् । सङ्गन्धे । स्वार्थे षञ् ।

सौचिकं पु० सौच्यं तत्कर्मसौच्येन सुपजीवति ठञ् । (दरजी)

सौजनकारके । [च । 'सौजन्यजन्यं यश्' इत्युद्भटः ।

सौजन्यं न० सुजनस्य भावः षञ् । सुजनतायां सङ्गवहारे

सौखी स्त्रीः सुखकाकारोऽस्य स्थाः अण् ऊिप् घ० शस्य सः ।

गजपिप्पल्याम् ।

सौतं पु० प्राणिन्यादिभिः कृत्वैष कर्मविशेषाय पठितः अण् ।

आद्यादिदशगणयोगिनेषु सूत्रसातपठितेषु धातुषु ।

सौतासणी स्त्री० कृत्वामा इन्द्वा देवताऽस्य अण् सपूर्व-

त्वात् न टिचोपः शत्वम् । इटिभेदे तत्र हि सुरापानं

विप्राणामपि विहितम् 'सौतासण्यां सुरां पिबेदिति' श्रुतिः

सौदामनी स्त्री० सुदामा पर्वतभेदस्तेनां का दिक् तस्मान्न

भवत्वात् अण् । विद्वत् । सा हि क्लृप्तकमवस्व सुदामः

पर्वतस्यैकदेशे जाता । अश्वरोभेदे च । सुदामा येरावत-

गजस्य पत्नी ऊिप् । येरावतयोगिति । तत्र ऊिपि

अतोऽङ्गोपे । सौदाम्नीत्यपि ।

सौदायिकं न० सुदायात् वञ्चकुलात् आगतः ठण् । "जदया

कन्यया वापि पत्युः पितृव्येऽथ वा । भर्तुः सकाशात्

पितो वा तन्व सौदायिकं कृतमिति, स्मृत्युक्ते स्त्रीधनभेदे

'सौदायिकं धनं प्राप्य स्वातन्त्र्यं परिकीर्तितमिति' श्रुतिः

सौदायं पु० चन्द्रवंशे कक्षसाधपादे न्यपते ।

सौधं पु० न० सुधया जेपनद्रव्येण रक्तम् अण् । राजसदनभेदे

सुधावर्णसङ्गति अण् । कृष्ये न० । सुधासम्बन्धिनि लि० ।

सौजिकं पु० सूना वञ्चस्थानं तदुपलजितसांसादि प्रत्यक्षस्य

ठण् । सांसक्रयविक्रयोपजीविनि व्याधे (कसाइ) ।

सौन्दर्यं न० सुन्दरस्य भावः अण् । चास्तायां, 'सङ्ग-

प्रत्यङ्गानां यः सङ्गिनेयो यमोचितम् । सङ्गिष्टः सङ्गिवन्तः

स्वात् तत्सौन्दर्यसदाहृतमि' श्रुते कङ्गादीनां अनोहरत्वे

सौपर्णं न० सुपु प्रक्षोभि तद्रूपमर्हति अण् । गरुडतनयौ ।

सौपर्ण्यं पु० सुपर्णां विनतायाः अपत्यम् ठञ् । गरुडे ।

सौप्तिकं लि० सुप्तिकात्वे रानौ भवन् ठञ् । रानियुक्ते सुप्ता-

नधिकत्व कृतौ पत्युः ठञ् । महाभारतपर्वभेदे ।

सौभं न० सुभु सर्वत्र लोके भाति भा-न स्वायं अण् ।

कामचारिणि, पुरे, हरिचन्द्रन्यपुरे च ।

सौभद्रं पु० सुभद्रायां भवः अण् । सुभद्राश्रिते अभिसन्धौ ।

सौभद्रयं पु० सुभद्राया अपत्यम् ठञ् । सुभद्राश्रिते अभिसन्धौ ।

सौभरिं पु० सन्निविष्टे ।

सौभागिनेयं पु० सुभगाया अपत्यम् ठञ् इजादेशः द्विपद-

द्विः । सुभगाश्रिते । तत्कन्यायां स्त्री० ऊिप् ।

सौभाग्यं न० सुभगस्य भावः षञ् द्विपदद्विः । प्रियत्वे स्वायं

षञ् । सिन्दूरे, टङ्कणे च । निम्बन्नादिवु सधो चतुर्थे

योगे पु० । [सिन्दुराजिके ।

सौभिकं पु० सौभं कासचारितुरं तन्निर्माणं प्रियसस्य ठण् ।

सौभनस्य न० सुभनसो भावः षञ् । प्रयत्नचित्तत्वे ।

सौभनस्यायनी स्त्री० सौभनस्यस्यतेऽनया अय-ल्युट् ऊिप्

इत० भालत्वात्, तत्कनिकायाश्च । [लच्छाये ।

सौमित्ति(नि) पु० सुमितायां भवः अण्, बाह्यादि० इज् वा ।

सौम्यं लि० सोमो देवताऽस्य अण् । सोमदेवताके टित्वात्

स्त्रियां ऊिप् । सोमदेव शाखादित्वात् च स्वायं अण् ।

सोमोहरे प्रियदर्शने अतुये च लि० नुचे पु० । ततः स्वार्थिकं

प्रत्यवाभावे सोम्योऽयमयत् । 'सदेव सोम्येदमपचासी'दिति

श्रुतिः स्मृतिपीठे शुभमपहे उपादिसमराशौ, उदुम्बरद्वये

सोमप्रायिनि-विभे पु० । [पञ्चगाम् ।

सौम्यलक्ष्म पु० कर्म० सोमदेवताके लक्ष्मसाध्ये व्रतभेदे । [शत-

सौम्यगन्धी स्त्री० सौम्यः अतुये गन्धो अस्याः गौ० ऊिप् ।

सौम्यग्रहं पु० कर्म० । ज्योतिषोक्ते चन्द्रबुधशुक्रशुक्रमे शुभमपहे

सौरं पु० सूरस्य इदम् सूरो देवतास्य अण् वा । सूर्यश्रिते

यनैचरे यस्य च । सूर्यदेवताके लि० स्त्रियां ऊिप् । सूरेश

निर्हन्तः अण् । एकैकराशौ तदर्थेपु सूर्यगतिसाध्ये दिन-

माहादौ लि० । 'विवाहादौ कृतः सौरः' इति श्रुतिः

उदुम्बरद्वये पु० । [तृणुषद्वये ।

सौरजं पु० सूखेदं सौर आलोककृतो जायते जन-ड ।

सौरभं न० सूरभेर्भावः अण् । सङ्गन्धे, सौरभस्यस्त्रिणि अच् ।

सुरभिरस्त्रिणि अण् वा । कुडुपे, गोवे च न० ।

सौरभेयं पु० सुरभेरपत्यम् ठञ् । गति स्त्रियां ऊिप् ।

'सौरभेयोश्च एव वेति' गोदावन्तः तस्या इदम् ठञ् ।

सुरभि सम्बन्धिनि लि० ।

सौराष्ट्रं पु० सुष्ट, राक्षसस्त्रिणि प्रभा० अण् । (सुराष्ट्र) देश-

भेदे । सुराष्ट्रे भवः अण् । सुराष्ट्रदेशभवे लि० । विषभेदे न०

सौराष्ट्रिक न० सुराष्ट्रदेशे भवः ठक् । विषभेदे ।

सौरि पु० सुरसापत्न्यम् इत् । 'शमैचरे' 'सौरिवारेऽमृतानेति' श्रुतिपत्रम् ।

सौरिरत्न न० सौरिप्रियं रत्नम् शाक० । नीलके सखी ।

सौरेय पु० सुरायै हितम् ठक् । श्रुतमिच्छासु स्वार्थे कन् । तत्तैव । [ताम्रस्यद त्वनिर्वाणकृत्तरि (कासोरि)

सौत्तिक नि० सुत्तं ताम्रपात्वादिनिर्वाणं शिल्पनस्य ठक् ।

सौव नि० स्वस्वम् अयम् न इङिः वात्पूर्वञ्चौत् । आत्मसंगमनि । [स्वप्नासमवे पदार्थः ।

सौवग्रामिका नि० स्वग्रामे भवः ठक् न इङिः वात्पूर्वञ्चौत् ।

सौवर्चस्त न० सुवर्चलदेशे भवम् अण् । लण्णलवणे ।

सौवर्णभेदिनी स्त्री० सुवर्णस्य विभक्तारः अयम् सौवर्णमिव भिनन्ति प्रकाशते भिद-णिनि । प्रियङ्गु ।

सौवर्त्तिक पु० स्ववर्त्तिके सुवर्त्तः ठक् न इङिः वात्पूर्वञ्चौत् । पुरोहिते ।

सौविद पु० सुविदन्ति सु+विद-क स्वार्थेऽण् । अन्तःपुररचके

सौविदस्तु पु० सुविदन् विद्वांसमपि ज्ञाति जा-क स्वार्थेऽण् । अन्तःपुररचके ।

सौवीर पु० सुदुवीरो यत्न सुवीरो देशभेदः तत्न भवः अण् । स्रोतोऽञ्जने । काञ्चिके, वदरे च न० स्वार्थे कन् ।

काञ्चिकभेदे न० । वदरद्वये पु० ।

सौवीरधार पु० न० कर्म० । स्रोतोऽञ्जने ।

सौवीराञ्जन न० सौवीराञ्जनञ्जनम् । अञ्जनभेदे 'सौवीरन्त यवैरावेः प्रकीर्णं निरूप्यैः जतम् नोद्धूमेरपि सौवीरनि'त्याद्युक्ते अञ्जनभेदे ।

सौष्ठव न० सुष्टु भद्रं तस्य भावः अण् न टिलोपः । जाति-वये 'स औष्ठवौदार्यविशेषशान्तिनि'ति भारविः ।

सौहादे न० सुहृदो भावः अण् । ऊहे, भिज्जले च ।

सौहित्य न० सुहितस्य तत्प्रस भावः अण् । तप्तौ, नातिसौहि तन्माचरेदिति' श्रुतिः ।

सौहृद न० सुहृदो भावः अण् । भिज्जले नक्षुतायास् ।

स्कन्द उत्प्लुत्य गतौ अक० उद्धृतौ, आश्रये च सक० आ०आ० सेट् इदित् । स्कन्दते अस्कन्दित् । [न्दत् त

स्कन्दं समाहारे अद०चु०उभ०सक०सेट् । स्कन्दयति ते अचस्क स्कन्द गतौ शोधने च आ०प्र०सक०अनिट् । स्कन्दति अस्क दत् अस्कान्नीत् ।

स्कन्द पु० स्कन्दते उत्प्लुत्य गच्छति अण् । कार्त्तिकेये ।

स्कन्दन न० स्कन्द-स्युट् । रेवणे, सरणे, गतौ शोधने च ।

स्कन्दांशुक पु० स्कन्दांशु एवांशो यस्य कम् । पारदे । तयोः शिववीर्यजन्तादेकांशलम् ।

स्कान्ध पु० स्कन्दाते आसक्त्यै कर्मणि घञ् इ० । अंसे (कांघ) इच्छस्य काण्डे (सुडि) नडे, व्यूहे, युद्धे, सख्ये, काये, भद्रादौ, अन्दोभेदे, सौगतसिद्धे विज्ञानादिषु पञ्चसु 'उक्ताङ्गस्कान्ध पञ्चकर्मि'ति नांघः । पथि, अन्यपरिच्छेदे च । 'स्कान्धे-होद्गभिर्भुक्तमि'ति भागवतविशेषणम् ।

स्कान्धतरु पु० स्कान्धप्रधानस्तवः । नारिकेलद्वये ।

स्कान्धफलम् पु० स्कान्धे फलमस्य । नारिकेलद्वये, उहुम्बरद्वये च स्कान्धवन्धना स्त्री० स्कान्धे वन्धनमस्याः । सपुरिकाशाम् ।

स्कान्धरुह पु० स्कान्धात् रोहति रुह क । वटद्वये ।

स्कान्धवाह पु० स्कान्धेन वाहयति वह-णिच्-अण् । शकटादि-द्वारा स्कान्धवाहके द्रुपादौ । ल्यु । तत्तैव । [शाखायाम् ।

स्कान्धशाखा स्त्री० स्कान्धात् पठ्यति शाखा । द्रवस्य प्रधान

स्कान्धच्छद्ग पु० स्कान्धपर्यन्तं शृङ्गमस्य । सहिषे ।

स्कान्धावार पु० स्कान्धावर्धनावारः आ+ङ्-घञ् । सुर्वाश्चक्षुक्त-सैन्यानां स्थापने, तदाधारे-कटकं च । [भावेक्त । चरयेत् न०

स्कान्ध नि० स्कान्द-तत् । च्युते, गच्छिते, चरिते, श्रुत्ये, गते च ।

स्कान्ध प्रतिघाते क्रामा० स्ना०उ०सक०सेट् । स्कान्धाति स्कान्धोते स्कान्धोति स्कान्धते । अस्कान्धीत् अस्कान्धिष्ट ।

स्कान्ध स्त्रोभे आ०आ०सक०सेट् इदित् । स्कान्धाते अस्कान्धिष्ट ।

स्तु उद्धृतौ आश्रयने च क्रामा० स्ना०उ०सक०अनिट् । स्तुनाति स्तुगीते स्तुगीति स्तुगते । अस्तुगीपीत् अस्तुगीष्ट ।

स्तुद आश्रयने उद्धृतौ च आ०आ०सक०सेट् इदित् । स्तुन्दते अस्तुन्दिष्ट । [स्तुभाति स्तुगीति । अस्तुन्धीत् ।

स्तुन्ध रोधने सौ० क्रामा०स्नादि० काण्यभागी प०सक०सेट् । स्तुन्ध विदारे दि०आ०सक०सेट् । स्तुन्धाते अस्तुन्दिष्ट चटादि०

स्तुन्दयति । [स्तुन्धयति स्तुन्धयति ।

स्तुल चले आ०प०सक०सेट् वा चटा० । स्तुलति अस्तुलातीत् स्तुलन न० स्तुलनभावे ल्युट् । चलने पतने ।

स्तुलित न० स्तुल-भावे क्त । कूटयुद्धादौ-प्रदक्ष्या वीरपथ्या-दातः पतने स्तुलनभावे च । कर्त्तरि क्त । चलिते नि०

स्तन मेघशब्दे अद०चु०उभ०सक०सेट् । स्तनयति ते अतस्तनत् त स्तन पु० स्तन-अण् । [आइ] स्त्रीषास् अकभेदे ।

स्तनन न० स्तन-स्युट् । अविजाले, मेघशब्दे, कुम्भनशब्दे च ।

स्तनन्धय पु० स्त्री० स्नानं धयति चे-खश् सन् च । अतिशयो-क्षियां छिण् । [टाप् ।

स्तनप पु० स्त्री० स्नानं प्रियति पा-क । अतिशयो वाचके । स्त्रियां

स्तनभर पु० इत० । स्थूलस्तनभारे तदाभोगे च ।
स्तनयितु पु० स्तन-इतु । मेघे, सलके, मेघशब्दे, विद्युति,
हृत्पौ, रोगे च ।

स्तनरत्न पु० स्तनस्य रत्नरूपायम् । स्तनाये स्तनशिखादयोष्वल
स्तनान्तर न० स्तनयोरन्तरम् । हृदये, स्तनमध्ये च ।

स्तनाभोग पु० इत० । स्तनस्य परिपूर्णतायाम् ।

स्तनित न० स्तन—भावे क्त । मेघशब्दे, सुरतादिशब्दे च ।
कर्त्तरि क्त । शब्दिते लि० ।

स्तनूभ रोधने क्त्वा० स्ता० प० सक० सेट् क्त्वा वेट् । स्तम्भात्
स्तम्भाति अस्तम्भत् अस्तम्भीत् ।

स्तन्य न० स्तने भवन् यत् । स्तनजाते दुग्धे ।

स्तम्भरोमन् पु० स्तम्भानि रोमाणि यस्य । मूकरे ।

स्तम्भ स्तम्भने जडोभावे अक० तत्कारणे, क्रियानिरोधे च सक०
भा० आ० सेट् इदित् । स्तम्भते अस्तम्भित् ।

स्तम्ब पु० स्था-अलच् किञ्च पु० । काण्डरहिते भिष्टिकादौ-
हृत्पौ, तणादौ, गुच्छे च ।

स्तम्भकरि पु० स्तम्बं युक्तं करोति क-इत् । ब्रीहिधात्रे ।

स्तम्बघन पु० स्तम्बो हन्यतेऽनेन हन-क नि० । स्तम्बोन्मू-
लके स्तनितादौ । [स्तनितादौ ।

स्तम्बघ्न ति० स्तम्बो हन्यतेऽनेन हन-घञर्थे क । स्तम्बोन्मूलके
स्तम्बेरम् पु० स्तम्बे उल्कादीनां काण्डे गुच्छे गुल्मे वा रमते
अच् अलुक् स० । गजे । [जडोभावे पु० ।

स्तम्भ पु० स्तम्भ-अच् । (घाम) स्तूषायाम् । भावे घञ् ।

स्तम्भान न० स्तम्भ-जडोकरणे भावे ल्युट् । जडोकरणे ।
करणे ल्युट् । तन्मोक्ते जडोकरणसाधने प्रयोगभेदे ।

स्तम्भान पु० स्तम्भवति स्तम्भ—णिच्-ल्यु । कन्दर्पस्य पञ्चसु
बाणेषु मध्ये बाणभेदे ।

स्तव पु० स्तु-अप् । प्रशंसायाम्, स्तुतौ च ।

स्तवक पु० स्तु-इत्, स्था-अक्क पु० वा । गुच्छे ।

स्तावक लि० स्तु-खुल् । स्तुतिकारके ।

स्तिमित न० स्तिस-भावे क्त । आर्द्रतायाम्, अवाञ्छित्ये च । क-
र्त्तरि क्त । अचञ्चले, आर्द्रे च लि० ।

स्तुत पु० स्तु-क्त । कृतस्तवे ।

स्तुति स्त्री० स्तु-क्तिन् । स्तवे ।

स्तुतिपाठक पु० स्तुतिं पठति पठ-खुल् । राजादेर्विन्दिनि ।

स्तुनूभ रोधने सौ० क्त्वा० स्ता० कार्यभागी पर० सक० सेट्
क्त्वावेट् । स्तम्भोति स्तम्भाति । अस्तम्भीत् ।

स्तूप पु० स्तू-पक् स्तूप-अच् वा । राशीकृते क्षुत्तिमादौ
संपाते, वने, निष्योजने च ।

स्तुभ पु० स्तुनूभ-मूल० क । छागे । [गीत् अस्तृत अस्तरिष्ट ।

स्तु विस्तारे स्ता० उ० सक० अनिट् । स्तुषीति स्तुषुते अस्ता-
स्तु प्रीतौ अक० रचये सक० स्ता० प० अनिट् । स्तुषीति अ-
स्तापीत् । अपोपदेशत्वाच्च पः । [पदेशत्वान्न पः ।

स्तुत्तु मतौ स्ता० पर० सक० सेट् । स्तुत्तुति अस्तुत्तुत् । अपो-
स्तुत्तु वधे त्ता० प० सक० वेट् । स्तुत्तुति अस्तुत्तुत् अस्तुत्तुत् ।
अपोपदेशत्वान्न पः ।

स्तु आच्छादने क्त्वा० स्ता० उ० सक० सेट् । स्तुषाति स्तुषीते
अस्तारीत् अस्तरिष्ट अस्तरिष्ट अस्तीर्त्त । [स्तेनत्-त ।

स्तेन चौर्थे अद० चु० उभ० सक० सेट् । स्तेनयति-ते अति-
स्तेन पु० स्तेन-घञ् । चौर्थे । अच् । चोरे लि० ।

स्तेप जेपे चु० उभ० सक० सेट् । स्तेपयति-ते अतिस्तिपत्-त ।
अपोपदेशत्वान्न पः ।

स्तेम पु० स्तिम-घञ् । आर्द्रोभावे, स्नेहे च ।

स्तेय न० स्तेनस्य भावः यत् नि० । चौर्थे “प्रत्यञ्चं वा परोक्षं
वा रानौ वा यदि वा दिवा । यत् परद्रव्यहरणं सोऽयं
तत्परिकीर्त्तित” भित्तुक्ते परद्रव्यापहारः । [ङीष् ।

स्तेयिन् लि० स्तेयमस्य इति । परद्रव्यापहारके । क्षियां-
स्तेन(न्य) न० स्तेनस्य भावः अण्, घञ् वा । चौर्थे परद्रव्यापह-
रणे । स्तेन एव स्तेयर्थे ख । चोरे लि० । [भावे च ।

स्तैमित्य न० स्तिमितस्य भावः घञ् । जास्ते, स्नेहे, आर्द्रो-
स्तोक पु० स्तु-वञ् । चातके, जलविन्दौ च । अल्ये लि० ।

स्तोकक पु० स्तोकाय जलाय कायतिशब्दायते कै-क । चातके

स्तोत्र न० स्तु-इत् । स्तवे-गुणकर्मादिभिः प्रशंसने ।

स्तोभ पु० स्तुभ-घञ् । अर्धन्ये गानादिसुरपरिपूर्णार्थे
शब्दभेदे, यथा सासवेदे इडा, होइ, मन्त्रतवः । हेतने, स्तम्भने च

स्तोम आत्मयुष्माविष्करणे अद० चु० उभ० अक० सेट् ।
स्तोमयति-ते अतुस्तोमत्-त ।

स्तोम पु० स्तोम-घञ् स्तु-मन् वा । सम्प्ले, घञे, स्तवे, च,
भक्तके, घने, शस्त्रे, लौहदण्डे च न० । वक्त्रे लि० ।

स्त्यान न० स्तौ-भावे क्त तस्य नः । स्नेहे, घनत्वे, संहतौ,
आलसे, प्रतिशब्दे च । कर्त्तरि क्त । संहतिकारके, ध्वनि-
कारके च लि० । [अपोपदेशत्वान्न पः ।

स्त्यै संहतौ ध्वनौ स्ता० अक० अनिट् । स्तायति अस्त्यापीत्,
स्त्री स्त्री० स्तु-इट् । योषिति नायाम् ।

स्त्रीगवी स्त्री० स्त्री चाक्षौ गौश्च यच्च समा० । (गाभि) रोहि-
याम् । [भाङ्गने । स्त्रीमनोहारके लि० ।

स्त्रीचित्तहारिन् पु० स्त्रियाचित्तं हरति हृ-णिनि । शो-
स्त्रीचिह्न न० स्त्रिया असाधारणं चिह्नम् । वोनौ

स्त्रीचोर पु० स्त्रियाः चोर इव । काष्ठके ।

स्त्रीजित पु० स्त्रिया जितः जि-क्त । स्त्रीवश्ये ।

स्त्रीधन न० इत० । स्त्रीस्त्रियायवे द्रव्यमात्रे इतिमिताचरा-
दयः । “अध्यन्वध्यावाह्निकं भर्तृदायं तथैव च । आत्मा-
दत्तं पितृभ्याश्च षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतं” नित्येवं परि-
गणिते स्त्रोस्त्रियायवे धने इति दायभागादयः ।

स्त्रीधर्म पु० इत० । ऋतौ नारीकुलमविकाशे रजसि ।

स्त्रीधर्मिणी स्त्री० स्त्रीधर्मोऽस्मत्सा इति । ऋतुमत्तां स्त्रियाम्

स्त्रीपुंष्वर्म् पु० स्त्रियाः पुंसश्च धर्मः तमधिकृत्य व्यवहारो वा ।
स्त्रोपुंसयोः यथायास्त्राचाररूपे धर्मे तद्विषयके अष्टा-
दशसु विवादेषु मध्ये विवादभेदे “स्त्रोपुंसौविभाग-
येति” स्मृतिः । [पुरुषयोः ।

स्त्रीपुंस पु० द्विव० स्त्री च पुमाश्च अच् समा० । मिलितयोः स्त्री-

स्त्रीपुंसलक्षणा स्त्री० स्त्रीपुंसयोर्लक्षणमस्याम् । स्तनप्रसूय-
प्रभृतिस्त्रोपुरुषचिह्नधारिण्यां स्त्रियाम् ।

स्त्रीप्रिय पु० इत० । आकाङ्क्षे । नारीप्रियमात्रे लि० ।

स्त्रीलिङ्ग पु० स्त्रिया इव लिङ्गं तत्कार्यं यस्य । स्त्रीलिङ्ग-
विहितव्याकरणोक्तसंस्कारयुक्ते शब्दभेदे । इत० स्त्री-
चिह्ने न० ।

स्त्रीवश पु० इत० । स्त्रीवशीभूते ।

स्त्रीविधेय पु० इत० । स्त्रीवशीभूते । [विवादभेदे ।

स्त्रीसंग्रहण न० स्त्रियाः संग्रहणं शब्द । परस्त्रीहरणरूपे-
स्त्रीसम्भ न० स्त्रोणां समा स्त्रीवत्वम् । स्त्रीसमाजे ।

स्त्रीसेवा स्त्री० इत० । स्त्रीसम्भोगे, व्यवसधर्मेण नारीसेवने ।

स्त्रीस्वभाव पु० स्त्रिया इव स्वभावो यस्य । अन्तःपुररचने
महङ्गते इत० । स्त्रीणां शोभे ।

स्त्रैण न० स्त्रिया इदम् अण् नञ् । स्त्रीस्वभावे, “स्त्रैणेन नीता
विक्रान्तिं लक्ष्मिनेति” भट्टिः । स्त्रीविधेये, स्त्रीसम्पत्तिनि-
च लि० ।

स्थ लि० स्या-क । स्थितिशीले प्रायेण उत्तरपदस्थित एवायं
प्रयुज्यते यथा पदस्थः नागस्थः निकटस्थ इत्यादि ।

स्थग संवरणे स्वा० पर० सक० सेट् षटा० चिचि न टङि ।

स्थगति, अस्थगौत् । अधोपदेशत्वान्न षः ।

स्थगन न० स्थग-ल्युट् । आच्छादने ।

स्थगित लि० स्थग-क्त । आकृते तिरोहिते । [करङ्गे ।

स्थगी स्त्री० स्थग्यते ऽनया षज्ये क गौ० ङीप् । ताम्बूलपात्रे
स्थगिडल न० स्थल इलच् तुक् लस्य ड । चत्तरे, उन्नत्यवनति
मूल्या समीकृते प्रदेशे “निघेडुषी स्थगिडल एव केवले”
इति कुमारः । यत्रार्थं परिष्कृतस्थाने, होमार्थे कुण्ड-
प्रतिनिधित्वेन बालुकादिभिः कर्तव्ये मण्डलभेदे चे “मित्यं
नैमित्तिकं कर्म स्थगिडले वा समाचरेत् । हस्तमार्तं तु
तत् कुर्व्यात् बालुकाभिः समन्ततः” इति तन्त्रम् ।

स्थगिडलशायिन् पु० स्थगिडले चत्तरे शेते व्रतवशात् श्री-
णिनि । व्रतार्थं चत्तरे शयितरि । “स्थगिडलशायिन-
येति” भट्टिः । [चत्तरे शयितरि ।

स्थगिडलेशय पु० स्थगिडले शेते अच् अलुक् समा० । व्रतार्थं

स्थपति पु० स्या-क तस्य पतिः । कञ्चुकिनि, शिल्पिभेदे, (कुतार)
कुवेरे, अधीशे, उच्चस्थितिवनानकयागकर्तारि च । सत्तमे लि०

स्थपुट लि० तिष्ठति स्या-क स्थं पुटं यत् । विषसोन्नतप्रदेशे,
“स्थपुटगतमपि क्रव्यमव्यग्रसत्तीति” नालतीमाधवम् ।
विषमस्थाने-सञ्चारिणि-जीवे पु० ।

स्थल स्थाने स्वा० पर० अक० सेट् षला० । स्थलति अस्या-
लीत् । षलधातुनैवायं गतार्थ इत्यन्ये ।

स्थल न० स्त्री० स्थल-अच् । जलमूल्या-अकृतिनि-भूभागे ।
स्थलपत्रे ङीप् । “वनस्थलीर्नक्षत्रपत्तमोचा” इति
कुमारः । कविमाकलिमप्रदेशस्थाले, कलिसभूभागे च न० ।

स्थलकान्द पु० स्थलजः कान्दः । (वनचोले) अग्रास्यकन्दे ।

स्थलकमल न० स्थलजातं कमलम् । स्थलपद्मे ।

स्थलकुमुद पु० स्थले कुसुमफलस्य सादृश्येन अच् । करवीरे ।

स्थलपद्म न० स्थलजातं पद्मं शाक० । सनानस्थाने पुष्पटके ।
स्थलजं पद्ममिव । ज्ञानके पु० ।

स्थलपद्मिनी स्त्री० स्थलपद्मानां समूहः तेषां सञ्चितप्रदेशो
वा इति । स्थलपद्मसमूहे तद्युक्तदृष्टे च । “ददर्श दूनः
स्थलपद्मिनीं नल” इति नैषधम् ।

स्थलमञ्जरी स्त्री० स्थलस्य मञ्जरीव । अपाशार्थे ।

स्थलमृङ्गाट पु० स्थलजातः मृङ्गाटः शाक० । गोलुरे तस्य कण्ठ-
काष्ठतत्वात् तथात्वम् । [कुमार्याम् ।

स्थलेच्छा स्त्री० स्थले रोहति रुह-क अलुक् सं० । छत
स्थलेशय पु० स्थले शेते शो-अच् अलुक् सं० । वराहहर-
प्रभृतौ पशौ-स्थलशायिनि लि० ।

स्थविर न० स्या-किरच् स्वबादेशः । शैलेये गन्तव्ये । चतुर्मुखे
ब्रह्माणि पु० । अचले, स्थिरे, दृढे च लि० । सङ्गात्रायण्यां स्त्री० ।

स्थविष्ठ लि० अतिशयेन स्थूलः दृढन् लघोपे शुभः । अतिष्ठे-
रेवसु स्थवीयानपि । अतिष्ठे । स्त्रियां ङीप् ।

स्थायि पु० स्था नु पु० याचम् । शिवे, शाखान्म्वहणे च । अस्म-
भेदे पु० स्थविर लि० । [तरि ।

स्थायिष्ठल पु० स्थिष्ठले शयिता ऽण् । प्रतार्य स्थिष्ठले शवि
स्थान न० स्था-ल्युट् । स्थितौ, सादृश्ये, अवकाशे, सन्निवेशे,
वसतौ, गन्धस्थौ, भाजने, निकटे, व्याकरणोक्ते प्रसङ्गे,
(आदिश्रमानस्य यथादेः कारणभूते इगादौ) । नीतिवेदि-
नासुपचयापचवह्नीने साध्यावस्थाने च ।

स्थानचञ्चला स्त्री० स्थाने स्थितावपि चञ्चला । वर्वरीट्छे
अत्यवातेन चञ्चलत्वात्स्थानक्यात्वम् ।

स्थानाध्यक्ष लि० स्थाने अध्यक्षः । स्थानरक्षके ।

स्थानिका लि० स्थानेऽधिकतः ठक् । स्थानाध्यक्षे ।

स्थानिन् लि० स्थानमस्मात्स्थितं रक्ष्यत्वेन । स्थानरक्षके । स्थानं
प्रसङ्गः अस्म्यर्थे इति । व्याकरणोक्ते आदिश्रमानयथादेः
कारणे इगादौ "स्थानिवदादेशोऽनल्लिधाविति" पाणिनिः
स्थानीय न० स्थीयतेऽस्मिन् स्था-आधारे अनीयर् । नगरे,
स्थानं वासमर्हति स्थानस्तेदम् वा ङ । वासयोग्ये, देये
स्थानसम्बन्धिनि च लि० ।

स्थाने अव्य० स्था-ने । योग्यत्वे, औचित्ये च "स्थानेभवानेकनगरा-
धिपः सन्निति" रघुः । सत्वे, सादृश्ये, करणार्थे च ॥

स्थापत्य पु० स्थापितरेव स्थाप्ये ष्यञ् । अन्तःपुररक्षके कञ्चुकि-
प्रभृतौ । तस्य भावः ष्यञ् । स्थापतिधर्मे न० ।

स्थापन न० स्था-णिच्-ल्युट् । आरोपणे, समाधौ, पुंसवनाख्ये
गर्भसंस्कारे च युच् । स्थापनापत्य स्त्री० सा च निवे-
शने च । [पाठायास ।

स्थापनी स्त्री० स्थाप्यतेऽनया स्था-णिच्-करणे ल्युट् ।

स्थापित लि० स्था-णिच्-क्त । निश्चिते, निवेशिते, न्यसे च ।

स्थामन न० स्था-मनिन् । कामर्थ्ये, बन्धे च ।

स्थायिन् लि० स्था-यिनि । स्थितिशीले, अवलम्बारोक्ते रचातु-
कृते रत्नादिभावे पु० । "विभावैनास्तुभावेन व्यक्तः सञ्चारि-
णा तथा । रत्नादौ रत्नतामेति स्थायी भावः सचेतत्वा
मिति" साहित्यम् । [पु० ।

स्थायुक लि० स्था-उकञ् । स्थितिशीले । एकग्रामाधिकते
स्थाल न० स्थलति तिष्ठलजाद्याल आधारे चञ् । (बाह्) अङ्ग-
पाले । पाकपाले (हाडि) स्त्री० गौं ङीप् ।

स्थालीपाक पु० स्थाल्यां पाकः । गव्यदुग्धेन स्थाल्यां कृते
पाकभेदे तद्विधानं दृष्टदमिधाने ।

स्थालीपुलाक पु० स्थालीस्थाः पुलाकास्तखड्गाः सन्त्यत्र एक
धर्मतोच्चायकत्वेन अच् । मीमांसकोक्ते "स्थालीस्थास्तखड्ग-
कारणे सर्वे विकृतिभागिनः । सप्तकाकान्तिबन्धेन भागि-
त्वात् प्रतिपञ्चव" दित्यनुमानकत्वमेव न्यायभेदे यथा एकस्स-
पाकदर्शनेन अन्येषां पाकज्ञानम् एवं एकरूपाणां सर्वेषां
मेकधर्माक्रान्तत्वमित्येवंरूपोद्भावनम् । [साधने दृष्टभेदे ।

स्थालीटल पु० स्थाल्यै-टलः । अचत्वाकारे स्थाकोनिष्ठां च
स्थावर लि० स्था-वरच् । अचञ्चले स्थिरे, दृढादौ, भूम्यादौ च
"स्थावरं जङ्गमञ्चैव यद्यपि स्वयमस्मिन्मिति" स्मृतिः ।
पर्वते पु० । धनुर्गुणे न० । [पगमे भवतीति दृष्टदमिधाने ।
स्थाविर न० स्थाविरस्य भावः अण् । दृष्टत्वे तच्च सप्ततिवर्षा-
स्थासक पु० स्था-व-स्थापदौ कन् । अचङ्कारे, चा चिक्ये
जबनुद्दे च । [भट्टिः ।

स्थास्तु लि० स्था-स्तु । स्थितिशीले, "स्थास्तुरिवाचिरप्रभेति
स्थित लि० स्था-क्त । स्थिते, जर्जस्तयया दृष्ट्यायमाने,
"स्थितायां स्थानमाचरे रिति" रघुः निश्चये "प्रतिज्ञायुक्ते
स्थितिशालिनि च । [स्थाने च ।

स्थिति स्त्री० स्था-क्तिन् । अर्थादायां, न्याय्यपथावस्थाने,
स्थिर पु० स्था-किरच् । पर्वते, देवे, दृष्टे, कार्त्तिकेये, शनौ,
मौले, दृष्टे, धवदृष्टे, ज्योतिषोक्तेषु दृष्टसिंहदृष्टिकुम्भा-
राशिषु च । कठिने, निश्चये च लि० । शास्त्रागौ, काकोल्यां,
दृष्टिभ्यां, शासपथ्याञ्च स्त्री० ।

स्थिरगन्ध पु० स्थिरोगन्धो यस्य । चम्पकदृष्टे । पाटलायां,
केतकाञ्च स्त्री० । स्थिरगन्धयुक्ते द्रव्यमाने लि० ।

स्थिरच्छद पु० स्थिरच्छदो यस्य । भूर्जपत्रदृष्टे । [दौ च ।

स्थिरच्छाय पु० स्थिराच्छाया यस्य । दृक्त्वान्ते आवापधाने वटा-

स्थिरजिह्व पु० स्थिरा अचञ्चला जिह्वा यस्य । मत्स्ये । [लीट्छे

स्थिरजीविता स्त्री० स्थिरं जीवितमायुष्यं यस्याः । शास्त्रा

स्थिरतर लि० अतिशयेन स्थिरः तरप् । अत्यन्तस्थिरे । ईश्वरे पु० ।

स्थिरपत्न पु० स्थिराणि पत्न्याण्यस्य । हिमालये, ।

स्थिरपुष्प पु० स्थिरं पुष्पमस्य । चम्पकदृष्टे, वज्रदृष्टे च ।

स्थिरपुष्पिन् पु० स्थिरं पुष्पमस्य इति । तिलकदृष्टे ।

स्थिरफला स्त्री० स्थिरं फलं यस्याः । कुशाण्डायां ।

स्थिरमति स्त्री० स्थिरा-मतिः । स्थिरचित्ते, स्थिरा मति-
र्यस्य । स्थिरपुद्गियुक्ते लि० । "अनिकेतः स्थिरमति
रिति" गीता । [भेदे, चिरस्थाधियौवनयुक्ते लि० ।

स्थिरयौवन न० पु० स्थिरं यौवनमस्य । विद्याधरादौ देवयोगि

स्थिररङ्गा स्त्री० स्थिरोरङ्गो रागोवसाः । नोत्थासु ।
 स्थिररागा स्त्री० स्थिरोरागोरङ्गनं यस्याः दाहुरिरागासु
 स्थिरसाधनक पुं० स्थिरं साधयति ल्यु ततः कन् । चिन्दु-
 वारद्वये ।
 स्थिरसार पुं० स्थिरः सारोवसा । (सिगुण) शातद्वये ।
 स्थिराङ्गिपु पुं० कर्म० । हिनालद्वये ।
 स्थिरासुस पुं० स्थिरसायुर्वस्य दीर्घकालस्याधितात् । शास्त्रालि-
 द्वये । चिरजीविनि लि० ।
 स्थुड वरणे तदा० कटा० पर० सक० सेट् । स्थुडति अस्थु-
 डीत् तस्योड् । अघोषदेशलाञ्छ वः ।
 स्थूया स्त्री० स्था-नञ् जदनादेशः पुं० । (सुटी) गृहस्तम्भे
 “स्थूयानवधेयं गृहस्थिति” साहि० लौहप्रतिमायाञ्च ।
 स्थूरिन् पुं० स्था-जरन् किञ्च स्थूरो वृषादिभारवाहकः स्थूरो
 ऽस्त्वस्य सारद्वयेन इति । वृषादिवत्पृष्ठेन भारवाहके
 ऽच्चे । स्थूरस्य भावः अथ स्थीरं तदस्त्विति इति ।
 स्थूरीतपला । [स्थूलत्-त ।
 स्थूल दृग्द्ये अद० चु० उभ० अक० सेट् । स्थूलयति-ते अत-
 स्थूल लि० स्थूल-अच् । पीवरे, (सोटा) झूटे, समूहे च न०
 यनश्च पुं० । गजपिप्पल्यासु, यवारी, दृहदेवायाञ्च स्त्री० ।
 स्थायै कन् । पीवरे लि० । संज्ञायां कन् (उलुखङ्) लणभेदे पुं०
 स्थूयकङ् पुं० कर्म० । वरकधान्ये (वीरधान) ।
 स्थूलकणा स्त्री० कर्म० । स्थूलजीरके ईव० । पीनकणवति लि० ।
 स्थूलकण्टक पुं० स्थूलः कण्टकोऽस्य । जालवर्त्युरे । संज्ञायां
 कन् अत इत्थम् । शास्त्रावीर्ये स्त्री० ।
 स्थूलकण्टा स्त्री० स्थूलः कण्टः कण्टकोऽस्याः । दृहत्याम् ।
 स्थूलकन्द पुं० स्थूलः कन्दोऽस्य । रक्तलगुने, मूरणे, हलि-
 कन्दे, मानके च । [वृहत्तुल्यौ लि० ।
 स्थूलबन्धु पुं० स्थूला बन्धुरिव रिचाऽस्य । महाबन्धुभावे ।
 स्थूलजीरक पुं० कर्म० । जीरकभेदे (कालजिरा) ।
 स्थूलतात पुं० कर्म० । हिनावे ।
 स्थूलदण्ड पुं० स्थूलोदण्डोऽस्य । देवनवे । स्थूलनाभोऽप्यत्र ।
 स्थूलदर्भ पुं० स्थूलं दृढं इभ्यतेऽनेन दभ-वञ् । उज्जे (उज) ।
 स्थूलदक्षा स्त्री० स्थूलानि दक्षानि वक्षाः । वतकुमायां ।
 स्थूलनाभ पुं० स्थूला नाभोऽस्य । मूकरे, स्थूलनाभिकोप्यत्र । द-
 ह्नाभाववति लि० । [स्थूलत्वात्तपाम् ।
 स्थूलपट्ट पुं० स्थूलं पट्टं यस्मात् । कापिं तत्पूज्यपट्टस्य
 स्थूलपाद पुं० स्थूलाः पीनाः पादा अस्मिन् पाङ्गावः । गजे

क्षीपदरोगे च । [स्त्री० । यवतिक्तायां स्त्री० छीप् ।
 स्थूलपुष्प पुं० स्थूलं पुष्पं यस्य । वक्रद्वये । पर्वतजातापराजितायां
 स्थूलफल पुं० स्थूलं फलमस्य । शास्त्रालोद्वये । दृहत्फलान्विते
 लि० । शयपुष्पां स्त्री० छीप् । [प्रविद्यादौ भूते ।
 स्थूलभूत न० कर्म० । वेदान्तोक्ते मल्लिकार्जुनात्मकताभाषणे
 स्थूलमरिच न० कर्म० । कङ्कोवे ।
 स्थूललक्ष्म (ज्य) लि० स्थूलं लक्षयति दानाय संकल्पते, स्थूलं लक्ष्य
 वाऽस्य । वक्रदातरि । [कायासु ।
 स्थूलवर्त्मकत्त पुं० स्थूलं वर्त्म करोति क-किप् । शास्त्राण्यदि
 स्थूलवर्त्मकल पुं० स्थूलं वर्त्मकमस्य । रक्तगोत्रे । स्थूलत्वान्विते लि०
 स्थूलतन्त्रफल तं स्थूलस्य दृहत्तुल्यं फलमस्य । शिखिपिच्छी-
 तकटवाभेदे (मयना) ।
 स्थूलवेदेची स्त्री० विदेहे भवा कश्च कर्म० । गजपिप्पल्यासु ।
 स्थूलशाटक पुं० कर्म० । स्थूलवस्त्रे स्थूलशाटिकादयोच्यन् स्त्री० ।
 स्थूलशालि पुं० कर्म० । महाशालौ ।
 स्थूलशीर्षिका स्त्री० स्थूलं शीर्षं यस्याः कप् अत इत्थम् ।
 सुद्रुषिर्षीलिकायाञ्च । [स्तुता ।
 स्थूलपट्पद् पुं० पट्पद इव स्थूलः राज० । वरेलायाञ्च (वो-
 स्थूलस्तन्त्र पुं० स्थूलः स्तन्त्रोऽस्य । नकुले ।
 स्थूलांशा स्त्री० स्थूलः कंशोऽवयवोऽस्याः । गन्धपञ्चायाञ्च ।
 स्थूलाक्ष पुं० कर्म० । आक्षभेदे ।
 स्थूलैला स्त्री० कर्म० । दृहदेवायाञ्च ।
 स्थूलोच्चय पुं० स्थूलानाक्षपलानाक्षयोयत्र । नयकरीवे । स्थू-
 लस्य गजस्य उच्चयः । गजमध्यगतौ । वरणे, गजद-
 नान्किद्वये च ।
 स्थूय पुं० स्त्रीयते विवादिनिर्वायकतयाचौ स्था-यत् । विवादे-
 संशयनिर्वायके, (जुरी) दुरोहिते च । स्थिरे लि० ।
 स्थूयस् लि० कतिशयेन स्थिरः ईयस्य स्थादेशः । स्थिरतरे
 लि० स्त्रियां छीप् । दृष्टुन् स्थूयो अत्र लि० । आन्वये न० ।
 स्थूयै न० स्थिरस्य भावः अच् । स्थिरतायाञ्च ।
 स्थूयैव (क) पुं० स्थूयायां तत्त्वमीये भवः ठञ् । यन्त्रिपर्व
 नाशगम्भद्वये ।
 स्थूयैव न० स्थूलस्य भावः अच् । पीवरणे ।
 स्थूयन पुं० स्था-थिच्-पुक् स्तुट् । जलादिनाऽभिषेककारणे
 स्तव उ० स्तु-अप् । अवये, वरणे च ।
 स्थूया स्त्री० दृष्ट-वच् । स्थायौ ।
 स्नातक पुं० स्ना-भावे क स्नानं वेदाध्ययनानन्तरं सप्तावर्त्तमात्र

ज्ञानं तदस्यास्ति कम् । भेदाध्ययनानन्तरं गार्हस्थ्याव कृत-
समावर्तनगङ्गज्ञाने ।

ज्ञातकर्मज्ञानं न० इत० । ज्ञातकर्मज्ञाने स्मृत्युक्ते ज्ञानभेदे, “अ-
लाभे चैव कन्यायाः ज्ञातकर्मज्ञानाचरेदिति” स्मृतिः ।

ज्ञान न० ज्ञा-ल्युट् । शोधने, अवगाहने मज्जने, च तत्र ।
मन्वादि कारणभेदादर्शविधं विचारो दृढदमिधाने ।

ज्ञानदृष्टि न० ज्ञानार्थं दृष्टम् । कुशे ।

ज्ञानीय त्रि० ज्ञानाय हितम् क् । ज्ञानवाधने तैषो-
हर्त्तनादौ । [वायुवाहिनाडीभेदे ।

ज्ञाय स्त्री० ज्ञाति-श्रुति दोषोऽनया सा उष्ण । शरीरस्ये
स्निग्धं त्रि० स्निग्ध-क् । स्नेहयुक्ते, दलस्ये, मधुस्ये, चिकुस्ये
च । रत्नैरुष्णे, सरलरुष्णे च उ० । भक्त्युष्णे न० ।

भेदायां स्त्री० ।

स्निग्धतण्डुल उ० कर्मा० । पट्टिघात्ये ।

स्निग्धता स्त्री० स्निग्धस्य भावः । स्नेहे, मित्रत्वे च । [उष्णे च ।

स्निग्धदाह उ० स्निग्धं दाह काणस्य । सरलरुष्णे, देवदाह

स्निग्धपत्रक उ० स्निग्धं पत्रकम् कप् । इतकरुक्षे, शुष्करु-
रुक्षे, गर्जरुक्षे च । पदरुक्षे, पादरुक्षे, काष्ठरुक्षे स्त्री० ।

स्निग्धमिच्छीतक उ० कर्मा० । सदनदृष्ट्येभेदे, पिण्डीतकभेदे
स्निग्धफला स्त्री० स्निग्धं फलसंज्ञाः । नाज्ज्याम् ।

स्निग्ध स्नेहे कु० उ० सक० सेट् । स्नेहवति-अस्निग्धत्-त ।
अयोपदेशलाभः । [भाष्येऽज्ञातौ स्त्री० ।

स्नु उ० साह+कु आदेशः ज्ञा-कु वा । पञ्चतन्त्रसमूह-
कुक्कुट उ० कुक्कुटि किन्तु कुक्कुटस्य । शीरक-
कुक्कुट्ये ।

स्नुत उ० स्नु-क् । चरिते जगदादौ ।

स्नुषा स्त्री० स्नु-स्य् । पुत्रवध्याम्, कुहीरुष्ये च ।

स्नुह(हा) स्त्री० स्नुह-किन् वा टाप् । कुहीरुष्ये ।

स्नुहि(ही) स्त्री० स्नुह-इन् वा ङीप् । (मनसाधिजु) रुष्ये ।

“कुहीरुष्यमन्त्रिता भिति” इत्याणम् ।

स्नेह उ० स्निह-घञ् । प्रेक्षणं, तैलादिरसभेदे, न्यायोक्ते श्रु-
भेदे च यद्वशात् दाहानुल्लेखम् ।

स्नेहन स० स्निह-णिच्-ल्युट् । तैलादिमर्द्दने अभ्यङ्गे ।

स्नेहप्रिय उ० स्नेहः तैलादिः प्रियोऽस्य । प्रदीपे ।

स्नेहधू स्त्री० इत० स्नेहास्ये देहस्ये धातुभेदे, स्नेहपाले च
स्नेहरुक् उ० स्नेहेन रज्यते रज्ज-कर्मणि घञ् । तिले ।

भेहवत् त्रि० स्नेहोऽस्य मत्तप मस्य वः । स्नेहयुक्ते स्निग्धां
ङीप् । सा च भेदायां उ० स्त्री० ।

स्नेहविह्व न० स्नेहेन विह्वल् । देवदारुणि । [स्नेहकारणे न० ।

स्नेहवीज उ० स्नेहायां बीजस्य । प्रियालरुष्ये । इत० ।

स्नेहाश्रु उ० स्नेहमस्नाति अश्र-अण् । प्रदीपे ।

स्नेहिन् उ० स्निह-णिनि । वयस्ये नम्यौ, स्नेहयुक्ते त्रि० ।
स्त्रियां ङीप् । [स्निह् ।

स्यद् ईपत्कस्ये स्वा० आ० अक० सेट् इदित् । स्यन्दते अ-
स्यन्द उ० स्यदि-घञ् । ईपत्कस्ये, ईपत्कस्ये, क्रियाभेदे च । नेत्र-

स्यन्दादौ शुभाशुभविवेचनं दृढदमिधाने ।

स्यर्द्ध संहर्षे (पराभिभवच्छायास्) स्वा० आत्म० अक० सेट् ।
सर्द्धते अस्सर्द्धि । [चतौ च ।

स्यर्द्धा स्त्री० स्यर्द्ध-क् । संहर्षे पराभिभवेच्छायां, सास्ये, क्रमो-
व्यर्थं यद्युष्ये, स्नेहे च उ० उ० सक० सेट् । स्यर्धवति ते अप-

स्यर्धत् त ।

स्यर्ध उ०-स्यर्ध-स्यृथ-वा अच् घञ् वा । न्यायोक्ते त्वगिन्द्रिय-
प्राप्ते श्रुतभेदे, यद्युष्ये, रोगे, बुद्धे, शुभचरे, उपतापके च ।

वायौ उ० स्यर्धे त्रि० । स्यृथ-णिच्-अच् । दाने स्यृधन्ते । वा-
युना जिह्वाप्रादयोऽस्त, यज् । कादिषु भावसाधनेषु वर्ग्यवर्षेषु उ०

स्यर्धन न० स्यर्ध-स्यृथ-वा ल्युट् । यद्युष्ये, स्यर्धे च । णिच् ल्युट् ।
स्यर्धने, दाने च । स्यृथ-कर्त्तरि ल्यु । वायौ उ० ।

स्यर्धलज्जा स्त्री० स्यर्धमानेष लज्जते लज्ज-अच् । लज्जालुष्ये
स्यर्धशुद्धा स्त्री० स्यर्धे शुद्धा । शतश्रुत्याम् । [ष्टाथत ।

स्यर्धन् त्रि० स्यृथ-लच् । उपतापयितरि । रोगे उ० । अञ् । सा-
स्यृथ यज्ये वाधने च स्वा० उ० सक० सेट् । स्यर्धति-ते अस्-

धीत्-आसाधीत् । अस्सर्धि । [रपस्येति] भावः ।

स्यृथ उ० स्यृथ-अच् । अरमाने, युद्धे, गृहचरे, च । “राजनीति-

स्यृथ त्रि० स्यृथ-क् त्रि० इडभावः । व्यक्ते, स्मृते च ।

स्यृ प्रीतौ अक० प्रीणने रज्यते पालने च सक० स्वा० पर०
अनिट् । स्यृथोति अस्सार्धोत् ।

स्यृक्ता स्त्री० स्यृथ-कृत् उ० शस्य कः । प्रकाश्याम् ।

स्यृश स्यर्धे त० पर० सक० अनिट् । स्यृथति अस्साचीत् अ-
स्सार्धोत् अस्स्यृत् । [ङीप् ।

स्यृशा स्त्री० स्यृथ-क् । सर्पपातिनीरुष्ये । कण्टकार्या स्त्री०
स्यृष्ट त्रि० स्यृथ-क् । कृतस्यर्धे । भावे क्त । स्यर्धे न० ।

स्यृष्टास्यृष्ट न० स्यृष्टेन आ वय्यक् स्यृष्टत् । परस्परस्यर्धने ।
स्यृष्टास्यृष्टि न० स्यृथ-भावे-क् कृत्+कृत्+क्त्ति, स्यृष्ट

अस्सर्धि अस्सर्धोः स्याहारः । स्यर्धस्यर्धयोः । “नगरे
पामदाहे च स्यृष्टास्यृष्टि न दुहतीति” स्मृतिः । [यस्यृष्टत्

स्यृष्ट इच्छायां अद० कुरा० उ० सक० सेट् । स्यृष्टवति-ते अ-

सृष्टणीय लि० सृष्ट-अनीयर् । वाञ्छनीये, स्नाद्ये च “अहो
वताचि सृष्टणीयवीर्य” इति कुमारः ।

सृष्ट्यालु लि० सृष्ट-आलुच् । सृष्ट्याशीवे । [कुमारः ।

सृष्ट्वा स्त्री० सृष्ट-अङ् । इच्छावाम् “सिधुने सृष्ट्वावतीति”
सृष्ट्वा पु० सृष्ट-यत् । मातृवक्त्रकण्ठे । वाञ्छनीये लि० ।

स्फट विशेष्यतायाम् अक० स्ना० पर० सेट् । स्फटति अस्फटौत्-
अस्फटौत् । इदिदयमययसक्तार्थे स्फटति अस्फटौत् ।

स्फट पु० स्त्री० स्फट-अच् । सर्पफणायाम् । [भेदे ।

स्फटि(टी) स्त्री० स्फट-इत् वा ङीप् । (फट् क । रि) वणिग्द्रव्य

स्फटि(टी)क पु० स्फटिरि(टी)व इवार्थे कन् । खनासख्यते म-
नौ स्फार्थेऽण् । स्फाटिकमयत्वं न० । [स्फाटिकमयपर्वते च ।

स्फटिकाचल पु० स्फटिक इव शुभ्रः अचलः । कैलासपर्वते,

स्फटिकाद्रिभिद्(द्) पु० स्फटिकाद्रिं स्फाटिकपर्वतं भि-
नन्ति सादृश्यात् भिद्-क्विप् क वा । कर्पूरे ।

स्फटिकाभ्र पु० स्फाटिकवर्णः अभ्र इव । कर्पूरे ।

स्फटिकारि पु० इत० । (फट् किरि) वणिग्द्रव्यभेदे तस्य स्फ-
टिकतल्लदीप्तिमत्तात्तयात्वं । [अति-ते अपस्फण्डत्-त ।

स्फड परिहासे चु० उभ० अक० सेट् इदित् । स्फण्ड-
स्फर चवे स्फूर्त्तौ च तदा० प० अक० सेट् । स्फरति अस्फारीत् ।

स्फरण न० स्फर-ल्युट् । स्फरणे । [वीत्

स्फल चवे स्फूर्त्तौ च तदा० पर० अक० सेट् । स्फलति अस्फा-
स्फाटिकोपल पु० स्फटिकमेव अण् कर्म० । स्फटिके ।

स्फाति स्त्री० स्फाय-क्तिन् । दृष्टौ ।

स्फाय द्रव्ये स्ना० आ० अक० सेट् । स्फायति अस्फायि-अस्फा
विष्ट । निरायामनिट् स्फोतः । [लि० ।

स्फार पु० स्फाय-रच् । स्फार्यवुद्धे । विपुले, विकिटे, प्रचुरे च
स्फारण न० स्फुर-णिच्-स्फारादेशः ल्युट् । विकासने ।

स्फाल पु० स्फल-वञ् । स्फूर्त्तौ । [कट् फले ।

स्फिग्वातन पु० स्थिचं वातयति हन-स्फार्थे णिच्-ल्यु ।

स्फिच् स्त्री० स्फाय-डिच् । कटिप्रोथे, तत्स्थे वातजे रोगभेदे च

स्फिष्ट इतौ हिंसं अनादरे च चु० उभ० अक० सेट् । स्फोठयति
ते अपिस्फिटत् त ।

स्फिर लि० स्फाय-किरच् । प्रचुरे, दृष्टे च ।

स्फीत लि० स्फाय-क्त स्फीभावः । दृष्टे-सम्प्ले च ।

स्फुट भेदे चु० उभ० अक० सेट् । स्फोटयति ते अपस्फुटत् त ।

स्फुट विकाशे स्ना० प० अक० सेट् । स्फोटति अस्फुटत्

अस्फोटौत् । [पुस्फोट ।

स्फुट विकाशे त० कुटा० प० अक० सेट् । स्फुठति अस्फुटौत्

स्फुट विदलने स्ना० आत्म० अक० सेट् । स्फोटते अस्फोटिष्ट
स्फुट हावे चुरा० उभ० अक० सेट् । इदित् स्फुण्डयति ते
अपस्फुण्डत् त ।

स्फुट हिंसं चु० उभ० अक० सेट् प्रायेणाङ् पूर्वः । आस्फोट-
यति ते आपस्फुटत् त । [अपस्फुटत् त ।

स्फुट विकाशे अद० चु० उभ० अक० सेट् । स्फुटयति ते

स्फुट लि० स्फुट-क । विकशिते, व्यक्ते, भिन्ने, शुक्ले च ।

ज्योतिषोक्तेषु मेपादिराशिषु अंशविशेषस्थितेषु सूच्या-
दिग्रहेषु पु० तेषां तत्तदंशकलादिषु गतौ स्त्री० । उत्

प्रेक्षाया द्योतने न० । सर्पफणायां स्त्री० ।

स्फुटन न० स्फुट-ल्युट् । विकासने, विदलीभावे च ।

स्फुटवन्धनी स्त्री० स्फुटवन्धनं यस्याः गौ० ङीप् । कपोतपद्याम्

स्फुटित लि० स्फुट-क्त । विकशिते, भिन्ने “दग्धे वा स्फु-
टितेऽय वेति” पुराणम् व्यक्तीकृते, परिहासिते च ।

स्फुटि(टी) स्त्री० स्फुट-इत् वा ङीप् । पादस्फोटरोगे
(फोडा) कर्कटोफले च । [फुटि] । [इत् त ।

स्फुट्ट अनादरे चु० उ० अक० सेट् । स्फुट्टयति ते अपस्फु-

स्फुड वरणे त० कु० पर० अक० सेट् । स्फुडति अस्फुडौत्
पुस्फोड । [अस्फुडिष्ट ।

स्फुड विकाशे स्ना० आत्म० अक० सेट् इदित् । स्फुण्डते

स्फुड परिहासे चु० उ० अक० सेट् इदित् । स्फुण्डयति ते
अपस्फुण्डत् त ।

स्फुर स्फूर्त्तौ त० कुटा० प० अक० सेट् । स्फुरति अस्फुरौत्
पुस्फोर । “चार पुस्फोर वाङ्मरिति” भट्टिः ।

स्फुरण न० स्फुर-ल्युट् । ईषत् सन्दने । युच् । तत्तैव स्त्री० ।

स्फूर्च्छ विस्फुरणे स्ना० प० अक० सेट् । स्फूर्च्छति अस्फूर्च्छीत्

स्फूर्ज वज्रशब्दे स्ना० प० अक० सेट् । स्फूर्जति अस्फूर्जीत् ।

स्फुल स्फूर्त्तौ-चवे च अक० सञ्चये अक० तदा० कुटा० प० सेट्
स्फुलति अस्फुलीत् । पुस्फो ।

स्फुल न० स्फुल-क । वस्त्रागारे (ताड) ।

स्फुलन न० स्फुल-ल्युट् । स्फुरणे ।

स्फुलिङ्ग पु० स्त्री० स्फुल-इङ्गच्, स्फुल्लितव्यक्तः शब्दो लिङ्गति
गच्छति यस्मात् लिङि-वञ् पु० वा । अग्निकण्ठे ।

स्फुलिङ्गिनी स्त्री० स्फुलिङ्ग-अन्त्यर्थे इनि । अग्निज्वालाना-
याम् । स्फुलिङ्गयुक्ते लि० ।

स्फूर्जयु पु० स्फूर्ज-अणु । वज्रपातशब्दे । [मतिभावाच्च ।

स्फूर्त्ति स्त्री० स्फूर्च्छ-स्फुर-वा क्तिन् । स्फुरणे विकशने

स्फूर्त्तिमत् पु० स्फूर्त्तिरस्फुरस सतप् । प्राशुपताख्ये श्रवभेदे

प्रतिभायुक्ते विकाशयुक्ते च लि० ।

स्फोटयस् लि० अतिशयेन स्फिरः, ईयस् स्फःदेशः । अति-
प्रचुरे, स्त्रियां डीप् । इठन् । स्फेगोयत्न लि० ।

स्फोटः पु० स्फुटत्वार्थो यस्मात् स्फुट-घञ् । व्याकरणोक्ते वर्या
तिरिक्ते पूर्वपूर्ववर्णानुभवसहितचरमवर्णव्यञ्जे अर्थप्रत्या-
यके अक्षरञ्जे शब्दभेदे “शृणोति य इमं स्फोटमिति”
भागवतम् । “न स्फोटः प्रतीत्यप्रतीतिभ्यामिति” शारीर-
कसूत्रम् यथा च वर्यसमुद्धानां नार्थबोधकत्वं तथा
प्रपञ्चितमस्माभिः, शब्दार्थरत्ने । व्रणभेदे च (फौड़ा) ।

स्फोटका पु० स्फुट-ल्युट् । (फौड़ा) व्रणभेदे विदारके च ।

स्फोटन न० स्फुट-ल्युट् । विदारणे, विकाशने च ।

स्फोटनी स्त्री० स्फुटयतेऽनया स्फुट-ल्युट् डीप् । सणिषेधन-
करणे यन्त्रभेदे (भौशरी) । [कन्] । भस्मातके ।

स्फोटबीजक पु० स्फोटस्य व्रणभेदस्य बीजम् ततः स्थाप्ये

स्फोटायन पु० स्फोटएवायनं अर्थबोधकतयात्रयणं यस्य ।
अर्थबोधकत्वेन स्फोटाभ्युपगन्तरि नैयाकरणे छनिभेदे
“अवङ् स्फोटायनस्तेति” प्राणिनिः ।

स्फप् न० स्फा-य यत् नि० । खड्गाकारे यन्त्रार्थं काष्ठभेदे ।

स्फ अय्य० स्फि-ड । अतोते, पादपूरणे च ।

स्फय पु० स्फि-अच । गर्वे, अङ्गुते च ।

स्फर पु० स्फरति प्रियमनेन सह-अप् । कामदेवे । भावे अप् ।
स्फरणे । [बोध्यत्न ।

स्फरगृह न० स्फरस्य गृहमिव । स्त्रीचिह्नभेदे स्फरमन्दिराद-
स्फरणा न० स्फ-ल्युट् । ज्ञातवस्तुनोऽनुभवबाधेन संस्कारजन्ये
उद्बोधकसहकारेण जायमाने ज्ञानभेदे आध्याने चिन्तने च ।

स्फरदशा स्त्री० स्फरकता दशा । कामिनां स्फरकतास्तु नयनप्री-
त्यादिषु दशसु दशासु । विस्तरोद्बुद्धभिधाने ।

स्फरप्रिया स्त्री० ईत० । स्फरभार्यायां रतौ ।

स्फरवीथिका स्त्री० स्फरस्य वीथिकेव प्राप्तिहेतुत्वात् । वेश्यायाम्

स्फरहर पु० अरं हरति नाशयति ह-अच् । महादेवे स्फर
मईनादबोध्यत्न । [न हि स्त्रीणां स्फरोहीपनम् ।

स्फराङ्गुष्ठ पु० स्फरसाङ्गुष्ठश्च उच्यते जलत्वात् । नखे, नखाघाते-
स्फरान्न पु० स्फरप्रिय आन्नः । राजाक्षे ।

स्फरासव पु० स्फरोहीपक आसवः । लालायाम् कामिनां तत्-
पाने हि स्फरोहीपनान्नस्यास्तथात्वम् ।

स्फूर्ति लि० स्फुटौ विहितः, स्फुटिं वैच्यधीते वा अण् । स्फुटि
विहिते स्फानादौ “अन्योऽपि स्फूर्त्तं माचरेदिति” “स्फा-
र्त्तं वैदिकवत् चरेदिति” च स्फुटिः स्फुटिशास्त्राभिज्ञे च ।

स्फि अनादरे विज्ञाये च चु० आ० सक० सेट् । स्फापयते अस्मि-
स्फापत । अमोपदेशत्वात् न घः । अन्यतोविज्ञाये स्फाययतो-
त्वेव । अयं स्फादिरपि अनिट् । स्फयते अस्मेट् ।

स्फिष्ट अनादरे सक० स्फेहे अक० चु० उभ० सेट् । स्फोटयति ते
असिस्फिटत् ।

स्फित न० स्फि-क्त । ईषणाक्षे “सुखं विकशितस्फितमिति”
भाष्यतीमाधवस् । विकशिते, विस्फिते च लि० ।

स्फील निषेपणे स्वा० पर० अक० सेट् । स्फीलति अस्फीलीत्

स्फृ स्फरणे स्वा० प० सक० अनिट् । स्फरति अस्फापीत् ।

स्फृ औत्तुक्त्ये स्वा० प० सक० अनिट् घटा० । स्फरति अस्फापीत्

स्फृत लि० स्फ-क्त । कतस्फरणे स्फुतिविषये ।

स्फृति स्त्री० स्फ-क्तिन् । अतुभूतवस्तुन उद्बोधकसहकारेण
संस्काराधीने ज्ञानभेदे । स्फृत्येते वेदधर्मोऽनेन करणे क्तिन् ।
धर्मशास्त्रनशास्त्रे वेदार्थातुभवजन्ये वेदार्थातुवादके सनि-
प्रयोते वाक्यरूपे शास्त्रे । “वेदोऽखिलो धर्ममूलं स्फुतिधीने
च तद्विदा मिति” मनुः ।

स्फृतिहेतु पु० ईत० । संस्कारे वाचनारूपे गुणभेदे ।

स्फुर लि० स्फि-रन् । विकशिते ईषणास्थान्ति च “महाजनः
स्फुरेद्युर्धोभविष्यतीति” कुमारः । [यस्यत्न ।

स्फुद पु० स्फन्द-घञर्थे क । वेगे । [स्फन्दते अस्फुद अस्फुदिट्

स्फुन्द सवणे स्वा० आ० लुङि, लृटि, लृङि च उभ० अक० वेद ।

स्फुन्द पु० स्फन्द-घञ् । लरणे, प्रसवे ।

स्फुन्दन न० स्फन्द-भावे ल्युट् । लरणे । कर्त्तरि ल्यु । जले न० ।
रघे, तिनिषट्ठे च पु० । [रघारोहेण योङ्गिरि ।

स्फुन्दनारोह पु० स्फुन्दनमारोहति युद्धार्थम्, आ० कृह अण् ।

स्फुन्दनि पु० स्फन्द-अनि । तिनिषट्ठ्ये । डीप् । लालायां स्त्री०

स्फुन्दिन् लि० स्फन्द+णिनि । प्रसवणि । लालायां स्त्री०
डीप् ।

स्फुन्न लि० स्फन्द-क्त । स्फुते जलादौ । [अस्यभीत् ।

स्फुम ध्वनने स्वा० पर० अक० सेट् । तावेट् फणादि० । स्फुमति

स्फुम वितर्के चु० उ० सक०-सेट् । स्फामयति ते अस्फुमत् त ।

स्फुम ध्वाने अद० चु० उभ० सक० सेट् । स्फुमयति अस्फुमत् त

स्फुमन्तका पु० स्फुम-भ्रच्चञ्जायां कन् । श्रीकृष्णस्य हस्तस्थे
मणिभेदे । तस्य गुणादिकं दृष्टदमिधाने वक्ष्यते ।

स्फुमीका स्त्री० स्फुम-ईकक् । वक्ष्योक्ते । कावे, मेघे च पु० ।

स्फुत लि० स्फि-क्त । स्फुट्यादिना अश्रिते वक्ष्यादौ । स्फुतरवित
पाते पु० । छ० औत् । स्फोटोऽयत्न ।

स्फुति स्त्री० स्फि-क्तिन् । स्फुट्यादिना वक्ष्यादिसीवने ।

स्वून ए० विव-नक्। स्वये, किरये, स्व्यादिसूतखण्डव-
स्वनिर्मिते प्रदार्थे (धुनङ्गी) च।

स्वसन न० सन्ध-षिच्-ल्युट्। जर्जगतस्थाधोनयने पातने।
युच्। स्वयनायत्न स्त्री०।

स्वसिन् त्रि० सन्ध-षिणि। अधःपतनशीले। पीलुष्ठे पु०।

स्वक गतौ भ्वा० आत्म० सक० सेट् ऋदिट्। स्वकृते अस्वकृष्ट।

स्वम्बत् त्रि० स्वन् माल्यस्वस्व अतएव स्वस्व वः कल्पम्। माल्य
वति। विनि। स्वमीत्यप्यल। उभयत्र स्त्रियां ङीप्।

स्वज् स्त्री० स्वज्जने स्वज-किन् त्रि०। माल्ये।

स्वन्स पतने भ्वा० आत्म० लुङि ङ० अक० सेट् ऋदिट्। संसते
अससत् असंसिष्ट। [“नाससत् करिषां यैव भित्ति”रघुः।

स्वन्स प्रसादे भ्वा० आ० अक० सेट् ऋदिट्। संसते असंसिष्ट।

स्वम्भ अगवधाने भ्वा० आ० अक० सेट् ऋदिट्। स्वम्भते
अस्वम्भिष्ट। [स्वम्भते असम्भत् असम्भिष्ट।

स्वम्भ विचासे भ्वा० आत्म० लुङि ङ० अक० सेट् ऋदिट्। च-

स्व(स्वा)व पु० सु-अप् वज् वा। चरये। कर्त्तरि अच्। निर्भरे

स्ववश न० सु-ल्यु। मूलजले, वस्त्रे च। भावे ल्युट्। चरये

स्ववन्ती स्त्री० सु-भित् ङीप्। गद्याम् ओषधिभेदे, गुह्य
स्थाने च। गृह। स्वविशिष्टे त्रि०। स्त्रियां ङीप्।

स्ववा स्त्री० सु-अच्। भूवायास्।

स्वट्ट पु० स्वज्-हच्। जगत्कर्त्तरि, चतुर्भुजे, शिबे च। स्वट्टि-
कर्त्तरि त्रि० स्त्रियां ङीप्।

स्वहा त्रि० सन्ध-क्त। श्रुते पतिते।

स्वहार पु० सन्ध-तरन् किच्। आसने।

स्वाक् अव्य० सु-ङाङ्। त्वरिते द्रागित्वर्थे। [त्रि०

स्वावक न० सावयति सु-षिच्-ल्युट्। सरित्ते। निःसावके-

स्विन्म हिंसि भ्वा० प० सक० सेट् ऋदिट्। स्विन्मति अस्विन्मोत्

स्विम् हिंसि भ्वा० प० सक० सेट् ऋदिट्। स्विभति अस्विभोत्

स्विन्म शोभे अक० दिवा० प० गतौ सक० सेट् ऋदिट्।

स्विज्यते अक० वीत्। [स्ववत्।

स्वु गतौ सक० चरणे अक० भ्वा० य० अनिट्। स्ववति अस्वु।

स्वुग्दाक् पु० सुचे यज्ञपात्राय दास् यस्य। विक्रयतृष्टे।

स्वुप्न पु० देशभेदे। सोऽस्मिन्नाद्यः अच्-गै० ङीप्। सर्जि-
काद्यारे स्त्री०। [वाङ्मन्त्रात् यज्ञपात्रभेदे।

स्वुच् स्त्री० सु-किप् चिट् च। वटपत्ताजतौ विक्रयतृष्टे।

स्वुत त्रि० सु-क्त। चरिते जडादौ, गते च। हिङ्गुपत्र्यां स्त्री०

स्वुव पु० स्त्री० सु-क। श्चिद्रकाधवे हस्तमिते यज्ञपात्रभेदे।

स्वुव्यास् भूवायास् स्त्री०।

स्वु स्त्री० सु-किप् त्रि०। यज्ञपात्रभेदे। निर्भरे च।

स्वु विकृतौ-भा० पर० अक० अनिट्। सायति अस्वासीत्

स्वोत् न० सु-तच्। स्वोत्ति वेगेन स्वतोऽजनिःसरणे।

स्वोत्स् न० सु-तसि। वेगेन स्वतोऽजनिःसरणे रेतसि च।

स्वोत्स्वत् त्रि० स्वोत्तोऽस्वस्व नतएव नस्व वः। स्वोत्तोऽस्वत्। गद्यां
स्त्री० ङीप्। [तोयुक्ते त्रि०।

स्वोत्स्विनी स्वोत्स्-अस्वर्थे विनि ङीप्। गद्याम्। स्वो-

स्वोत्तोऽस्वन् न० स्वोत्ति शसनाद्योऽजनिःसरणे च। स्वोत्तो-
देशे भवम् अज्जनम्। स्वोत्तोदेशे अज्जने।

स्वोत्तोवच् स्त्री० स्वोत्तवा वदति सरन्ति वच्-अच्। नद्याम्।

स्व न० स्वन-ङ। धने, आत्मनि ज्ञातौ च पु०। आत्मीये

त्रि०। आत्मनि आत्मीये, चाच्येऽस्य स्वर्चनायता।

स्वकम्पन पु० स्वनैव पराप्रसुच्यमान एव कम्पते कपि-युच्।
वावौ। [स्वदेति] गीता।

स्वकर्म्मन् न० स्वस्य कर्म्म। स्वकर्म्मोचिते कालेः “स्वकर्म्मनिरतः

स्वकीय त्रि० स्वस्वदम् च ज्ञान् च। आत्मीये। अत्र नित्यमेव
ज्ञानं, अङ्गुक्त्युक्तमयोगसु अपाधि नीयः।

स्वग स्वर्ग्ये भ्वा० प० सक० सेट् ऋदिट्। स्वगति अस्वङ्गीत्।

स्वगत त्रि० स्वस्विन् सनसि आत्मनि वा गतम् गस-क्त।
मनोयते, आत्मगते च। नाटकानिचये प्रतिपाद्यपुरुषं

वर्त्तयित्वा रङ्गभूमिस्वप्नाधानिककर्ममयव्यवस्थाम् वाक्ये न०
वचरणं उद्दिष्टधाने।

स्वगुप्ता स्त्री० स्वनैव गुप्ता। श्रुतश्चिन्त्याम्, चन्त्यानुवतावाक्

स्वच्छ त्रि० सुधु अच्छः प्रा०। अतिनिर्जले कालुष्यरहिते।

चक्षायां, स्वटिके च पु०। श्वेतद्रव्यायास् स्त्री०।

स्वच्छन्द त्रि० स्वस्य रुन्दोऽभिप्रायः। स्वजते यक्ष। साधीने

स्वच्छपत्त न० स्वच्छं पत्तं यस्य। जयके।

स्वच्छर्माण पु० कर्म०। स्वाटिके।

स्वज न० स्वग्रात् देहात् आत्मनो वा जायते। रुधिरं।

पुत्रे पु० कन्यायां स्त्री० आत्मजाते त्रि०। [आत्मसम्बन्धिके।

स्वजन पु० स्वस्वैव जनो जननमेकजने यस्य। ज्ञातौ। इत्०।

स्वठ गतौ स्वस्तारेऽवस्तारे च सु० उभ० सक० सेट्। स्वठ-

यति-ते अस्वित्ठत्-त।

स्वतन्त्र त्रि० स्वस्य तन्त्रं वशीकारो यस्य। साधीने अपराधीने

स्वतस् अव्य० स्व-तसिन्। आत्मन इत्यर्थे।

स्वता स्त्री० स्वस्य स्वकीयस्य भायः। तद्। स्वकीयत्वे। “काशः

स्वतां पश्यतोति” शकुन्तला।

स्वत्व न० स्वस्य भावः त्व। द्रव्यादिषु यथेष्टकव्यविक्रयादिकि-

वाह्य नियोजके धर्मभेदे, स्वामित्वे च तच्च द्रव्यगत आत्मगतञ्च
स्व दत्त न० स्वद-ल्युट् । आस्वादे, वेदने च । छुट् अदनम् ।
सुखमयत्वे । [स्वाभारादिधर्मै ।

स्व धर्मा स्वस्य वेदादिविहितो धर्मः । स्वात्वरूपे वेदाद्युक्ते
स्व धा अव्य० स्वद-आ ण्दस्व धः । पितृदेवोद्देशेन हवि-
क्यागे । स्वेन धवति धे-क आप् । आत्मभेदे स्त्री०
“नमः स्वधायै स्वाहायै” इति पितृगाथा ।

स्व ध त्रिच्य ण्० स्वधाश्रिणां प्रियः शान्तः । कृष्णतिले, स्वधोप-
वर्धितमाहादिप्रिये पितादौ च । [गणे, देवे च ।
स्वधाभुञ्ज स्वधेत्यनेन तत्तद्रव्यं भुञ्जे भुज-किप् । पितृ-
स्व धि(ती) स्त्री० स्वेन धीयते धा-क्तिन् वा ङीप् । कठारे
परयधे । ण्० । धमिति रश्मत् ।

स्व ल गदे आ० पर० अक० सेट्-क्या० । स्वनति । स्वसनीत्-
अस्वावीत् । अयं भूषणे वा षटा० । [नृ-त

स्वने ध्याने अद० ण्० उभ० अक० सेट् । स्वनवति-ते अस्वस्व-
स्वन ण्० स्वन-आप् । गदे । [विषगर्जिते च न०

स्व नित लि० स्वन-कर्त्तरि-क्त । शब्दिते । भावे क्त । गदे,
स्व पन न० स्वप-ल्युट् । शयने, निद्रावाञ्छ ।

स्व पि षडा स्त्री० स्वेनैव पिण्डः पिण्डाकारोऽव्यस्ताः अच् ।
पिण्डस्वर्ज्याम् । [भेदे च ।

स्व प्र ण्० स्वप्-नच् । निद्रायां, शयने, सुप्तस्य नागमिकज्ञान-
स्वप्नकत् न० स्वप्नं निद्रां करोति क-किप् । (सप्तनि) शान्ते ।
स्व प्र ञ् लि० स्वप्-नजिच् । शयनशीले ।

स्व भाव ण्० स्वस्व भावः । निर्वर्णे, नैकर्मिके-स्वकीये-धर्मे च ।
स्व भावोक्ति स्त्री० स्वभावसौक्तिरत्र । अवधारोक्ते अर्थावधार-
भेदे ईत० । स्वभावस्व कथने । [ईचरे, काये च ।

स्व भू ण्० स्वेनैव भवति भू-किप् । ब्रह्मणि, विश्वौ, शिवे,
स्वयंवरे ण्० स्वयमात्मना वरो वरणात् । “कन्यामात्मनैव स्वपते-
र्वरेण”, “वदसि स्वयंवरे” इति नैवधम् । स्वयं द्युते पतिम्
ह-अच् । आत्मनैव पतिवरणकर्त्ता कन्याकायां स्त्री० ।

स्व यङ्कृत ण्० स्वयमात्मना कृतः । जलिते उक्ते, आत्मकते
लि० । “पूर्वजुषः स्वयंकृत” इति स्मृतिः ।

स्व यङ्गुप्ता स्त्री० स्वयमात्मनैव गुप्ता । नृकषिप्याम् ।
स्व यन्द्त्त ण्० स्वयमात्मनैव नष्ट पितृमातृभ्यां दत्तः । दत्तात्मके
पुत्रभेदे “दत्तात्मा तु स्वयन्दत्त” इति स्मृतिः ।

स्व यञ् अव्य० छ + अय-अष्ट । आत्मनेत्यर्थे ।

स्व यञ्चु ण्० स्वयञ् + भू-ङु । ब्रह्मणि ।

स्व यञ्चुवा ण्० स्वयञ्चवति भू-क । भूषणत्वावाञ् ।

स्व यञ्चु ण्० स्वयं भवति भू-किप् । चतुर्थे छे ब्रह्मणि, जने च ।

स्व र आचमे अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । स्वरवति-ते
अस्वस्वरत्वे ।

स्व र् अव्य० स्मृ-विच् । स्वर्गे, “यज्ञ इः स्वेन संभिन्नं न च यज्ञ-
मनन्तरम् अभिषामोपनीतञ्च तत्सुखं स्वः पदास्वद” भित्युक्ते
इः स्वासंभिन्ने सुखसन्ताने, परलोके, देवावासे, शोभने च ।

स्व र ण्० स्वर-अच्, स्मृ-अप् वा । उदात्तासुदात्तस्वरितरूपे व-
र्णोच्चारण्यत्वभेदे, तादृशस्वरवत्ता च अकारादिषु व्यञ्जन-
भिन्नवर्णेषु श्रित्यायास्तत्ता । तन्मौक्तौ प्राण्यादिवायोर्व्यापार-
भेदे, कात्मादिकृते वर्णाद्युच्चारण्यनिविशेये, निष्वादादिषु
गानजध्वनिषु च । विस्मरौ उद्बुद्धिधाने ।

स्वर षत्तल न० स्वराणां निष्वादाद् नां गानध्वनिविशेषाणां
पत्तनमान्नयः । सावरेदे ।

स्वर भङ्ग ण्० स्वरस्य कण्ठध्वनिभेदस्य भङ्गो यस्मात् । रोगभेदे ।
स्वरभ्रमउल्लिखिता स्वराणां नष्टलक्षणस्य उच्यते । वीणायाश्च
ईत० । स्वरस्मृष्टे । [च-युनु । वीणायां, वंश्याश्च ।

स्वर लासिका स्त्री० स्वरैः निष्वादादिभिः कस्यति कस्यतीव च-
स्वरस्य ण्० स्वेन स्वभावेन रसः आस्वाद्यः । शिवापिष्टकल्पभेदे,
कायभेदे च । सस्वर रसः रागः । आभिप्रायेः स्वतात्पर्ये, वा
क्यादौ-रचनाभङ्गां च ।

स्व राज् ण्० स्वेनैव राजते राज-किप् । ईश्वरे “अर्थेऽप्यभिज्ञः
स्वराजिति”, भागवतम् । वैदिककन्दोभेदे च । [अल ।

स्व रा प्रगा स्त्री० स्वः स्वर्गस्थापना । गङ्गायाश्च स्वर्गोपगच्छो-
स्वरित ण्० स्वरोजातोऽस्व इत्यच् । उदारत्तासुदात्तस्वराहार-
रूपे स्वरभेदे स्वर-क्त । स्वरयुक्ते लि० । [वृत्तिकभेदे च ।

स्व र् ण्० स्मृ-उ । वज्जे, मूषखले, वाये, यज्ञे, सूर्याकिरणे,
स्व र्त्वि लि० स्वस्वैव इतिः प्रवर्तिका सप्तत्ये वस्य । स्वतन्त्रे,
ईत० । स्वस्वाभिवापे स्त्री० ।

स्व रूप न० स्वस्य रूपम् । स्वभावे । स्वैव रूपम् । स्वात्मके पदार्थे
स्वं यथास्वं रूपयति रूप-अच् । यथास्वरूपमभिज्ञे-प-
ण्डिते ण्० । स्वेन स्वभावेनैव रूपमस्य । मनोक्षे, लि० ।

स्व रूप संवन्व ण्० स्वरूपं सम्बन्धः ; स्वरूपयोर्वा सम्बन्धः । आ-
योक्ते, स्वात्मके सम्बन्धे, पदपदार्थातिरिक्ते पदार्थभेदे, यथा
प्रतिबोमितम् विषयत्वनिष्वादि ।

स्व रोदय स्वरथाहृदयोदय । स्वरस्य शार्ङ्गविशेषस्य शुभाशुभ
त्वज्ञानशायने तन्मयास्वभेदे ।

स्व र्ग ण्० स्वरिति गीयते नै-क छ + ङज-वच् वा । इ-
स्वावस्थिते सुखसन्ताने, देवाणामावासस्थाने च ।

स्वर्गनाथ ए० इत०। इन्द्रे। स्वर्गपत्यादयोप्यत्र।
 स्वर्गवधू स्त्री० इत०। अश्वरत्नम्।
 स्वर्गाचल ए० स्वर्गलोकस्थोऽचलः। सुमेरुपर्वते। [त्रि०]
 स्वर्गिन् ए० स्वर्गस्थस्य भोग्यत्वेन दूनि। देवे। स्वर्गवासिनि
 स्वर्गोक्तस् ए० स्वर्गोक्तो यस्य। देवे।
 स्वर्जिक ए० सु+अर्ज-वञ् अस्वर्थे ठन्। स्वर्जिकाचारे।
 कर्म०। स्वर्जिकालारादयोप्यत्र।
 स्वर्ग्य न० सुष्ठु अस्वर्गो वर्णयिष्य। काञ्चने, धुस्तूरे, वागकेश्वरे,
 गौरवर्णयामके च। [सुवर्ण्यस्य लेशे ए०।
 स्वर्ग्यकाय न० स्वर्ग्यमिव पीतः कथोऽस्य। कथयुग्मको इत०।
 स्वर्ग्यकाय ए० स्वर्ग्यमिव पीतः कायोऽस्य। गरुडे।
 स्वर्ग्यकार ए० स्वर्ग्यं स्वर्गमयकलङ्कारादि करोति क-अण्।
 (सिकरा)जातिभेदे।
 स्वर्गकेतवी स्त्री० स्वर्गमिव पीता केतवी। पीतकेतव्याम्।
 स्वर्गलीरी स्त्री० स्वर्गमिव पीतलीरं निर्वासोऽस्यस्य अच्
 गौ० डीप्। ओपधिभेदे सा च मातृवदेशे जायते। [भेदे।
 स्वर्ग्यगैरिक न० स्वर्गमिव पीतं गैरिकम्। (वर्णकमाटि) पदार्थ
 स्वर्ग्यग्रीवा स्त्री० नदीभेदेन।
 स्वर्ग्यचूड ए० स्वर्गमिव पीता चूडा यस्य। चापपक्षिणि।
 स्वर्ग्यज न० स्वर्ग्यं जायते जन-ड। वङ्गे। स्वर्ग्यजातमात्रे लि०।
 स्वर्ग्यजीवन्ती स्त्री० स्वर्गमिव पीता जीवन्ती। पीतपुष्पजीवन्त्याम्
 स्वर्ग्यदी स्त्री० स्वर्ग्यं द्युति अपसारयति तस्यवर्णत्वान् दो-क
 गौ० डीप्। दृष्टिकाव्याम्। इत०। गङ्गायाम्। [लकट्ये च।
 स्वर्ग्यदीधिति ए० स्वर्गमिव मासरा दीधितिरस्य। अग्नौ, वि-
 स्वर्ग्यद् ए० स्वर्गमिव पुष्पादौ पीतो द्रुः। आरब्धे।
 स्वर्ग्यपक्ष ए० स्वर्गमिव पीतः पक्षोऽस्य। गरुडे।
 स्वर्ग्यपाटक ए० स्वर्ग्यं पाटयति पट-णिच्-ण्वुन्। ट कृष्णे।
 स्वर्ग्यपुष्प ए० स्वर्गमिव पीतं पुष्पमस्य। चम्पके, आरब्धे,
 पु० स्त्री० स्त्रीत्वे डीप्। सा च स्वर्ग्यकेतव्याश्च। सातलायाम्
 कलिकाटौ स्त्री० टाप्। [कदल्याम्।
 स्वर्ग्यफला स्त्री० स्वर्गमिव पीतं फलमस्याः। (चांपाकला) स्वर्ग्य
 स्वर्ग्यभङ्गार ए० स्वर्गमिव स्वर्गमयो वा भङ्गारः। पीतभङ्गाराजे
 स्वर्गमयकलसे च। [उपधातुभेदे।
 स्वर्ग्यमाक्षिक न० स्वर्गमिव पीतं साक्षिकम्। स्वनामख्याते
 स्वर्ग्ययूथी स्त्री० स्वर्गमिव पीता यूथी। पीतयूथिकायाम्।
 स्वर्ग्यजता स्त्री० स्वर्गमिव पीता जता। ज्योतिष्माव्याम्।
 स्वर्ग्यवर्णा स्त्री० स्वर्गमिव वर्णोरूपमस्याः। हरिद्रावाम्।
 स्वर्ग्यवल्कल ए० स्वर्गमिव पीतं वल्कलमस्य। खोनाकरणे।

स्वर्ग्यशेफालिका स्त्री० स्वर्गमिव पीता शेफालिका।
 पीतशेफालिकायाम्। [वर्ण्यदेहे लि०।
 स्वर्ग्यङ्ग ए० स्वर्गमिवाङ्गं पत्रपुष्पादि-वस्य। आरब्धे। पीत-
 स्वर्ग्यारि ए० इत०। गन्धके तस्य स्वर्ग्यमारकत्वात्तथायाम्।
 स्वर्त्त गतौ सक० दुःखेनजीवने अक० नु० उ० सेट्। स्वर्त्तयति ते
 असस्वर्त्तं त। [अस्वर्त्तिट्।
 स्वर्द् पीतौ अक० प्रीयते चेहृनेच सक० भ्वा० आत्म० सेट्। स्वर्द्ने
 स्वर्भानव ए० स्वरिव भूभौ भातुर्दोषिरस्यस्य अच्। गोमेदमयौ
 स्वर्भानु ए० स्वः स्वर्गे भातुर्दोषिरस्य। राहौ।
 स्वर्लोका ए० स्वरेन लोकः भुवनम्। स्वर्गे, इत०। स्वर्गस्थलोके।
 स्वर्वापी स्त्री० स्वः स्वर्गस्य वापीव। गङ्गायाम्।
 स्वर्वेष्टा स्त्री० स्वः स्वर्गस्य वेष्टा। मेनकाद्युत्तरात्।
 स्वल्प लि० सुष्ठु अल्पस्य मा०। अल्पस्य जुट्टे।
 स्वल्पकेशरिन् ए० स्वल्पः केशयोऽस्यस्यरिनि। कोविदारहणे।
 स्वल्पपत्रिका ए० स्वल्पं पत्रमस्य कप्। गौरयामे
 स्ववासिनी स्त्री० स्वस्मिन् पितावत्ये वसति वस-णिनि। चिरं
 पितृव्यादिवास्तव्यामूढावामनूढार्थां वा स्त्रियाम्।
 स्वस्व स्त्री० सु+अस्-ङन्। भगिन्याम्।
 स्वस्व गतौ नु० उ० सक० सेट्। स्वस्वति ते असस्वस्वतुत।
 स्वस्ति अव्य० सु-अस्-क्तिच्, अस्तीति विभक्तिरूपकम् अव्य
 यं प्रादि० वा। लेशे, आशिषि, पुण्यादौ, स्त्रीकारस्तुतने च।
 स्वस्तिका ए० न०। स्वस्ति शुभाव हितम् ठन्। “स्वस्तिकं प्रा-
 ण्मुखं यत् सादित्विन्द्राद्युगतं भवेत्। तत्प्राणाद्युगतौ चान्यौ
 तत्प्राण्युक्तौऽवर०, रत्नं कृष्णं चैव स्तुतये, शिवावरयामे,
 आसनवन्द्यभेदे, तस्यैव चूर्णनिर्मिते-लिङ्गोपाकारे-द्रव्य-
 भेदे च “इतं स्वस्तिकमिन्दूर” सित्यधिवासनद्रव्यज्ञापक-
 वाक्यम्” इत्युक्ते ए०। [पु०। स्वस्तिवादिनि लि०।
 स्वस्तिमुख ए० स्वस्ति मुखे आदौ यस्य। वेष्ट्ये पन्नादौ। विमे
 स्वस्तिवाचन न० स्वस्ति शुभस्य विप्रहारा वाचनम्। कर्मार-
 स्ते विप्रोपशान्त्ये ब्राह्मणद्वारा कर्तव्यकर्मणां शुभता
 वाचने।
 स्वस्तिवाचनिक लि० स्वस्तिवाचनाय हितं, तत आगतम्, गल-
 भवं वा ठन्। स्वस्तिवाचनसाधने, तदुक्तिव्ये, तत्संवाचिनि च
 स्वस्थयन न० स्वस्ति शुभस्थायनं लाभोपमात्। शुभार्थं
 क्रियमाणे वेदादिपिहिते ग्रहयोगादौ।
 स्वस्थ लि० स्वः परलोके तिष्ठति स्वेन स्वभावेन सुखेन, वा
 तिष्ठति स्या-क विस्मयलोपः। स्वभावस्ये, स्वर्गस्थिते, विना
 वासेन सुखेनावस्थिते च। “स्वस्था भवन्त मयि जीवति

धार्तराष्ट्र" इति वेणीसंहारनाटकम् ।
स्वकीय पु० स्वसुरपथ्यम् छ । भागिनेये भागिनेय्यां स्त्री० ।
स्वागत न० सुखेनागतम् सु + आ + गम् - क्त । सुखेनागमने
“स्वागतं स्वानधीकारानिति, कुमारः तदस्यास्ति अच् ।
कुशले ।

स्वाच्छन्द्य न० स्वच्छन्दस्य भावः प्यञ् । स्वाधीनत्वे स्वास्थ्ये च ।
स्वातन्त्र्य न० स्वतन्त्रस्य भावः प्यञ् । स्वाधीनत्वे परानधीनत्वे ।
स्वाति(ती) पु० स्त्री० स्वेनैव अतति अत इन् स्त्रीत्वपक्षे वा
डीप् । अश्विन्यादिषु पञ्चदशे नक्षत्रे, सूर्यपत्नीभेदे च ।

स्वाद प्रीतौ अक० प्रीणने लेहने च सक० भ्वा० आ० सेट् ।
स्वादते आस्वादित् ।

स्वाद पु० स्वद-स्वाद-वा घञ् । रसानुभवे, प्रीती, प्रीणने, लेहने च ।
स्वादु पु० स्वद-उण् । मधुररसे, गुडे, जीवकौषधौ च । च इष्टे,
मधुरे, मनोज्ञे च त्रि० स्त्रियां वा डीप् ।

स्वादुकण्टक पु० स्वादुः कण्टकोऽस्य । विकङ्कतवृक्षे ।
स्वादुकन्दा स्त्री० स्वादुः कन्दोऽस्याः । विदार्याम् ।
स्वादुका स्त्री० स्वादुना मधुररसेन कायति कै-क । नागदन्त्याम् ।
स्वादुखण्ड पु० स्वादुः मिष्टः खण्डोऽस्य । गुडे कर्म० मधुरे भागे ।
स्वादुगन्धा स्त्री० स्वादुरिष्टः गन्धोऽस्याः । रक्तशोभाजने, भूमि-
कुम्भाण्डवाञ्छ ।

स्वादुपर्णी स्त्री० स्वादूनि पर्णान्यस्याः डीप् । दुग्धिकायाम् ।
स्वादुपाका स्त्री० स्वादुः पाकोऽस्याः । काकमाच्याम् ।
स्वादुपिण्डी स्त्री० स्वादुः पिण्डः पिण्डाकारं फलमस्याः । पिण्डख-
र्जूर्याम् ।
स्वादुफल स्त्री० स्वादु फलमस्य । कोविदार्याम् कर्म० । मिष्टे
फले न० ।

स्वादुमज्जन पु० स्वादुः मज्जा यस्य । पर्वतजे पीलौ ।
स्वादुमांसी स्त्री० स्वादु सांसमिव फलमस्याः । काकोल्याम् ।
स्वादुमूल न० स्वादु मूलमस्य । गर्जरे (गाजर) ।
स्वादुरसा स्त्री० स्वादुः रसो यस्याः । काकोल्याम्, मदिरायाश्च,
शतावय्यां, द्राक्षायाश्च, आम्रातके च ।

स्वादुलता स्त्री० स्वाद्वी लता । विदार्याम् ।
स्वाद्वल्ल पु० स्वादुः अम्लः । दाडिमे । [नभर्तृकादयोप्यत्र ।
स्वाधीन त्रि० स्वस्याधीनः । स्वायत्ते स्वतन्त्रे । [भेदे स्वाधी-
स्वाधीनपतिका स्त्री० स्वाधीनः पतिर्यस्याः कप् । नायिका-
स्वाध्याय पु० स्वः स्वकीयत्वेन विहितः अध्यायः द्विजानाम्, अधि
+ हृङ्-कर्मणि घञ् । द्विजैः पाठ्ये वेदभागभेदे “स्वाध्या-
योऽथेतन्न” इति श्रुतिः । भावे घञ् । अवस्था पाठ्यवेदाध्य-
यने “स्वाध्यायो जप हस्त्युक्तो वेदाध्ययनकर्मणीति” स्मृतिः ।

स्वान्त न० स्वन-क्त । मनसि सहाये च ।
स्वाप पु० स्वप-घञ् । निद्रायाम् शयने, अज्ञाने च ।
स्वापतेय । न० स्वस्य धनस्य पतिः तस्येदम् ढञ् । धने ।

स्वाभाविक त्रि० स्वभावादागतः ङञ् । स्वभावसिद्धे, स्त्रियां डीप्
(“स्वाभाविकी” स्वच्छत्वेत्युक्तः)

स्वामिन् त्रि० स्व + अस्त्यर्थे मिति दीर्घश्च । अधिपतौ, ईश्वरे च ।
स्त्रियां डीप् । हरे, विभौ, नृपे कान्तिकेये, भर्त्तरि, वास्याय-
नसुनौ, गरुडे, परमहंसे च पु० ।

स्वायम्भुव पु० स्वयंभुवोऽपत्यं, तस्येदम् वा अण् ओरोदिति
वक्तव्ये ओर्गुण इति संज्ञापूर्वकविधानादुपस्वाङ्ग गुणः उवङ् ।
स्वयम्भूपुत्रे प्रथमे मनौ, स्वयम्भुसम्बन्धनि त्रि० “धाम स्वाय-
म्भुवं ययुरिति” कुमारः । स्त्रियां डीप् । सा च ब्राह्मयाञ्छ ।

स्वार्थिक त्रि० स्वार्थे विहतः ङञ् । स्वार्थविहिते व्याकरणोक्ते
प्रत्यये ।

स्वाराज्य पु० स्वः स्वर्गे राजते राज-क्तिप् । इन्द्रे ।
स्वाराज्य न० स्वराजः स्वाराजो वा भावः प्यञ् । ब्रह्मत्वे, इन्द्रत्वे च ।
स्वारोचिष पु० द्वितीये मनौ । “स्वारोचिषेऽन्तरे प्राप्ते” इति
चण्डी ।

स्वार्थ पु० स्वस्य अर्थः प्रयोजनम् अभिधेयो वा । स्वप्रयोजने
स्वाभिधेने च “सार्थकः स्वार्थबोधकृदिति” शब्दशक्ति० ।

स्वास्थ्य न० स्वस्थस्य भावः प्यञ् । आरोग्ये, सन्तोषे, सुखे च ।
स्वाहा अव्य० सु + आ + ह्ये-डा नि० देवोद्देशेन हविस्स्यागे ।
अग्निभार्यायां “स्वाहायैव हविर्भुजमिति” रघुः मातृकाभेदे
च स्त्री० “नमः स्वाहायै स्वाहायै” इति पितृगाथा ।

स्वाहाप्रिय पु० इत० । अग्नौ । स्वाहापत्यादयोप्यत्र ।
स्वाहाभुज पु० स्वाहेतिमन्त्रेण त्यक्तद्रव्यं भुङ्क्तेः भुज-क्तिप् । देवे ।
स्विद् अव्य० स्विद-क्तिप् । प्रश्ने, वितर्के, पादपूरणे च ।
स्विन्न त्रि० स्विद-क्त । घर्मयुक्ते, प्रसवेदान्विते च । [अङ्गीकारे ।
स्वीकार पु० अस्वस्य स्वस्य कारः करणं स्व + क्वि + कृ-घञ् ।
स्वीय त्रि० स्वस्येदम् छ अपाणिनीयैरत्र न कुगिति मन्यते ।
स्वसम्बन्धनि । नायिकाभेदे स्त्री० ।

स्वच्छ विस्मृतौ स्वा० प० सक० सेट् । स्वच्छति अस्वच्छति ।
स्वु शब्दे अक० उपतापे सक० भ्वा० प० वेट् । स्वरति अस्वारीत्
अस्वार्पात् ।

स्वु हिसने कथा० प्वा० प० सक० सेट् । स्वुणाति अस्वारीत् ।
स्वेक गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । स्वेकते
अस्वेकिट् ।

स्वेच्छा स्त्री० स्वस्येच्छा । स्वाभिलाषे ।
स्वेच्छासृत्यु पु० स्वेच्छया सृत्युर्गस्य । भोक्ते स्वेच्छाधीन
सृत्युयुक्ते त्रि० ।

स्वेद पु० स्वेद-स्विद-वा, घञ् । पाकभेदे (सेका) घर्मं गात्रादितो
जलादेः निष्यन्दने । [स्वेदजातमात्रे त्रि० ।

स्वेदज पु० स्वेदाज्जायते जन-ड । स्वेदजाते दंशादिजन्तौ ।
स्वेदन न० स्विद-णिच्-त्युट् । गात्रादितो घर्ममार्दिनिस्सारणव्या-
पारे । (भापरा) ।

स्वेदनी स्त्री० स्विद्यते पच्यतेऽनया स्विद्-ल्युट् । लौहपात्रभेदे (ताओया) संज्ञायां कन् टापि ह्रस्वः । स्वेदनिका । कन्दुरूपे पात्रे भञ्जनपात्रे स्त्री० । [च त्रि० ।

स्वैर न० स्वस्य ईरम् ईर-अच् वृद्धिः । स्वेच्छायाम् । तद्वति मन्दे, स्वैरिन् त्रि० स्वेनैव ईरयितुं शीलमस्य ईर-णिनि वृद्धिः । स्वेच्छा-चारिणि स्वतन्त्रे । व्यभिचारिस्त्रियां स्त्री० ङीप् ।

स्वोपाजित त्रि० स्वेन उपाजितम् । स्वयमर्जिते धनादौ ।

ह

ह अव्य० हा-ड । पादपरणे, सम्बोधने, नियोगे, ज्ञेये, निग्रहे, प्रसिद्धौ च । शिवे, जले, शून्ये, मङ्गले, आकाशे, रक्ते, स्वर्गे, पापहरणे, चन्द्रे, सकोपवारणे, शुष्के च पु० ।

हंस पु० हस-अच्-ष्ट० । स्वनामख्याते पक्षिभेदे, निर्लोमचूपा, विष्णौ, सूर्ये, परमात्मनि, “हंसं तनौ सन्निहितं चरन्तमिति” नैपथम् । मत्सरे, यतिभेदे, मन्त्रभेदे, देहस्थवायुचेष्टाभेदे, अश्वभेदे, सुमेरुपर्वते, शिवे, अग्रस्थिते, श्रेष्ठे, विशुद्धे, अज-पामन्त्ररूपे वर्णे च “हंकारेण ब्रह्मियाति सकारेण विशेषुनः । हंसेति सततं मन्त्रं जीवो जपति सर्वदेति” तन्त्रम् ।

हंसक पु० हंस इव कायति शब्दायते कै-क । पादकटके नृपरादौ ।

हंसगामिनी स्त्री० हंस इव शृट् गच्छति गम-णिनि । शृट्गु-गामिन्यां स्त्रियाम् । हंसेन गच्छति णिनि ङीप् । ब्रह्माण्याम् ।

हंसनादिनी स्त्री० “भजेन्द्रगमना तन्वी कोकिलालापसंयुता । नितम्बे गुञ्जिणी या स्यात् सा स्मृता हंसनादिनी” तुक्कल-ज्ञायां नायक्याम् ।

हंसपदी स्त्री० हंसस्वेव पादाः मूलान्यस्याः पद्मावे स्त्रियां ङीप् पद्मावः । गोधातकोलतायाम् । छन्दोभेदे तु हंसपदा ।

हंसपाद न० हंसस्य पादः तद्वर्णोऽस्यस्य अच् । हिङ्गुले ।

हंसमाला स्त्री० ३त० । पङ्कथाकारेण स्थिते हंससंमूहे, कादम्बे च ।

हंसरथ पु० हंसः रथो वाहनं यस्य । चतुर्भुजे ब्रह्मणि हंसवाहना-दयोप्यत्र ।

हंसलोमश न० हंस इव लोमशं युक्तम् । कालीसे उपधातौ ।

हंसवती स्त्री० हंसस्तत्पादाकारः अस्यस्याः मतुप् मस्य वः । हंसपथाम् ।

हंसबीज न० हंसस्य बीजमत्र । हंसडिम्बे ।

हंसाङ्घ्रि पु० हंसस्याङ्घ्रिरिव लोहितत्वात् । हिङ्गुले ।

हंसारूढ पु० हंसमारूढः आ + रुह-क् । ब्रह्मणि तच्छक्त्यां ब्रह्माण्यां स्त्री० । [छन्दोभेदे च ।

हंसी स्त्री० हंसस्य भार्या ङीप् । हंसयोषिति द्वाविंशत्यक्षरपादके हंढौ अव्य० हमिस्यव्यक्तं जहाति हा-डो । सम्बोधने “हंहो चिन्मयचित्तचन्द्रमणयं चन्द्रा इति दग्धे, दग्धे, प्रश्ने च ।

हज्जे(ञा) अव्य० हमिस्यव्यक्तं जप्यतेऽत्र जप-डे डा वा । नाट्य-क्रियायां नटाभिनेयकृते चेटीसम्बोधने ।

हट दीप्तौ भ्वा० प० अक० सेट् । हटति अहटीत्-अहाटीत् ।

हट्ट पु० हट-ट डस्य नेस्वम् । क्रयविक्रयस्थाने “प्रतिहट्टपथे वरट्ट-जादिति” नैपथम् । [(हांटचोर) चौरभेदे ।

हट्टचौरक पु० हट्टे प्रकाशिते स्थाने एव चौरः स्वार्थे कन् । हट्टविलासिनी स्त्री० हट्टं विलासयति वि + लस-णिच्-णिनि ङीप् । गन्धद्रव्यभेदे, हरिद्रायाञ्च ।

हट्ट कीलबन्धे बलात्कारे प्लुतौ च स्वा० पर० अक० सेट् । हटति । अहाटीत्-अहटीत् ।

हट्ट पु० हट-अच् । बलात्कारे, प्रश्रन्याञ्च ।

हट्टपर्णी स्त्री० हट्टते प्लवते हट-अच् हटं प्लवमानं पर्णं यस्याः ङीप् । शोबाले, कुम्भिकायाञ्च ।

हट्टयोग पु० हटात्कारेण योगः । प्राणायामादिक्रियाभ्यासजे राजयोगं विनैव परमात्मसाक्षात्काररूपे चित्तवृत्तिरोधात्मके योगे ।

हटालु पु० हटः प्लवमान, आलुरिव । कुम्भिकायाम् । (पाना) ।

हटी स्त्री० हट-अच् गौ० ङीप् । वारिपण्याम् (पाना) ।

हडि पु० हट-इन् ष्ट० । पशुमारणसाधने काष्ठयन्त्रे (हाडिकाठ) ।

हडिक पु० हट-इक् ष्ट० । नीचजातिभेदे (हाडि) ।

हड्ड न० हड-ड डस्य नेस्वम् ष्ट० । अस्त्रि- (हाड) । संज्ञायां कन् । नीचजातिभेदे (हाडि) ।

हण्डा स्त्री० हन-डा डस्य नेस्वम् । बृहति-सृत्पात्रभेदे (हांडा) नाट्योक्तौ नीचसम्बोधने अव्य० ।

हण्डिका स्त्री० छुदा हण्डा कन् । छुदे सृत्पात्रे (हांडि) ।

हण्डे अव्य० हन-डे डस्य नेस्वम् । नाट्योक्तौ नीचसम्बोधने ।

हत त्रि० हन-क् । नाशिते, प्रतिहते, प्रतिबद्धे, आशारहिते, गुणिते च । भावे क्, हनने, गुणने च न० ।

हतक त्रि० हत इव नष्टप्रायत्वात् कन् । नष्टप्राये (मडा) ।

हताश त्रि० हता आशा यस्य । आशाशून्ये, बन्ध्ये, निर्दये, पिशुने च ।

हति स्त्री० हन-क्तिन् । हनने, मारणे, व्याघाते, अपकर्षे, गुणने च ।

हत्या स्त्री० हन-क्वप् । मारणे, वधे, प्राणवियोगानुक्कलव्यापारे “ब्रह्महत्या सुरापानमिति” स्मृतिः ।

हृद् विष्टोत्सर्गं भ्वा० आ० अक० सेट् । हृदते अहृदिट् ।

हन वधे-गतौ च भ्वा० प० सक० अनिट् । हन्ति अवधीत् ।

“कुञ्जं हन्ति कुशोदरी”त्यादावालङ्कारिकास्तु गतौ निहतार्थ-तामाहुः ।

हनन न० हन-ल्युट् । “स्यात् प्राणविच्छेदफलव्यापारो हननं स्मृत” मित्युक्ते, व्यापारे गुणने च ।

हनील पु० हन-इन् ङीप् हन्यां लीयते ली-ड । केतकीवृक्षे ।

हेतु (न) पु० खी० हन-उन् वा ऊङ् । कपोलद्वयोपरिस्थे मुख-
भागे, हृदयविलासिन्यां, रोगे, अक्षभेदे, स्त्रुती च खी० ।

हेतु (न) मत् पु० हेतु (न) + अस्त्यर्थे मत्पु । रामस्य अनुचरे,
अज्ञानागमज्जाते पवनतन्त्रे बानरभेदे ।

हन्त अव्य० हन-त । हर्षे, अनुकम्पायां, विषादे, आर्त्तौ, वादे,
सम्भ्रमे, वाक्यारम्भे, खेदे, परिच्छेदे, कल्पने च ।

हन्तकार पु० हन्त हर्षस्य कारः करणं, हन्तस्यस्य कारः उच्चार-
णम् वा कृ-घञ् । अतिथये देवे-अज्ञे, हन्तशब्दप्रयोगे च ।

हन्तृ त्रि० हन-तृच् । हननकर्तरि सततहनचालुशीलचित्तरि च
स्त्रियां ङीष् । “महिषासुरहन्त्याश्चेति” पुराणम् ।

हन्तृ त्रि० हन्-क्त । कृतपुरीषोत्सर्गं ।

हम् अव्य० हा-ङम् । रूपोक्तौ, अनुनये च । [पु०] । हम्वाप्यत्र ।

हम्मा (म्मा) खी० हम् + भा-हम्भ-अङ् वा । गवां ध्वनौ ।

हम्भ गतौ भ्वा० प० सक० सेट् । हम्भति । अहम्भीत् ।

हय गतौ सक० क्कान्तौ अक० भ्वा० प० सेट् । हयति अहयात् ।

हय पु० हय-हि-वा अच् । घोटके ।

हयगन्ध पु० हयस्येव गन्धोऽस्य । काचलवले । अश्वगन्धायाम्,
अजसोदायाञ्च खी० ।

हयग्रीव पु० हयस्येव दीर्घा ग्रीवास्य । विष्णोरवतारभेदे, दैत्य-
भेदे च, “हयग्रीवसधोपेतं तद्वै भागवतं विदुरिति” पुराणम्
दुर्गायां खी० ।

हयग्रीवहन् पु० हयग्रीवास्यं दैत्यं हतवान् हन-क्विप् । विष्णौ ।

हयन न० हि-ह्युट् । कर्णरिथे । [मापपण्याम् ।

हयपुच्छी खी० हयस्य पुच्छाकारोऽस्त्यस्याः अच् गौ० ङीप् ।

हयप्रिय पु० ६त० यवे, अश्वगन्धायां, खर्जूर्याञ्च खी० अश्वव-
ह्मभे त्रि० । हयेष्टाद्योप्यत्र । [ण्वुल् । तत्रैव ।

हयमार पु० हयं मारयति निषेवणान् मृ-भिच्-अण् । करवीरे,

हयमारण पु० हयं मारयति मृ-णिच्-ह्यु । अश्वस्थवृक्षे ।

हयवाहनसङ्कर पु० हयस्य वाहनं चालनं सङ्करिति सम् + कृ-
अच् । रक्तकाञ्चने ।

हया खी० हयः हयगन्धोऽस्त्यस्याः अच् । अश्वगन्धायाम् ।

हयाध्यक्ष पु० हयेषु तद्वचनेषु अध्यक्षः । अधरक्षणाधिकृते ।

हयानन्द पु० हयमानन्दयति आ + नन्द-णिच्-अण् । सुद्वे ।

हयारि पु० ६त० । करवीरे ।

हयाशना खी० हयैरशयते अश-ह्युट् । सङ्गकीवृक्षे ।

हयोत्तम पु० हयेषु उत्तमः । अधरत्वे आजानेयेऽश्वे ।

हर पु० ह-अच् । रुद्रे, अग्नौ गर्हभे, विभाजके च “अन्योन्य-
हाराभिहतौ हरौशा” विति लीलावती । ह-भावे अप् । हरणे,
विभाजने च ।

हरगौरी खी० हरदेवार्द्धहरा गौरी । अर्द्धनारीश्वररूपे शिवपार्व-
त्योर्मूर्तिभेदे द्वन्द्व० । शिवपार्वत्योः द्वि० व० ।

हरण न० ह-भावे ह्युट् । स्थानान्तरकरणे, विभाजने च कर्मणि
ह्युट् । योक्तुकादौ देवे धने ।

हरतेजस् न० ६ त० । पारदे शिववीर्ये च । हरवीजाद्योप्यत्र ।

हरशेखरा खी० हरस्य शेखरमावातस्वेनास्त्यस्याः अच् ।

गङ्गायाम् ।

हरि पु० ह-इन् । विष्णौ, सिंहे, सर्पे, वानरे, भेके, चन्द्रे, सूर्ये,
वायौ, अश्वे, यमे, हरे, ब्रह्मणि, किरणे, नववर्षमध्ये
वर्षभेदे, मयूरे, कोकिले, हंसे, शुक्रपक्षिणि, अर्द्धहरिनामके
वाक्यपदीयग्रन्थकारके-पण्डिते, इन्द्रे, पीते, पिङ्गलवर्णे,
हरिद्वर्णे च । तद्वति त्रि० “हरिं विदिस्वा हरिभिश्च वाजिभि-
रिति रघुः ।

हरिकेश पु० हरिः पिङ्गलः केशोऽस्य । शिवे, शिवभक्त्यचभेदे च ।
स एव तत्प्रसादात् कार्यां दृष्टपाणिस्त्वमासवान् इति काशी-
खण्डे स्थितम् । [पुरीभेदे च ।

हरिशृङ्ग न० ६त० । -हरेर्विष्णुमूर्तेर्गर्हहम् हरिभूस्त्रिगुहे एकचक्र-
हरिचन्दन न० हरेरिन्द्रस्य प्रियं चन्दनम्, चन्दयति चदि ह्यु
६त० वा । देवतभेदे । हरेर्विष्णोः प्रियं चन्दनम् । श्वेतच-
न्दने गोशीर्षनामके-मलयैकदेशे-जाते चन्दनभेदे, ज्योत्स्नायां,
कुङ्कुमे, सुन्दराङ्गे च न० ।

हरिण पु० ह-इन् । स्वनामख्याते पशौ, शिवे, विष्णौ, हंसे,
शुक्रवर्णे पाण्डुवर्णे च । तद्वति त्रि० ।

हरिणहृदय पु० हरिणस्येव भीतं हृदयमस्य । भीरौ ।

हरिणाक्षी खी० हरिणस्येवाक्षि यस्याः ५त० पञ्च समा० ङीप् ।
हृदयविलासिनीनामगन्धद्रव्ये हरिणतुल्यनेत्रवति त्रि० स्त्रियां
ङीप् । ‘हरिणाक्षि ! कटाक्षेणे’ श्रुतम् ।

हरिणाङ्ग पु० हरिणः शशनामको मृगोऽङ्गश्चिह्नं, अङ्गे क्रोडे वा
अस्य । चन्द्रे ।

हरिणी खी० हरितवर्णा खी० ङीप् तस्य तः । हरिद्वर्णायां स्त्रियां,
स्वर्णप्रतिमायां, स्वर्णयूथायां, सज्जिष्टायां, वरुण्यां, वराहस्त्रियां,
सप्तदशाक्षरपादके छन्दोभेदे च । हरिणस्य स्त्री० ङीप् ।
मृग्याम् ।

हरित् पु० ह-इति । नीलपीतमिश्रितवर्णे (पाताररङ्ग) पलाशवर्णे
च तद्वति त्रि० । सूर्यारवे, सुद्वे, सिंहे, सूर्ये
विष्णौ च पु० ।

हरित पु० ह-इत् । सिंहे, मन्थानवृक्षे, हरिद्वर्णे च । तद्वति
त्रि० । स्त्रियां ङीप् तस्य नश्च । दूर्वायां, जयन्त्यां, हरिद्रायां,
कपिलद्राक्षायां नीलदूर्वायाञ्च खी० टाप् ।

हरितक न० हरितैव वर्णं कायति प्रकाशते कै-क । शाके ।

हरितशाक पु० हरितं शाकमस्य । शोभाजने ।

हरिताल न० हरिवर्णस्य पीतवर्णस्य तालः प्रतिष्ठा यत्र । पीतवर्णे
उपधातुभेदे ‘स हरितालसमाननवांशुकमिति’ माघः । पीतव-
र्णपक्षिभेदे पु० स्वार्थे कन् । हरिताले ।

हरितालिका स्त्री० हरेस्तालो हस्ततालो यस्यां कप् अत ह्रस्वम् ।
सौरभाद्रशुक्लचतुर्थ्याम् । हरितवर्णां अलति पय्याप्नोति
अल-पञ्चुल् । दूर्वायाम् । अण् ङीप् । हरिताली । दूर्वायाम्, सा
च आकाशरेखायां, खङ्गलतायाञ्च ।

हरिताश्म न० हरितवर्णमश्वम् अच् समा० (पेरीजा) मणिभेदे,
तुल्ये, (तुंते) उपधातुभेदे च ।

हरितपर्ण न० हरिद्वर्णं पर्णमस्य । मूलके (मूला) हरिपर्णादयोप्यत्र ।

हरिदर्भ पु० हरिः हरिद्वर्णो दर्भः । हरिद्वर्णे कुशे ।

हरिदश्व पु० हरिनामकोऽश्वो यस्य । सूर्य्ये ।

हरिदेव पु० हरिदेवोऽधिष्ठात्री देवता अस्य । श्रवणानुचित्रे ।

हरिद्वर्ग पु० हरिद्वर्णो गर्भो यस्य । हरिद्वर्णे कुशे ।

हरिद्रव्य पु० हरिवर्णः पिङ्गलवर्णो द्रवद्रव्ये । नागकेशररजसि ।

हरिद्रा स्त्री० हरिं पीतवर्णं द्रवति दु-ड । स्वनामख्याते
ओषधिभेदे ।

हरिद्रागणेश पु० हरिद्रावर्णशुको गणेशः । पीतवर्णे गणेशभेदे ।

हरिद्राभ पु० हरिद्रव्य आभाति आ + भा-क । पीतसाले
(पियासाले) कर्बुरके, पीतवर्णे च । तद्वति त्रि० ।

हरिद्राराग त्रि० हरिद्राया इव रागः रञ्जनमनुरागोऽस्य । अस्थि-
रागुरागे सौहृदे ।

हरिद्रु पु० हरिः हरिद्वर्णो दध्वादिद्राया, दुः । वृक्षमात्रे, दाहहरिद्रायाञ्च ।

हरिद्वार न० हरेस्तत्प्राप्ते द्वारं सेवनात् । स्वनामख्याते तीर्थभेदे ।

हरिनामन् न० हरेर्नाम तदाख्यातं वा । हरिनामानि तदाख्याते
च हरेरिव नामास्य । सुद्रे पु० ।

हरिनेत्र न० हरेर्नेत्रमिव श्वेतपद्मे दत० । विष्णोर्लोचने । हरेः
सिंहस्येव नेत्रमस्य दीर्घत्वात् । पेचके पु० ।

हरिन्मणि पु० हरिद्वर्णो मणिः । मरकते मणौ ।

हरिन्मुद्रण पु० हरिद्वर्णो मुद्रः । शरदि पकमुद्रे ।

हरिप्रिय न० हरेर्विष्णोः प्रियम् । कालीयके चन्दने, उक्षिरे च ।
कदम्बे, पीतभृङ्गराजे, विष्णुकन्दे, करवीरे, राज्ञे, वन्धूके, शिवे,
वातुले च पु० । लक्ष्म्यां, तुलस्यां, पृथिव्यां, द्वादश्यां तिथौ
च स्त्री० । हरिवन्धवे त्रि० ।

हरिवालुक न० हरेर्विष्णोः प्रियम् वालुकम् । प्लवालुके ।

हरिभक्त त्रि० हरौ विष्णौ भक्तः । विष्णुभक्तिमति 'सर्वजीवेषु
यो विष्णुं भावयेत् समभावतः । हरौ करोति भक्तिञ्च
हरिभक्तः स च स्मृतः' इति पुराणोक्ते सर्वत्र समदष्टिपूर्वक-
हरिसेवके पु० ।

हरिभद्र न० हरिं भद्रयति सन्तर्पयति अच् । हरिवालुके ।

हरिभुज पु० हरिं भेकं भुङ्क्ते भुज-किप् । सर्पे ।

हरिमन्थ पु० मन्थते मन्थः एकदेशः हरिः पीतो मन्थो यस्य ।
चणके, तस्य बहुमन्थनेऽपि पीतस्वानपायात्तथात्वम् । हरिं
सर्पं मञ्जाति मन्थ-अण् । गणिकारिकायाम् देशभेदे च ।

हरिमन्थक पु० हरिः पीतो मन्थ एकखण्डो यस्य कप् । चणके ।

हरिमन्थज पु० हरिमन्थे देशे जायते जन-ड । चणके,
कृष्णसुद्रे च ।

हरिवंश पु० दत० । विष्णुवंशे, हरेर्वंशः आख्येयत्वेनास्त्यत्र अच्
महाभारतान्तर्गते खिलरूपे ग्रन्थभेदे ।

हरिवर्ष न० हरिनामकं वर्षम् । जम्बुद्वीपस्य नववर्षमध्ये वर्षभेदे ।

हरिवासर न० हरिप्रियं वासरम् । एकादशीदिवसे, द्वादशी-
प्रथमपादे च । 'अन्नमाश्रित्य पापानि तिष्ठन्ति हरिवासरे' इति,
'द्वादश्याः प्रथमः पादो हरित्रासरसंज्ञक' इति च पुरा० ।

हरिवाहन पु० हरिं वाहयति स्थानान्तरं नयति वह + णिच्
ल्यु । गरुडे दत० वारिवाहनमप्यत्र न० ।

हरिवीज न० हरेर्वीजसुत्पत्तिकारणत्वेनास्त्यस्य अच् । हरिताले
'हरितालं हरेर्वीजं लक्ष्म्या वीजं मनःशिशे'ति वैचकम् ।

हरिशयन न० हरेः शयनं निद्रा । विष्णुनिद्रायाम् । हरेः शयनं
यत्र । तदुपलक्षिते काले स च 'मैत्राघपादे स्वपितीह
विष्णु'रित्युपक्रम्य 'प्रबुध्यते मासचतुष्टयेने'त्यन्तेन दर्शितः
आपादस्य शुक्लद्वादश्यवधिकात्किञ्च शुक्लद्वादशीपर्यन्तरूपो
मासचतुष्टयात्मकः । विस्तरो बृहदभिधाने ।

हरिश्चन्द्र पु० हरिः चन्द्र इव ऋषौ सुद् । सूर्य्यवर्शे त्रिशङ्कुपुरे
नृपभेदे । ऋषिभिर्भुंते तु न सुद् । हरिचन्द्र एव ।

हरिश्चन्द्रपुर न० दत० । सौमनस्ये ।

हरिसङ्कीर्तन न० हरेर्हरिनाम्नः संकीर्तनं कथनम् । श्रीविष्णोर्ना-
मोच्चारणे 'सकलं विष्णुं राजन् ! हरिसङ्कीर्तनं विने'ति
पुराणम् ।

हरिहय पु० हरिवर्णो हयो यस्य । इन्द्रे 'हरिं विदित्वा हरिभिश्च
वाजिभि'रिति रवौ तस्य हरिवर्णपुरगत्वमुक्तम् ।

हरिहर पु० हरिशुको हरः । हरिहरयोः संछिद्यार्द्धदेहतया स्थिते
मूर्तिभेदे । द्व० । शिवनारायणयोः द्वि० व० ।

हरिहरक्षेत्र न० हरिहरयोः प्रियं क्षेत्रम् । गङ्गागण्डकीसङ्गमान्ति-
कदेशस्थे पाटलिपुत्रादुत्तरस्यां दिशि स्थिते तीर्थभेदे ।

हरीतकी स्त्री० हरिं पीतवर्णं फलद्वारा हुता प्राप्ता हृण-क्त ।
संज्ञायां कन् गौ० ङीप् । स्वनामख्याते वृक्षे तस्याः फलम्
अणु तस्य लुप् । हरीतकीफले स्त्री० । 'कदाचित् कुपिता
माता नोदरस्था हरीतकी'ति वैचकम् ।

हरेणु स्त्री० ह-णु । रेणुकानामगन्धद्रव्ये, कुलस्त्रियाञ्च । (मटर)
सतीले पु० । स्वार्थे कन् तत्रैव ।

हर्तृ त्रि० ह-वृच् । हरणकारिणि । चौरैः, सूर्य्ये च पु० ।

हर्म्य न० ह-वृच् सुद् च । धनिनां गृहभेदे 'रम्यं हर्म्यतल'मिति
प्रबोधचन्द्रोदयः ।

हर्ष कुमे अक० गतौ सक० श्वा० पर० सेद् । हर्षति अहर्षात् ।

हृदयक्ष पु० हरिं पिङ्गलमचि यस्य पच् समा० । सिंहैः, कुबेरैः च ।

हृदयश्व पु० हरिवर्णोऽश्वोऽस्य । इन्द्रे

हर्ष पु० हर्ष-घञ् । सुखे, इष्टाधिगमजन्यानन्दे ।

हर्षण पु० हर्षयति अभीष्टदानात् हर्ष-णिच्-त्त्यु । विष्कम्भा-
दिमध्ये चतुर्दशे योगे । हर्षकारके त्रि० । हर्ष-त्त्युद् ।
हर्षे न० ।

हर्षमाण पु० हर्ष ताच्छीर्ये चानश् । श्राद्धदेवभेदे हृष्टचित्ते । त्रि०
हर्षिणी स्त्री० हर्ष-णिच्-गिनि ङीप् । विजयायाम् । हर्ष-
कारके त्रि० ।

हर्षित त्रि० हर्षो जातोऽस्थ इत्च् । जाताबन्धे ।

हल विलेखे भ्वा० पर० सक० सेट् उबलादि० । हलति अहालीत् ।

हल न० हल्यते कृष्यतेऽनेन हल-घञर्थे क । लाङ्गले ।

हलही स्त्री० हल-शतृ हलन्तं कृपकमपि दायति शोधयति दै-क
गौ० ङीप् । हरिद्रायाम् ।

हलधर पु० हलं धरति आधुधत्वेन धृ-अच् । बलरामे । कृपके
त्रि० 'उन्मूलिता हलधरेण पद्माववातैरि'शुद्धः ।

हलभूति स्त्री० हलेन हलसाध्या भूतिः । कृपिवृत्तौ ।

हला व्य० हेति लीयते ला-का । नाट्योक्तौ सखीसम्बोधने, सख्यां,
प्रथिव्यां, जले च ।

हलायुध पु० हलेन आयुधयति आ + युध क । बलदेवे ।

हलाहल पु० हलेनेव आहलति विलिखति आ + हल-अच् । विषभेदे ।

हलि पु० हल-इन् । बृहदले ।

हलिन् पु० हलोऽस्त्यस्यायुधत्वेन इनि । बलरामे । कृपके त्रि०

हलीन पु० हलाय हितः ख । शाकवृक्षे (शेगुन) ।

हलीशा स्त्री० हलस्य ईशा शक० । लाङ्गलदण्डे ।

हल्य त्रि० हलं हलकर्णमर्हति तस्येदं वा यत् । हलकृष्टे
चेत्रादौ, हलसम्बन्धिनि च । हलानां समूहः यत् ।
हलसमूहे स्त्री० ।

हल्ल विकासो भ्वा० पर० अक० सेट् । हल्लति अहल्लीत् ।

हल्लक न० हल्ल-ण्वल् । रक्तकल्लारे (हिला) ।

हल्लीप न० हल्ल-किप् लप्-अच् पृ० कर्म० । स्त्रीणां मण्डलिकाकार-
नृत्ये । ततः कन् । तत्रैव ।

हव पु० हु-अप् ह्वे-अप् पृ० वा । यज्ञे, आज्ञायां, होमे, आह्वाने च ।

हवन न० हु-त्त्युद् । होमे देवायुद्देशेन मन्त्रपूर्वकं वह्नौ
हविःप्रक्षेपे ।

हवनी स्त्री० ह्वयतेऽस्यां हु-त्त्युद् । यज्ञकुण्डे ।

हवनीय त्रि० हु-कर्मणि अनीयर् । होमद्रव्ये ।

हवा अव्य० हव वाच द्वन्द्व० । प्रसिद्धार्थे ।

हविरशन पु० हविरश्नाति अश-युच् । वह्नौ ।

हविर्गन्धा स्त्री० हविषो गन्धो यस्याम् । शय्याम् (शांङ्) ।

हविर्गृह न० हविषो गृहम् । यज्ञमण्डपसन्निकृष्टस्य हवनीय-
द्रव्यस्थापनार्थं गृहे ।

हविर्मन्थ पु० हविषे मन्थ्यतेऽसौ मन्थ-घञ् । गणिकारीवृक्षे ।

हविष्य न० हविषे हितम् यत् । घृते, स्पृष्ट्युक्ते हैमन्तिकादावश्वे
च 'चेरुहविष्यं भुञ्जानां' इति भागवतम् ।

हविष्यान्न न० कर्म० । 'हैमन्तिकं सिताऽस्विन्नं धान्यं सुद्रास्ति-
ला यवाः । कलायकङ्कनीवारा वास्तूकं हिलमोचिका । पट्टिका
कालशाकञ्च मूलकं केसुकेतरत् । लवणे सिन्धुसासुद्धे गव्ये
च दधिसर्पिणी । पयोऽनुद्घृतसारञ्च पनसाम्रहरीतकी ।
तिन्तिडी जीरकञ्चैव नागरङ्गञ्च पिप्पली । कदली लबली
धात्री फलान्यगुडमैत्तवम् । अतैलपकं मुनयो हविष्यान्नं
प्रचक्षते' इत्युक्ते व्रतादौ भक्ष्यद्रव्यभेदे ।

हविस् न० ह्वयते हुकर्मणि, असुन् । घृते, हवनीयद्रव्यमात्रे च
'वपाया मेदसो हविषोऽनुब्रूहीति' श्रुतिः । भावे असुन् । होमे ।
हव्य न० हु-कर्मणि यत् । देवयोग्यान्ने हवनीयद्रव्ये त्रि० । भावे
यत् होमे न० । [स्विन्ने अन्ने चरौ ।

हव्यपाक पु० हव्याय होमाय पाको यस्य । होमार्थं घृतादिमिश्रिते
हव्यवाह पु० हव्यं वहति देवान् वह-अण् । अग्नौ ।

हव्यवाहन पु० हव्यं वाहयति वह-णिच्-त्त्यु । वह्नौ ।

हव्यश पु० हव्यमश्नाति अश-अण् । वह्नौ । त्र्यु । हव्याशनी
प्यत्र पु० ।

हस हासे भ्वा० प० अक० सेट् सिचि न वृद्धिः । हसति अहसीत्
दोषदर्शनपूर्वकहासे तु सकर्मकः 'स्थितावहस्येव पुरं मवोनः'
इति भट्टिः ।

ह (हा)स पु० हस-अप् घञ् वा । हासे सुखविकासनभेदे ।

हसन न० हस-त्त्युद् । प्रीत्या सुखकपोलादेर्विकासने हास्ये ।

हसन्ती स्त्री० हस-श्च ङीप् । अङ्गारधानिकायां मल्लिकाभेदे, शाकि-
नीभेदे च । हस-शतृ ङीप् । हासिनि त्रि० । श्रियाम् ङीप् ।

हसित न० हस-भावे क्त । हास्ये, कर्त्तरि क्तः । कृतहास्ये
विकशिते च ।

हस्त पु० हस-तन् न इट् । देहावयवभेदे (हात) चतुर्विंशत्यङ्गुल-
परिमाणे 'यवोदरैरङ्गुलमष्टसंख्यैर्हस्तोऽङ्गुलैः पद्गुणितैश्च-
तुर्भिरिति' लीलावती । हस्तिशुण्डे च । अधिन्यादिपु-
त्रयोदशे नक्षत्रे पु० स्त्री० । 'जाह्नवी हस्तयोगे' इति पुराणम्
'पुण्या हस्ता तथा स्वातिरिति' ज्योतिषम् ।

हस्तामलक न० हस्तस्थितमामलकम् आमलक्याः फलं तदिव
वा । करावस्थितामलकफले, तद्वत् अनायासदृश्ये पदार्थे
वेदान्तप्रसिद्धग्रन्थभेदे च । करामलकादयोप्यत्र ।

हस्तिक न० हस्तिनां समूहः कन् । हस्तिसमूहे ।

हस्तिकर्ण पु० हस्तिनः कर्ण इव पर्णमस्य अच् । एरण्डवृक्षे,
पलाशभेदे, गणदेवताभेदे, हस्तिकन्दे, रक्तैरण्डे च । कन् ।
किंशुकभेदे ।

हस्तिकन्द पु० हस्तिनः पदमिव कन्दोऽस्य । स्वनामख्याते कन्दभेदे ।

हस्तिकरञ्ज पु० हस्तीव महान् करञ्जः । महाकरञ्जे ।

हस्तिकर्णदत्त पु० हस्तिनः कर्ण इव दलमस्य । पलाशभेदे ।

हस्तिकौलि पु० हस्तीव कोलिः । वद्रीभेदे ।
 हस्तिघोषा स्त्री० हस्तीव वृहती घोषा । वृहद्वोषायाम् ।
 हस्तिघोषातकी स्त्री० हस्तीव वृहती घोषातकी । हस्तिघोषायाम् ।
 हस्तिचारिणी स्त्री० हस्तीव चरति चर-णिनि । महाकरञ्जे ।
 हस्तिदन्त पु० ६त० । करिदन्ते । तदाकारोऽस्त्यस्य अच् । मूलके
 न० । गृहभित्तिनिखाताद्धे काष्ठनिर्मितकलिकाकारे पदार्थे
 नागदन्तादयोप्यत्र ।
 हस्तिदन्तफला स्त्री० हस्तिदन्त इव फलमस्याः । पर्वारौ
 कर्कटीभेदे ।
 हस्तिव पु० हस्तः शुण्डादण्डोऽस्त्यस्य । गजे, चन्द्रवंश्ये नृपभेदे ।
 हस्तिनख पु० हस्तिनो नख इव हस्तिना न खन्यते नञ् + खन-
 ङ वा । पुरद्वारस्थे, सृक्कटे, दुर्गद्वारावरोधनार्थे निम्नोन्नते
 खातोद्धृते मृदाशौ च ।
 हस्तिनापुर न० हस्तिना तदाख्यनृपेण चिह्नितं तत्कृतत्वात् पुरम्
 अलुक्स० । (दिह्वी) पुरभेदे ।
 हस्तिनी स्त्री० हस्तिनः घोषा ङीप् । करिष्याम् गजयोपिति स्त्रीभेदे च ।
 हस्तिप पु० हस्तिनं पाति पा-क । हस्त्यारोहे । स्वार्थे कन् तत्रैव ।
 हस्तिपत्र पु० हस्तिकर्ण इव पत्रमस्य । हस्तिकन्दवृक्षे ।
 हस्तिपर्णिका स्त्री० हस्तिकर्ण इव पर्णमस्याः कप् अत इत्थम् ।
 राजकोपातक्याम् ।
 हस्तिपर्णी स्त्री० हस्तिकर्ण इव पर्णमस्या ङीप् । मोरटालतायां,
 कर्कट्याञ्च । [भेदे च ।]
 हस्तिमद् पु० ६त० । करिकरनिःसृतमद्गले । स इव । गन्धद्रव्य-
 हस्तिरोहणक पु० हस्तीव रोहते ह्यु कन् । महाकरञ्जे ।
 हस्तिलोभ्रक पु० हस्तीव लोभ्रः स्वार्थे कन् । लोभ्रभेदे ।
 हस्तिविषाणी स्त्री० हस्तिविषाणं गजदन्तस्तदाकारः मध्यभागी
 (धोइ) यस्याः गौ० ङीप् । कद्वयाम् ।
 हस्तिशुण्डा (ण्डी) स्त्री० हस्तिशुण्डस्तदाकारोऽस्त्यस्याः अच् वा
 गौ० ङीप् । (हातिशुङ्गा) वृक्षे ।
 हस्तिश्यामाक पु० हस्तीव स्थूलः श्यामाकः । स्थूलश्यामाके ।
 हस्ते अव्य० हस्त + ए । पाणौ इत्यर्थे स्वीकारे च ।
 हस्त्यध्यक्ष पु० ७त० । गजाध्यक्षे गजरक्षणादौ निमुक्ते च ।
 हस्त्यारोह पु० हस्तिनमारोहति आ + रह अण् । हस्तिपके ।
 हहा पु० हेति शब्दे जहाति हा-किप् । गन्धर्वभेदे ।
 हा स्यागे जु० प० स० अनिद् । जहाति अहासीत् निष्ठातस्य नः ।
 हा गतो जु० आ० स० अनिद् निष्ठातस्य नः । जिहीते अहासिष्ट ।
 हा अव्य० हा-का । विषादे, शोके, पीडायां, क्रुसायाञ्च ।
 हाङ्कार पु० हा विषादाय पीडायै वा अङ्गं राति रा-क । स्वनामख्याते
 जलजन्तुभेदे । [निर्मिते त्रि० ।]
 हाटक न० दृष्ट-ण्वुल् । देशभेदे । तेनने-स्वर्णे, पुस्तुरे च स्वर्ण-

हान न० हा भावे क्त । परिस्थायो 'हिमहानकृता न कृते'ति भट्टिः ।
 हानि स्त्री० हा-किन् नि० निः । क्षती अपचये ।
 हायन पु० स्त्री० अम्बु जहाति हा-ह्यु-नि० । जीहौ । भावं जहाति
 हा-ह्यु नि० । वस्त्रे अग्निशिखायां स्त्री० ।
 हार पु० ह-कर्मणि घञ् । सुक्तामालाभेदे 'हारो नारोपितः
 कण्ठे' इति सीतावाच्यम् । हरतीति कर्त्तरि घञ् ण वा ।
 भाजके, "अन्योन्यहारमिहौ हराशौ" इति लीलावती ।
 हारक पु० ह-ण्वुल् । चौरै, कितवै, शास्त्रोटकभेदे, भाजकाङ्के
 च । हरणकर्त्तरि त्रि० । [लदाचायाम् ।]
 हारहारा स्त्री० हार इव हरति आस्वादानात् ह-अण् । कपि-
 हारहारा स्त्री० ह्ये-किप् हूः हार इव हुवं राति रा-क । दाक्षायाम् ।
 मद्ये पु० ।
 हारावली स्त्री० हार इवावली । सुक्तावल्यां "शृङ्गारहारावली"
 इति गङ्गास्तवः । पुरुषोत्तमकृते कोपभेदे च ।
 हारि(री) स्त्री० ह-णिच्-हन् वा ङीप् । धूतादिभङ्गे तत्पराजये,
 पथिकसमूहे च ।
 हारिद्र पु० हरिद्रया रक्तः अण् । कदम्बवृक्षे तत्पुष्पस्य पीतप्राय-
 त्वात् तथात्वम् । हरिद्वारक्ते त्रि० ।
 हारिन् त्रि० हारोऽस्त्यस्य इनि ह-णिनि वा । हारके, हारविशिष्टे,
 मनोहारिणि च । "हारीण्यबलानां हारीण्यबलानाम्" इति
 भट्टिः ।
 हारीत पु० ह-णिच्-ईतच् । स्मृतिकर्त्तरि मुनिभेदे । पक्षिभेदे, कितवै च ।
 हार्द न० हृदयस्य कर्म युवा० अण् हृदादेशः । ज्ञेहे, प्रेमणि ।
 हृदि भवः विदितो वा अण् । हृदयस्थे, हृदयवेद्ये च त्रि० ।
 हार्य पु० ह्रियतेऽगौ ह-ण्यत् । विभीतकवृक्षे । हरणीये त्रि० ।
 हाल पु० हलोऽस्त्यस्य अण् हल् एव वा अण् । बलरामे, हले च ।
 हाला स्त्री० हल-घञ् । मद्ये, तालरसजे मद्ये च ।
 हालाहल पु० न० हालेव हलति हल + अच् । स्वावरविषभेदे,
 कीटभेदे च । मद्ये स्त्री० तत्र ङीप् ।
 हालिक त्रि० हलेन खनति हलः प्रहरणमस्य तस्येदं वा ठक् ठञ्
 वा । हलकर्षके, हलेन शोद्धरि, हलसम्बन्धिनि च ।
 हाव पु० ह्ये-भावे घञ् नि० । आह्वाने, स्त्रीणां शृङ्गारभावजे चेष्टा-
 भेदे च ।
 हास्तिक न० हस्तिनां समूहः ण् । हस्तिनसमूहे ।
 हास्तिन न० हस्तिना नृपेण निर्वृत्तं नगरम् अण् संयोगपरत्वादिनो
 न टिलोपः । हस्तिनापुरे ।
 हास्य न० हस-ण्यत् । हासे, हसने, अलङ्कारोक्ते रसभेदे च ।
 हाहाकार पु० हाहा इत्यस्य कारः कृ-भावे घञ् युद्धशब्दे, शोक-
 ध्वनौ च ।
 हि वर्द्धने गतौ च स्वादि० पर० सक० अनिद् । हिनोति अहैषीत् ।

हि अव्य० हा-हि वा डि । हेतौ, अवधारणे, विशेषे, प्रश्ने, सम्भवे, हेतूपदेशे, शोके, असूयायां, श्लोकप्रणे च ।

हिसक पु० हिन्स-ण्वुल् । व्याघ्रादौ हिंसे पशौ, शत्रौ च । हिंसाकारके त्रि० ।

हिंसा स्त्री० हिन्स-अ । वधे, घातने, चौर्यादिकर्मणि च ।

हिंस्र त्रि० हिन्स-र । हिंसाशीले, घोरं च । भये, मांस्यां, काका-द्व्यां, जटामांस्यां, गवेधुकायां, शिवायाञ्च स्त्री० ।

हिक्क कृजने भ्वादि० उभ० अक० सेट् । हिक्कति ते अहिक्कित् अहिक्किट् ।

हिक्क हिंसायां चुरा० आ० सक० सेट् । हिक्कयते अजिहिक्कत ।

हिक्का स्त्री० हिक्क-अ । रोगभेदे (हेचकी) ।

हिङ्गु न० हिमं गच्छति गम-ङु नि० । (हिङ्) रामठदेशोद्भवे वृक्षे यस्य निर्यासो हिङ्गुद्रव्यम् ।

हिङ्गुनाडिका स्त्री० हिङ्गुनो नाडीव इवार्थे कन् इत्वः । नाडीहिङ्गी ।

हिङ्गुनिर्यास पु० हिङ्गुन इव निर्यासोऽस्य । निम्बवृक्षे । दत्त० । हिङ्गुवृक्षनिर्यासे (हिङ्) । [स्त्री० ङीप् ।

हिङ्गुपत्र पु० हिङ्गुन इव पत्रमस्य । इङ्गुदीवृक्षे । (हिङ्गुपत्र) वृक्षभेदे हिङ्गुपर्णी स्त्री० हिङ्गुन इव पर्णमस्या ङीप् । वंशपण्याम् ।

हिङ्गुल पु० न० हिङ्गु तद्वर्णं लाति + क । रक्तवर्णे वर्णकद्रव्यभेदे, वार्त्ताक्यां, वृहत्याञ्च स्त्री० ङीप् ।

हिङ्गुलु पु० न० हिङ्गु, तद्वर्णं लाति ला-ङु । (हिङ्गुल) वर्णकद्रव्ये हिङ्गुशिराटिका स्त्री० हिङ्गुन इव शिरां पत्रशिरामटलि अट ण्वुल् अत इत्वम् । वंशपण्याम् ।

हिङ्गूल न० हिङ्गुल + घृ० । मधुरमूले (आळु) ।

हिजा पु० हिनोति हि-किप् तथा सन् जायते जन-ड कर्म० । हिजलवृक्षे ।

हिजल पु० हि-किप् हिन् हितकारि जलं यस्य । वृक्षभेदे (हिजल) । हिड गतौ भ्रमणे भ्वादि० आत्म० सक० सेट् इदित् । हिण्डते अहिण्डित् ।

हिडिम्ब पु० राक्षसभेदे स हि भीमेव हतः । तद्गगिन्यां स्त्री० ।

हिडिम्बजित् पु० हिडिम्बं राक्षसभेदं जितवान् जि-किप् । भीम-सेने हिडिम्बशत्रुप्रभृतयोऽप्यत्र ।

हिडिम्बापति पु० दत्त० । भीमसेने ।

हिण्डन न० हिडि-ल्युट् । भ्रमणे, रमणे, लेखने, च ।

हिण्डि(ण्डी) पु० हिडि-इरन् ईरन् वा । समुद्रफेने, वार्त्ताकी, पुरूपे, रुचके च ।

हित त्रि० धा-क् हि-क्क वा । गते, पथ्ये, इष्टसाधने, सङ्गले च ।

हितकारिन् त्रि० हितं करोति कृ-णिनि । शुभकारके ।

हितैषिन् त्रि० हितमिच्छति इप्-णिनि । हितैच्छाकारिणि ।

हितापदेश पु० हितस्य इष्टसाधनस्य उपदेशः । हितार्थे उपदेशे, विष्णुशर्मकृते नीतिग्रन्थभेदे च ।

हिन्ताल पु० हीनस्तालो यस्मात् घृ० (हिंताल) वृक्षे ।

हिन्दोला पु० हिन्दोल + वञ् घृ० । दोलने, धावणशुक्लपञ्चविहित-दोलनचन्द्रेण भगवतो दोलनरूपे उत्सवभेदे, रागभेदे च ।

हिम न० हि-मक् । आकाशच्युतजलकणे, शीतलरूपे । तद्वति त्रि० । सूचमैलायां, रेणुकायां, भद्रसुस्तायाम्, नागरसुस्तायां, पृष्ठायाञ्च स्त्री० । अग्रहायणपौषमासात्मके ऋतुभेदे, चन्दन-वृक्षे, चन्द्रे, कर्पूरे च पु० ।

हिमक पु० हिममिव कायति कै-क । विकङ्कलवृक्षे ।

हिमकर पु० हिमः करः किरणो यस्य हिमं करोति निषेवणान् कृ-अच् । चन्द्रे, कर्पूरे च । हिमकिरणादयोऽप्यत्र ।

हिमगिरि पु० हिममयो गिरिः हिमप्रधानो वा गिरिः । हिमालय-पर्वते । हिमपर्वतादयोऽप्यत्र ।

हिमतैल पु० हिमवीर्यं तैलम् । कर्पूरजाते तैले ।

हिमदुग्धा स्त्री० हिमवीर्यकरं दुग्धमस्याः । चीरिण्याम् ।

हिमदुर्दिन न० हिमहेतुकं दुर्दिनम् । हिमपातेन दुःखकरे दिने कुम्भटिकाद्युक्तदिने ।

हिमद्रुम पु० हिमप्रधाने जायमानः द्रुमः । निम्बवृक्षे ।

हिमप्रस्थ पु० हिमः शीतलः प्रस्थो यस्य । हिमालयपर्वते ।

हिमनत् पु० हिमानि प्राचुर्येण सन्ति अत्र मनुप् मस्य वः । हिमालयपर्वते ।

हिमबालुक पु० हिममयो बालुकेव अंशो यस्य । कर्पूरे ।

हिमसंहति स्त्री० दत्त० । हिमसमूहे, हिमेन कृतसङ्घाते (वरफ) पदार्थे च । [वृक्षे ।

हिमहासक पु० हिमं हसति शीतवीर्यत्वात् ण्वुल् । हिन्ताल-हिमांशु पु० हिमा अंशवोऽस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

हिमांश्वभिख्य न० हिमांशोरिवाभिख्या कोशा यस्य । रौप्ये तस्य अतिशुभ्रवात्तथात्वम् ।

हिमागम पु० हिमस्यागमो यत्र । हेमस्ते अग्रहायणपौषमासात्मके ऋतौ । [गङ्गायाञ्च ।

हिमाद्रिजा स्त्री० हिमाद्रौ जायते जन-ड । चीरिण्यां, पार्वत्यां हिमाद्रितनया स्त्री० दत्त० । दुर्गायाम् । हिमाद्रिसुतादयोऽप्यत्र ।

हिमानी स्त्री० हिमानां संहतिः हिम-ङीप् आनुक् च । हिमसमूहे “आगता वत जरेव हिमानी” इत्युद्धतः ।

हिमाराति पु० दत्त० । सूर्ये, अर्कवृक्षे, वह्नौ, चित्रकवृक्षे च ।

हिमालय पु० हिमानामालयः । हिमवत्पर्वते । हिमप्रधाने आलयो यस्य । शुक्लदिरे, भूम्यामलयाञ्च ।

हिमावज न० हिमकाले जायते जन-ड । उपले ।

हिमावती स्त्री० हिमं सेवने हिमवीर्यं विद्यतेऽस्य मनुप् मस्य वः संज्ञायां दीर्घः । स्वर्णकीर्याम् ।

हिमाश्रया स्त्री० हिमं हिमवीर्यमाश्रयति आ + श्रि-अच् । स्वर्णजी-वन्त्याम् । [कपिलद्राक्षायाम् ।

हिमोत्तरा स्त्री० हिममुत्तरं यस्याः सेवने शीतवीर्यकरत्वात् ।

हिमोद्भवा स्त्री० हिमप्रधानस्थाने उद्भवति उद्-भू-अच् । शटायाम् ।

हिरण न० ह-ल्युट् नि० । रेतसि, स्वर्णे, वराटके च ।

हिरण्यमय त्रि० हिरण्यात्मकम् मयट् नि० । हिरण्यात्मके स्त्रियां ङीप् । “हिरण्यमी शाललतेव” इति भट्टिः । नवतर्पणमध्ये वर्षभेदे न० । आदित्यमण्डलस्थे परमब्रह्मणि “य एष हिरण्यमयः पुरुषो दृश्यते हिरण्याक्षः” इति छान्दोग्यम् ।

हिरण्य न० हिरण्यमेव स्वार्थं यत् । सुवर्णं, धुस्तूरे, रेतसि, द्रव्ये, वराटके, अक्षये, मानभेदे, अकुप्ये, रजते, धने च ।

हिरण्यकशिपु पु० दैत्यविशेषे । स तु कश्यपात् दिव्यां जातः ।

हिरण्यकशिपुहन् पु० हन्-क्विप् ण्त० । विष्णौ ।

हिरण्यकामधेनु स्त्री० विधानेन हिरण्यरचिता कामधेनुः । तुलादिषोडशमहादानमध्ये दानार्थं हिरण्येन कल्पितायां धेनौ, उपचारात् तद्दाने च ।

हिरण्यगर्भं पु० हिरण्यं स्वर्णमयाण्डं गर्भं उत्पत्तिस्थानमस्य । चतुर्मुखे ब्रह्मणि तस्य हेमाण्डप्रभवत्वात्तथात्वम् “तदण्डमभवत्समं सहस्रांशुसमप्रभम् । तस्मिन् जज्ञे स्वयं ब्रह्मा सर्वलोकपितामहः” इति मनुः । तुलादिषोडशमहादानमध्ये दानार्थं स्वर्णादिना कल्पिते हिरण्यगर्भे, उपचारात्तद्दाने, शालग्राममूर्त्तिभेदे च ।

हिरण्यवाह(हु) पु० हिरण्यं वाहयति प्रापयति भक्तान् हिरण्यवर्णं बाहुनिव तरङ्गो वा यस्य । महादेवे, शोणे नदभेदे च ।

हिरण्यरेतस् पु० हिरण्यं रेतो यस्य । वह्नौ, चित्रकवृक्षे च । स्वर्णस्य वह्निरेतोभवत्वं भारतादायुक्तम् ।

हिरण्याक्ष पु० कश्यपस्य पुत्रे दैत्यभेदे ।

हिरण्याश्व पु० हिरण्यनिर्मितोऽश्वः । तुलादिषोडशमहादानमध्ये दानार्थं स्वर्णादिकल्पितेऽश्वे, तद्दाने च ।

हिरण्याश्वरथ पु० हिरण्येन निर्मितः अश्वः तथुक्तरथश्च । तुलादिषोडशमहादानमध्ये दानार्थं स्वर्णादिना कल्पिते सुवर्णमयाश्वयुक्तरथे, तद्दाने च ।

हिरुक् अव्य० हि-उकिक् रुट् च । वर्जने त्यागे ।

हिल हावकरणे तुदा० पर० अक० सेट् । हेलति अहेलीत् ।

हिलमोचि(ची) स्त्री० हिल-क भुच-ङ्नि कर्म० वा ङीप् । (हेलेष्वा) शाके । स्वार्थं कन् तत्रैव । [अजिहिल्लोलत् त ।

हिल्लोल दोलने अद० चुरा० उभ० सक० सेट् । हिल्लोलयति ते हिल्लोल पु० हिल्लोल-अच् । तरङ्गे । घञ् । दोलने ।

हिव प्रीणने स्वादि० पर० सक० सेट् इदित् । हिन्वति अहिन्वीत् । हिवक न० हिवि + उकक् नि० । ज्योतिषोक्ते लप्ताच्चतुर्थे स्थाने ।

हिस वधे वा चुरा० उभ० पञ्चे रुपा० पर० सक० सेट् इदित् । हिनस्ति हिसयति ते अहिंसीत् अजिहिंसत् त ।

ही अव्य० डि-डो- । विस्मये, दुःखे, विषादे, शोके च । वीप्सायां द्वित्वम् । विषादाद्यतिशये । [व्यवहारे प्रतिवादिभेदे पु० ।

हीन त्रि० पु० हा + क्त तस्य नः ईदृशम् । ऊने, निन्द्ये, अधमे च ।

हीनवादिन् पु० कर्म० । “पूर्ववादं परिस्थय्य योऽन्यसालम्बते पुनः । वादसंक्रमणाज्ज्ञेयो हीनवादी स वै नरः” इति स्मृत्युक्ते व्यवहारे वादिभेदे ।

हीनाङ्ग त्रि० हीनमङ्गं यस्य । स्वभावतो न्यूनान्गवति “हीनाङ्गं विकलाङ्गं च” इति स्मृतिः । स्त्रियां वा ङीप् ङीबन्तः । छुद-पिप्पल्याश्च ।

हीन्ताल पु० हीनस्तालो यस्मात् पू० । हिन्तालवृक्षे (हिताल) । हीर न० ह-क नि० । वज्रे, हीरके च । शिवे, सर्पे, हारे, सिंहे च पु० । लक्ष्म्याम्, पिपीलिकायां, काश्मीर्याश्च स्त्री० । स्वार्थं कन् । (हीरा) मणिभेदे ।

हीराङ्ग पु० हीरमिव दृढमङ्गमस्य । इन्द्रस्य वज्रे ।

हील न० ही-विस्मयं लाति ला-क । रेतसि ।

हु होमे, अदने च चुरा० पर० सक० अनिट् । जुहोति अहौषीत् । हुङ्कार पु० हुमिस्यव्यक्तस्य कारः कृ-घञ् उप० । हुमिस्यव्यक्तस्य प्रतिषेधसूचकशब्दस्थोच्चारणे । “मौनव्रतं महाकण्ठं हुङ्कारेणापि नश्यति” इति पुराणम् ।

हुड राशीकरणे सक० मज्जने संघाते च अक० तुदा० कुटा० पर० सेट् । हुडति अहुडीत् जुहोड ।

हुड राशीकरणे भ्वादि० आत्म० सक० सेट् इदित् । हुण्डते अहु-ण्डिट । [अहोडिट ।

हुड गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । होडति । हुड पु० हुड-क । मेघे, चौरनिवारणार्थं भूमौ निखाते लौहकीलके च ।

हुत त्रि० हु-क्त । देवोद्देशेन मन्त्रद्वाराऽग्नौ प्रक्षिप्ते घृतादौ । भावे क्त । होमे न० । [चित्रकवृक्षे च ।

हुतभुज पु० हुतं मन्त्रेण प्रक्षिप्तं घृतादि शुद्धं भुज-क्विप् । अग्नौ, हुतवह पु० हुतं घृतादिकं वहति प्रापयति देवान् प्रीत्यर्थम् । वह-अच् । अग्नौ, चित्रकवृक्षे च ।

हुताश पु० हुतमश्नाति अश-अण् । वह्नौ, चित्रकवृक्षे च । वयु । हुताशनोऽप्यत्र । स च कर्मविशेषविहितवह्नौ च ।

हुति स्त्री० हु-क्तिन् । होमे । [हुङ्कृत्य तुङ्कृत्य” इति स्मृतिः ।

हुम् अव्य० हु-ङुमि । स्मरणे, प्रश्ने, अनुज्ञायां च । निवारणे, “गुरुं

हुच्छ्रुं कौटिल्ये भ्वादि० पर० सक० सेट् । हुच्छ्रुति अहुच्छ्रुति । ह्रस्वपाठवशात् हुच्छ्रुतीत्येवेत्यन्ये । [अहोलीत् ।

हुल हतौ संवरणे च भ्वादि० पर० सक० सेट् उवला० । होलति हुलहुली स्त्री० हुल-क आभीक्ष्ण्ये द्वित्वं ङीप् । स्त्रीणां मङ्गल-ध्वनिभेदे (उलुडलु) ।

हुहु(ह) ह्ने-ङु नि० । गन्धर्वभेदे । पृषो० हूहूरित्यप्यत्र ।

हुङ्कार पु० ह्रम् + कृ-घञ् । अवज्ञाहेतुके शब्दभेदे “हुङ्कारेणैव तं भस्म सा चकाराभिका ततः” इति चण्डी । [अहोडिट ।

हुड गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हुडते हुत त्रि० ह्ने-क्त सप्रसारणम् । आहुते कृताह्वाने ।

हृति स्त्री० ह्रे-क्तिन् सप्रसारणम् । आह्वाने ।

हृन पु० ह्रे-नक् सप्रसारणं च । भ्लेच्छजातिभेदे, तद्वासस्थानदे-
शभेदे च “हृनवङ्गखसेवेव नान्यदेशे कदाचन” इति ज्योति-
षम् । तत्र प्रचलिते स्वर्णमुद्राभेदे इत्यन्ये ।

ह्रम अव्य० हु-ह्रम् । प्रश्ने, वितर्के, सम्मतौ, क्रोधे, भये, निन्दा-
याम्, अवज्ञायाञ्च ।

हृच्छन्न न० हृच्छन्त्युट् । कौटिल्ये ।

हृ हरणे भ्वादि० उभ० द्विक० अनिट् । हरति ते अहर्षीत् अहत ।

हृ वलात्कारहरणे लु० पर सक० अनिट् वैदिकः । जहृत्ति अहर्षीत् ।

हृच्छय पु० हृदि शेते शी-अच् । कामदेवे । हृदयशायिनि त्रि० ।

हृच्छूल न० ६त० । शूलरोगभेदे । [वीरवती] इति भट्टिः ।

हृणी कण्ठ्वा० आत्म० अक० सेट् । हृणीयते अहृणीयत “हृणीयते

हृणीया स्त्री० हृणीय-अ । निन्दायाम् ।

हृत्कम्प पु० ६त० । भयादिहेतुके हृदयकम्पे ।

हृत त्रि० ह-क्त । अपहृते, स्थानान्तरं गमिते च ।

हृत् त्रि० ह-क्विप् तुक् च । हारिणि । पृथो० तस्य दः, हृदयस्य
हृदादेशो वा । हृदये, मानसे च न० ।

हृदय न० हृ + कयन् तुक् च । मनसि, वक्षसि च । हृत् एति
हृन् अच् । परब्रह्मणि “हृदयं तस्माद्धृदयम्” इति श्रुतिः ।

हृदयग्रन्थि पु० हृदयस्य ग्रन्थिः । अविद्यासम्बन्धरूपे संसारबन्धे
“मिथते हृदयग्रन्थिः” इति भागवतम् ।

हृदयङ्गम न० हृदयं गच्छति गम-ख सुम् च । युक्तियुक्ते वाक्ये ।
मनोहरे त्रि० “हृदयङ्गमसूत्तिस्त्वम्” इति भट्टिः ।

हृदयस्थान न० हृदयस्य मनसः स्थानं हृदयरूपं वा स्थानम् ।
वक्षःस्थले । [तत्रैव ।

हृदयिक त्रि० हृदयं प्रशस्तमनोऽस्त्यस्य ठन् । प्रशस्तचित्ते । इति
हृदयेश पु० ६त० । भर्त्तरि । [रोमसंवे ।

हृदावर्त्त पु० हृदिस्थ आवर्त्तः । अश्वस्य हृदयस्थे आवर्त्तकारे

हृदिका स्त्री० द्रोणश्यालकस्य कृपाचार्यस्य मातरि ।

हृदिकासुत पु० ६त० । द्रोणश्यालके कृपाचार्ये ।

हृदिस्पृश त्रि० हृदि हृदये स्पृश्यतेऽसौ कर्मणि क्तिन् अलुक् स० ।
हृद्ये मनोज्ञे । कर्त्तरि क्तिन् । मर्मस्पृशि, दुःखदे च ।

हृद्रोल पु० पर्वतभेदे ।

हृद्य न० हृदि स्पृश्यते मनोज्ञत्वात् हृद् + यत् । गुडत्वचि (दार-
चिनि) । मनोज्ञे त्रि० । वृद्धिनामौपधौ स्त्री० ।

हृद्यगन्ध न० हृद्यो गन्धोऽस्य । शुद्धजीरके । वित्तवृत्ते पु० ।
जात्यां स्त्री० । हृत् समा० । हृद्यगन्धीत्यपि । शुद्धजीरके न० ।

हृद्रोग पु० ६त० । हृदयस्य रोगभेदे, कामे च ।

हृद्रोगवैरिण पु० ६त० । अर्जुनवृत्ते ।

हृद्वण्टक पु० ६त० । हृदयस्य विभाजके, जठरे ।

हृल्लास पु० हृदयस्य लासो यत्र हृदादेशः । हिक्कारोगे तेन हि
हृदयस्य स्फूर्तिरिव भवति ।

हृल्लेखं पु० हृदयं लिखति स्पृशति लिख-अ हृदादेशः । ज्ञाने, तर्के,
तन्त्रोक्ते मन्त्रभेदे च । औत्सुक्ये स्त्री० ।

हृष चित्तोत्साहे भ्वादि० पर० अक० सेट् । हर्षति अहर्षीत् ।

हृष हर्षे चित्तोत्साहे, दिवा० पर० अक० सेट् । हृष्यति अहृषत्
अहर्षीत् ।

हृष मिथ्याकरणे भ्वादि० पर० सक० सेट् क्त्वा वेट् । हर्षति अहर्षीत् ।

हृषित त्रि० हृष-क्त वा इट् । प्रीते, विस्मिते, प्रहृते, प्रणते, वमिते,
जातरोमाञ्चे च ।

हृषीक न० हृष-ईकक् । विषयग्राहके चक्षुरादौ इन्द्रिये ।

हृषीकेश पु० ६त० । विष्णौ “अन्तर्त्यामिब्राह्मणे तस्य सर्वनिय-
न्तृत्वोक्तेः सर्वेन्द्रियप्रवर्त्तकत्वादीशत्वम् । [हृते च ।

हृष्ट त्रि० हृष-क्त । प्रीते, जातहर्षे, जातरोमाञ्चे, विस्मिते, प्रति-
हृष्टमानस त्रि० हृष्टं प्रीतं मानसमस्य । हृष्टचित्ते ।

हृष्टरोमन् त्रि० हृष्टमिव जाताङ्गुरं रोम यस्य । जातरोमाञ्चे,
पुलकिते ।

हृष्टि स्त्री० हृष-क्तिन् । आनन्दे, हर्षे, ज्ञाने च ।

हे अव्य० हा-हे । सम्बोधने, आह्वाने, असूयादौ च ।

हेठ विघाते भ्वादि० पर० सक० सेट् । हेठति अहेठीत् ।

हेठ भूतौ उत्पत्तौ च अक० पवित्रीकरणे सक० तुदा० पर० सेट् ।
हेठति अहेठीत् । [अहेठिष्ट ।

हेठ वाधने भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेठते
हेठ पु० हेठ-घञ् । बाधायाम्, विघाते च । [अहेठिष्ट ।

हेड अनादरे भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेडते
हेड वेष्टने भ्वादि० पर० सक० घटा० । हेडति अहेडीत् ।

हेति स्त्री० हन-करणे क्तिन् नि० । अस्त्रे, अग्निशिखायां, सूर्य-
किरणे, तेजोमात्रे, साधने च ।

हेतु पु० हि-तुन् । कारणे, अनुमितिसाधने व्याप्ये फले च ।

हेतुता स्त्री० हेतोर्भावः तल् । हेतुत्वे, कार्याव्यवहितपूर्वचणे
नियतकार्याधिकरणवृत्तिस्वरूपे कारणत्वे, सङ्गतिविशेषे च
“हेतुतावसरस्तथा” इति प्राञ्चः ।

हेतुमत् त्रि० हेतुरस्त्यस्य मतुप् । कार्ये । स्त्रियां ङीप् ।

हेत्वाभास पु० हेतुरिव आभासते आ + भास-अच् हेतोर्वा आभासः
आ + भास-घञ् । दुष्टे हेतौ, हेतुदोषे च । स च दोषः पञ्च-

विधः-व्यभिचारः, विरुद्धता, असिद्धिः, सप्रतिपत्ता, बाधश्च ।
तादृशदोषेषु सत्सु अनुमितिनैवेति एतच्चक्षणोदाहरणादिकं
वाचस्पत्ये । [वर्णांशे, बुधे च पु० ।

हेम न० हि + मन् । स्वर्णे, धुस्तूरे, मापकपरिमाणे च । कृष्ण-
हेमकन्दल पु० हेमवर्णं कन्दं लाति ला + क । प्रवाले ।

हेमकान्ति स्त्री० हेम इव कान्तिरस्याः । दारुहरिद्रायाम् । स्वर्ण-
तुल्यद्युतियुक्ते त्रि० । ६त० । स्वर्णस्य दीप्तौ स्त्री० ।

हेमकार पु० हेम तन्मयं भूषणं करोति कृ-अण् । स्वर्णकारे । वर्ण-
सङ्करभेदे (सेकरा) ।

हेमकिञ्चलक न० हेमेव पीतं किञ्चलकं यस्य । नागकेशरे ।
 हेमकूट पु० हेममयः कूटो यस्य । किंपुरुषवर्षस्थे पर्वतभेदे ।
 हेमकेतकी स्त्री० हेमवर्णा केतकी । स्वर्णकेतक्याम् ।
 हेमक्षीरी स्त्री० हेम इव पीतं क्षीरं यस्याः । स्वर्णक्षीर्याम् ।
 हेमगन्धिनी । स्त्री० हेमः नागकेशरस्येव गन्धोऽस्त्यस्याः इति
 ङीप् । रेणुकास्थे गन्धद्रव्ये ।
 हेमगौर पु० हेमेव गौरः पीतः । अशोकवृक्षे । स्वर्णतुल्यपीते त्रि० ।
 हेमतार न० हेमं तारयति उत्कृष्टं करोति तृ + णिच्-अण् । तुल्ये ।
 हेमदुग्धक पु० हेमवर्णं दुग्धं निर्यासोऽस्त्यस्य कप् । उद्धुम्बरे । स्वर्ण-
 क्षीर्या स्त्री० वा ङीप् अत इत्वम् ।

हेमदुग्धिन् पु० हेमवर्णं दुग्धं निर्यासोऽस्त्यस्य इति । उद्धुम्बरे ।
 हेमन् न० हि-मनिन् । स्वर्ण-धातौ, ध्रुवरे, नागकेशरे, हिमे च ।
 हेमन्त पु० न० । हि-न्त सृट् च । अग्रहायणपौषमासात्मके ऋतौ ।
 हेमन्तनाथ पु० हेमन्ते नाथ्यते याच्यते नाथ-कर्मणि घञ् ।
 कपिथे । [स्वार्थे-कन् । तत्र, लोभे च ।

हेमपुष्प न० हेमवर्णं पुष्पमस्य । अशोकवृक्षे । चम्पकवृक्षे पु० ।
 हेमपुष्पी स्त्री० हेमवर्णं पुष्पमस्याः ङीप् । मञ्जिष्ठायाम्, स्वर्ण-
 जीवन्त्याम्, इन्द्रवारुण्याम्, सुपल्याम्, कण्टकार्याञ्च । संज्ञायां
 कन् ह्रस्वः । स्वर्णयूथिकायाम् स्त्री० ।

हेमफला स्त्री० हेमवर्णं फलमस्याः । स्वर्णकदल्याम् (चांपाकला) ।
 हेममालिन् पु० हेमेव किरणानां मालास्त्यस्य इति । सूर्ये ।
 हेमयूथिका स्त्री० हेमवर्णा यूथिका । स्वर्णयूथिकायाम् ।
 हेमरागिणी स्त्री० हेम इव रागोऽस्त्यस्या इति ङीप् । हरिद्रायाम् ।

हेमलता स्त्री० हेमवर्णा लता । स्वर्णजीवन्त्याम् ।
 हेमशिखा स्त्री० हेमवर्णा शिखा यस्याः । स्वर्णक्षीर्याम् ।
 हेमसार न० हेम सारयति निर्मलीकरोति सृ-अण् । तुल्ये ।
 हेमहस्तिरथ पु० हेमनिर्मितहस्तियुक्तो रथः । तुलापुरुषादिषो-
 ढशमहादानमध्ये दानार्थं कल्पिते स्वर्णमयहस्तियुक्ते रथे,
 तद्दाने च ।

हेमाङ्ग पु० हेमेव पीतमङ्गं यस्य । गरुडे, सिंह, सुमेरौ, ब्रह्मणि,
 चम्पकवृक्षे, विष्णौ च । स्वर्णवर्णाङ्गयुक्ते त्रि० । हेमतुल्येऽङ्गे न० ।

हेमाद्रि पु० हेममयोऽद्रिः । सुमेरौ पर्वते । [मर्दनयोग्ये त्रि० ।
 हेमाद्रिजरण पु० हेमाद्रौ जीर्यति जृ-लुप् । स्वर्णक्षीर्याम् । हेम-
 ह्येय त्रि० हा-यत् । व्याज्ये ।

हेर न० हि-रन् । हरिद्रायाम्, मुकुटभेदे च ।

हेरम्ब पु० हे शिवे रम्बति रवि-अच् अलुक् समा० । गणेशे ।

हेरम्बजननी स्त्री० ६त० । दुर्गायाम् । [चिकायाम् ।

हेलञ्जा स्त्री० हिल-ञञ् हेलं चिनोति चि-ङ टाप् पृ० । हिलमो-
 हेलन न० हिल-लुट् । अवज्ञायाम् ।

हेला स्त्री० हेड-अनादरे भावे अ डस्य लः । स्त्रीणां शृङ्गारभावजे
 “प्रौढेच्छा याऽतिरुद्धानां नारीणां सुरतोत्सवे । शृङ्गारशास्त्र-
 स्वज्ञैः हेला सा परिकीर्तिता” इत्युक्तचेष्टाविशेषे ।

हेलि पु० हिल-इन् । सूर्ये, अर्कवृक्षे च । णिनि । हेलीत्यप्यत्र ।

हेष अश्वशब्दे भ्वादि० आत्म० अक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेषते
 अहेषिष्ट ।

हेषा स्त्री० हेष-अ । घोटकानां शब्दे ।

हेहै अव्य० हे च है च द्व० । सम्बोधने ।

है अव्य० हा-कै । सम्बोधने, आह्वाने च ।

हेतुक त्रि० हेतौ प्रसृतः ठण् । हेतुवादरते, सयुक्तिकवाक्यवादिनि
 “त्रैविद्यो हेतुकस्तर्कं निरुक्तो धर्मपाठकः” इति स्मृतिः ।

हेम त्रि० हिमे भवं अण् । हिमजातमात्रे । भूमिम्बे पु० । हेम्नो
 विकारः अण् टिलोपः । स्वर्णविकारे स्वर्णमयपदार्थे ।

हेमन पु० हेमन्त एव हेमन्ते भवो वा अण् तलोपः । हेमन्ते
 काले । तत्र जाते त्रि० ।

हेमवत न० हिमवतोऽदूरभवो देशः तस्येदं वा अण् । भारतवर्ष-
 भेदे । हिमालयसम्बन्धिनि त्रि० । विषभेदे पु० । तस्यापस्यं
 तत्र भवो वा अण् । पार्वत्यां, हरीतक्यां, स्वर्णक्षीर्याम्, श्वेत-
 वचायाञ्च स्त्री० ङीप् । [कायाम् ।

हेमा(मी) स्त्री० हेमं तद्वर्णाऽस्त्यस्य अण् वा ङीप् स्वर्णयूथि-
 हैयङ्गवीन न० द्योगोदोहाद्भवम् ह्यस् + गो + ख नि० । नवनीते,
 पूर्वदिनदुग्धोद्भवे सद्योजाते घृते च ।

हैहय पु० देशविशेषे । तेषां राजा अण् । हैहयेधरे कार्त्तवीर्ये ।

हौ अव्य० हे-हो नि० । सम्बोधने । [होडते अहोडिष्ट ।

होड गतौ अनादरे च भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः ।

होड पु० होड-अच् । हुड-अच् वा । समुद्रगामिनौकाभेदे (हडि),
 चौरचिह्ने च ।

होट पु० ह + वृच् । ऋग्वेदाभिज्ञे । होमकर्त्तरि त्रि० । स्त्रियां
 ङीप् “या हविर्वा च होत्री” इति शकुन्तला ।

होत्र न० ह-प्ठन् । होमे, हविषि, घृतादौ च । स्तुतौ स्त्री० टाप् ।

होत्रिन् पु० होत्रं होमोऽस्त्यस्य इति । होमकर्त्तरि ।

होत्रीय न० होत्राय हितं होतुरिदं वा ङ् । हविर्गृहे । होतृसम्ब-
 न्धिनि त्रि० ।

होम पु० हु-मन् । देवतोद्देशेन वह्नौ घृतादित्यागरूपे हवने नित्यं
 गृहस्थकर्त्तव्येषु पञ्चषु यज्ञेषु मध्ये देवयज्ञे, श्राद्धीयविप्रणौ
 श्राद्धीयाग्रभागस्य मन्त्रेण दाने च ।

होमकुण्ड न० होमाय कुण्डम् । होमाय कुण्डे ।

होमधान्य न० होमोपयुक्तं धान्यम् । तिले, यवे च ।

होमधूम पु० होमजः धूमः । होमार्थाग्निजाते धूमे ।

होमभस्मन् न० होमजं भस्म । हुतद्रव्यजाते भस्मनि ।

होमिन् पु० होमोऽस्त्यस्य इति । होमकर्त्तरि ।

होम्य त्रि० होमाय हितं यत् । होमोपयुक्ते घृतादौ ।

होरा स्त्री० हु-रन् । ज्योतिषोक्ते लग्ने, राश्यार्द्धभागे, होराज्ञापक-
 शास्त्रभेदे, रेखायाञ्च ।

होलका स्त्री० हु-विच् लकति लक-अच् कर्म० । “अर्द्धपके शमीधान्यै-
 स्तृणभ्रष्टैश्च होलका” इत्युक्ते तृणादिना अर्द्धपके शमीधान्ये ।

होलाका स्त्री० हु-विच् लक-वञ् । वसन्तोत्सवभेदे, “होलाका कर्त्तव्येति, कल्पयति” इति दायभागः ।

हौ अव्य० ह्ये + डौ नि० । सम्बोधने, आह्वाने च ।

हौड अनादरे गतौ च भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः ।
हौडते अहौडिष्ट ।

हु चौर्ये अदा० आत्म० सक० अनिट् । हुते अहोष्ट ।

ह्मल चलने भ्वादि० पर० अक० सेट् घटा० । ह्मलति अह्मलीत् ।

प्रह्मलयति अनुपसर्गस्य वा ह्रस्वः ।

ह्यस् अव्य० गतेऽहनि नि० । गतदिवसे ।

ह्यस्तन त्रि० ह्यस् + भवार्थे व्युत्पुट् च । गतदिवसभवे । त्यप् ।
ह्यस्त्योऽप्यत्र त्रि० । [ह्यगति अहगीत् ।

ह्यग संवरणे भ्वादि० पर० सक० सेट् घटा० सिचि न वृद्धिः ।

हृद् पु० हृद्-अच् नि० । अगाधजलाशये ।

हृदिनी स्त्री० हृदोऽस्यस्याम् इति । नद्याम् ।

हृप भाषणे चुरा० उभ० सक० सेट् । हापयति ते अजिह्वपत् त ।

हृस रवे भ्वादि० पर० सक० सेट् । हसति अहसीत् अह्मासीत् ।

हृसिष्ट त्रि० अतिशयेन ह्रस्वः इष्टन् ह्रसादेशः । अतिह्रस्वे ।

हृसिमन् पु० ह्रस्वस्य भावः इमनिच् ह्रसादेशः । ह्रस्वतायाम् ।

हृसीयस् त्रि० अतिशयेन ह्रस्वः ईयसु ह्रसादेशः । अतिह्रस्वे ।

ह्रियां डीप् । [मात्राकालोच्चार्ये लघुवर्णे पु० ।

ह्रस्व न० ह्रस्-वञ् । परिमाणभेदे । तद्वति, खर्वे च त्रि० । एक-

ह्रस्वकुश पु० कर्म० । श्वेतकुशे । ह्रस्वदर्भादयोऽप्यत्र ।

ह्रस्वगर्भ पु० ह्रस्वो गर्भो यस्य । कुशे ।

ह्रस्वगवेषुका स्त्री० कर्म० । नागवलायाम् ।

ह्रस्वजम्बू स्त्री० कर्म० । बुद्रजम्बूवृक्षे ।

ह्रस्वदा स्त्री० ह्रस्वैरपि दीयते द्विद्यते दो-क । शङ्खक्याम् ।

ह्रस्वपत्रक पु० ह्रस्वं पत्रमस्य कप् । नगजमधूके (मौल) । अश्व-
स्थायाम् स्त्री० टाप् अत ह्रस्वम् ।

ह्रस्वफला स्त्री० ह्रस्वं फलमस्याः । भूमिजम्बूवृक्षे ।

ह्रस्वमूल पु० ह्रस्वं मूलमस्य । रक्तेक्षी ।

ह्रस्वाग्नि पु० ह्रस्वः अग्निरस्मात् षत० । अर्कवृक्षे ।

ह्रस्वाङ्ग पु० ह्रस्वमङ्गमस्मात् षव० । जीवकौषधे । द्व० । वामने,
खर्वे त्रि० । कर्म० । ह्रस्वे अङ्गे न० ।

ह्राद् स्वने भ्वादि० आत्म० अक० सेट् । ह्रादते अह्रादिष्ट ।

ह्राद् पु० ह्राद्-घञ् । शब्दे । अच् । हिरण्यकशिपुपुत्रभेदे पु० ।
शब्दकारके त्रि० ।

ये शब्दाङ्गुधिपारमापुरमलप्रज्ञातरीवैभवात् तानुद्दिश्य नमस्क्रियैव सततं तेभ्यो न चैषा क्रिया ।

ये शास्त्रेऽकृतबुद्धयो निजधिया द्युत्पिस्सवो मानवा नानाकोपनिरीक्षणे श्रमभियस्तेभ्यो ममेषा क्रिया ॥

शब्दरत्नमयः कोपो मोषदोषमयोजितः । नानार्थोऽव्ययरूपाद्यो बहुधातुर्जयस्ययम् ॥

पदानुशासने रतं मुनित्रयं हृदानतम् । अमुष्य भूमिमण्डले करोतु सुप्रचारणम् ॥

इति श्रीतारानाथतर्कवाचस्पतिभट्टाचार्यसङ्कलितः शब्दस्तोममहानिधिः समाप्तः ।

हादिनी स्त्री० हाद् + णिनि-डीप् । विद्युति, वज्रे, नद्याम्, शङ्खक्याम् ।
हादविशिष्टे त्रि० ।

हास् पु० ह्रस्-वञ् । शब्दे, अपचये च । [यिष्ट ।

हिणी लज्जायां कण्डूवा० आत्म० अक० सेट् । हिणीयते अहिणी-
हिणीया स्त्री० हिणी-यक्-अ । लज्जायाम् ।

ही लज्जायां जु० पर० अक० अनिट् । जिहति अहैषीत् ।

ही स्त्री० ही-क्विप् । लज्जायाम् ।

हीच्छ लज्जायां भ्वादि० पर० अक० सेट् । हीच्छति अहीच्छीत् ।

हीजित त्रि० इत० । लज्जाशीले ।

ही(त)ण त्रि० ही-क्त वा तस्य नः । लज्जिते ।

हीवेर(ल) न० ह्रिये लज्जायै वेरमङ्गमस्य बुद्धस्वात् ष्ट० वा रस्य
लः । (वाला) जुपभेदे । [अहोडिष्ट ।

हुड गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हौडते
हुड गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हूडति
अहूडिष्ट । [अहैषिष्ट ।

हेप गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेपते

हेष सर्पणे भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेपते
अहेषिष्ट । [अहैषिष्ट ।

हेष सर्पणे भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हेपते

हेषा स्त्री० हेष-अ । अश्वशब्दभेदे ।

हौड गतौ भ्वादि० आत्म० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । हौडते
अहौषिष्ट । [ह्यगति अहगीत् ।

ह्यग संवरणे भ्वादि० पर० सक० सेट् घटा० सिचि न वृद्धिः ।

ह्यप भाषणे चुरा० उभ० द्विक० सेट् । हापयति ते अजिह्वपत् त ।

ह्यस रवे भ्वादि० पर० अक० सेट् । हसति अहसीत् अह्मासीत् ।

ह्राद् शब्दे भ्वादि० आत्म० अक० मोदने सक० सेट् निष्ठायाम-
निट् । ह्रादते अह्रादिष्ट ।

ह्राद् पु० ह्राद् + घञ् । आह्रादे, आनन्दे, सन्तोषे च ।

हादिनी स्त्री० हाद्-णिनि-डीप् । विद्युति, वज्रे, ईश्वरशक्तिभेदे च ।
हादविशिष्टे त्रि० ।

ह्मल चलने भ्वादि० पर० अक० सेट् घटा० । ह्मलति अह्मलीत् ।
प्रह्मलयति अनुपसर्गस्य वा ह्रस्वः ह्मलयति ह्मलयति ।

ह्वान ह्ये-व्युट् । आह्वाने ।

हृत् कुटिलीकरणे भ्वादि० पर० सक० अनिट् । ह्रति अह्रार्षीत् ।

ह्ये स्पृष्टार्थां शब्दे च अक० आह्वानार्थे सक० भ्वादि० उभ० यजा०
अनिट् । ह्वायति अह्वत्-अह्वत् अह्मास्त ।